

PANNÓNIA SZÍVE
TURIZMUSFEJLESZTÉSI
KONCEPCIÓ

TARTALOMJEGYZÉK

1. Vezetői összefoglaló	10
2. Bevezetés.....	22
2.1. A megbízás bemutatása	22
2.2. A Koncepció relevanciája	23
2.3. Módszertan	28
2.4. Területi lehatárolás	29
3. A vonatkozó stratégiai dokumentumok vizsgálata	34
3.1. Európa 2020 stratégia.....	34
3.2. Hazai vonatkozó stratégiák	43
3.3. Regionális, helyi stratégiák.....	55
4. Helyzetelemzés	58
4.1. Országos helyzetkép	58
4.2. Regionális helyzetkép	74
4.3. Az érintett települések helyzetének bemutatása.....	85
5. A koncepció célrendszere.....	104
5.1. Jövőkép, átfogó cél	105
5.2. Specifikus célok és intézkedések.....	106
5.3. A projektötletek illeszkedése a célrendszerbe	109
5.4. Horizontális célok.....	113
5.5. A célrendszer és a stratégiai dokumentumok kapcsolódása	114
6. A megvalósítás feltételei	131
6.1. Forráslehetőségek	131
6.2. Javaslat az intézményrendszerre	132
6.3. Javaslat a megvalósítás folyamataira.....	133
7. Mellékletek	135
7.1. Irodalomjegyzék.....	135
7.2. Egy-egy települést érintő, de egymásra épülő fejlesztések bemutatása	139
7.3. Hálózatos projektek bemutatása	259
7.4. Az egyes települések említésének listája	312
7.5. Az egyes projektek, projektötletek gazdái	315

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A nemzetgazdasági ágazatok besorolása a jéghegy-modellbe.....	11
2. ábra: A Pannónia Szíve terület	12
3. ábra: Azonosított helyi értékek	14
4. ábra: A stratégia teljes cél- és projektrendszere	17
5. ábra: A pontszerű (egy-egy települést érintő) projektek besorolása településenként és intézkedésenként.....	18
6. ábra: A hálózatos projektek ábrázolása.....	19
7. ábra: Javasolt intézményrendszeri struktúra a koncepció megvalósításához	21
8. ábra: A turizmus értékének és GDP-hez viszonyított arányának alakulása 2000 és 2015 közt	23
9. ábra: A nemzetgazdasági ágazatok besorolása a jéghegy-modellbe.....	24
10. ábra: A Pannónia Szíve beavatkozási terület Fejér megyén belül.....	33
11. ábra: A Nemzeti stratégiák egymáshoz való viszonya	43
12. ábra: Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célrendszere	50
13. ábra: Fejér megye célrendszere	56
14. ábra: Népesség nem és korcsoportok szerint, 2016. január 1-jén.....	59
15. ábra: A Pannónia Szíve terület elhelyezkedése a régiók közt.....	61
16. ábra: A háztartások kiadási szerkezete (%).....	63
17. ábra: A fogyasztási szokások alakulása régiónként, 2015-ben	63
18. ábra: A bruttó hozzáadott érték megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2015	67
19. ábra: A gazdasági teljesítmény összefoglaló adatai.....	68
20. ábra: A bruttó hazai termék régiók szerinti megoszlása, 2014	69
21. ábra: A vendégforgalom megoszlása a belföldi és külföldi látogatók közt, 2015	71
22. ábra: A vendégéjszakák számának és belföldi-külföldi vendégeinek megoszlása turisztikai régiók szerint, 2015.....	72
23. ábra: Intézmény kihasználtsága a befogadóképesség és a diáklétszám arányában.....	91
24. ábra: Csákvár főbb gazdasági adatai.....	96
25. ábra: A stratégia célrendszere	104
26. ábra: Azonosított helyi értékek.....	106
27. ábra: Azonosított hajtóerők.....	107
28. ábra: A projektötletek illeszkedése az intézkedésekhez.....	110
29. ábra: A teljes cél- és projektrendszer.....	111
30. ábra: A pontszerű (egy-egy települést érintő) projektek besorolása településenként és intézkedésenként.....	112
31. ábra: A hálózatos projektek ábrázolása	113

32. ábra: A koncepció specifikus céljainak kapcsolódása a magasabb rendű stratégiákhoz	130
33. ábra: Javasolt intézményrendszeri struktúra a koncepció megvalósításához.....	133
34. ábra: Az érintett települések	139
35. ábra: Etyek központi látványterve	140
36. ábra: Az Etyeki Műhely néhány alkotása	141
37. ábra: Az etyeki gasztrosétány egységes arculata 1.	145
38. ábra: Az etyeki gasztrosétány egységes arculata 2.	146
39. ábra: E-padok.....	147
40. ábra: Svábház, jelenlegi állapot	150
41. ábra: Svábház látványterv	151
42. ábra: A Pezsgő-fürdő látványterve 1.....	154
43. ábra: A Pezsgő-fürdő látványterve 2.....	154
44. ábra: Pezsgővár látogatóközpont, látványterv	157
45. ábra: Törley szőlőültetvény, Etyek	158
46. ábra: Orbán pince, Etyek.....	159
47. ábra: Hungaricum-fürdő látványterv.....	162
48. ábra: Rubik-kocka fürdő látványterv	163
49. ábra: Hungaricum fürdő, galéria látványterv	164
50. ábra: Illusztráció az e-közlekedési eszközökhöz.....	164
51. ábra: A tatabányai turulszobor	171
52. ábra: A sólyi Szent Kard	172
53. ábra: A budapesti Aeropark	173
54. ábra: A magyar-török barátság szobra.....	173
55. ábra: Csillagda belső látványterv	174
56. ábra: Spray park illusztráció	176
57. ábra: Barlangszínház illusztráció	179
58. ábra: Látványterv a kempinghez.....	181
59. ábra: Az Endresz-Magyar emlékkő.....	182
60. ábra: A Bicskei Egészségközpont fejlesztés II. ütemének látványterve.....	184
61. ábra: Bicske intermodális állomás főbejárati látványterve	191
62. ábra: Az autós-kemping organikus stílusú illusztrációja	193
63. ábra: Lőtér látványterv 1.	195
64. ábra: Lőtér látványterv 2.	196
65. ábra: A tervezett lőtér helye jelenleg.....	197
66. ábra: A lőtér tervezett elhelyezkedése	198
67. ábra: Freestyle látványterv	200

68. ábra: Sport-rehabilitációs klinika terv, Dobrosi Tamás	203
69. ábra: Fejér megye címere.....	206
70. ábra: Az alcsúti kastély madártávlattól.....	212
71. ábra: Klasszicista kert – látványterv.....	216
72. ábra: Szállodai szoba látványterv	217
73. ábra: A tordasi Sajnovics kastély	224
74. ábra: A ráckeresztúri Szentháromság szobor jelenlegi állapota	234
75. ábra: A ráckeresztúri útmenti kereszt jelenlegi állapota	234
76. ábra: Illusztráció a csákvári pihenőparkhoz	241
77. ábra: A Vadászkápolna jelenlegi állapota	245
78. ábra: A gánti Fülemlüle erdei iskola.....	253
79. ábra: Csabdi közösségi szolgáltatóház látványterv	255
80. ábra: A templomrom jelenlegi állapota.....	258
81. ábra: Látványterv a kültéri mobíliákra	259
82. ábra: A Batthyány-kastély korabeli képe.....	264
83. ábra: A Hegyi-kastély korabeli képen.....	265
84. ábra: A kis kastély látogatóközpontjának látványterve	268
85. ábra: A Brunszvik kastély kertjének átalakítása	269
86. ábra: Az Ivánkay kastély jelenlegi állapota	271
87. ábra: A Sajnovics-kastély magtára	275
88. ábra: A lovasberényi Cziráky kastély kápolnája	278
89. ábra: Tervezett lovasturisztikai útvonalak	282
90. ábra: Lovas népfőiskola látványterv.....	285
91. ábra: A Vértes Natúrpark területe	289
92. ábra: Az Bicske - Tarján közti kerékpárút nyomvonala	297
93. ábra: Az Oroszlány-Nadap kerékpárútvonal javasolt nyomvonala	303
94. ábra: A tervezett útfelvezetések a térségben	308
95. ábra: A Bicske-Herceghalom közé tervezett vasúti útvonal nyomvonala.....	310
96. ábra: Vasúti őrházak az országban	311

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia célrendszere	47
2. táblázat: A foglalkoztatási arány és a munkanélküliségi ráta alakulása régióként (a 15-64 éves népességén belül, %)	61
3. táblázat: A Bicskei járás településeinek fő adatai, 2014.....	87
4. táblázat: A Váli-völgyi térség Bicskei járáshoz tartozó településein működő általános iskolák	90
5. táblázat: Bejáró diákok százalékos megoszlása	92
6. táblázat: A Martonvásári járás településeinek fő adatai, 2014.	97

A PROJEKTEK LISTÁJA

Etyek települést érintő fejlesztések.....	140
Etyeki műhely	140
Dávid-major fejlesztése.....	142
Pincerendszer gasztronómiai fejlesztése	143
A pincerendszerhez, gasztro- és borturizmushoz kötődő infrastrukturális fejlesztések.....	148
Svábház történelmi emlékhely és múzeum fejlesztése	149
Pezsgőkultúra újjáélesztése, Pezsgőmúzeum, Pezsgőfürdő, látogatóközpont kialakítása.....	151
Törley pezsgő túraútvonal megvalósítása	157
Élményfalu kialakítása	160
E-autó és e-bike infrastruktúra fejlesztése	164
Kereskedelmi szálláshely-bővítés, hotelépítés.....	165
Bicske települést érintő fejlesztések	167
Batthyány-kastély fejlesztése.....	167
A Hegyi-kastély épületének rekonstrukciója.....	167
Nagy Károly Egykori Birtoka – Csillagvizsgáló és Mauzóleum, Élet parkja fejlesztés.....	167
Bicske szíve park kialakítása	175
1848-as táborállás emlékhely kialakítása.....	177
A Málé-hegyi mesterséges kőbarlang koncertteremmé alakítása	178
Horgász élményközpont kialakítása.....	180
Endresz-Magyar emlékhely kialakítása.....	181
Egészségügyi központ fejlesztése	183
Bicske településképeinek fejlesztése.....	185

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – vezetői összefoglaló

VIVAHUNGARIA - Nemzeti Összetartozás Központ	185
Intermodális központ fejlesztése	189
Bicske térségében keskenynyomtávú vasútvonal létesítése	191
Autós- és sportkemping kialakítása organikus építészeti stílusban	192
Lőtér fejlesztése	193
Komplex extrém sportpálya – Freestyle Park létesítése (Opcionális választás a lőtér alternatívájaként)	199
Börgyár – Népi Kultúra Háza	200
Felcsútot érintő fejlesztések	202
Sport-rehabilitációs központ.....	202
Puskás Ferenc emlékezet kialakítása	203
Váli-völgyi iskolaközpont fejlesztése	204
Szent István hagyatéka – Az ország felajánlása Szűz Mária oltalmára történelmi emlékhely kialakítása.....	204
Alcsútdobozt érintő fejlesztések	207
József Nádor látogatóközpont az Alcsúti kastélyparkban.....	207
Golf Klub és Akadémia	212
Hotelfejlesztés	216
Vált érintő fejlesztések.....	218
Az Ürményi-kastély felújítása.....	218
Vajda János irodalmi Turistaszálló.....	218
Belső faluközpont fejlesztése.....	218
Mária-kultusz bemutatása, vallásturisztikai utak kialakítása, a Burger kápolna bemutatása.....	219
"Legyetek jók, ha tudtok" Lelkigyakorlatos ház	220
Dreher sörkultúra bemutatása.....	221
Tordast érintő fejlesztések.....	222
Mezőgazdasági akadémia kialakítása és működtetése.....	222
A tordasi volt hangya székház teljes hasznosítása	224
A Sajnovics-kastély felújítása, közösségi térként működtetése	225
Dreher sörkultúra bemutatása.....	225
Kajászót érintő fejlesztések	226
BMX pálya a Taktikai élményparkban	226
3R BIO-FOSZFÁT – „ABC” Animal Bone bioChar előállító zero emissziós ipari replikációs franchise model üzem és európai tudásközpont létrehozása	226
Martonvásárt érintő fejlesztések	227
Brunszvik-kastély felújítása.....	227

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – vezetői összefoglaló

A Beethoven-kultusz bemutatása a Brunszvik kastélyban	228
Dreher sörkultúra bemutatása.....	228
Smart city – smart region projekt	228
Nemzeti Innovációs és Ipari Park.....	229
Erdei iskola fejlesztése és ifjúsági park létrehozása.....	231
Ráckeresztúrt érintő fejlesztések	233
Az Ivánkay kastély szabadidős hasznosítása	233
A szentháromság szobor és műemléki kereszt bemutatathatóságának javítása	233
Lovasberényt érintő fejlesztések	235
A legrégebbi lakott tájház bemutatása	235
A kastély kertjének és kápolnájának felújítása	235
Óbarok – Barki sziklák bemutatása	236
Bodmér – Veteránautó-kiállítás	236
Csákvárt érintő fejlesztések.....	237
Eszterházy-kastély felújítása	237
Fürdőfejlesztés	237
Sportrepülőtér fejlesztése Csákváron	238
Pihenőpark továbbfejlesztése	240
Babamúzeum létesítése	242
Római kor kiállítás továbbfejlesztése	242
Vadászkápolna környékének szabadidős térré való fejlesztése	244
A fazekas kultúra bemutatása.....	245
Népfőiskola fejlesztése Csákváron	246
Kórház és tudógondozó fejlesztése	248
Lovas turizmus fejlesztése Csákváron	250
Kereskedelmi szálláshely fejlesztése Csákváron	250
Gántot érintő fejlesztések	251
Bauxitbánya Múzeum felújítása, bauxitföldtani park felújítása.....	251
Kálvária megépítése	251
Fülemüle erdei iskola fejlesztése	252
Csabdi települést érintő fejlesztések.....	254
Közösségi szolgáltatóház fejlesztése.....	254
Mini skanzen kialakítása	255
Szabadtéri színpad kialakítása a csabdi templomromnál	256
A Pannónia Szíve térségben található kastélyok bemutatathatóságának és hasznosíthatóságának fejlesztése.....	259
Batthyány-kastély fejlesztése, Bicske	260

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – vezetői összefoglaló

A Nagy-kastély (az ún. „Hegyi kastély”) épületének rekonstrukciója, Bicske	264
Eszterházy-kastély felújítása, Csákvár.....	266
Brunszvik kastély felújítása- Martonvásár	267
Az Ürményi-kastély felújítása – Vál.....	269
Az Ivánkay kastély szabadidős hasznosítása – Ráckeresztúr.....	270
A Sajnovics-kastély felújítása, közösségi térként működtetése – Tordas	273
A Cziráky Kastély kertjének és kápolnájának felújítása - Lovasberény	277
A lovasturizmust támogató fejlesztések	280
Lovas turisztikai útvonal kialakítása a Pannónia Szíve térségben.....	281
Bécs-Budapest postakocsi vonal bicskei állomásának megidésése.....	283
Lovas népfőiskola	283
Lovas kultúra központ fejlesztése Lovasberényben	285
A Dreher sörkültúra bemutatása a térségben	287
Interaktív sörgyár kialakítása – Martonvásár, Vál.....	287
Aktív gyalogos turisztikai útvonalak kialakítása.....	288
Slow és aktív turisztikai útvonalak kialakítása Bicske-Csabdi-Gánt- Vérteskozma- Csákvár- Vértesboglár útvonalon	290
A Barki sziklák bemutatása.....	291
Csákvári Vértes kereszt	292
Élő tájházak hálózatának Kialakítása	293
Kerékpáros fejlesztések a Pannónia Szíve térségben	294
Bicske-Tarján kerékpárútvonal fejlesztése	294
Oroszlány-Majk-Várgesztes-Vérteskozma-Csákvár-Lovasberény-Nadap települések összeköttetését biztosító kerékpárút építése.....	298
Pannónia Szíve program térségének közlekedésfejlesztése	304
Közúti fejlesztések	304
Keskeny nyomtávú vasúti fejlesztés a Pannónia Szíve térségben	308
Vasúti skanzen kialakítása a Váli-völgyi kisvasút vonalán.....	311

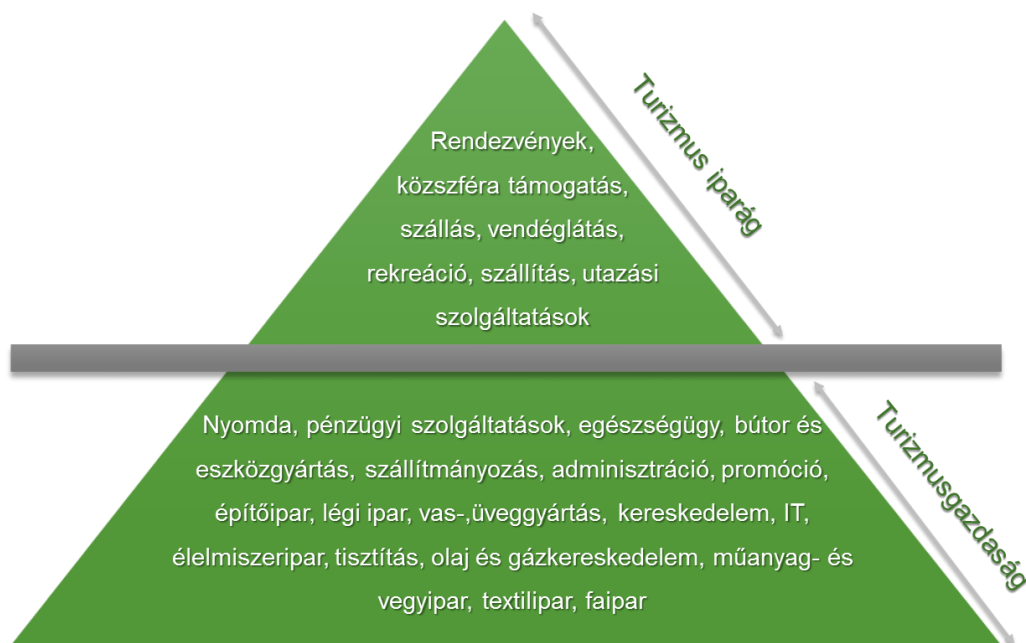
1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Pannónia Szíve program története Bicske, Vál és Martonvásár összefogásával kezdődött 2015-ben. Az összefogás célja a térség azon turisztikai kitörési pontjainak azonosítása volt, amelyek lehetőséget kínálnak a már meglévő erőforrások előnyösebb hasznosítására. Az összefogásban rejlő erőt felismerték mások is, így folyamatosan csatlakoznak a környék települései. Ezzel párhuzamosan a kormány is kiemelt figyelmet szentelt a térségnek: 2015. december 30-án Etyek, valamint a Szent László- és Váli-völgy területfejlesztéséért felelős miniszterelnöki biztossá nevezte ki Tessely Zoltán országgyűlési képviselőt. A miniszterelnöki biztos legfontosabb feladata, hogy a Pannónia Szíve területen található települések polgármestereivel, a megyei fejlesztési biztossal, a megyei önkormányzat elnökeivel és képviselőivel, valamint a Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanáccsal és más helyi szervezetekkel együttműködve összehangolja a térségre vonatkozó elképzeléseket. A koncepció célja, hogy a fenntartható turisztikai fejlesztés jegyében a meglévő táji és épített értékek megóvásával, bevonásával, valamint az új turisztikai fejlesztések ötvözésével megalapozottá váljon a térség bekapcsolódása hazánk turisztikai vérkeringésébe. A térség egyedi adottságainak kihasználásával, a turizmus minél több szegmensének érintésével olyan összetett turisztikai fejlesztés megtervezése szükséges, mely többek között a sport és rekreáció, valamint a kulturális célú fejlesztések összefogásával komplex élménycsomagot nyújt az újonnan kialakított turisztikai desztinációban.

A turizmus hazánkban a nemzetgazdaság egyik kiemelt ágazatának számít, mind társadalmi, mind gazdasági-versenyképességi potenciáljai és hatásai révén. Amennyiben a turizmus értelmezését kiszélesítjük minden olyan ágazatra, amely hozzájárul annak sikeréhez, akkor a szállás és vendéglátás területén túl az alábbi szektorok igényelnek figyelmet:

1. ábra: A nemzetgazdasági ágazatok besorolása a jéghegy-modellbe

Forrás: (Tassiopoulos, 2008.), saját szerkesztés

A Velencei-tó és Térsége, a Váli-völgy és a Vértes a 1117/2005. (XII. 14.) Korm. határozat alapján egybefüggően kiemelt üdülőkörzet, s mint kiemelt térség, egyedisége és különlegessége folytán sajátos, jól megalapozott fejlesztést igényel. A turizmustörvény rendelkezéseivel összhangban áll a Pannónia Szíve program területe számára kijelölt fejlesztési irány, jelen tanulmány szakmai tartalma már e kritériumnak megfelelően alakult ki. Így született meg a **Pannónia Szíve program**, mely **desztinációs elvben gondolkodva alkot egy olyan, számos települést magába foglaló térséget, ahol a fejlesztési elképzelések nemcsak a turizmus, hanem számos egyéb területen is összehangoltak.**

A koncepció a lehetséges későbbi stratégia átfogó, magas szintű megalapozása. (Módszertani útmutató a kormányzati stratégiai tervezéshez, old.: 7) A műfaj magában hordoz néhány kötelező elemet, amelyek közül egy jelen méretű és fókuszú tanulmánynak az alábbiakat szükséges tartalmaznia:

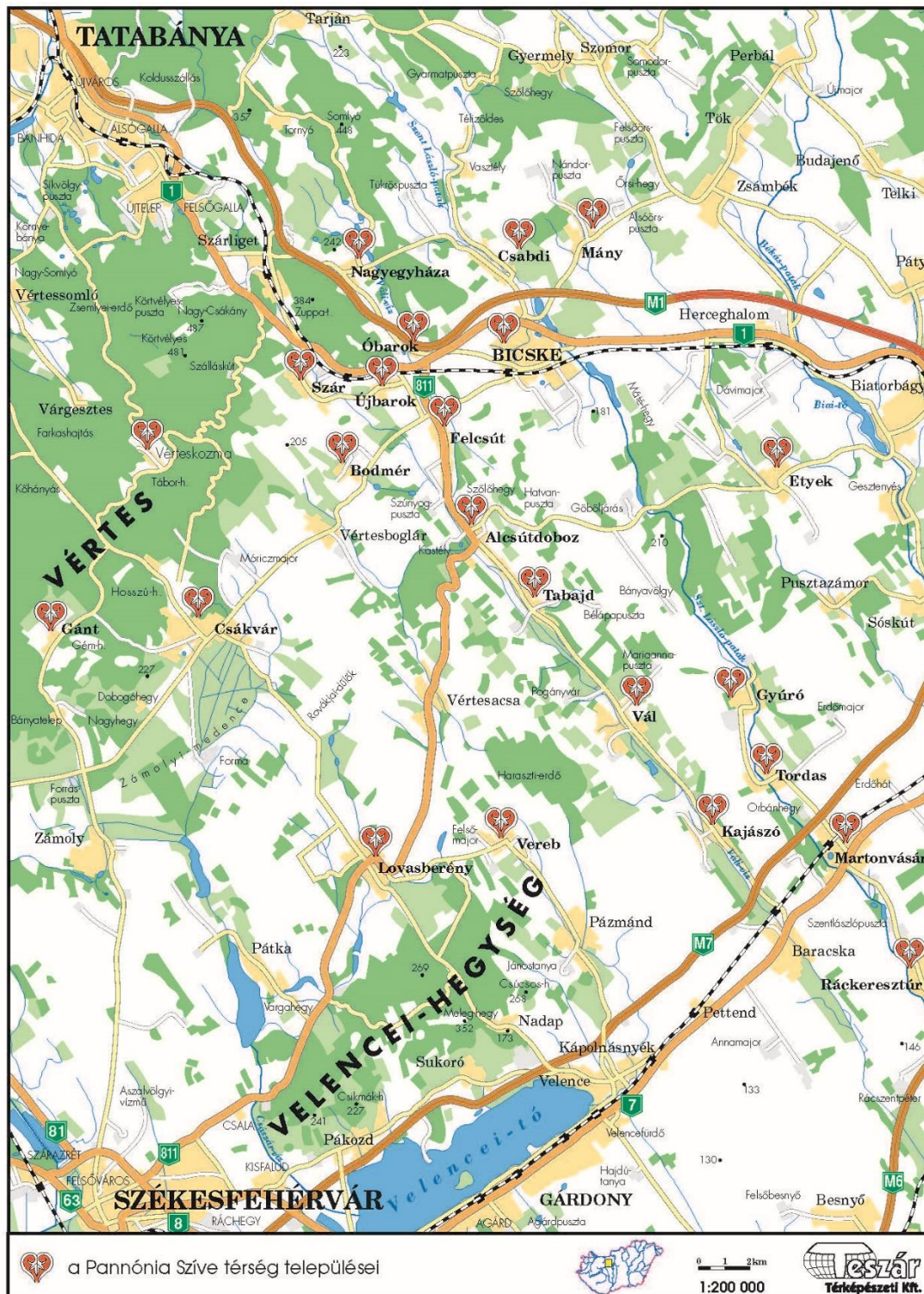
- ◆ helyzetelemzés,
- ◆ célrendszer,
- ◆ koherencia- és konzisztencia-vizsgálat.

A koncepció többek között abban különbözik a stratégiától, hogy nem definiál forráskeretet, így végrehajtásának nyomon követése, monitoringja is csak a megvalósulását szolgáló stratégiai dokumentumokon keresztül valósítható meg.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – vezetői összefoglaló

A Velencei-tó és Tésége, a Váli-völgy, és a Vértes együttese jelenleg még nem tud egységes turisztikai vonzerőt képezni, ehhez előbb több szakpolitikai területen való megújulásra, fejlesztésre van szükség. Az érintett terület határait is átalakítani szükséges, megfelelő az új desztinációs szemléletnek. A Pannónia Szíve terület az alábbi településeket foglalja magába:

2. ábra: A Pannónia Szíve terület

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – vezetői összefoglaló

- ◆ Alcsútdoboz
- ◆ Bicske
- ◆ Bodmér
- ◆ Csabdi - Vasztély
- ◆ Csákvár
- ◆ Etyek
- ◆ Felcsút
- ◆ Gánt - Vérteskozma
- ◆ Gyúró
- ◆ Kajászó
- ◆ Lovasberény
- ◆ Mány
- ◆ Martonvásár
- ◆ Óbarok - Nagyegyháza
- ◆ Ráckeresztúr
- ◆ Szár
- ◆ Tabajd
- ◆ Tordas
- ◆ Újbarok
- ◆ Vál
- ◆ Vereb

A **hazai** (Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció) **és az uniós** (Európa 2020 **stratégia**, valamint a Nemzeti Reform Programban rögzített vállalások) fejlesztési szükségletek és növekedési lehetőségek alapján a 2014-2020-as tervezési ciklus átfogó nemzeti fejlesztési **célja a fenntartható, magas hozzá adott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés.**

REGIONÁLIS FEJLESZTÉS TELEPÜLÉSI ÖSSZEFOGÁSSAL

A fenti stratégiai keretrendszer alapján a Pannónia Szíve program területe turizmusfejlesztési koncepció számára sem lehetnek mások a legfőbb célok, mint amelyeket a fent említett dokumentumok kijelölnek. Azaz a fejlesztési prioritások, és konkrét projektek megtervezésekor egyaránt figyelemmel kell lenni azok munkahelyteremtő, nagyobb gazdasági hozzáadott értéket előállító, fenntartható („zöld”) jellegére, és nem utolsósorban a térségben a szegénységi küszöb alatt élők munkaerő-piaci és társadalmi bekapcsolódása esélyeinek növelésére.

A Pannónia Szíveként definiált terület számos kiaknázatlan potenciált hordoz magában, amelyek a helyzetelemzésben részletesen bemutatásra is kerülnek. Ezekre építve, a koncepcióban meghatározott turisztikai fejlesztések segítségével a terület hosszútávon olyan régióvá kíván válni, amely képes olyan attrakciókat felmutatni és programcsomagokat nyújtani, amelyek **nem csak a hazai, hanem a külföldi látogatók számára is vonzó lehetőséget jelentenek, nemzetközi érdeklődésre is számot tartanak.** Tekintettel a terület kedvező földrajzi elhelyezkedésére és fejlett infrastrukturális helyzetére, ezen állapot eléréséhez elsősorban a turisztikai vonzerő növelése szükséges. Mindezt Pannónia Szíve úgy kívánja elérni, hogy meglévő értékeit nem rombolja le, és a helyi életkörülmények is folyamatosan javuljanak. Ez egyfelől szükséges feltétele a megfelelő minőségi attrakciók létrehozásának, ezáltal a turisztikai potenciál növelésének, másfelől következménye is a fejlesztéseknek a tovagyrúzó hatások miatt. **Jövőkép:**

Pannónia Szíve nemzetközileg vonzó turisztikai célpont, az ott élők számára értékeken alapuló, élhető és prosperáló térség.

A koncepció átfogó célja: A Pannónia Szíve térség helyi értékeken alapuló, nemzetközi szintű turisztikai célponttá fejlesztése.

TÉRSÉGI ÉS ORSZÁGOS LÁTHATÓSÁG

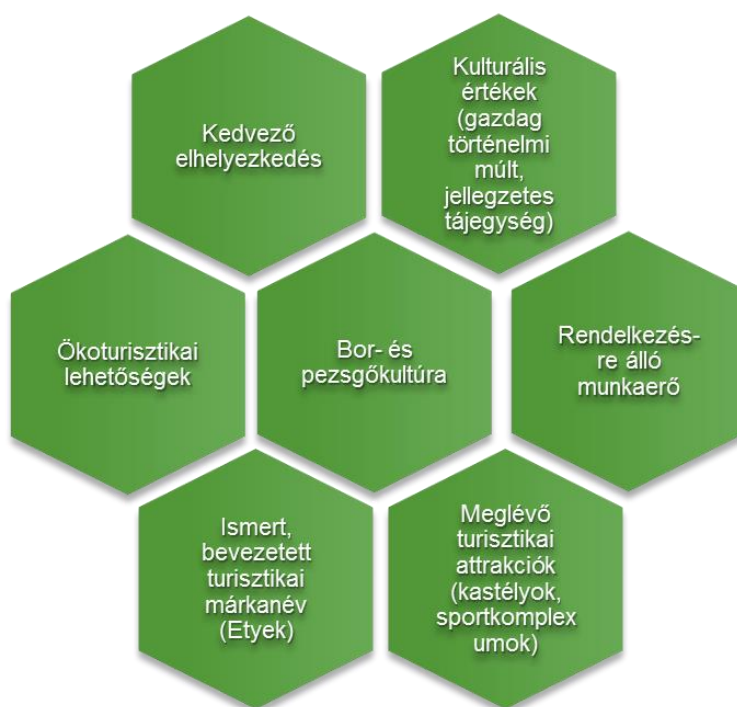
A fenti átfogó cél teljesüléséhez elengedhetetlen a terület helyi potenciáljának, a térségben rejlő értékeknek és lehetőségeknek a tudatosítása, megőrzése, a külvilág számára történő láthatóvá tétele, valamint ezek szisztematikus és integrált fejlesztési lehetőségeinek meghatározása a nemzetközi turisztikai célponttá válás alapjául és feltételül.

A helyzetelemzés által is azonosított, a koncepció céljai elérése szempontjából leginkább releváns **helyi értékek** a következők:

A helyzetelemzés alapján **hajtóerőként** azonosíthatóak többek között az alábbi tényezők:

3. ábra: Azonosított helyi értékek

Forrás: saját szerkesztés

- ◆ Kihaszíratlan potenciális turisztikai látványosságok: Idetartoznak többek között a természeti és az épített környezet helyzetelemzésben is feltárt kivételes adottságai.
- ◆ Kiaknázatlan kulturális potenciál: melyet például a terület gazdag történelmi múltjának érdeklődésre számot tartó, azonban mindezidáig ismeretlen elemei testesítenek meg.

- ◆ Korábbi fejlesztések által generált lehetőségek: Ezek között említhető számos olyan helyszín és projekt (pl. Batthyány-kastélypark rekonstrukciója, Váli vajdaház, Alcsúti arborétum fejlesztése, Váli-völgyi kisvasút, Puskás Akadémia Pancho Aréna, Szent László-patak vízügyi rekonstrukciója, stb.), amely a közelmúltban figyelmet kapott, azonban további fejlesztésükben és turisztikai hasznosításukban további jelentős potenciál rejlik.

REKREÁCIÓ, KULTÚRA, SPORT – SZÉLES KÖRBE

A fenti hajtóerőkre alapozva, a meglévő értékek hatékony allokálása és a koncepció megvalósításának szolgálatába állítása érdekében a koncepció az alábbi **specifikus célokat** definiálja:

- ◆ **A helyi értékek megőrzése:** A helyi kulturális és turisztikai potenciál összegyűjtése és rendszerbe foglalása elengedhetetlen az országos érdeklődés növelésének és a nemzetközi vonzerő megteremtésének megalapozásához. Ezen specifikus cél által azonosításra kerülnek azok az alkotóelemek, amelyekre alapozva elindulhatnak az értékeket megőrző fejlesztések.
- ◆ **A helyi értékek láthatóvá tétele:** Annak érdekében, hogy a térség értékei vonzerővé tudjanak válni, elengedhetetlen a láthatóság biztosítása, azaz az adottságok turisztikai attrakciókká vagy azok részévé válása. Ezen cél teljesülésével ismertté, elérhetővé és eladhatóvá válnak az azonosított helyi látványosságok és kulturális értékek.
- ◆ **A helyi értékek felhasználása a fejlődésben:** A cél elérése által megvalósul a helyi lehetőségekre építő, ám országos és nemzetközi érdeklődést kiváltó látványosságok, programok és attrakciók továbbfejlesztése, az azonosított és láthatóvá tett értékek hálózattá vagy csomaggá szervezése a méretgazdaságosság elvének figyelembe vételével.

A specifikus célok a koncepció által meghatározott intézkedések, tehát a konkrét **beavatkozások** végrehajtása révén teljesülnek

- ◆ **Infrastrukturális fejlesztések megvalósítása**

Az intézkedés keretében valósulnak meg mindazok a projektek, amelyek a térség jobb elérhetőségét, jobb minőségű helyi szolgáltatások nyújtását, valamint a helyi munkaerő jobb életkörülményeit hivatottak biztosítani. Ezen fejlesztések nélkül nem biztosítható a többi intézkedés által vonzott látogatók igényeinek minőségi kielégítése. Ezek a fejlesztések teremtik meg az alapját a turisztikai potenciál növekedésének.

- ◆ **Kulturális fejlesztések megvalósítása**

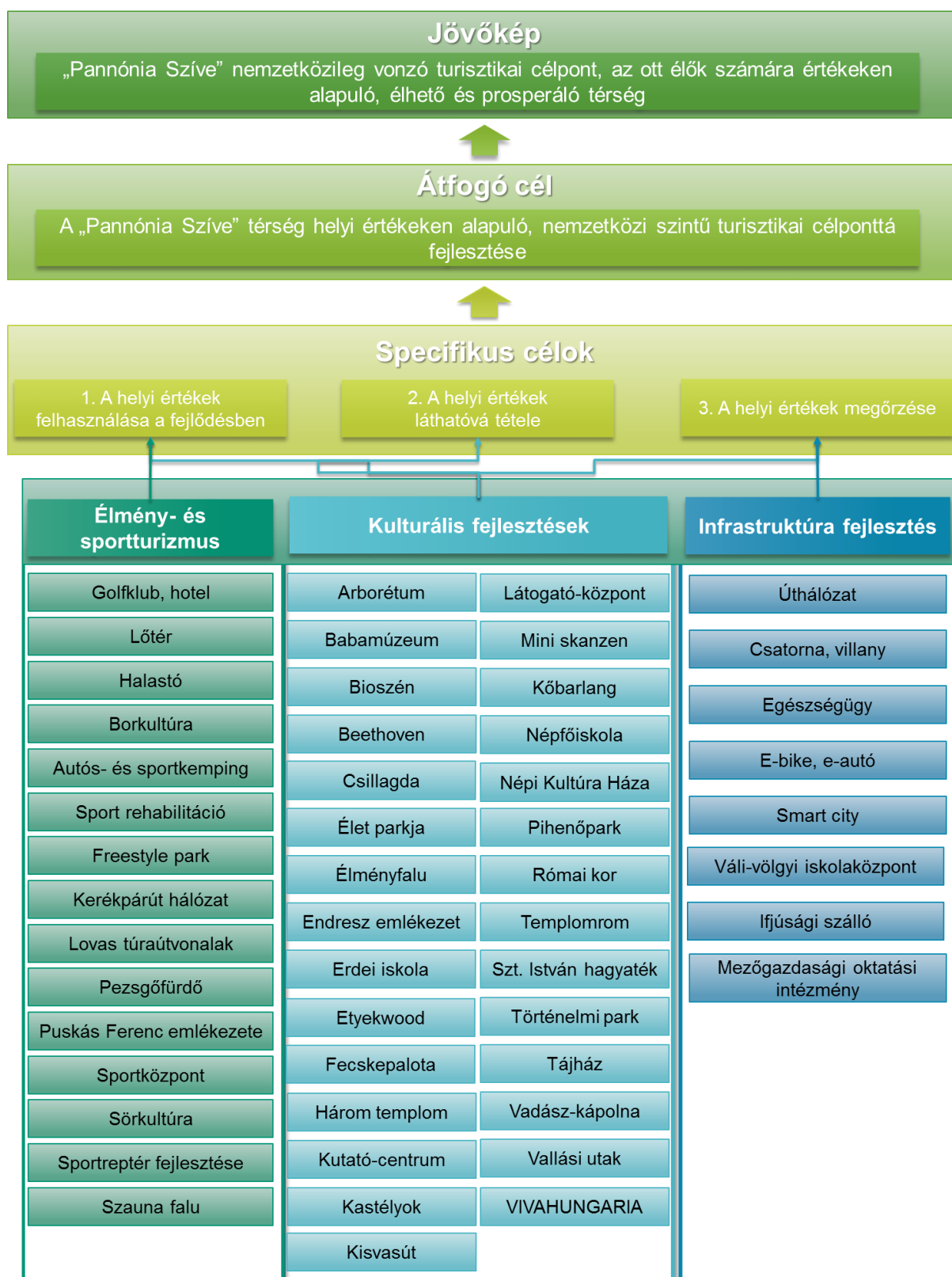
Az intézkedés keretében azok a projektek kapnak helyet, amelyek a helyi kulturális értékek kiemelésében, fejlesztésében, hálózattá alakításában generálnak hozzáadott értéket.

◆ **Rekreációhoz és sporthoz kapcsolódó fejlesztések megvalósítása**

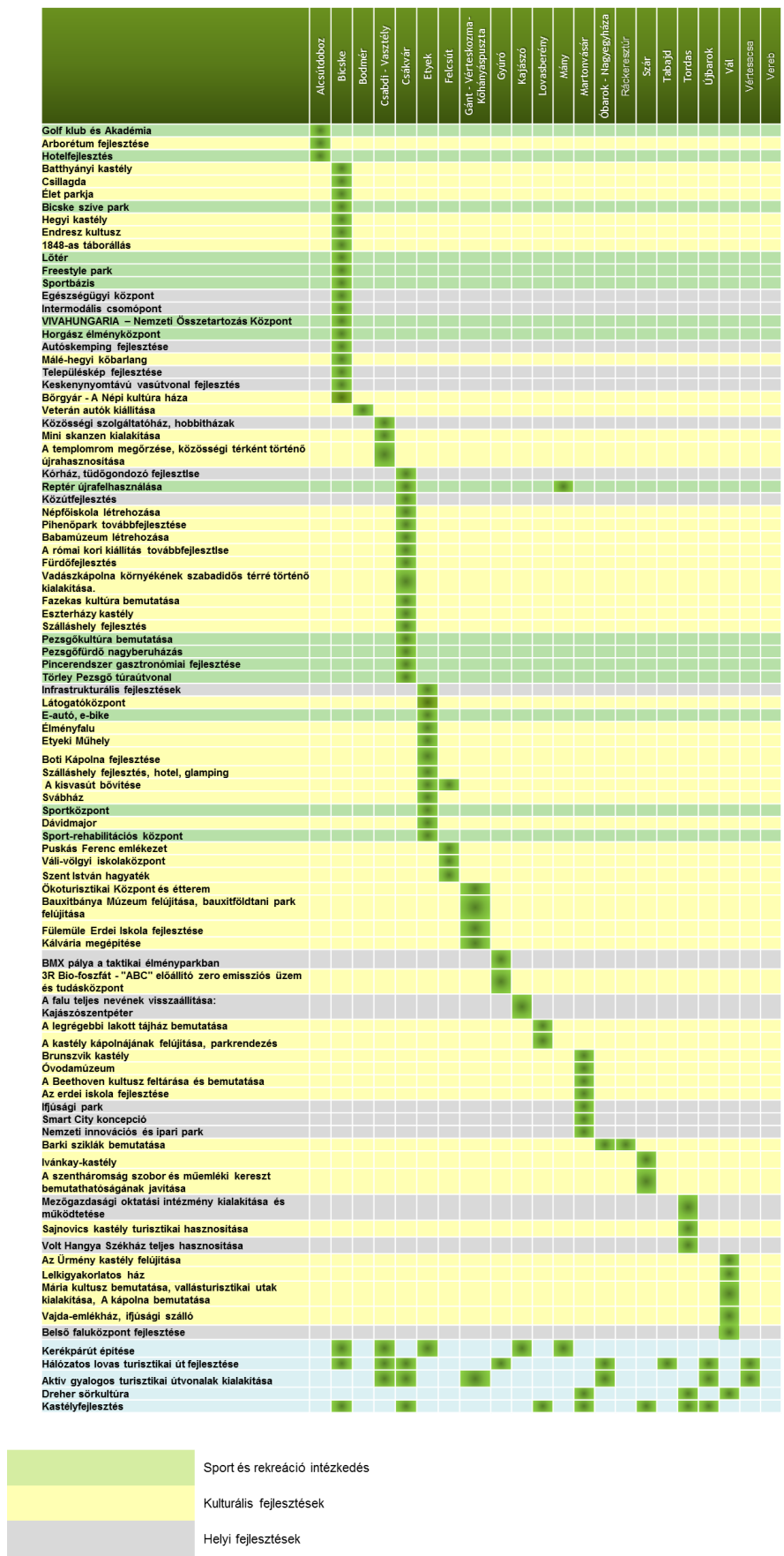
A területen már meglévő adottságok (Futballakadémia, Arborétum, Etyek gasztrokultúrája) megfelelő alapot jelentenek arra, hogy –célzott, komplex fejlesztéssel – a rekreációval és a sporttal összefüggő olyan attrakciók jöjjenek létre, amelyek csomagban nemzetközi turisztikai érdeklődést is kiválthatnak. A nemzetközi turisztikai trendekben egyre növekszik az aktív feltöltődés iránti kereslet, amely téren Magyarország már jelenleg is ismert célpont. Ezt az előnyt kihasználva megfelelő egyediségű és minőségű kiegészítő programcsomagokkal, a kikapcsolódást segítő komplex turisztikai attrakciókkal a Pannónia Szíve térség is részesülhet Budapest egyre növekvő nemzetközi figyelméből.

A definiált intézkedések alá számos, már meglévő projektötlet sorolható. Ezen projektek mind illeszkednek a Pannónia Szíve koncepcióba. **A projektek körének teljes méretét tekintve a nemzetközi érdeklődést célul kitűző sport- és rekreációs szolgáltatások fejlesztése a legjelentősebb csomag, míg számosságát tekintve az országos érdeklődésre számot tartó és a sport- és rekreációs csomagot kiegészíteni kívánó kulturális fejlesztések a legjelentősebbek.** A helyi igényekre reagáló, de áttételesen a turisztikához is hozzájáruló fejlesztések jelentik a projektek legkisebb százalékát, mégis ezek nélkül nem biztosítható a többi csomag sikeres megvalósítása és működőképessége. A projektek előkészítettségi szintje eltérő, de megvalósításuk esetén képesek egységesen, csomagban működni, és megfelelő szolgáltatás-portfóliót jelenthetnek a turistáknak, bárhol is érkezzenek.

4. ábra: A stratégia teljes cél- és projektrendszer

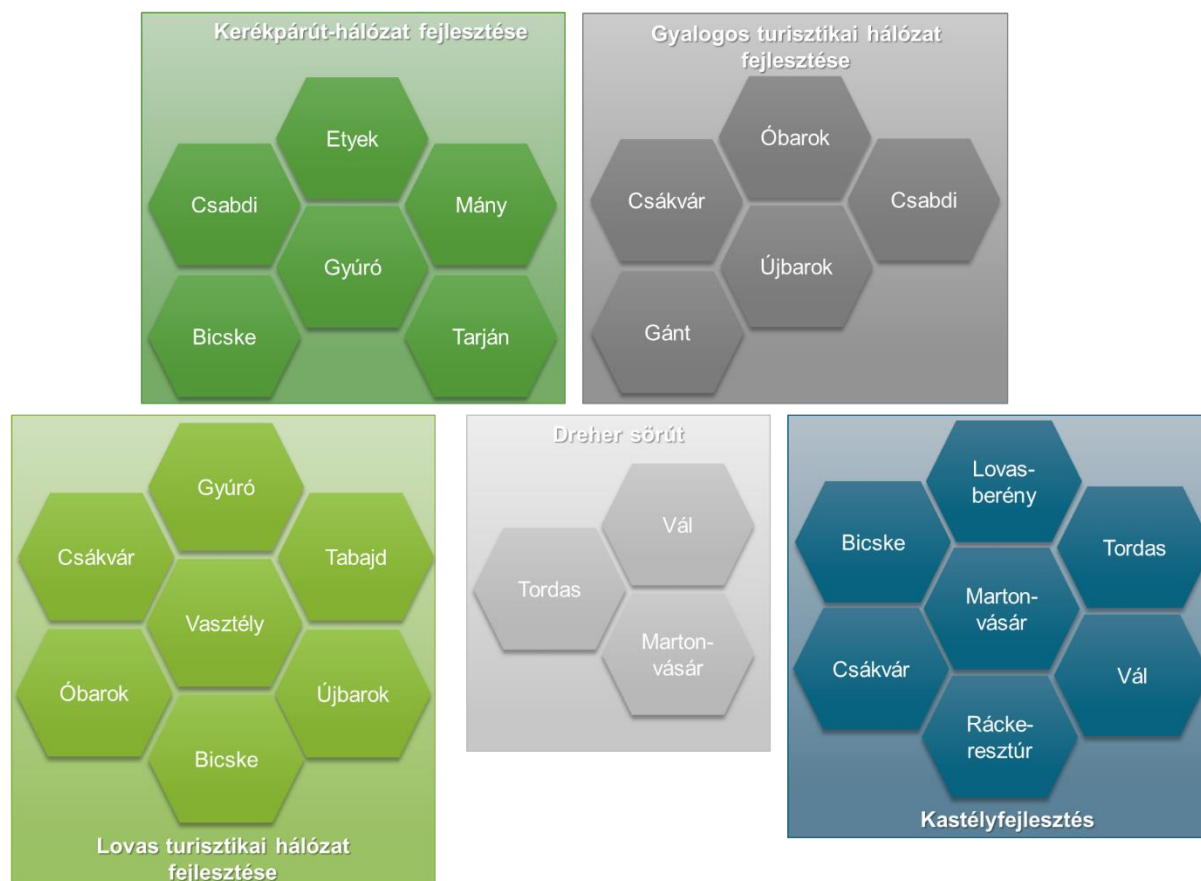
5. ábra: A pontszerű (egy-egy települést érintő) projektek besorolása településenként és intézkedésenként

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – vezetői összefoglaló

Van néhány olyan projektcsomag, amelynek a projektjei csak együtt, hálózatosan megszervezve és kivitelezve érik el a megfelelő célt. Ezek a projektcsomagok területi kapcsolódásait az alábbi ábra mutatja.

6. ábra: A hálózatos projektek ábrázolása

LEHETSÉGES FORRÁSOK

Egy koncepcióval szemben nem elvárás, hogy forrásokat rendeljen a fejlesztési célokhoz, mégis a tervezés további szakaszait potenciálisan segítheti, ha magas szinten bemutatásra kerülnek azok a programok, amelyek a fejlesztések lehetséges forrásaiként számba vehetőek. **A témájában releváns Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP), Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) és a Vidékfejlesztési Program (VP) a 2014-2020-as időszakra tartalmazznak forrásokat, ugyanakkor a fejlesztési elképzelések várhatóan 2018 elejéig juthatnak forrásokhoz.** Ennek oka, hogy a 2016 végén ismert kormányzati szándék alapján – amelyek célja a korábbi időszak tanulságai alapján a forrásvesztéssel kapcsolatos kockázatok mérséklése okán a 2014-2020-as uniós forrás mielőbb lekötése – a 2014-2020 tervezési időszakra rendelkezésre álló források 100%-át meg kívánják hirdetni 2017. első

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – vezetői összefoglaló

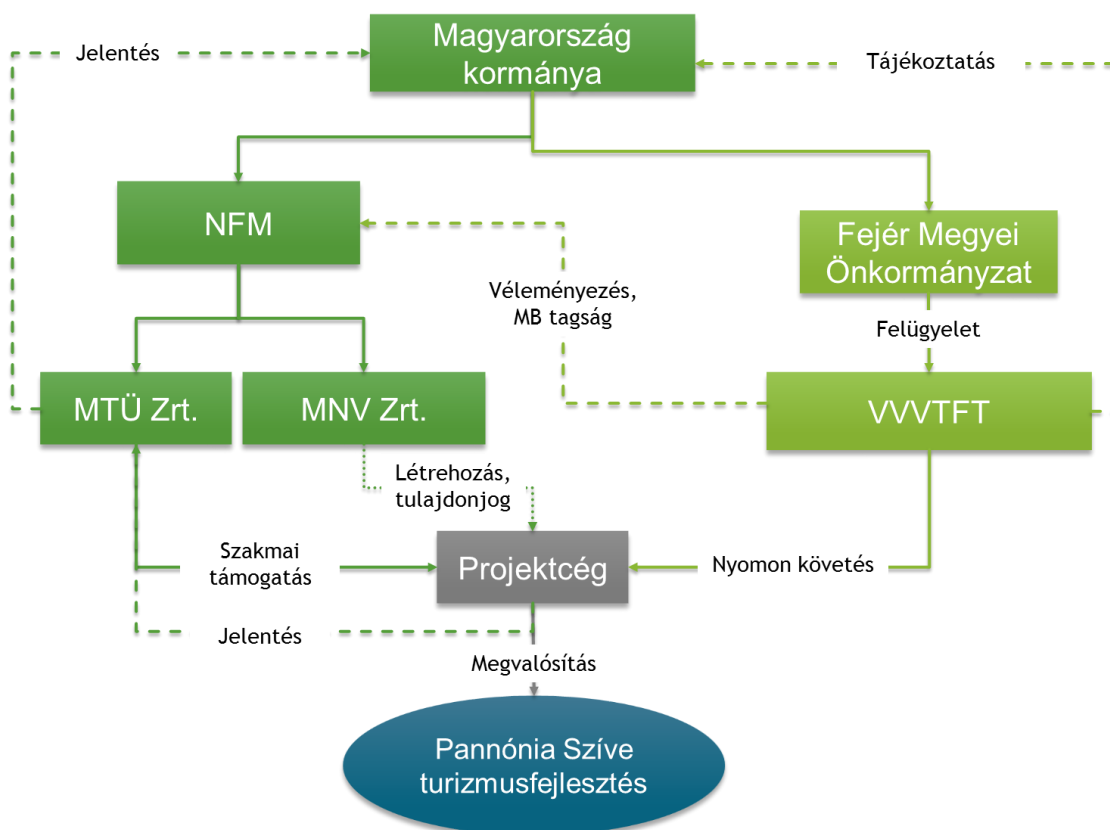
negyedében, azaz a még le nem kötött források elnyerésére optimális körülmények között is csak 2017. évben nyílik majd lehetőség.

A hazai források tekintetében kiemelt érdemel, hogy a turisztikai térségek fejlesztéseinek állami feladatairól szóló 2016. évi CLVI. törvény keretében a Kormány garanciát vállalt azonban a turisztikai térségek és kiemelt turisztikai térségek fejlesztésének finanszírozására, így ezen elv alapján **a koncepció megvalósításának forrása a magyar költségvetés lehet.**

Az Országgyűlés a turisztikai térségek fejlesztéseinek állami feladatairól szóló 2016. évi CLVI. törvény keretében felhatalmazta a Kormányt a turisztikai és kiemelt turisztikai térségek kijelölésére, valamint ezek fejlesztésére. Ennek értelmében **jelen koncepció megvalósításához szükséges intézményrendszer első operatív szintjén a Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt.-nek kell lennie**, tekintve, hogy a fenti törvény 3.§ 5. pontja alapján az állam ezen szervezet útján látja el a feladatait. Az MTÜ Zrt. szakmai támogatást nyújt az MNV Zrt. által alapított és tulajdonolt projektcégeknek, amely felel a Pannónia Szíve turizmusfejlesztési stratégia megvalósításáért.

A fejlesztések területi szintű koordinációjáért a VVFTFT felel, amely felügyeleti joggal rendelkezik a létrehozott projektcégben, véleményezési jogkörrel gyakorol a vonatkozó pályázati felhívások kialakítása során, Monitoring Bizottsági tagságot gyakorol a vonatkozó Operatív Programok esetében, és jelentési kötelezettséggel tartozik a Kormány felé. Az alábbi ábrán szemléltetett intézményrendszeri javaslat fogalmazható meg.

7. ábra: Javasolt intézményrendszeri struktúra a koncepció megvalósításához

TOVÁBBI LÉPÉSEK

A megvalósítás első lépése a Koncepció elfogadása. A koncepciót elfogadást követően érdemes stratégiává fejleszteni, azaz forráskeretet becsülni, a szükséges forrásokat lekötni, forrásallokációját megtervezni, majd ezen lehetőségek és az elfogadott célok mentén az elvárt eredményeket, mutatókat definiálni. Azt követően a mutatók eléréséhez szükséges akciókat megtervezni, a fejlesztendő projekteket az akciókhoz rendelni, és ütemezni. A koncepció jelen formájában megalapozó anyag. Stratégiává fejlesztett változatát elengedhetetlen beemelni a Kormány által elfogadott stratégiai dokumentumok rendszerébe. **A kiválasztott projektek részletes, mélységi kidolgozása elengedhetetlen a megvalósítást megelőzően. Ennek érdekében további, mélységi elemzésekre, tervezésre van szükség.** A stratégia megvalósítása során az első lépés a menedzsment intézményrendszer felállítása, illetve a Magyar Turisztikai Ügynökség bevonása a projektek fejlesztésébe. A megvalósítást érdemes a leghosszabb, legnagyobb erőforrásokat lekötő projektektől kezdeni, hiszen ezen folyamatok előrehaladásával, az itt gyűjtött tapasztalatokkal a kisebb, kapcsolódó projektek megvalósítása is gördülékeny lesz. A projektek megvalósítását követően érdemes a már meglévő intézményrendszert megbízni az új attrakciók összehangolt és csomagszerű működtetésével, hiszen csak így biztosítható a Pannónia Szíve program egységes arculata, és ismertté tétele nemzetközi szinten is.

2. BEVEZETÉS

2.1. A MEGBÍZÁS BEMUTATÁSA

A Pannónia Szíve program története Bicske, Vál és Martonvásár összefogásával kezdődött 2015-ben: Az összefogás célja a térség azon turisztikai kitörési pontjainak azonosítása volt, amelyek lehetőséget kínálnak a már meglévő erőforrások előnyösebb hasznosítására. Az összefogásban rejlő erőt felismerték mások is, így folyamatosan csatlakoztak a környék települései.

Ezzel párhuzamosan a **kormány is kiemelt figyelmet szentelt a térségnek**: 2015. december 30-án Etyek, valamint a Szent László- és Váli-völgy területfejlesztéséért felelős miniszterelnöki biztossá nevezte ki Tessely Zoltán országgyűlési képviselőt, akinek legfontosabb feladata, hogy a megyei fejlesztési biztossal, a megyei önkormányzat képviselőivel és más helyi szervezetekkel együttműködve, összehangolja a térségre vonatkozó elképzeléseket. Ezen kezdeményezések következtében keletkezett **igény a Pannónia Szíve térsége területfejlesztési és turisztikai koncepciójának elkészítésére**, mely a 2016. december 6-án a Parlament által elfogadott turizmusfejlesztési törvénynek megfelelően készült.

A Velencei-tó és Térsége, a Váli-völgy, Vértes Térségfejlesztési Tanács 2016. július 15-én a Kbt. 111. § r.)-s.) pontja alapján **beszerzési eljárást** indított Pannónia Szíve program területe számára turisztikai célú térségfejlesztési koncepció kidolgozása tárgyában. A kiírás értelmében a **tanulmány célja egy olyan térségi, turisztikai célú fejlesztési koncepció megalkotása**, mely Pannónia Szíve program területe számára meghatározza a küldetést, a jövőképet, a fenntartható fejlődés főbb irányait, az átfogó célkitűzéseket, a prioritásokat, melyek alapjául szolgálnak a közép- és rövidtávú turisztikai fejlesztési tervezésnek.

A **koncepció célja, hogy** a fenntartható turisztikai fejlesztés jegyében a meglévő táji és épített értékek megóvásával, bevonásával, valamint az új turisztikai fejlesztések ötvözésével **megalapozottá váljon a térség bekapcsolódása hazánk turisztikai vérkeringésébe**. A térség egyedi adottságainak kihasználásával, a turizmus minél több szegmensének érintésével olyan összetett turisztikai fejlesztés megtervezése szükséges, mely többek között a sport és rekreáció, valamint a kulturális célú fejlesztések összefogásával komplex élménycsomagot nyújt az újonnan kialakított turisztikai desztinációban. A koncepció elkészítésére kiírt **közbeszerzési eljárást a Spa Hungary Holding Zrt. nyerte el**. Cégünk évtizedes szakmai háttérrel és tapasztalattal, a helyi döntéshozók, polgármesterek, vállalkozók és egyéb mérvadó szereplők közreműködésével, a helyi igényeket felmérve, és a lehetőségeket mérlegelve alakította ki a turisztikai térségfejlesztési koncepciót.

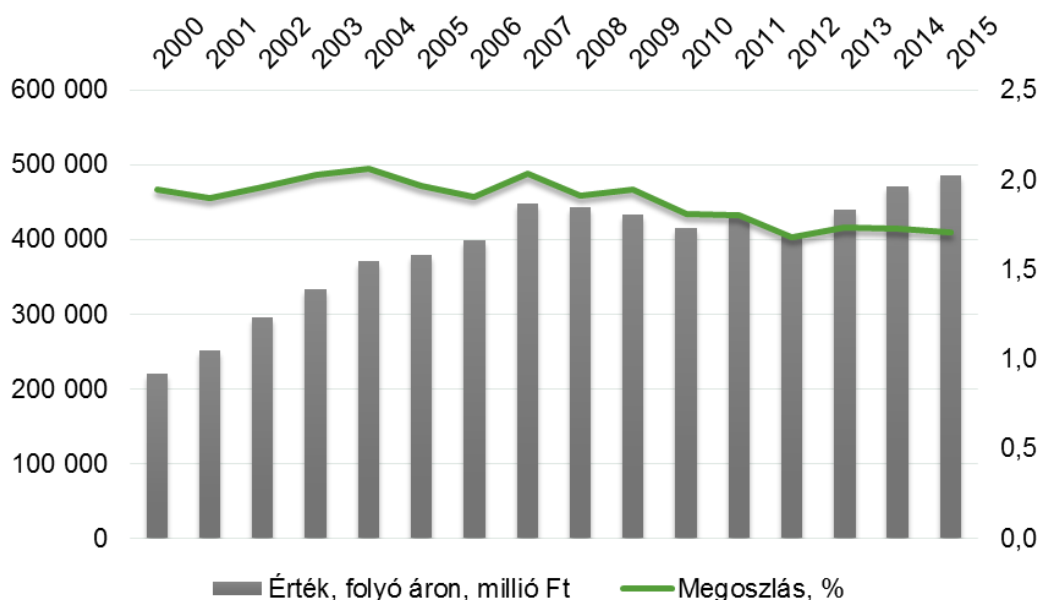
2.2. A KONCEPCIÓ RELEVÁNCIÁJA

„A turizmus hazánkban a nemzetgazdaság kiemelten fontos ágazata, melynek a kormány kulcsszerepet szán fejlesztéspolitikai, foglalkoztatási céljai megvalósításában.” (Nemzeti turizmusfejlesztési koncepció 2014–2024, old.: 3) Ezen elv mentén került kiválasztásra a turizmusfejlesztés, mint a Pannónia Szíve térség gazdasági és társadalmi fejlődéséhez nagymértékben hozzájáruló, fejlesztendő célterület.

Amennyiben szűken értelmezzük a turizmust a szálláshely és vendéglátás nemzetgazdasági ágazatként, úgy a turizmus hozzájárulása a hazai GDP-hez ugyan 2000 óta csökkenő arányt mutat, de abszolút értékben csaknem töretlenül növekednek az elköltött pénzüsszegek.

8. ábra: A turizmus értékének és GDP-hez viszonyított arányának alakulása 2000 és 2015 közt

Forrás: KSH

Gazdasági versenyképességi szempontból a turizmus a **növekedés egyik fontos eszköze**, értékteremtő képességével pozitívan befolyásolja az ország fizetési mérlegét. Interszektorális jellegéből adódóan számos nemzetgazdasági ág teljesítményéhez járul hozzá, a KKV-k működésének alapvető területe, az új piacok bevonásának egyik megfelelő eszköze, és jelentős munkahelyteremtő képességgel rendelkezik, mely a más ágazatokra gyakorolt húzó hatást is figyelembe véve még jobb mutatókat eredményez. (Happ, 2011.)

Amennyiben a turizmus értelmezését kiszélesítjük minden olyan ágazatra, amely hozzájárul annak sikeréhez, akkor a szállás és vendéglátás területén túl az alábbi szektorok tekinthetők még relevánsnak:

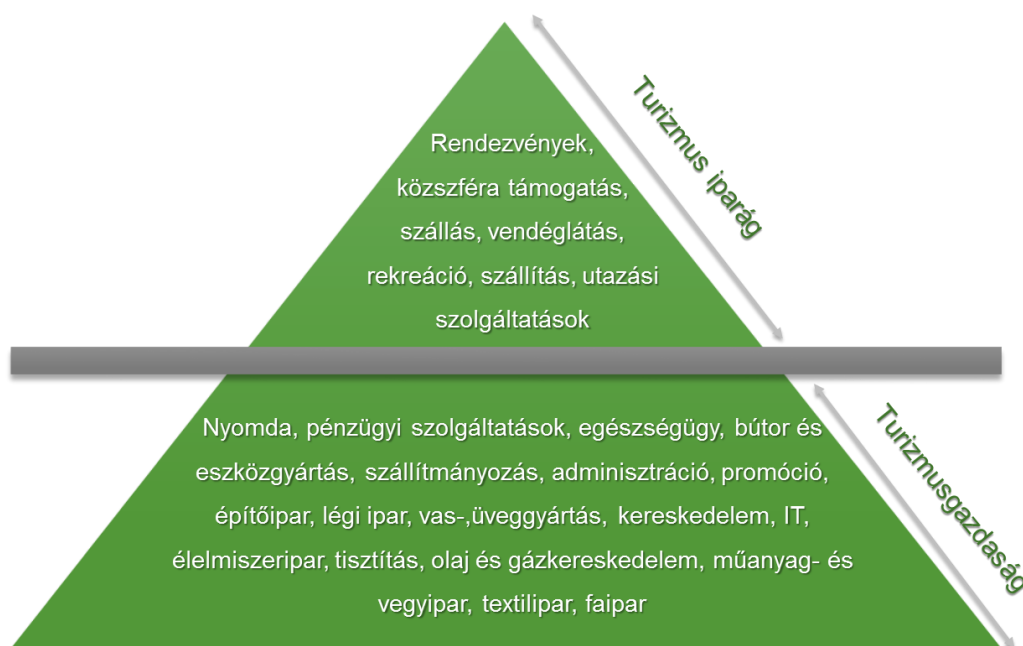
Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- ◆ szállítmányozás,
- ◆ közszolgáltatások,
- ◆ rekreáció és szabadidős programok,
- ◆ utazási kereskedelem,
- ◆ rendezvény szervezés,
- ◆ magánszektor támogató szolgáltatások.

Ezen szektorok hozzájárulásának aránya a turizmushoz nehezen számszerűsíthető, ám szakértők **megkülönböztetik a turizmust, mint iparágat a turizmusgazdaságtól**. A turizmus konkrét iparága nemzetgazdasági szempontból csupán a csúcson tekinthető a teljes turizmusgazdaság jéghegyéhez képest. Az egyes ágazatok besorolását a jéghegy-modellbe a következő ábra mutatja be.

9. ábra: A nemzetgazdasági ágazatok besorolása a jéghegy-modellbe

Forrás: (Tassiopoulos, 2008.), saját szerkesztés

Társadalmi-fenntarthatósági szempontból a turizmus az **életminőség javításának egyik jelentős eszköze**, hozzájárul az egyén és a közösség jól-létéhez. Ha kihasználjuk a turizmus adta lehetőségeket, akkor ezek a tevékenységek elősegítik a fizikai és lelki egészség megőrzését és megtartását, erősítik a nemzeti összetartozás érzését, segítik nemzeti kultúránk megőrzését, bemutatását, valamint az ezt hordozó és szolgáló eszközök hosszú távú fenntartását.

Magyarország stratégiai célja a turizmus jövedelemtermelő képességének erősítése nemzetgazdasági szinten, azaz a külföldről beutazó turisták tartózkodási idejének meghosszabbítása és költségük növelése, valamint a hazai turisztikai fogyasztás jelenlegi

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

szintjének emelése. (A Nemzetgazdasági Minisztérium Turizmusért felelős Helyettes Államtitkársága, 2014.)

E kitűzött cél elérése érdekében 2016 decembere fordulópontnak tekinthető a magyar turisztikai szakma életében: az **újonnan elfogadott turizmusfejlesztési törvény új irányt ad a magyar turizmus jövőjének**. Annak érdekében, hogy a turisztikai fejlesztések szakmai tervezése, megvalósítása, a rendelkezésre álló források hatékonyabb felhasználásával történjen, a **fejlesztések tervezésének alapegysége a jövőben a turisztikai desztináció lesz**. Így egy adott földrajzi térség **egységes tervezési keretben** fejlődhet, egyedi természeti, táji, és kulturális karakterének megőrzése mellett. A törvény értelmében turisztikai térség (desztináció): egy vagy több megye (főváros) területén belül földrajzilag körülhatárolható, beazonosítható területrész, amely a turisztikai kínálati piacon egységes fogadóterületként jeleníthető meg. Épített környezeti, természetföldrajzi vagy kulturális értékek tekintetében összefüggő elemek alkotják, ezért egységes koncepcióban történő tervezéséhez, fejlesztéséhez és térségi turisztikai márka kialakításához országos érdek fűződik. A kiemelt turisztikai fejlesztési egység pedig olyan turisztikai desztináció, amely a beutazó turizmus szempontjából kiemelkedő jelentőségű vagy célzott fejlesztések eredményeként azzá tehető, ezért koncentrált fejlesztéséhez országos érdek fűződik. **A Pannónia Szíve program új térségi szervezőerő kell, hogy legyen, amely képes megfelelni a kiemelt turisztikai fejlesztési egységgel és desztinációval szemben támasztott követelményeknek. A Velencei-tó és Térsége, a Váli-völgy, és a Vértes kiemelt üdülőkörzet teljes mértékben integrálható a Pannónia Szíve kiemelt turisztikai fejlesztési egységbe.**

A turisztikai desztinációvá nyilvánítás célja az adott földrajzi térség turisztikai vonzerejének növelésére irányuló egységes turisztikai fejlesztések tervezési keretének meghatározása. A fejlesztés célja a **turisztikai célú látogathatóság javítása, a látogatószám növelése, így a turisztikai kínálatban betöltött szerep erősítése**.

Az állam feladata ebben az új rendszerben a turisztikai desztinációkon belüli turisztikai fejlesztések szakmai tervezése, valamint a megvalósítás során, a térségen belüli és a desztinációk közötti szakmai összehangolás. Szakmailag meghatározni, megtervezni és összehangolni az egyes turisztikai desztinációkon belül és a desztinációk között. Feladata továbbá az adott turisztikai desztinációk megközelítését biztosító térségi és helyi infrastruktúrához kapcsolódóan szükséges turisztikai kapacitások, feladatok meghatározása, illetve azok végrehajtásának szakmai összehangolása.

A turizmusfejlesztés fogalma többféle tartalommal azonosítható. Az egyik értelmezés, hogy a turizmusfejlesztés azon desztinációk pozicionálása (vagy újrapozicionálása), marketing koncepciójának megújítása, szolgáltatási kapacitásainak bővítése, a határaikon

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

belül igénybe vehető szolgáltatások minőségének javítása, amelyek földrajzi és kulturális egységet alkotó elemekből állnak, és bizonyos elvárt – látogatószámban, vendégéjszakában mérhető – teljesítményt nyújtanak, ezzel **profitot termelnek, és az államháztartásnak bevételt produkálnak**. A másik, tágabb értelmezés szerint a fentiekén túl a turizmus a **vidékfejlesztés, a területi differenciálás, a térségi fejlettségbeli különbségek kiküszöbölésének eszköze is**, és a közvetett hatások (alapinfrastruktúra, munkahelyteremtés, vidéki népességmegtartó erő) elérése érdekében **ott is törekedni kell valamilyen turisztikai fejlesztésre, ahol ez a látogatószámokkal, vendégéjszakák számával nem feltétlenül támasztható alá**. Az 1/2014. (I. 3.) OGY határozattal elfogadott Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) rögzíti: „Célunk a kiemelkedő táji értékeket képviselő térségek, kultúrtájak értékörző fejlesztése, a táji értékekben rejlő potenciál kibontakoztatása és az egyedi karakterükre építő térség integrált kezelése. Beavatkozási területek: Egyedi tájkarakterrel rendelkező térségek integrált kezelése; a táji értékekre és a tájkarakterre alapozott térségfejlesztés; a térségek sajátos gazdasági profillal történő fejlesztése (pl.: a kultúrtájak és a turisztikai térségek fenntartható fejlesztése); a Balaton és térsége programalapú fejlesztése, egységes keretben történő kezelése.” (Nemzeti Tervezési Hivatal, 2014.)

Ennek értelmében **turisztikailag Magyarország nem általában, illetve a turizmus nem bárhol fejleszthető**. Az olyan térségekre koncentráló – és a térségen belül integrált – fejlesztéseknek van létjogosultságuk, amelyek a turisztikai kínálati oldalon az utazási célt kereső potenciális vendég szempontjából felismerhető turisztikai márkák kialakítását szolgálják. Ebből következően egy-egy turisztikai ajánlatcsomagként megjeleníthető **turisztikai fogadóterületet komplex módon kell fejleszteni, és nem külön-külön egy-egy attrakciót önállóan**.

Ez a megfontolás és munkamódszer áll több európai ország – például Ausztria, Olaszország – turisztikai sikerei mögött is. A turisztikai desztinációk kijelölése és a kereteik között működő szolgáltatók teljesítményének mérése és értékelése teszi lehetővé a szakpolitikai és fejlesztéspolitikai döntések megalapozását.

Az új törvény szerinti szabályozás lényege tehát, hogy a **turisztikai fejlesztések tervezési alapegységének a jövőben a turisztikai desztinációnak kell lennie**. A törvény rögzíti, hogy a hazai költségvetésből és az európai uniós forrásokból megvalósuló **turisztikai fejlesztések tervezése az állam feladata**, valamint kimondja, hogy a turisztikai tervezés alapegysége a releváns turisztikai fogadóterület. Meghatározza a turisztikai desztináció általános fogalmát, a fejlesztések célját, valamint meghatározza a desztináció-fejlesztéssel kapcsolatos alapvető állami feladatok ellátásért való felelősség címzettjét.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

A turisztikai desztináció nem közigazgatási vagy területfejlesztési fogalom, hanem turisztikai szakmapolitikai és fejlesztéspolitikai kategória. A turisztikai fejlesztések célterületeként, ún. **turisztikai desztinációként olyan térségeket szükséges kijelölni, amelyek a potenciális látogatók szempontjából reálisan választható utazási célterületként értelmezhetők.** A turisztikai szempontból releváns – termékként vagy komplex turisztikai termékcsomagként értelmezhető – földrajzi egységek határai **nem esnek pontosan egybe a közigazgatási, illetve a területfejlesztési egységek határaival.** Az előző megállapítás a turisztikai régiókra is igaz, mivel e régiók elnevezésének többsége nem hordoz „eladható”, márkaként pozícionálható földrajzi tartalmat vagy közös kulturális értéket.

Az ország területét lefedő 9 idegenforgalmi régió közül 3 rendelkezik identitással és területileg azonosítható funkcióval: Budapest, a Balaton és a Tisza-tó. Önmagában azonban, ha egy adott térséget területfejlesztési szempontok alapján kiemeltként határoznak meg, még nem indul meg automatikusan a térség turisztikai fejlődése. Egy térség még attól sem válik turisztikai desztinációvá, ha egyedi, sajátos profillal rendelkezik, valamint a turisztikai piacon felismerhető és önálló márkaként pozícionálható. De mindezek minimális előfeltételei annak, hogy tudatos fejlesztés eredményeként turisztikai termékké válhasson.

A Velencei-tó és Térsége, a Váli-völgy, és a Vértes a 1117/2005. (XII. 14.) Korm. határozat alapján egybefüggően kiemelt üdülőkörzet, s mint kiemelt térség, egyedisége és különlegessége folytán sajátos, **jól megalapozott fejlesztést igényel.** A turizmustörvény rendelkezéseivel összhangban áll a Pannónia Szíve program területe számára kijelölt fejlesztési irány, jelen tanulmány szakmai tartalma már e kritériumnak megfelelően alakult ki. Így született meg a **Pannónia Szíve program,** mely **desztinációs elvben gondolkodva alkot egy olyan, számos települést magába foglaló térséget, ahol a fejlesztési elképzelések nemcsak a turizmus, hanem számos egyéb területen is összehangoltak.**

A Pannónia Szíve program területe számára megálmodott turisztikai koncepció létrehozásának célja egy olyan turisztikai célú fejlesztés megalapozása, mely a térség számára meghatározza a küldetést, a jövőképet, a fenntartható fejlődés főbb irányait, az átfogó célkitűzéseket, a prioritásokat, és amely alapjául szolgál a közép- és rövidtávú turisztikai fejlesztés tervezésének. **A koncepció célja, hogy a fenntartható fejlődés jegyében a meglévő táji és épített értékek megóvásával, bevonásával, valamint az új fejlesztések ötvözésével megalapozottá váljon a térség kiemelkedő turisztikai szerepvállalása.**

A térség egyedi adottságainak kihasználásával, a turizmus minél több szegmensének érintésével olyan összetett turisztikai kínálat (az adott desztináció teljes szálláshely- és vendéglátóipari kínálata, valamint az ezen felül álló, a turista által igénybe vett szolgáltatások

összessége) (Dr. Balogh, Kecskeméti Petri, Dorca, Kiss, & Dr. Győri, 2015.) megtervezése szükséges, mely többek között a sport, a gasztronómiai, a kulturális, a természeti/öko-, a wellness és az élményturizmus összefogásával komplex élménycsomagot nyújt az újonnan kialakított turisztikai desztinációban.

2.3. MÓDSZERTAN

A koncepció – műfaját tekintve – a lehetséges későbbi stratégia átfogó, magas szintű megalapozása. (Módszertani útmutató a kormányzati stratégiai tervezéshez, old.: 7) A koncepció magában hordoz néhány kötelező elemet, amelyek közül egy jelen méretű és fókuszú tanulmánynak az alábbiakat szükséges tartalmaznia:

- ◆ **helyzetelemzés,**
- ◆ **célrendszer,**
- ◆ **koherencia- és konzisztencia-vizsgálat.**

A koncepció többek között abban különbözik a stratégiától, hogy nem definiál forráskeretet, így végrehajtásának nyomon követése, monitoringja is csak a megvalósulását szolgáló alsóbbrendű stratégiai dokumentumokon keresztül valósítható meg.

A Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció az alábbi módszerek alkalmazásával készült:

- ◆ **Dokumentumelemzés**

A legtöbb szakpolitikai beavatkozás mögött többszintű dokumentumrendszer áll rendelkezésre: kezdve a szakterület különböző területi szintekre szóló stratégiai dokumentumaitól egészen a beavatkozás konkrét indoklását, kialakítását, specifikációját tartalmazó részletes dokumentumokig. Áttekintett stratégiák:

- Európa 2020 stratégia
- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció
- Fejér Megye Területfejlesztési Programja

- ◆ **Interjú**

A személyes beszélgetés lehetősége óriási lehetőségeket rejt magában, azonban számos buktatója is lehet. Az interjú előnyei:

- A válaszadó véleményének legrészletesebb megértését kínálja, ezért a nagyon komplex folyamatok, összefüggésrendszerek megértésének legjobb eszköze.
- Lehetőséget nyújt a helyszínen megismerésére, ami bizonyos esetekben különösen fontos lehet, például a kontextus jobb megértéséhez.
- Tág teret ad a válaszadó önkifejezésének, így saját szavaival pontosabban és sok esetben őszintébb módon írhatja le tapasztalatait.

Az interjú hátránya, hogy idő- és költségigényes feladat.

Az interjúzás előnye és hátránya is lehet, hogy mivel egyéni véleményekre fókuszál, az elhangzottakra nincs hatással más megkérdezettek véleményének akár építő-formáló, akár torzító befolyása (éppen ennek előnyeit igyekeznek kihasználni egyes csoportos módszerek).

◆ Adatbázis-elemzés

Olyan releváns adatbázisok (pl. KSH, MTÜ nyilvános statisztikái, KIM adatbázis), amelyek nyilvánosan elérhetőek, jelentős hozzáadott értékkel bírnak a területi, társadalmi és gazdasági jellemzők megismerése során.

2.4. TERÜLETI LEHATÁROLÁS

A **Pannónia Szíve térséget** történeti értelemben az a tény fogja össze, hogy **az 1543-as török megszállási útvonalba esett**, illetve annak határterületén, az állandó harcok vidékén feküdt. Az események középpontjában Buda 1541. évi, Székesfehérvár 1543. évi török megszállása, illetve a visszafoglalás eseményeiként Fehérvár 1601-es ostroma, Buda 1686-os, és Fehérvár 1688-as visszafoglalása állt. A török világhoz, illetve a visszafoglalás hadműveleteihez kapcsolódó nagy pusztítás elsősorban a vidék magyar népességét érintette. A török idők után tehát új földesurak és új népesség letelepítése volt a legfőbb kihívás.

A Váli-völgy, a Szent László-völgy és a Vértesalja a Mezőföld felé lejtő, az Etyeki-dombság már a Budai-hegységhez kapcsolódó, alapvetően borvidék. A 19. század végén a statisztikusok is így tartották számon Fejér megyének ezt a szegletét (ezen kívül favidékre és gabonavidékre osztották a megyét).

Miután széles völgyekről és hegyalji síksági területről van szó, jellemzi a **gabonatermesztés** is.

A másik **nagy pusztítási hullám** a vidéket a **II. világháború** idején Budapest körülzárása, és a **Balatoni Hadművelet** kapcsán érte. E kettő (a török és a világháborús időszak egyaránt) rámutat fontos dologra: **középkori emlékek**, majd a 17-20. századi **épületállomány nagy részét háborúk pusztították el**, s ezzel együtt **sérült a népesség is**: a török alatt a magyar, a 20. század közepén pedig a német. Fontos azt is megfigyelni, hogy mindkét esetben a központi terület (Buda, illetve Budapest) védelme miatt a Pannónia Szíve fejlesztési terület szenvedte el a pusztulást, hiszen felvonulási- és utánpótlási területként szolgált. A magyarázat abban rejlik, amit már a középkori stratégiák is megfigyeltek: Fehérvár Buda jobb karja, a középük eső rész tehát veszélyeztetett.

A térség nagyszerű adottságú, a főváros és Székesfehérvár közelsége okán a jó logisztikai és az előnyös, sokoldalú gazdálkodási lehetőségek miatt 1945 előtt nagybirtokos, uradalmas terület. (Bicske: Batthyány, Csákvár: Esterházy, Alcsút: Habsburg főhercegi, Martonvásár: Brunszvik, József nádor, majd Dreher, Etyek: a komáromi jezsuiták, illetve a Székesfehérvári Káptalan vette hasznát.)

Ezek a nagybirtokosok alapvető szerepet játszottak abban, hogy a jó adottságú (talaj, erdő, szőlő) területre a török utáni **népességihiány pótlására nagyobb részt németeket, kisebb részben szlovákokat telepítettek a maradék magyarság közé.** (Szár, Újbarok, Etyek, Vértesboglár, Vértesacska: német, Tordas szlovák)

Jellegzetes ezen a borvidéken, hogy **nagy pusztítást végzett a 19. század 80-as 90-es éveiben a filoxéra-vész.** A régi szőlőfajták kipusztulása után a **szőlő-rekonstrukció** a Budai-hegység településein elmaradt, a Pannónia Szíve fejlesztési területen viszont megtörtént, sőt a csákvári Esterházy Uradalom élen járt és tágabb körzetében Szilárd Gyula vezetésével példát mutatott erre a 19. és a 20. század fordulóján. Budapest pedig éppen ekkor vált nagyvárossá, vendéglői nagy mennyiségű asztali bort igényeltek, ezt az etyeki és a Váli-völgyi községek elégítették ki.

Gyúron a II. világháborúig egyenesen ünnepszámba ment a borszállítás napja, amikor a budai vendéglősök által megvásárolt bort a szőlősgazdák egy napon ("kötelékben") szállították a fővárosba, bőséges munkát adva a környék fuvarosainak. (Ezt a napot az is kiemelte, hogy a gazdák ajándékokat vásároltak családtagjainak.)

A borkereskedelem fenntartásában jelentős szerepet játszott Budafok borváros közelsége, annak a borkereskedelemben játszott közvetítő szerepe. **Az etyeki fehér borok alapanyagát képezték a budafoki Törley pezsgőgyártásnak.**

A szőlőkultúra erősségét jelzi Szent Orbán szőlővédő szent tisztelete. Etyeken 4 szobra áll, s az ottani templom mennyezet freskóján is őt ábrázolják.

A területen élő németek 1946-47-es kitelepítése nagy károkat okozott a gazdálkodásban, s különösen a szőlőkultúrában. Az utóbbi 3 évtizedben **e károkat**, elsősorban a minőség és az ismertség szempontjából **sikerült megszüntetni.** Jó példa erre, hogy a házasulandók, rendezvényszervezők érdeklődése is megnövekedett Etyek iránt. Vonatkozik ez a fejlődés a pincekultúrára és a vendégfogadásra egyaránt. Mindezt a területfejlesztési program előnyösen segítheti.

A kastélyok, az építészeti örökség fontos darabjai az uradalmas vidék máig nagy részben álló mementói, melyek megőrzésére, felújítására, illetve Alcsút vonatkozásában az uradalom még álló épületei és az arborétum gondos megőrzésére kell törekedni.

Kívánatos volna a megye északi részének Fejér megyéhez, illetve Komárom-Esztergom megyéhez vezető kapcsolatainak erősítése (ezeket gyengítette pl. Bicske-Fehérvár vasútvonal megszüntetése), hogy ne csupán a fővároshoz, hanem a megyeszékhelyekhez is kapcsolódjanak. Dél felé a Velencei-tó forgalmához is kell kapcsolódniuk. A térség két, logisztikai szempontból (és ugyanakkor stratégiai szempontból is) országos, sőt közép-kelet-európai mércével mérve is elsődleges szerepet játszó pont (Budapest, Székesfehérvár) között kerül el. Ezek összeköttetése területünkön keresztül érhető el.

A Velencei-tó és térsége, a Váli-völgy, és a Vértes együttese jelenleg még nem alkot egységes turisztikai vonzerőt. Ehhez előbb több szakpolitikai területen való megújulásra, fejlesztésre van szükség. Az érintett terület határait is szükséges átalakítani, megfelelően az új desztinációs szemléletnek. (Demeter Zsófia, 2016.)

A Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanács (továbbiakban VVVTFT) már változtatott a határokon működésének tapasztalatai, a folyamatban lévő és előkészítés alatt álló beruházások irányultsága, valamint a szervezet hosszabb távú célkitűzései alapján. Az utólag csatlakozott településekről elmondható, hogy adottságaik és fejlesztési elképzeléseik révén szervesen illeszkednek a térség egy-egy részének fejlesztéspolitikájához. A jelen tanulmány szempontjából releváns Etyek és Csabdi települések 2016. március eleje óta tartoznak a VVVTFT működési területéhez, ezzel bővítve a fejlesztési lehetőségek körét.

A fenti területbővítéssel együtt a Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanács működési területe összességében jelenleg az alábbi településekre terjed ki (VVVTFT, 2012.):

- ◆ Fejér Megye térségéből:
Alcsútdoboz, Bakonycsernye, Bicske, Bodmér, Csabdi, Csákberény, Csákvár, Csókakő, Etyek, Felcsút, Gánt, Gárdony, Gyúró, Kajászó, Kápolnásnyék, Lovasberény, Magyaralmás, Martonvásár, Mór, Nadap, Pákozdi, Pátka, Pázmánd, Pusztavám, Sukoró, Szár, Tabajd, Tordas, Vál, Velence, Vereb, Vértesacska, Vértesboglár, Zámoly és Zichyújfalu.
- ◆ Komárom-Esztergom Megye térségéből:
Bokod, Oroszlány, Szárliget, Tarján, Várgesztes, Vértessomló.

Ennek fényében a VVVTFT szakmai fennhatósága alá tartozó területeket turisztikai kínálat szempontjából az alábbiak szerint javasolt tovább bontani:

- ◆ Csabdi-Bicske-Etyek-Alcsútdoboz-Felcsút-Martonvásár-Vál-Tordas-Csákvár és vonzáskörzetük, mint a Pannónia Szíve program térsége (jelen turisztikai, és térségfejlesztési koncepció tárgya).

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- ◆ Velencei-tó, mint a Pannónia Szívével Budapest vonzáskörzetéhez tartozó desztináció és üdülési körzet, melynek javasolt fejlesztési iránya – az olasz tengerpartok mintájára – promenádszerű, egybefüggő sétány kialakítása, mellyel a terület körbejárhatóvá válik..
- ◆ Ezeken felül további, logikailag összefüggő – a későbbiekben önálló fejlesztési egységként kezelendő – együttműködő települések halmazai.

Ezen csoportosítást megtartva a **Pannónia Szíve terület az alábbi településeket foglalja magába:**

◆ Alcsútdoboz	◆ Mány
◆ Bicske	◆ Martonvásár
◆ Bodmér	◆ Óbarok - Nagyegyháza
◆ Csabdi - Vasztély	◆ Ráckeresztúr
◆ Csákvár	◆ Szár
◆ Etyek	◆ Tabajd
◆ Felcsút	◆ Tordas
◆ Gánt - Vérteskozma	◆ Újbarok
◆ Gyúró	◆ Vál
◆ Kajászó	◆ Vereb
◆ Lovasberény	

A térség területi lehatárolását az alábbi térkép mutatja be.

10. ábra: A Pannónia Szíve beavatkozási terület Fejér megyén belül

3. A VONATKOZÓ STRATÉGIAI DOKUMENTUMOK VIZSGÁLATA

3.1. EURÓPA 2020 STRATÉGIA

Az Európa 2020 stratégia kulcsfontosságú dokumentum az Európai Unió jövőjét illetően. Egy mély gazdasági válságból kilábaló gazdasági és kulturális nagytársaság reakcióit foglalja magába azokra a globális kihívásokra, amelyek minden világgazdasági központot próbára tettek. Az európai közösség olyan válaszokat és célokat rögzített e stratégiai jövőképben, amelyek reményei szerint továbbra is versenyképesen tartják a fokozottan globalizálódó világban, úgy, hogy egyúttal sikerül fenntartani a szociális téren elért eddigi eredményeket, és biztosítani egy fenntartható növekedés feltételeit.

Az Európa 2020 stratégia átfogó célja, hogy olyan intelligens, fenntartható és inkluzív gazdasággá váljon az Európai Unió, amelyben magas a foglalkoztatottság és a termelékenység, és erős a társadalmi kohézió. Az Európa 2020 a 21. század európai szociális piacgazdaság keretrendszerét vázolja fel. A stratégia **három, egymást kölcsönösen erősítő prioritást** tűz ki:

- ◆ **Intelligens növekedés:** tudáson és innováción alapuló gazdaság kialakítása.
- ◆ **Fenntartható növekedés:** erőforrás-hatékonyabb, környezetbarátabb és versenyképesebb gazdaság.
- ◆ **Inkluzív növekedés:** magas foglalkoztatás, valamint szociális és területi kohézió jellemezte gazdaság kialakításának ösztönzése.

Az Európai Unió 2010-ben, a stratégia elfogadásakor meghatározta, hogy hová kíván eljutni 2020-ra. Ez alapján az Európai Bizottság a következő kiemelt **célkitűzéseket** javasolta:

- ◆ A **foglalkoztatás** szintjének a jelenlegi 69%-ról legalább 75%-ra növelése a 20–64 évesek körében.
- ◆ A **kutatásfejlesztési** (továbbiakban: K+F) **beruházások** mértékének a GDP 3%-ára történő emelése, elsősorban a magánszektor K+F beruházásai feltételeinek javításával; az innováció mérésére alkalmas új mutató kidolgozása.
- ◆ Az **üvegházhatású gázok kibocsátásának** legalább 20%-os csökkentése az 1990-es szinthez képest, vagy megfelelő feltételek esetén a kibocsátás 30%-os csökkentése; a **megújuló energiaforrások** arányának 20%-ra történő növelése a végső energiafogyasztásban, valamint az **energiahatékonyság** legalább 20%-os növelése.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- ◆ Az **iskolarendszert képzettség nélkül elhagyók** arányának a jelenlegi 15%-ról 10%-ra csökkentése, és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának 31%-ról legalább 40%-ra növelése 2020-ig a 30-34 éves korosztályban.
- ◆ Az országos **szegénységi küszöbök alatt élő európaiak** számának 25%-os csökkentése, 20 millió ember kiemelése a szegénységből.

A Bizottság minden prioritási témakörben **kiemelt kezdeményezéseket** (összesen 7 kezdeményezést) javasolt a célok megvalósítása érdekében, melyek az alábbiak:

- ◆ **Az „Innovatív Unió” kezdeményezés a keretfeltételek, illetve a kutatásra és innovációra fordított finanszírozás javítására szolgál annak érdekében, hogy az innovatív ötletekből a növekedést és a foglalkoztatást segítő termékek és szolgáltatások jöjjenek létre.**

Nemzeti szinten a tagállamoknak a következőkről kell gondoskodniuk:

- A nemzeti (és regionális) K+F és innovációs rendszerek reformja annak érdekében, hogy e rendszerek támogassák a kiválóságot és az intelligens specializációt, erősítsék az egyetemek, a kutatók és a vállalkozások közötti együttműködést, megvalósítsák a közös programozást, fokozzák az uniós hozzáadott értéket képviselő területeken folytatott nemzetközi együttműködést, és ennek megfelelően átalakítsák a nemzeti finanszírozási eljárásokat, így módon biztosítva a technológia EU-ban történő elterjedését.
- Annak biztosítása, hogy a fiatalok elegendő számban szerezzenek matematikusi, mérnöki, vagy egyéb tudományos végzettséget, illetve az iskolai tantervek középpontjába a kreativitás, innovációs és vállalkozói készség kerüljön.
- A tudással kapcsolatos területekre fordított kiadások középpontba helyezése, ideértve az adókedvezmények és egyéb pénzügyi eszközök alkalmazását, így segítve elő azt, hogy az üzleti szféra nagyobb mértékben ruházzon be a K+F területén.
- **A Pannónia Szíve program területén kiemelt jelentősége lehet a K+F és innovációs rendszereknek. A megtelepülő állami kutatóhelyek és vállalatok együttműködése a helyi gazdaság fejlesztésének egyik motorja lehet.**
- ◆ **A „Mozgásban az ifjúság” az oktatási rendszerek teljesítményének növelését és a fiatalok munkaerőpiacra történő belépésének megkönnyítését szolgálja.**

Nemzeti szinten a tagállamoknak a következőkről kell gondoskodniuk:

- Az oktatási és képzési rendszerek valamennyi szintjére fordított hatékony beruházások (az iskola előtti neveléstől a felsőoktatásig);

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- Az oktatási eredmények javítása valamennyi szinten (iskola előtti nevelés, alap-, közép- és felsőfokú oktatás és szakképzés), a kulcsfontosságú készségekre kiterjedő és a lemorzsolódás mértékének csökkentésére irányuló integrált megközelítés révén;
- Az oktatási rendszerek nyitottságának és relevanciájának növelése egyrészt nemzeti képesítési keretrendszerek kialakítása, másrészt a tanulási kimenet és a munkaerő-piaci igények egymáshoz való közelítése révén;
- A fiatalok munkaerőpiacra való belépésének segítése egy – többek között az irányítást, tanácsadást és szakmai gyakorlatot felölelő – integrált fellépés révén.
- **A Pannónia Szíve program által érintett települések oktatási infrastruktúrájuk korszerűsítésével, a helyi értékek tantervbe építésével és az országos lemorzsolódás elleni és kompetenciafejlesztő programokhoz való csatlakozással hozzájárulhatnak az országos célok teljesüléséhez és egyúttal a helyi fejlesztések emberi erőforrás szükségletének hatékonyabb kielégítéséhez.**
- ◆ **Az „Európai digitális menetrend” a nagy sebességű internet bővítésének felgyorsítását és az egységes digitális piac előnyeinek háztartások és vállalkozások általi kiaknázását tartja szem előtt.**

Nemzeti szinten a tagállamoknak a következőkről kell gondoskodniuk:

- A nagy sebességű internetre irányuló operatív stratégiák felvázolása és a közfinanszírozás (ideértve a strukturális alapokat) azon területekre összpontosítása, amelyeket a magánberuházás nem fed le teljesen;
- A hálózatbővítés költségeinek csökkentése érdekében az építési munkálatok koordinálását lehetővé tévő jogi keret létrehozása;
- A hozzáférhető, modern online szolgáltatások (pl. e-ügyintézés, online egészségügy, intelligens otthon, digitális készségek, biztonság) bevezetésének és alkalmazásának elősegítése.
- ◆ **Az „Erőforrás-hatékony Európa” a gazdasági növekedés és az erőforrások felhasználásának szétválasztását, az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé való elmozdulás elősegítését, a megújuló energiaforrások növekvő mértékű alkalmazását, a szállítási ágazat modernizálását és az energiahatékonyság ösztönzését szolgálja.**

Nemzeti szinten a tagállamoknak a következőkről kell gondoskodniuk:

- A környezetvédelmi szempontból előnytelen támogatások fokozatos megszüntetése, ami alól csak a szociálisan rászorulókat mentesíthetik;

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- Piaci alapú eszközök (adójellegű ösztönzők, közbeszerzés) alkalmazása a termelési és fogyasztási módszerek megváltoztatása érdekében;
 - Intelligens, korszerű és teljes mértékben összekapcsolódó közlekedési és energetikai infrastruktúra kifejlesztése, és az infokommunikációs technológiák (továbbiakban: IKT) teljes körű alkalmazása;
 - Az infrastrukturális projektek összehangolt végrehajtása az uniós törzshálózaton belül, ami jelentős mértékben hozzájárul az Unió közlekedési rendszerének hatékonyabbá tételéhez;
 - A torlódás és szennyezőanyag-kibocsátás fő színteréül szolgáló városi közlekedésre való összpontosítás;
 - Az energiafogyasztás és az erőforrás-használat csökkentése a szabályozás, az épületek energiateljesítményére vonatkozó normák és piaci ösztönzők, mint pl. az adóztatás, támogatások és közbeszerzés segítségével; a középületek energiahatékonyságának növelését, valamint a hatékonyabb újrahasznosítást célzó beruházások elősegítése a strukturális alapok révén;
 - Energiatakarékos eszközök ösztönzése, amelyek segítségével az energiaintenzív – pl. az IKT-kat alkalmazó – ágazatok hatékonysága növelhető lenne.
 - **A Pannónia Szíve program településeire irányuló fejlesztési koncepcióban az energiahatékonyságot és a megújuló energia növekvő felhasználását horizontális elvként érvényesítjük.**
- ◆ **Az „Iparpolitika a globalizáció korában” a vállalkozások (különösen a KKV-k) üzleti környezetének javítását és a világszinten versenyképes, erős és fenntartható ipari bázis kifejlesztésének támogatását célozza.**

Nemzeti szinten a tagállamoknak a következőkről kell gondoskodniuk:

- Az innovációs ösztönzők növelése érdekében a közbeszerzés révén az üzleti környezet javítása, főleg az innovatív KKV-k számára;
- A szellemi tulajdon érvényesítési feltételeinek javítása;
- A vállalkozásokra nehezedő adminisztratív terhek csökkentése és a rájuk vonatkozó jogszabályok minőségének javítása;
- A különböző szektorokban érdekelt felekkel (vállalkozások, szakszervezetek, a tudományos élet képviselői, nem kormányzati szervezetek, fogyasztói szervezetek) való szoros együttműködés azzal a céllal, hogy azonosítsák a szűk keresztmetszeteket, és közösen elemezzék az erős ipari és tudásbázis

fenntartásának lehetőségeit, valamint azt a kérdést, hogy milyen módon juthat az EU vezető szerephez a globális fenntartható fejlődésben.

- ◆ **Az „Új készségek és munkahelyek menetrendje” a munkaerőpiacok modernizálását célozza, és arra törekszik, hogy lehetővé tegye az emberek számára készségeik egész életen át történő fejlesztését, hogy ezáltal növekedjen a munkaerőpiacon való részvétel, és – többek között a munkavállalók mobilitása révén – közeledjen egymáshoz a munkaerő-piaci kínálat és kereslet.**

Nemzeti szinten a tagállamoknak a következőkről kell gondoskodniuk:

- A munkaerő-piaci szegmentáció csökkentését, az átmenetek megkönnyítését, a munka és a magánélet összeegyeztetését lehetővé tévő, az Európai Tanács által elfogadott „rugalmas biztonsági elvek” nemzeti módoszatainak végrehajtása;
 - Az adó- és szociális juttatási rendszerek hatékonyságának felülvizsgálata és rendszeres ellenőrzése abból a szempontból, hogy megéri-e munkába állni. Ennek során különös figyelmet kell fordítani az alacsony képzettségűekre, és meg kell szüntetni az önfoglalkoztatás útjában álló akadályokat;
 - A munka és a magánélet egyensúlyának és az aktív öregedés új formáinak népszerűsítése, valamint a nemek közötti egyenlőség növelése;
 - A szociális párbeszédből fakadó eredmények hatékony végrehajtásának ösztönzése és ellenőrzése;
 - Nemzeti képesítési keretrendszerek létrehozása révén az európai képesítési keretrendszer alkalmazásának jelentős előmozdítása;
 - Annak biztosítása, hogy a szakképzés, az általános, a felső- és a felnőttoktatás – beleértve a nem formális és az informális tanulást is – lehetővé tegye a továbbtanuláshoz és a munkaerő-piaci részvételhez szükséges készségek elsajátítását;
 - Az oktatás/képzés és a munka világa közötti partnerségek létrehozása, különösen a szociális partnereknek az oktatási és képzési igények tervezésébe való bevonása révén.
- ◆ **A „Szegénység elleni európai platform” célja olyan szociális és területi kohézió biztosítása, ahol a növekedés és a munkahelyteremtés előnyeit széles körben megosztják, a szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők pedig méltóságban, a társadalom aktív tagjaiként élhetnek.**

Nemzeti szinten a tagállamoknak a következőkről kell gondoskodniuk:

- A megosztott kollektív és egyéni felelősség tudatosítása a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem terén;

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- A különösen veszélyeztetett csoportok (pl. egyszülős családok, idős nők, kisebbségek, romák, fogyatékkal élők és hajléktalanok) konkrét körülményeinek kezelésére irányuló intézkedések kidolgozása és végrehajtása;
- A társadalombiztosítási és nyugdíjrendszerek kiterjesztése a jövedelemtámogatás és az egészségügyhöz való hozzáférés megfelelő szintjének biztosítása érdekében.

A tagországok kormányai az átfogó uniós célok teljesítésének elősegítése érdekében nemzeti célértékeket határoztak meg, melyekhez mérten értékeli az Európai Bizottság a teljesítés terén elért előrehaladást. Az Európa 2020 stratégia adja meg az uniós, a nemzeti és a regionális szintű tevékenységek referenciakeretét, a tagállamok a nemzeti célértékek teljesítése terén elért eredményekről éves nemzeti reformprogramjaikban számolnak be.

Hazánk teljesítménye félidőben (2014-15-ös adatok alapján) a következők szerint értékelhető. (Magyarország Kormánya, 2016.)

Magyarország a foglalkoztatási szint javítására irányuló Európa 2020 célkitűzéshez kapcsolódva a 20-64 év közötti népesség foglalkoztatási arányának 75%-ra növelését tűzte ki célul 2020-ig. **A foglalkoztatási ráta tartósan emelkedik Magyarországon**, a 20-64 éves korcsoportban 69,7%-ot ért el 2015 harmadik negyedévében, és a férfiak körében már meghaladta a kitűzött foglalkoztatási célt. (Magyarország Kormánya, 2016.) (76,9% volt, míg a nők körében 62,8%, ami mindkét csoportban magasabb az előző év azonos időszakához viszonyítva.)

Magyarország az Európa 2020 stratégia kutatás-fejlesztési célkitűzéséhez kapcsolódva a kutatás-fejlesztési ráfordítások szintjének a bruttó hazai termék 1,8%-ára történő növelését vállalta 2020-ig. **Az előzetes GDP-adatokkal számolva 2014-ben a K+F-ráfordítások a bruttó hazai termék 1,38%-át tették ki** (GERD mutató). (Magyarország Kormánya, 2016.) 2013-hoz (1,41%) képest **kismértékben csökkent az arány, a húzóerőt továbbra is a vállalkozások és a külföld által finanszírozott K+F jelentik.** A javuló gazdasági teljesítmény az Európa 2020 stratégia végrehajtásának második szakaszában jobb lehetőségeket biztosít az arány növelésére mind a költségvetési, mind a vállalati szektorban.

Magyarország a képzettségi szint javítására irányuló Európa 2020 stratégia célkitűzéshez kapcsolódva a felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkezők arányának (a 30-34 évesek körében) 34%-ra növelését és a korai iskolaelhagyók arányának (a 18-24 évesek körében) 10%-ra csökkentését vállalta 2020-ig. **A felsőfokú végzettséggel rendelkező 30-34 évesek aránya Magyarországon 2015-ben 34,3% volt** a 38,7%-os uniós átlaghoz képest. (Magyarország Kormánya, 2016.) A 2015-ös arány **közel áll a magyar felsőoktatási stratégia által 2023-ra kitűzött 35%-os célhoz.** Mindazonáltal 2011 óta csökkent a felsőfokú képzésre

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

felvételizők és beiratkozók aránya, és **nagyarányú a felsőoktatásból való lemorzsolódás**, ami a következő évtized során ronthatja Magyarországon a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát. 2015-ben a **korai iskolaelhagyók aránya 11,6% volt, ami magasabb, mint az EU-28 átlaga (10,9%)**. (Magyarország Kormánya, 2016.) A végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni stratégia megvalósítása keretében 2016-ban előtérbe kerül a lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása, a köznevelési intézmények hátránykompenzációs képességének növelése.

Magyarország az Európa 2020 stratégia szegénységi céljához kapcsolódva a gyermekes családok szegénységi rátájának, a súlyos anyagi nélkülözésben élők számának, valamint az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők számának 20-20%-os csökkentését vállalta 2020-ig. Ez – a három indikátor által lefedett népesség közötti átfedések kiszűrésével – 450 ezer fő szegénységből való kiemelését jelenti. **A magyar szegénységadatok folyamatos és jelentős javulást mutatnak**: a KSH legfrissebb, 2015-ös (2014-re vonatkozó) adatai szerint a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya 28,2%, (Magyarország Kormánya, 2016.) ami megegyezik a bázisnak tekintett 2008-as adattal, mely a demográfiai változások miatt tényleges közeledést mutat a célértékhez, s **reális az esély, hogy megvalósuljon az Európa 2020 stratégiában kitűzött csökkenés**. 2014-ben tehát 2 millió 735 ezer személyt érintett a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata, ami 362 ezer fővel, 3,6 százalékponttal alacsonyabb a 2013. évinél. **A jövedelmi szegénységben élők arányának emelkedése megállt**, a 2015-ös, 2014-re vonatkozó 14,9%-os érték megegyezik a két évvel azelőttivel. 2014-ben a népesség 19,4%-át, 1 millió 880 ezer embert érintett a súlyos anyagi depriváció, ami 4,6 százalékpontos csökkenést jelent az előző évhez képest. 2014-ben a teljes népesség 7,1%-a, 690 ezer ember élt nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban, 2,6 százalékponttal kevesebben, mint 2013-ban. (Magyarország Kormánya, 2016.)

Az Európai Bizottság 2014 és 2015 folyamán félidős felülvizsgálatnak vetette alá az Európa 2020 stratégiát, melynek eredményeként megállapítást nyert, hogy az érdekeltek a stratégiát továbbra is megfelelő keretnek tartják a foglalkoztatás és a növekedés ösztönzésére. A felülvizsgálatot követően a Bizottság úgy döntött, hogy folytatja a stratégia megvalósítását, nyomon követésére és végrehajtására pedig az ún. „európai szemeszter” folyamatot választja.

Az Európa 2020 stratégia általános és tematikus célrendszere, a hozzájuk rendelt számszerűsített kiemelt célkitűzések, valamint a hozzájuk rendelt nemzeti célrendszer alkotja azt a referenciakeretet, amelyre bármilyen területi szintű vagy ágazati jellegű hazai fejlesztési stratégiát, koncepciót alapozni szükséges.

Magyarország Partnerségi Megállapodása (PM) a 2014-2020-as fejlesztési időszakra helyezi el az Európa 2020 stratégia céljait magyarországi dimenzióban. A 2014. január 1. és 2020. december 31. közötti időszakra vonatkozó PM azonosítja Magyarország legfontosabb kihívásait és kitűzi fő fejlesztési prioritásait. (Magyarország Kormánya, 2014.) Rögzíti, hogy a Magyarországra érkező **uniós fejlesztési források, az ún. Európai Strukturális és Beruházási Alapok (ESB alapok) hogyan fogják támogatni az Európa 2020 stratégia céljait**, mindeközben **integrálja Magyarország Nemzeti Reform Programjának és az Európai Tanács országspecifikus ajánlásainak releváns üzeneteit is.**

A hazai (Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció) és az uniós (Európa 2020 stratégia, valamint a Nemzeti Reform Programban rögzített vállalások) fejlesztési szükségletek és növekedési lehetőségek alapján **a 2014-2020-as tervezési ciklus átfogó nemzeti fejlesztési célja a fenntartható, magas hozzá adott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés.**

A fenti stratégiai keretrendszer alapján a Pannónia Szíve program területe turizmusfejlesztési koncepció számára sem lehetnek mások a legfőbb célok, mint amelyeket a fent említett dokumentumok kijelölnek. Azaz a fejlesztési prioritások, és konkrét projektek megtervezésekor egyaránt figyelemmel kell lenni azok munkahelyteremtő, nagyobb gazdasági hozzáadott értéket előállító, fenntartható („zöld”) jellegére, és nem utolsósorban a térségben a szegénységi küszöb alatt élők munkaerő-piaci és társadalmi bekapcsolódása esélyeinek növelésére.

A helyi, kistérségi léptékű fejlesztések stratégiai keretrendszerének felvázolásakor, illetve a közösségi szintű átfogó stratégiai keretek és a hazai területfejlesztés összehangolása érdekében **nemcsak a fenti, elsősorban ágazati aspektusok vizsgálata fontos, hanem a területi stratégiai keretrendszer vizsgálata is.** Ezt 2011-ben, Gödöllőn, a Magyarország által ellátott Európai Unió Tanácsának soros elnöksége alatt elfogadott **„Területi Agenda 2020 – Egy sokszínű régiókból álló, befogadó, intelligens és fenntartható Európa felé”** című európai szintű **dokumentum határozza meg.** A Területi Agenda 2020 célja stratégiai iránymutatások biztosítása a területfejlesztés számára, elősegítve ezáltal azt, hogy a különböző politikákban valamennyi irányítási szinten megjelenjen a területi dimenzió, valamint annak biztosítása, hogy az Európa 2020 stratégia a területi kohéziós elveknek megfelelően valósuljon meg.

Ez alapján a területi prioritások a következők (Az Európai Unió Területi Agendája 2020, 2011.):

- 1. A policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése**

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

2. Az **integrált fejlesztés ösztönzése** a városokban, valamint a vidéki és sajátos adottságú régiókban
3. A **határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja**
4. A **régiók erős helyi gazdaságokon nyugvó globális versenyképességének biztosítása**
5. A **területi összeköttetés javítása** az egyének, a közösségek és a vállalkozások érdekében
6. A **régiók ökológiai, táji és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása**

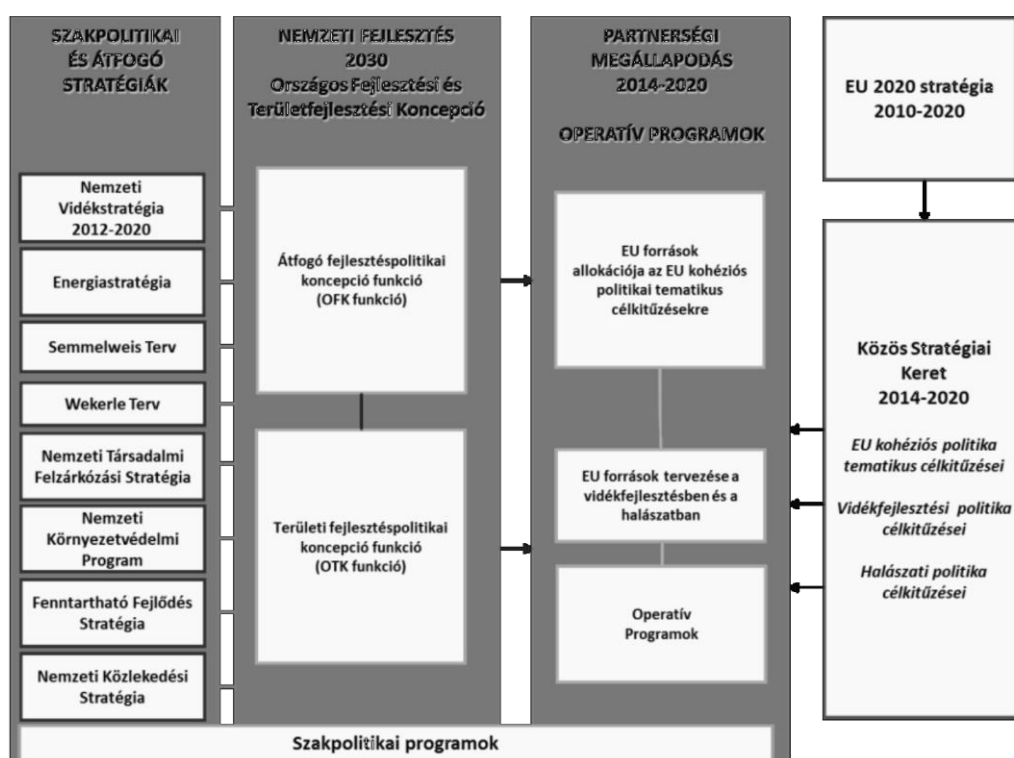
A Pannónia Szíve program területe turizmusfejlesztési koncepció szempontjából különösen figyelemmel kell lenni a kiegyensúlyozott területi fejlődésre, az integrált fejlesztési megközelítés alkalmazására, a helyi gazdaság erősítéséhez szükséges lépésekre, valamint az ökológiai, táji és kulturális értékek, mint lehetőségek kihasználására. A határokon átnyúló funkcionális régiók összekapcsolását szolgálhatják a többfajta közlekedési eszköz integrációjára építő nemzetközi közlekedési korridorok (pl. határon átnyúló kerékpárút-fejlesztések és kötőtpályás fejlesztések). Egyes elvárásokat az adott specifikus célnál lehet érvényesíteni, míg másokat horizontálisan is lehet alkalmazni minden célnál és az ahhoz rendelt fejlesztési prioritásnál.

3.2. HAZAI VONATKOZÓ STRATÉGIÁK

A Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció szemszögéből **számos nemzeti átfogó, szektorális vagy ágazatokon átívelő, horizontális jellegű stratégia ad támpontot** a fejlesztési célok megjelöléséhez, igazodási keretet a térségi és települési projektek kialakításához. A főbb nemzeti stratégiák egymáshoz való viszonyát az alábbi ábra szemlélteti. (Nemzeti Tervezési Hivatal, 2014.)

11. ábra: A Nemzeti stratégiák egymáshoz való viszonya

Forrás: (Nemzeti Tervezési Hivatal, 2014.)

A fenti ábra nem tartalmazza a szakpolitikai stratégiák mindegyikét. A Pannónia Szíve program területe turizmusfejlesztési koncepció megalapozásához figyelembe vehető még **számos egyéb szakpolitikai stratégia** is:

- ◆ Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2005-2013
- ◆ A kerékpáros turizmus fejlesztési stratégiája 2010-2015
- ◆ Lovas turizmus termékfejlesztési stratégia 2007-2013
- ◆ Országos egészségturizmus fejlesztési stratégia 2007-2013
- ◆ Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia 2008-2015
- ◆ Kulturális turizmus fejlesztési stratégia 2009-2013

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- ◆ Az ifjúsági turizmus fejlesztési stratégiája
- ◆ Digitális Megújulás Cselekvési Terv 2010-2014
- ◆ Egységes Közlekedésfejlesztési Stratégia 2007-2020 – Fehér Könyv
- ◆ Magyarország Energiapolitikája 2008-2020
- ◆ Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020
- ◆ Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2008-2025
- ◆ Stratégia a magyarországi megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére 2008-2020

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia javaslatot tett a legfontosabb, egyben legsürgetőbb beavatkozást igénylő területekre. A stratégia megvalósítását e prioritások mentén kell elkezdni, mert ezek a turizmus által (legalább részben) befolyásolható területek szolgálják legközvetlenebb módon a turisztikai szektor legfontosabb céljait.

- ◆ A hazai turizmus versenyképességének növelése
- ◆ A turisztikai termékfejlesztés nemzeti szintű prioritásai
- ◆ Innováción alapuló kínálatfejlesztés
- ◆ Regionális szintű desztináció-fejlesztés
- ◆ A piaci igényeknek megfelelő szálláshelykínálat és vendéglátás kialakítása
- ◆ Az iskolarendszerű képzés erősítése
- ◆ A turizmus általános megítélésének és elfogadottságának a javítása
- ◆ Regionális intézményrendszer átalakítása

A turisztikai termékfejlesztés nemzeti szintű prioritásai a következők: (a számozás fontossági sorrendet is jelöl): **1. Egészségturizmus 2. Örökségturizmus 3. Kongresszusi turizmus.**

E korábbi stratégián változtat a turizmusfejlesztési törvény, amely újraszervezi és desztinációs alapokra helyezi a turizmus fejlesztését. A kormány a **Magyar Turisztikai Ügynökséget** bízta meg, hogy dogozza ki a turisztikai térségekre vonatkozó rendszert, és határozza meg, mely területek és milyen megnevezéssel tarthatnak számot kiemelt fejlesztésekre.

A Magyar Turisztikai Ügynökség feladata:

- ◆ a turisztikai fejlesztések szakpolitikai céljainak és irányelveinek kidolgozása,
- ◆ a turisztikai desztináción belüli turisztikai fejlesztés szakmai tervezése, valamint a megvalósítás desztináción belüli és desztinációk közötti szakmai összehangolása,

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- ◆ szakmailag meghatározni, megtervezni és összehangolni az egyes turisztikai desztinációkon belül és a desztinációk között a turisztikai fejlesztések tekintetében
 - a turisztikai desztináció megközelítését biztosító térségi és helyi infrastruktúrához,
 - a kulturális örökség védelméhez,
 - az épített és természeti környezet védelméhez, a társadalmi, környezeti fenntarthatósághoz, továbbá
 - a turizmussal összefüggő marketingtevékenységhez
 - kapcsolódóan szükséges turisztikai kapacitásokat, feladatokat és szakmailag összehangolni azok végrehajtását.

A Pannónia Szíve programterület fejlesztését alapvetően határozza meg, hogy mely desztinációba, fogadótérségbe kerül, és ez kiemelt pozícióhoz jut-e.

A **kerékpáros turizmus** fejlesztési stratégiája a turizmus egy dinamikusan fejlődő ágazatának jelöli ki a célrendszerét.

A stratégia céljai iránymutatást adnak abban, hogy a kerékpárutak, kerékpáros barát utak és információs táblarendszerek fejlesztésén túl kiemelt jelentősége van a kerékpáros attrakciók és önálló desztinációk fejlesztésének, továbbá a háttérszolgáltatások javításának.

A **Lovas turizmus** termékfejlesztési stratégia célrendszere szintén hasonló prioritásokat vázol fel, melyek között szerepel a turistafogadás feltételeinek javítása, az időjárástól független lovaglási lehetőségek biztosítása, az attrakciófejlesztés kiemelt szerepe és az emberi erőforrás fejlesztés hozzáadott értéke.

A **Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia** termékfejlesztésének **első helyén szerepel az egészségturizmus**, amelyre önálló stratégiát is alkottak. A stratégia prioritásai a következők:

1. prioritás: A természeti adottságokra épülő gyógyhelyek tudatos termékfejlesztése
2. prioritás: Az egészségügy és az orvostudomány összehangolása az egészségturizmussal, kutatások támogatása
3. prioritás: A wellness-szel összefüggő szolgáltatások fejlesztése.
4. prioritás: A gyógy- és wellness szállodák fogadóképességének fejlesztése
5. prioritás: A marketingtevékenység hatékonyabbá tétele
6. prioritás: Az oktatási-képzési rendszer fejlesztése, átstrukturálása
7. prioritás: Az egészségturizmus működési kereteinek megteremtése

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

A fent felsorolt prioritások közül az I, III, IV és V. prioritásokat a helyi szintű desztináció és attrakciófejlesztésnél is figyelembe szükséges venni..

Az **Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia** szintén egy dinamikusan fejlődő turisztikai szegmens jövőképét vázolja fel. Célrendszerét az alábbi táblázat szemlélteti.

1. táblázat: Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia célrendszere

Forrás: (Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium , 2008)

Intézkedések	I. Turisztikai infrastruktúra fejlesztése	II. Kínálatfejlesztés	III. Humán fejlesztés	IV. Kapcsolódó termékek és szolgáltatások fejlesztése	V. Marketing, értékesítés	VI. Látogatói menedzsment, interpretáció, élményelemek fejlesztése	VII. Szervezeti háttér és térségi menedzsment fejlesztése
1.	Látogatóközpontok létrehozása, fejlesztése	Alkalmi zöldturistákat célzó kínálatfejlesztés, életciklus-csoportok szerint differenciálva	Az oktatás és a természetvédelem hatékonyabb összekapcsolása	Környezetbarát- és tömegközlekedési módok használatának elősegítése	A kínálat tematikus hangsúlyaira épülő arculatépítés	Interpretációs eszközök és technikák céltudatos fejlesztése	A helyi kapcsolatháló kialakítása, részvétel a TDM-szervezetek munkájában
2.	Az aktív, természetjáró infrastruktúra fejlesztése	Aktív zöld kínálatfejlesztés, életciklus-csoportok szerint differenciálva	Helyi közösség bevonása, tájékoztatása, képzése, szemléletformálása	Hagyományos helyi termékek előállításának támogatása	Komplex szolgáltatáscsomagok kialakítása a különböző célcsoportoknak	A korszerű informatikai és kommunikációs eszközökre épülő tájékoztató rendszerek fejlesztése	Az ökoszemléletű minőségbiztosítási rendszerének kiépítése (pl. Öko- védjegy bevezetése)
3.	A természetmegfigyelés létesítményeinek fejlesztése	Ökoturisztikai kínálatfejlesztés, életciklus-csoportok szerint differenciálva részben	Az ökoturizmus területén dolgozók turisztikai és természetvédelmi képzése	Hagyományos helyi termékek arculatformáló termékként való terjesztése	Célpiaconként differenciált kommunikációs tevékenység kialakítása	A helyi sajátosságokhoz, arculathoz igazodó rendezvénykínálat fejlesztése	Monitoring-rendszer kiépítése
4.	Speciális ökoszálláshelyek (ecolodge) fejlesztése	Tematikus utak kialakítása országos és területi szinten			A közösségkapcsolatok fejlesztése	Látogatói információs hálózat kialakítása	Az erdőgazdaságok és a természetvédelem tevékenységének összehangolása

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

Intézkedések	I. Turisztikai infrastruktúra fejlesztése	II. Kínálatfejlesztés	III. Humán fejlesztés	IV. Kapcsolódó termékek és szolgáltatások fejlesztése	V. Marketing, értékesítés	VI. Látogatói menedzsment, interpretáció, élményelemek fejlesztése	VII. Szervezeti háttér és térségi menedzsment fejlesztése
5.	Falusi és egyéb vidéki szálláshelyek ökoturisztikai igényeknek megfelelő fejlesztése				A helyi kínálati elemek (csomagok, egyedi szolgáltatások) piacra jutásának megszervezése	Irányelvek, etikai kódexek kialakítása, terjesztése	
6.	Vendéglátóhelyek környezet- és egészségtudatos szempontok szerinti fejlesztése						

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

A Pannónia Szíve program területe kiváló lehetőséget biztosít az ökoturizmus fejlesztéséhez. A stratégiában megjelölt prioritások közül egyaránt releváns területi szinten az infrastruktúra-fejlesztés, a kínálatfejlesztés, a termékfejlesztés, az élményelemek fejlesztése, a térségi menedzsment fejlesztése.

A Kulturális turizmus fejlesztési stratégia célrendszere szintén támpontot ad a helyi fejlesztések irányainak kijelöléséhez. A kulturális értékek turisztikai hasznosítása, a komplex, több ágazat együttműködésén alapuló turisztikai kínálat kialakítása, a területileg differenciált fejlesztési irányok meghatározása, a versenyképesség növelése, az emberi erőforrások fejlesztése képezik a stratégiai célokat. **A Pannónia Szíve program területén törekedni kell a nemzetközi és országos jelentőségű attrakciók kialakítására.**

Az ifjúsági turizmus fejlesztési stratégiája egy sajátos, de annál fontosabb célcsoportot céloz meg a turisztika szemszögéből. A stratégia szerteágazó célrendszeréből (szocio-kulturális célok, gazdasági célok, turisztikai célok és horizontális célok csoportja) érdemes kiemelni a térségi fejlesztés szemszögéből az ifjúság-specifikus termékek és szolgáltatások fejlesztése az élményszerűség fokozása jegyében, az együttműködés javítása az ifjúsággal foglalkozó más intézményekkel célokat.

A Digitális Megújulás Cselekvési Terv az infokommunikációs korszakban működő társadalom és gazdaság legfontosabb céljait jelöli ki. Ezek közül a térségfejlesztés szempontjából több releváns: A digitális készségek fejlesztése, az Információs írástudás, életminőség-javítás, teljes, korszerű, szélessávú lefedettség az ország minden vállalkozása és háztartása számára, a kulturális örökség digitális megőrzése, a kreatív iparágak, kreatív gondolkodás elősegítése mind értékes elemei lehetnek a térségi fejlesztési koncepciónak,

A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célrendszeréből a Pannónia Szíve programterület szempontjából kiemelhető a Környezetre gyakorolt hatások javítása, a gazdasági növekedés elősegítése, a lakosság jólétének javulása és a nemzetközi kapcsolatok erősítése.

12. ábra: Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia célrendszere

Forrás: (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, 2014.)

A térségben tervezett közút, vasút és kerékpárút fejlesztések, intermodális központok e célokhoz is hozzájárulnak.

Az Országgyűlés az energiapolitika területén elérendő célokat és a feladatokat a 2008-2020 közötti időszakra vonatkozó energiapolitikáról szóló 40/2008. (IV. 17.) OGY határozatban foglalta össze.

Magyarország energiapolitikája az ellátásbiztonságot, a fenntarthatóságot és a versenyképességet célozza. Hangsúlyozza, hogy elsődleges jelentőségű a környezetvédelmi szempontok figyelembe vétele és az Európai Unió közösségi céljaihoz való igazodás. A hazai energiaforrások részarányát - a lehetőségekhez mérten - növelni kell a kiegyensúlyozott energiaforrás-struktúra megteremtése érdekében. A technológiai előrehaladás egyik kulcsa a hazai energetikai kutatás-fejlesztés és oktatás határozottabb támogatása.

Fontos cél a fajlagos energiafelhasználás csökkentése, a megújuló energiaforrások és a hulladékból nyert energia arányának növelése, a környezetbarát technológiák térnyerésének elősegítése. Meg kell teremteni a magyar energiapolitika és a klímapolitika közötti összhangot. A megújuló forrásokból előállított üzemanyagok előállításának támogatásával a közlekedéspolitika is közelíthet a környezetbaráttá válás felé. Figyelembe kell venni, hogy a célok eléréséhez elengedhetetlen az állami támogatási lehetőségek megteremtése és az Unió által kínált támogatási eszközök igénybe vétele.

A lakosság körében törekedni kell a környezet- és energiatudatos szemlélet kialakítására, fontos, hogy az energiatudatosságot már az iskolákban lássák-tanulják a gyerekek, így a

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

Nemzeti Alaptantervbe is szükséges beleépíteni. A szemléletváltással elérhető lesz, hogy növekedjen az igény az energiatakarékosságra és az energiahatékonyságra.

A fent részletezett célok maradéktalan érvényesítésének nincs akadálya a térségfejlesztési koncepcióban.

Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve fő célkitűzése a megújuló energiaforrások bruttó fogyasztásának legalább 120,56 PJ-ra történő növelése 2020-ra amely a prognosztizált energiapálya alapján a teljes bruttó energiafogyasztás 14,65%-a. Az egyes ágazatokra (vízenergia, szélenergia, napenergia, geotermikus energia) megadott célértékek szintén országosak. Térségi szinten törekedni kell a térségi adottságoknak megfelelő növekedésre a megújuló energiafelhasználás során, melyet számos projekt támogat a térségi koncepcióban.

A **Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia prioritásai** az alábbiak:

- ◆ A nemzetközi kötelezettségek maradéktalan teljesítése
- ◆ Az éghajlatváltozás hajtóerői elleni küzdelem
- ◆ Kibocsátás-csökkentés
- ◆ Alkalmazkodás a klímaváltozáshoz

A Pannónia Szíve programterület szempontjából az utóbbi 3 prioritás érvényesítését lehet célul tűzni a koncepcióban.

A Stratégia a magyarországi megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére célrendszere országos értékeket határoz meg. Térségi szinten törekedni kell a megújuló energiafelhasználás növelésére, melyet számos projekt támogat a térségi koncepcióban.

A hazai stratégiák közül legfontosabb az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció vizsgálata, tekintve, hogy ez tölti be egy átfogó nemzeti stratégiai dokumentum funkcióját, célrendszere egyetemes érvényű az összes alsóbb hierarchia szintű fejlesztéspolitikai dokumentum vonatkozásában.

NEMZETI FEJLESZTÉS 2030 – ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

A hazai fejlesztéspolitika, mint megújuló szakpolitika megalapozásához a korábbi Országos Fejlesztési Koncepciót és az Országos Területfejlesztési Koncepciót egy közös dokumentumban kellett kidolgozni, mely új nemzeti stratégiai irányokat mutat, mind középtávra – amely magába foglalja a 2014-2020-as európai uniós költségvetési és tervezési időszakot, és a tisztán hazai eszközű fejlesztésekre egyaránt –, mind hosszútávra, 2030-ig. Az Országos

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót (OFTK) 2013 decemberében fogadta el az Országgyűlés.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció a fejlesztéspolitika és a területfejlesztés eszközeinek további hathatós korszerűsítésére, a területfejlesztési politika hatékonyabbá tételére irányul. A Koncepció hosszú távú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg. Ezek alapján **kijelöli a 2014-2020-as fejlesztési időszak nemzeti, szakpolitikai súlypontjait.**

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció azt a célt szolgálja, hogy az ország fejlesztéspolitikája, a területi tervezés és az ebből eredő szabályozás összefüggő, egységes rendszert alkosson, egységes fellépéssel, hathatós és következetes intézkedésekkel járuljon hozzá az ország dinamikus fejlődéséhez, növekedési pályára állításához, a területi egyenlőtlenségek csökkentése és egy területileg is kiegyensúlyozottabb fejlődés elérése érdekében.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció célja egyrészt az ágazati és a területi tervek közötti összhang megteremtése. Az eddig egymástól elkülönítetten működő, önálló ágazati stratégiák és programok mellett a Kormány egységes keretbe foglalva együtt kezeli a nemzeti fejlesztési és területfejlesztési koncepciókat, hogy megteremtődjön hosszú- és középtávra is az ágazati és a területi fejlesztéspolitikák közötti, valamint a szakpolitikai célok területi dimenziói közötti összhang, és ezen keresztül kerüljenek kijelölésre az átfogó célok és fejlesztési prioritások. Ezzel egy olyan egységes rendszer került kialakításra, mely képes hozzájárulni az ország dinamikus fejlődéséhez.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció célja másrészt a hazai fejlesztéspolitika és az európai uniós támogatások közötti összhang megteremtése. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció a nemzeti szükségletekből és sajátosságokból kiindulva középtávon (2014-2020 között) kijelölte azokat a stratégiai fókuszokat, amelyek az ország hosszú távú céljainak megvalósulását szolgálják. A nemzeti prioritások igazodnak az Európai Unió által megfogalmazott programozási keretekhez, melyeket érvényesíteni kell a hazai tervezés és végrehajtás során. Az egyes nemzeti prioritások alatt azonosított fejlesztési tématerületek az európai uniós források felhasználásának keretét képező 2014-2020-as fejlesztési programok tématerületeit is megalapozzák.

A fejlesztések területén alapidokumentumnak tekinthető Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció ahogyan az ország minden fejlesztési területére, **a Pannónia Szíve program számára is alaptéziseket fogalmaz meg**, melyek a különböző szakterületek

esetében meghatározzák azokat a prioritásokat és célokat, melyeket szükséges elérni a fejlesztések által.

A nemzeti jövőkép elérése érdekében az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében tizenhárom specifikus célt, köztük hét szakpolitikai jellegű és hat területi célt fogalmaz meg. (Nemzeti Tervezési Hivatal, 2014.)

A célrendszer a fordulatot igénylő területekre és a lehetséges **kitörési pontokra** irányul az alábbiak szerint:

1. Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
2. Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme
4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

A specifikus célok nemzeti jelentőségű ágazati és területi tématerületeket ölelnek fel.

A célok – az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció hosszú távú teljes tervezési szemléletének megfelelően – a társadalom és a gazdaság egészének, valamint minden ágazatnak, térségi és helyi szereplőknek szólnak, beleértve a társadalom és a gazdaság környezethez való viszonyulását, a környezeti szempontokat, továbbá kirajzolják azokat a fejlesztési súlypontokat is, amelyekre a középtávú – fókuszált – fejlesztési feladatok épülhetnek.

Szakpolitikákban érvényesítendő specifikus célok:

1. Versenyképes, innovatív gazdaság
2. Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság
3. Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás
4. Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I
5. Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom
6. Jó állam: szolgáltató állam és biztonság
7. Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme

A fent felsorolt 7 specifikus cél közül a Gyógyító Magyarország, az Életképes vidék, az Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom, fogyatékkal élők segítése valamint a Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata cél rejt olyan potenciált, amelyet érdemes figyelembe venni a térségi stratégia megalkotásakor is.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban meghatározott területi specifikus célok az alábbiak:

1. Az ország makroregionális szerepének erősítése
2. A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
3. Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
4. Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
5. Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés
6. Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása

A Pannónia Szíve program területe turizmusfejlesztési koncepció megalkotásakor – az elsőtől eltekintve – releváns lehet az összes cél, hangsúlyozottan a 3. 4. és 6. célok.

Pannónia Szíve program területe Fejér megye északkeleti részén helyezkedik el, így az **Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció Fejér megyére vonatkozó célrendszerének ismerete is szükséges** a szinergikus célrendszer megalkotásához. A Fejér megyéhez rendelt célok az alábbiak:

- ◆ A Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti közlekedési hálózatok kialakítása
- ◆ A termőföld és az ivóvízkincs védelme; a Velencei-tó, a Séd-Gaja-Nádorrendszer revitalizációja, részvétel a Duna Stratégiában; a természeti értékek megóvása
- ◆ Fenntartható energiamix kialakítása hosszú távú megyei energiamérleg alapján
- ◆ A még ellátatlan településeken a szennyvízelvezetés és -kezelés megvalósítása
- ◆ Hálózatosodó helyi gazdaságra és együttműködésre építkező gazdaság-, társadalomfejlesztés, a piacokon versenyképes szereplők támogatása, intenzív fejlesztések a K+F sikereit kiaknázó növekedés és a fenntarthatóság érdekében
- ◆ A két megyei jogú város felsőfokú oktatási színvonalának és bázisainak megtartása, illetve Székesfehérváron a műszaki képzés választékának kiszélesítése
- ◆ Integrált megyei turisztikai fejlesztések, a Nemzeti Emlékhely méltó kialakítása
- ◆ A közép-magyarországi kórház és fekvőbeteg ellátó rendszerhez való kapcsolódás minőségi megvalósítása, a területi szak- és járóbeteg-ellátás teljessé válása
- ◆ A nehéz helyzetű dél-mezőföldi, illetve társadalmi integrációs kihívásokkal küzdő települések komplex szemléletű, tágabb környezetükbe beágyazó fejlesztése
- ◆ Székesfehérvár hagyományait gondozó, helyzeti energiáit kihasználó, a közeli főváros mellett önálló egészségügyi, kulturális, gazdaság szervező központtá alakítása

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- ◆ Dunaújváros ipari jellegét megtartó és erősítő, a nagyvállalatok szinergiáját kihasználó gazdasági központi szerep fejlesztése, a táji, környezeti szempontok figyelembevételével

A fenti célok közül a térség elhelyezkedésére és adottságaira tekintettel az integrált turisztikai fejlesztések, a hálózatosodó helyi gazdaságra és együttműködésre építő gazdaság- és társadalomfejlesztés, továbbá a termőföld és az ivóvízkinccs védelme, a természeti értékek megóvása, továbbá a területi szak- és járóbeteg-ellátás teljessé válása jelölhet ki viszonyítási pontokat.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció alapján további dokumentumok készültek, melyek már a területi jellegzetességeket figyelembe véve határozzák meg a fejlesztési irányokat. **A Pannónia Szíve program esetében ilyen alapdokumentumnak tekinthető Fejér megye területfejlesztési programja.** A dokumentum Fejér megye egészére használja a Pannónia Szíve kifejezést. Jelen koncepció ezt szűkített értelemben teszi, csak a program által érintett településeket, elsősorban a bicskei és a martonvásári járás településeit érti alatta.

3.3. REGIONÁLIS, HELYI STRATÉGIÁK

FEJÉR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA

A megyei területfejlesztési koncepciók és programok részletes tartalmát a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 3. számú. melléklete írja elő. **A 2014-ben elkészült koncepció célja, hogy a megye társadalmi, gazdasági és környezeti folyamataiból, állapotából és erőforrásaiból kiindulva jelöljön ki nagy ívű jövőképet, hosszú távú horizontális és átfogó célkitűzéseket, amelynek eléréséhez a 2014-2020-as tervezési-pénzügyi időszakra célrendszert határozzon meg.**

Tartalmilag meghatározza Fejér megye területfejlesztési célrendszerét: jövőképét, átfogó céljait és a fejlesztési elvek alapján a stratégiai, horizontális célokat, azok viszonyrendszerét. E dokumentum így figyelembe veendő alapelveket tartalmaz jelen turisztikai térségfejlesztési koncepció tartalmára nézve is.

13. ábra: Fejér megye célrendszere

Forrás: (Fejér megyei Önkormányzati Hivatal, 2014.) alapján saját szerkesztés

JÖVŐKÉP	FEJÉR MEGYE – PANNÓNIA SZÍVE Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése egyenrangú nagytárségi együttműködéssel, kiváló termőhelyi adottságainak bázisán, a természeti örökségének jövőtudatos kezelésével.		
ÁTFOGÓ CÉLOK	A helyi közösségtudat, a kohézió, a népességmegtartó képesség erősítése, a vállalkozó – innovatív társadalom megteremtése	Az élhető környezet minőségének javítása, a meglévő erőforrások védelme	A gazdasági vezető szerep megőrzése és további pozícióerősítés, kiegyenlített gazdasági fejlődés megvalósítása
STRATÉGIAI CÉLOK	Hálózati együttműködések Vállalkozó – innovatív társadalom megteremtése Befektetés az emberekbe	Természeti és kulturális értékek megőrzése, bemutatása, lakókörnyezet javítása Természeti erőforrások védelme	Versenyképes vállalatok támogatása Versenyképes gazdaság feltételeinek Periférikus és vidéki térségek felzárkóztatása
HORIZONTÁLIS CÉLOK	Város – vidék együttműködésének erősítése A fejlesztési programok hatékonyságának növelése Fenntarthatóság Esélyegyenlőség Foglalkoztatás növelése A klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklése		

Fejér megye tradicionális nagytárségi pozícióinak erősödése várható úgy az interregionális, mint a megyén túlnyúló, országos kapcsolatokban. A Duna révén a térség bekapcsolódik a nemzetközi vérkeringésbe; Dunaújváros az ország egyik fontos folyó menti nagytárségi központja. Az észak-déli irányú M6 autópálya várhatóan 2018-ra az országhatárig kiépül, biztosítva az összeköttetést a dél-szláv országokkal. A gazdasági kapcsolatok stabilizálása várható az M8-as gyorsforgalmi út 2020 utáni kiépülésével az Ausztria-Veszprém-Székesfehérvár, valamint a Dunaújváros-Kecskemét vonalon, amely feltárja a megye déli periférikus térségeit is. Ez megkönnyíti majd a térség kiváló termőhelyi adottságainak jobb hasznosítását, javítva agrárpiaci pozícióit, továbbá egy ipari/logisztikai ipari/gazdasági nagytárség kialakulását a Győr-Komárom-Tatabánya-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Kecskemét vonalon. A Budapest-Bécs közlekedési folyosónak köszönhetően további jelentős ipari/logisztikai cégek települnek Bicske térségébe. A megye déli periférikus

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

térségeinek felzárkóztatása megindul a célzott és integrált beavatkozások eredményeként, amelynek során Sárbogárd térségi szerepe erősödik.

Fejér megye két megyei jogú városa: Székesfehérvár és Dunaújváros. Székesfehérvár nemzetközi szinten jegyzett gazdasági erőcentrum, a gazdasági és társadalmi innováció kezdeményező és kedvezményezett városa. Ösztönző és támogató városi szerepvállalással a helyi innovációs rendszer kiépítésére és az innovációs infrastruktúra hiányosságainak a megszüntetésére irányuló fejlesztések fókuszában a vállalati innováció, az alkalmazott K+F és maguk az innovatív KKV-k állnak. **Dunaújváros a megyehatáron túlnyúló gazdasági-foglalkoztatási és közigazgatási-szolgáltatási hatókörrel**, vonzó, magas hozzáadott értékű üzleti környezettel, kimagasló kutatás-fejlesztési és innovációs tradíciókkal **rendelkezik**.

Az ország két legfontosabb turisztikai célterületét – Budapestet és a Balatont – összekötő és legnagyobb agglomerációjának vonzáskörzetébe tartozó Váli-völgy, Vértes, Velencei-tó, Székesfehérvár térségének turisztikai potenciálja – a természeti-kulturális örökség bázisán – fenntarthatóan hasznosul; **2030-ra a VVVVT térsége „ökoturisztikai paradicsommá” válik**.

A fejlesztési programban a megye egészére definiált Pannónia Szíve fogalom nem egyezik meg jelen koncepció tartalmával, ebben a koncepcióban már szűkebben, kifejezetten a megye északkeleti térségére értendő a Pannónia Szíve terület.

Fejér megye területfejlesztési programjában funkcionális térségek kerültek kialakításra, melyek célja az együtt fejlesztendő térségek meghatározása, illetve a fejlesztési célok értelmezése a megyén belüli sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre. (Fejér megyei Önkormányzati Hivatal, 2014.) A lehatárolás eredményeként a megyében **6 funkcionális térség** alakult ki, amelyek bizonyos területeken átfednek, közöttük a kapcsolatot a közúti és vasúti tengelyek biztosítják.

A funkcionális és felzárkóztatandó területek:

- ◆ Duna mente – Dunaújváros és térsége
- ◆ Budapesti agglomeráció vonzáskörzete
- ◆ Mór és térsége
- ◆ Székesfehérvár vonzáskörzete
- ◆ Velencei tó és térsége
- ◆ Váli-völgy
- ◆ Vértes térsége

4. HELYZETELEMZÉS

4.1. ORSZÁGOS HELYETKÉP¹

Magyarország 2010 óta számos mélyreható reformot hajtott végre a költségvetési tervezés, az adózás, a pénzügyi szabályozás, foglalkoztatás vagy akár a közigazgatás, oktatás és az egészségügy terén. Ezen **reformoknak köszönhetően az elmúlt öt évben Magyarország kiemelkedő eredményeket ért el az Európai Unión belül**: 2013-14-ben tartós növekedési fordulat következett be, jelentősen bővültek a beruházások, mindeközben – a Kormány egyik legfontosabb szakpolitikai célkitűzésének megfelelően – 2010 óta a foglalkoztatás és az aktivitás is jelentősen bővülni tudott. 2016 márciusában az Európai Bizottság értékelése alapján, Magyarországon nem állnak fenn makrogazdasági egyensúlytalansági problémák; a külső és belső eladósodottsághoz kapcsolódó kockázatok mérséklődtek, a gazdaság külső finanszírozási pozíciója erőteljesen javult, elsősorban a folyó fizetési mérleg jelentős többlete eredményeként. (Európai Bizottság, 2016.)

Ez a makrogazdasági és pénzügyi környezet összességében nagyon kedvező feltételeket teremt Pannónia Szíve program területe fejlesztésére. Nemcsak az EU-s vagy hazai költségvetési források mobilizálhatók így könnyebben, hanem a magánbefektetők és a hitelintézetek is. **A befektetési kedv növekedésével megfelelő telepítő tényezők és projektötletek birtokában Etyek és térségének jó esélyei vannak a fejlesztések megvalósítására.**

Jelen fejezet összefoglalja, hogy melyek azok a humán, gazdasági, vállalkozási és környezeti peremfeltételek és trendek, amelyek hatással vannak vagy lesznek a térségben megvalósuló fejlesztésekre. E feltételek figyelembe vétele a projektek kidolgozásakor és megvalósításakor segíti azok szakmai, pénzügyi végrehajtását, pénzügyi és környezeti fenntarthatóságát.

DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP, TÁRSADALMI KÖRNYEZET

Magyarországon a népesség száma 1981 óta folyamatosan csökken. Ennek oka részben az alacsony termékenység, amelyhez – európai mércével mérve – tartósan magas halandóság párosul. **A teljes termékenységi arányszám ugyanakkor emelkedő tendenciát mutat,** 1997 óta a legmagasabb értéket érte el. A halálozások száma az utóbbi évtizedekben alapvetően csökkenő trendet mutatott, de 2015-ben kedvezőtlen fordulat történt: amely

¹ A fejezet forrása: (KSH, 2015.)

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

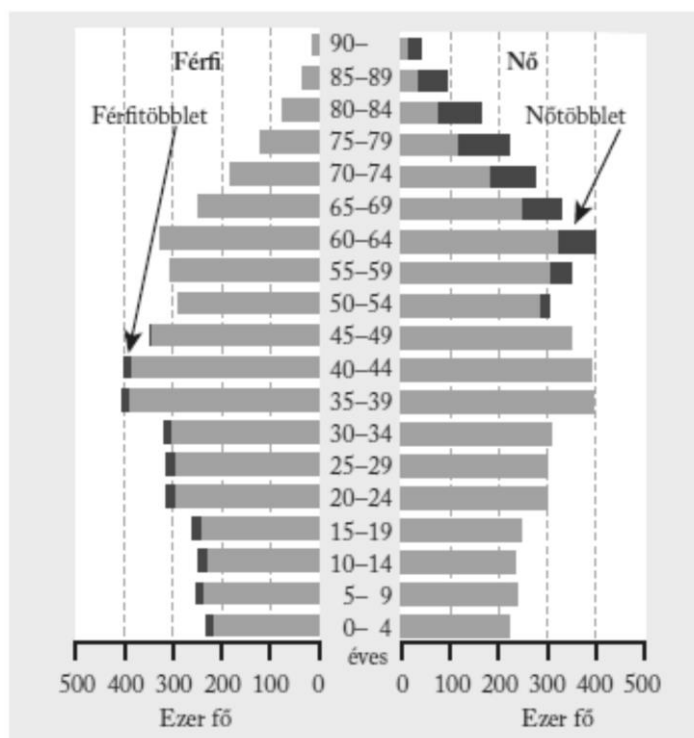
remélhetőleg átmeneti és nem trendfordulót jelent. Eközben a csecsemőhalandóság az eddigi legalacsonyabb volt a hazai népmozgalmi statisztika történetében.

A fejlett európai országokhoz hasonlóan Magyarország számára is az **egyik legnagyobb demográfiai kihívás a társadalom öregedése**.

A tartósan alacsony termékenységgel és a várható élettartam emelkedésével a gyermekkorúak aránya csökken, az idősebb korosztályoké nő, így a csökkenő arányú aktív korosztályokra jelentős eltartási teher nehezedik. Uniós összehasonlításban hazánk az 1990-es évek óta az alacsony, de pozitív nemzetközi vándorlási egyenlegű országok közé tartozik, annak ellenére, hogy az utóbbi években a becslések szerint a kivándorlás üteme felgyorsult.

14. ábra: Népesség nem és korcsoportok szerint, 2016. január 1-jén

Forrás: KSH

2016. január 1-jén hazánk átlagos népsűrűsége – az egy km²-re jutó népesség száma – 105,6 fő volt, ezzel **uniós összehasonlításban** (2014-ben az uniós átlag 116,7 fő/km² volt) a **közepes népsűrűségű országok közé tartozunk**. A népesség 17,9%-a a fővárosban, 52,6%-a a többi városban és 29,5%-a községekben él. A lakosság megoszlása, illetve mobilitási iránya a különböző településtípusok között 2015-ben lényegében nem változott az előző évhez képest: a főváros vándorlási mérlege pozitív volt, a többi városra az elvándorlás jellemző, és a községekben lakók száma is csökkent.

A 2016. eleji adatok szerint Magyarország minden tizenegyedik települése város (346), közülük 23 megyei jogú státussal rendelkezik, a községek száma 2809. 2015-ben az országon belül mintegy 494 ezren választottak más települést lakóhelyül, 0,9%-kal többen a 2014. évinél. Ezen belül az állandó vándorlások száma 218 ezerre növekedett, ezzel meghaladta az 5 évvel ezelőtti szintet. A belföldi vándorlási mozgalom az ország különböző területi egységeit eltérően érintette. A hagyományosan vándorlási többlettel rendelkező Közép-Magyarország mellett Nyugat-Dunántúl és Közép-Dunántúl vándorlási egyenlege volt pozitív. A többi régióra továbbra is az elvándorlás a jellemző; Észak-Alföld és Észak-Magyarország népességmegtartó ereje volt a leggyengébb.

Az elmúlt néhány évben a hazai munkaerő-piaci mutatók javultak: a foglalkoztatottak száma és aránya emelkedett, a munkanélküliség és az inaktivitás csökkent. A foglalkoztatottak számának folyamatos növekedése már 2011 óta tart, a munkanélküliek száma pedig 2013 óta csökken. 2015-ben a 15-64 éves foglalkoztatottak száma 106 ezer fővel, 4 millió 176 ezerre nőtt, miközben a 63,9%-os foglalkoztatási arány 2,1 százalékponttal meghaladta az egy évvel korábbi. A foglalkoztatási ráta 2016 végére újabb jelentős javulást elérve 67,5%-ra nőtt.

2013 óta jelentős mértékben csökkent a munkanélküliek száma és aránya. 2015-ben a 15-64 éves munkanélküliek száma 36 ezer fővel 307 ezerre mérséklődött az egy évvel korábbihoz képest, a munkanélküliségi ráta 7,8-ről 6,8%-ra. 2016 végére a munkanélküliségi ráta történelmi mélypontra, 4,3%-ra csökkent. A munkanélküliségi mutatók a férfiak körében nagyobb mértékben csökkentek, mint a nőknél.

Összességében elmondható, hogy uniós összehasonlításban javul hazánk munkaerő-piaci pozíciója. A hazai foglalkoztatási arány – a 20-64 éves korcsoportban – megközelítette az uniós átlagot, miközben a munkanélküliségi ráta – a 15-64 éves népességen belül – alacsonyabb volt az uniós átlagnál.

A munkaerőpiac adatait tovább vizsgálva a területi egyenlőtlenségeket a számadatok különbségei jól szemléltetik. **A Pannónia Szíve program által érintett települések e tekintetben kedvező helyzetben vannak, hiszen az ország fejlett régiójában találhatók.**

15. ábra: A Pannónia Szíve terület elhelyezkedése a régiók közt

Forrás: saját szerkesztés

A Közép-Dunántúlt is az országos átlagnál kedvezőbb munkaerő-piaci mutatók jellemzik. A foglalkoztatás szintje magas, és növekvő tendenciát mutat. Emellett a munkanélküliségi ráta csökkenő tendenciájával alacsonyabb az országos eredmények nagyobb részéhez képest.

2. táblázat: A foglalkoztatási arány és a munkanélküliségi ráta alakulása régióként (a 15-64 éves népességen belül, %)

Forrás: KSH

Régiók	Foglalkoztatási arány			Munkanélküliségi ráta		
	2010	2014	2015	2010	2014	2015
Közép-Magyarország	60,0	66,0	67,6	9,0	6,2	5,3
Közép-Dunántúl	57	64,3	67,9	10,1	5,6	4,5
Nyugat-Dunántúl	58,6	65,8	67,5	9,3	4,6	3,8
Dél-Dunántúl	52,4	58,6	60,2	12,5	7,9	8,2

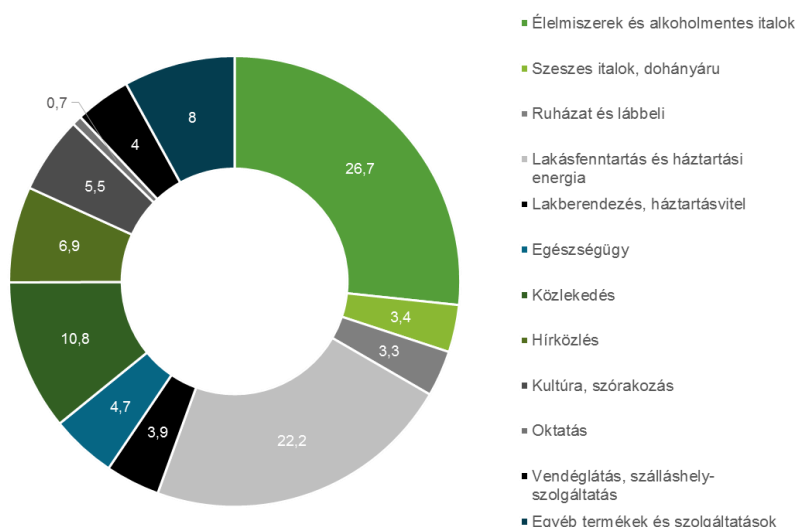
Régiók	Foglalkoztatási arány			Munkanélküliségi ráta		
	2010	2014	2015	2010	2014	2015
Észak-Magyarország	48,3	55,7	59,0	16,3	10,5	8,7
Észak-Alföld	49,0	57,3	58,9	14,5	11,9	10,9
Dél-Alföld	54,1	59,7	62,2	10,5	9,0	8,0
Összesen	54,9	61,8	63,9	11,3	7,8	6,8

Az életkörülményeket befolyásoló keresetek alakulását vizsgálva, a KSH kimutatása szerint 2015-ben a teljes munkaidőben dolgozók bruttó átlagkeresete 247 700 forint volt, melynek családi adókedvezmény nélküli nettó összege 162.300 forint. **Az átlagkeresetek 4,2%-kal haladták meg az előző évit.**

A régiók közötti bérkülönbségek összehasonlításában Közép-Magyarország vezet a rangsort, 195.700 forintos nettó átlagkeresettel. Ez az előző évhez képest 4,2%-os növekedés. A fogyasztás vizsgálatának eredménye szerint 2015-ben a háztartások egy főre jutó összes fogyasztási kiadása egy hónapra vetítve átlagosan 74 608 forint volt. (KSH, 2016.) A három legnagyobb kiadási tétel: a háztartásban fogyasztott élelmiszerek és alkoholmentes italok (18 885 Ft/fő), a lakásfenntartás és háztartási energia (16 595 Ft/fő), valamint a közlekedés és szállítás (8.076 Ft/fő). A további, rugalmasabbnak tekintett tételek közül hírközlésre havonta fejenként 5 125 forintot, kultúrára, szórakozásra egy főre számolva 4 097 forintot költ a lakosság havonta.

16. ábra: A háztartások kiadási szerkezete (%)

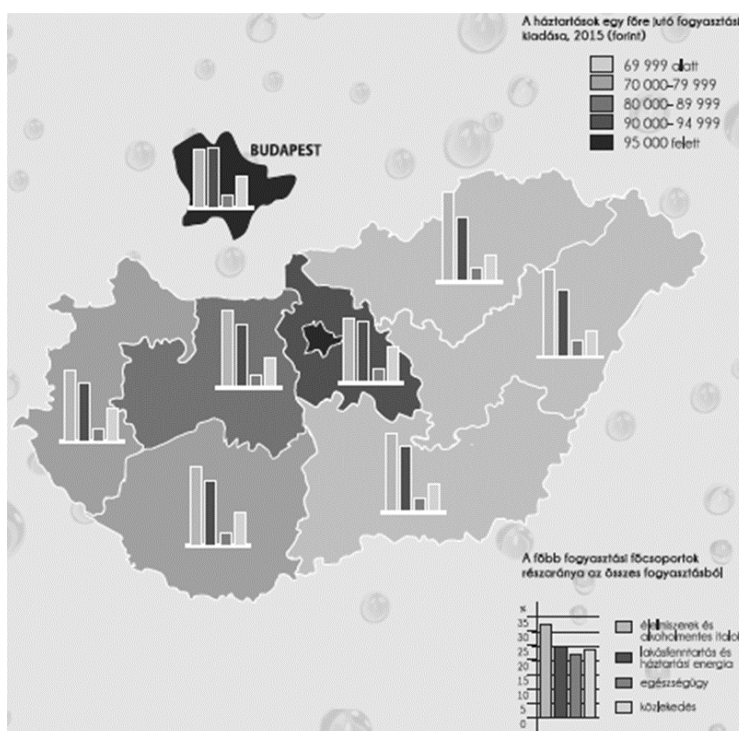
Forrás: (KSH, 2016.)

Ha további vizsgálat alá vetjük az átlagos fogyasztás alakulását, a régióinkénti kimutatásból kiderül, hogy a régiók közötti különbségek **Közép-Magyarország fogyasztási dominanciáját** mutatják, ami Budapest súlyának is a következménye, illetve a Közép-Dunántúl teljesítménye is kiemelkedő a többi régióéhoz képest.

17. ábra: A fogyasztási szokások alakulása régióinként, 2015-ben

Forrás: KSH

A statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy a fejlesztési terület az ország legfejlettebb régiójában található, ahol kedvezőek a feltételek az ország első, nemzetközi szinten is számon tartott, kapcsolt turisztikai attrakciócsomagjának kialakításához. A fizetőképes belföldi kereslet helyben elérhető, az ideális infrastrukturális viszonyok pedig minden irányból egyszerű elérhetőséget biztosítanak. Az adottságok rendelkezésre állnak, hogy a térség a közeli Közép-Magyarországi Régió fizetőképes keresletét regionális és országos vonzerejű attrakciókkal kihasználja, a javasolt projektekkel pedig a nemzetközi vonzóképeség is megteremthető.

A nappali rendszerű **általános iskolai oktatásban részt vevők száma** az érintett gyermekkorosztály létszámának alakulásával összefüggésben **0,4%-kal csökkent** az előző évihez képest, így a beiratkozott tanulók létszáma 3 594 iskolai feladatellátási helyen 745 ezer főt tett ki. A középfokú oktatáson belül a **szakiskolai képzésben részt vevők aránya 2011-től csökkenő** trendet mutat, 2015-ben minden eddiginél alacsonyabb, 19% volt. A **gimnáziumi képzésben részt vevők aránya az elmúlt években újra emelkedett**, 2015-ben mintegy 40%-ot tett ki, ez minden eddiginél magasabb, és ezzel részesedésük utolérte a szakközépiskolákat.

Az egy pedagógusra jutó tanulók száma a három iskolatípusban hasonló volt, azonban az ebben a mutatóban történő javulás a korábban elmaradottnak számító szakiskolák esetében volt a legnagyobb mértékű. (6 év alatt 12,9-ről 9,7-re csökkent.) Az egy osztályra jutó tanulószám a szakiskolákban volt a legalacsonyabb.

A **felsőoktatásban a felvettek** száma az egyetemek és főiskolák nappali képzéseire összesen 53 ezer, **arányuk 67% volt**, 2 százalékponttal magasabb, mint 2010-ben, de közel ugyanennyivel kevesebb, mint 2014-ben.

2015-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók átlagos havi keresete bruttó 247 700 forint, ennek – családi kedvezmény nélkül számított – nettó összege 162.300 forint volt. A kereseteket terhelő járulékok és személyijövedelemadó-szabályok változatlansága következtében a bruttó és a nettó átlagkeresetek egyaránt 4,2%-kal voltak magasabbak az előző évinél. 2015-ben a keresetek – családi kedvezmény nélküli – reálértéke 4,3%-kal meghaladta az egy évvel korábbit.

2014-ben a magánháztartások egy főre jutó éves bruttó jövedelme 1 millió 373 ezer forint volt, 3,8%-kal magasabb az előző évinél. Az egy főre jutó éves nettó jövedelem 1 millió 100 ezer forintot tett ki, 4,8%-kal többet, mint 2013-ban. **2014-ben** – közel 8 éves csökkenés, illetve stagnálás után – folyó áron 4,2, reálértéken 4,4%-kal **nőtt a lakossági fogyasztás.**

A **szociális védelmi kiadások** 2013-ban Magyarországon a **GDP 20,6%-át tették ki**, 1,5 százalékponttal kevesebbet, mint 2010-ben. Ez az arány az Unióhoz 2004-ben vagy azt

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

követően csatlakozott tagállamok között **nem számít alacsonynak**. A szociális védelmi kiadások szerkezete 2010 és 2013 között úgy változott, hogy az öregségi kiadások aránya 40-ről 46%-ra emelkedett, a hátrahagyottakkal és az egyéb társadalmi kirekesztettséggel (pl. szegénység, drog- és alkoholproblémák kezelése) kapcsolatos szociális védelmi kiadásoké lényegesen nem módosult, a többi tétel részesedése csökkent.

A lakásállomány gyarapodása az utóbbi években lassult, összefüggésben a lakásépítés csökkenésével. Állaguk, minőségük, valamint komfortosságuk a folyamatos felújításokkal, modernizációval, illetve a szobák számának gyarapodásával összefüggésben javult, de lassabban, mint korábban.

Az internet-előfizetések növekvő számával összhangban a **háztartások internet-ellátottsága töretlenül emelkedik** (2015-ben 76%), uniós összehasonlításban **viszont továbbra is alacsony**. Hazánkban az emberek 63%-a naponta internetezik.

A **magyarországi népességfogyás** az alacsony termékenység és a magas halálozás következménye. Termékenységi rátánk a kilencedik, halálozási rátánk az ötödik legkedvezőtlenebb az unióban. 2015-ben 4,2%-kal többen (131 600-an) haltak meg hazánkban, mint egy évvel korábban. A 2014-ben meghalt 126 ezer ember felének keringési betegség okozta a halálát. A keringési halálozások ötöde (12 390 halál) agyi érbetegség miatt következett be.

Hazánkban – 2014. évi adatok alapján – nemtől függetlenül a **Budapesten élők számíthatnak a leghosszabb életre**. A budapesti férfiak az átlagnál 2, a nők 1, az Észak-Magyarországon élőkénél pedig 4,4, illetve 2,5 évvel élnek tovább. Hasonló különbség van a falusi – különösen az 1 000-nél kisebb lélekszámú – és a fővárosi életkilátások között. Az élet várható hosszát a lakóhelynél is sokkal erősebben befolyásolja azonban a személy által elért legmagasabb iskolai végzettség. 2013-ban az alapfokú és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők várható élettartamának különbsége Magyarországon átlagosan 8,4 év volt, a férfiak esetében 11,9, míg a nőknél 5,6 év.

A háziorvosi praxisok száma 2008 és 2014 között alig változott (0,9%-kal csökkent), 2014-ben 6.665 volt, 95%-uk saját tulajdonú. A helyettesített, állandó orvossal nem rendelkező praxisok száma a 2014-et megelőző 6 év folyamán 90%-kal lett több.

2014-ben a lakosság éves kiadásának 4,9%-át, 44 771 forintot fizetett egészségügyi ellátásra egy főre vetítve. Ennek legnagyobb hányadát (70%) a gyógyszerek, gyógyárak vásárlása tette ki. A járóbeteg-ellátásban az egy főre jutó kiadás 14, a kórházi ellátásban 3,5%-át költötték el.

GAZDASÁGI KÖRNYEZET

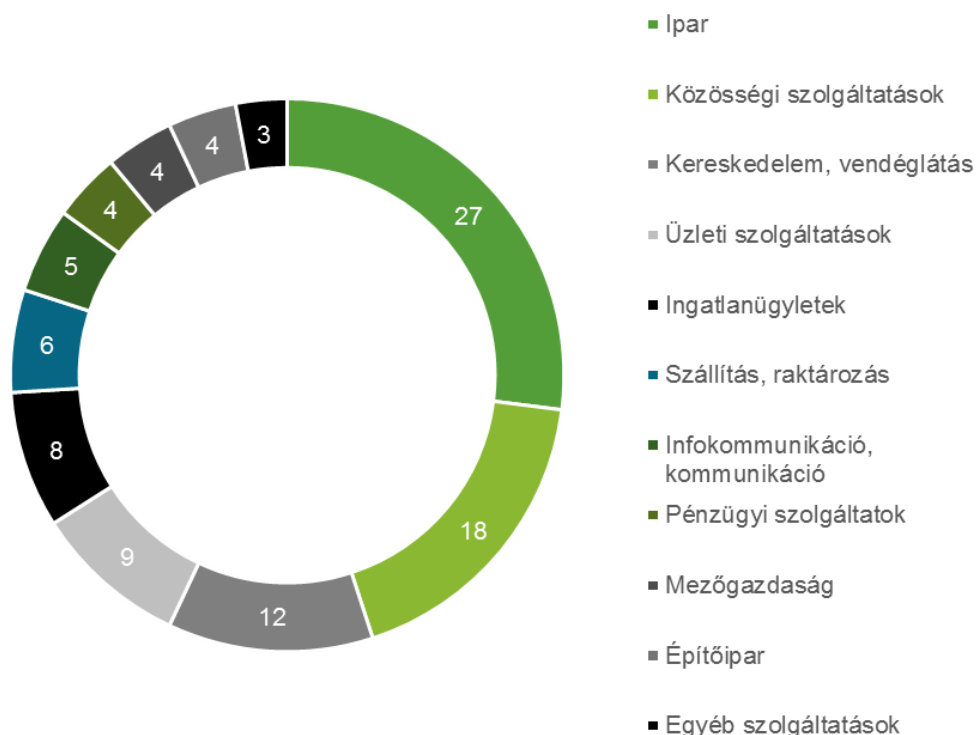
A magyar gazdaság 2013-ban növekedési pályára állt, a bővülés 2015-ben folytatódott. Magyarország bruttó hazai terméke 2015-ben 2,9%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest, ezzel a gazdasági teljesítményváltozással az **uniós rangsorban a középmezőnybe tartozunk.**

A felhasználási oldalon a belső kereslet, ezen belül is elsősorban a **háztartások fogyasztása** okozta a gazdasági növekedést. Kedvezően hatott a teljesítmény alakulására a rekordtöbbletet elérő **külkereskedelem** is.

A nemzetgazdasági beruházások volumene 0,6%-kal nőtt az egy évvel korábbi magas bázishoz képest. A termelési oldalon az árutermelő ágazatok és a szolgáltató szektor teljesítménye egyaránt növekedett. A bővülés húzóereje a járműgyártás és az arra alapozó ágazatok, valamint a kereskedelem, a szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás nemzetgazdasági ág volt. 2010 és 2015 között – a bővülő ipari termelés következtében – **a gazdaság szerkezete kismértékben eltolódott az árutermelő ágazatok irányába:** 2015-ben a bruttó hozzáadott érték 35,4%-a az árutermelő ágazatokban keletkezett, ez 1,6 százalékponttal magasabb a 2010. évinél. Uniós összehasonlításban **a termelő szektor aránya számottevően nagyobb volt az uniós átlagnál** (2015-ben 26%), és a negyedik legmagasabb a tagországok körében.

A bruttó hozzáadott érték közel kétharmada a szolgáltató szektorban keletkezik. A bővülő belső kereslettel összhangban a szolgáltató ágazatok együttes teljesítménye – a 2014. évi 1,4%-os növekedést követően – 2015-ben 2,8%-kal bővült. Az ágazatok sokszínűsége mellett a szolgáltató szektor hozzáadott értéke 2015-ben 9,8%-kal meghaladta a 2010. évi szintet.

18. ábra: A bruttó hozzáadott érték megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint, 2015

A nemzetgazdasági átlagot meghaladó mértékben nőtt (5,7%) a hozzáadott érték a kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátásban, ehhez a lakosság emelkedő vásárlási és utazási kedve egyaránt hozzájárult.

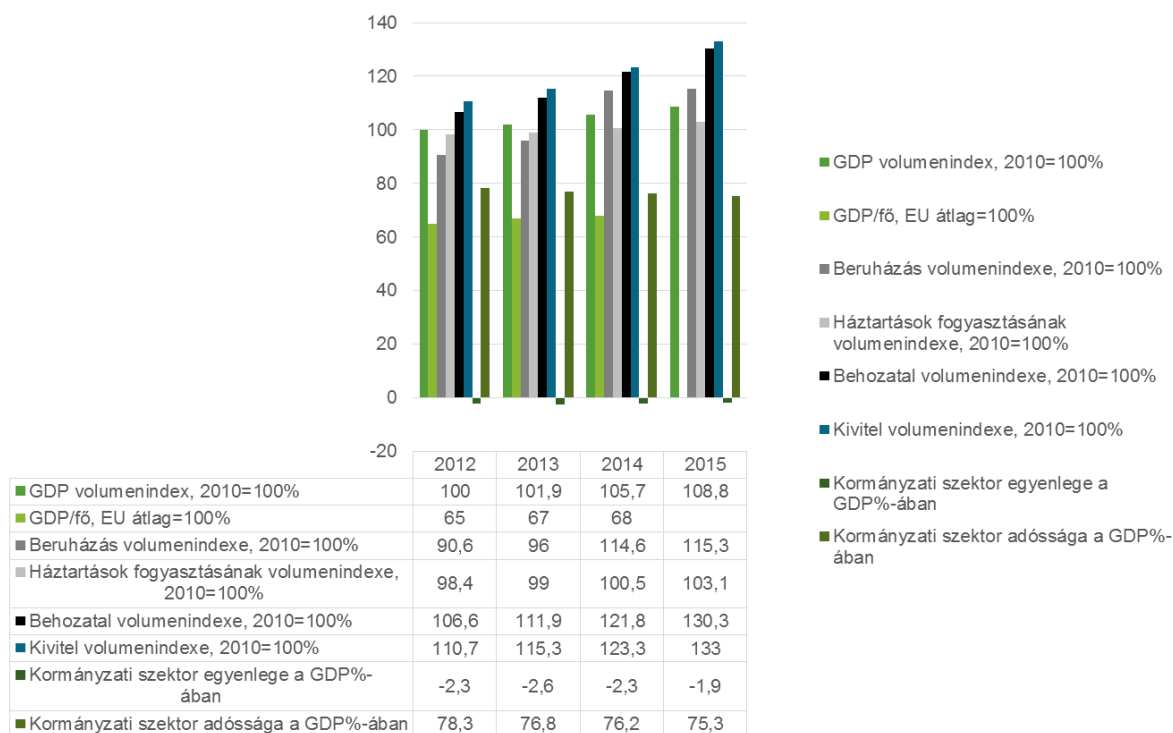
2015-ben a turizmus révén befolyó bevételek 4,8 milliárd, az ahhoz kapcsolódó kiadások 1,7 milliárd eurót tettek ki. 2014-hez hasonlóan az export növekedési üteme 2015-ben is meghaladta az importét (8,9, illetve 7,8%). Az egyenleg 2014-hez viszonyítva 0,3 milliárd, 2010-hez képest pedig 0,7 milliárd euróval javult, és 3,2 milliárd eurós aktívumot mutatott. A turizmusból származó 2015. évi bevétel 13%-kal meghaladta a 2010. évit, ugyanakkor a magyarok külföldi kiadásai 9,4%-kal elmaradtak az öt évvel korábbi szinttől.

2015-ben a külkereskedelmi termékforgalom volumene az exportban 7,9, az importban 7,0%-kal nőtt 2014-hez képest.

A kormányzati szektor hiánya 2015-ben 626 milliárd forint volt, ami a GDP 1,9%-ának felelt meg. A deficit a 2014. évinél 114 milliárd forinttal, GDP-arányosan pedig 0,4 százalékponttal kevesebb volt. A hiány bruttó hazai termékhez viszonyított 2015. évi aránya az 1995-ig visszanyúló időszokban a legalacsonyabb volt. 2015 végén a kormányzati szektor adóssága – a Magyar Nemzeti Bank adata szerint – a GDP 75,3%-át tette ki, ez az egy évvel korábbinál 0,9 százalékponttal, a 2010. végénél pedig 5,3 százalékponttal alacsonyabb.

19. ábra: A gazdasági teljesítmény összefoglaló adatai

Forrás: KSH

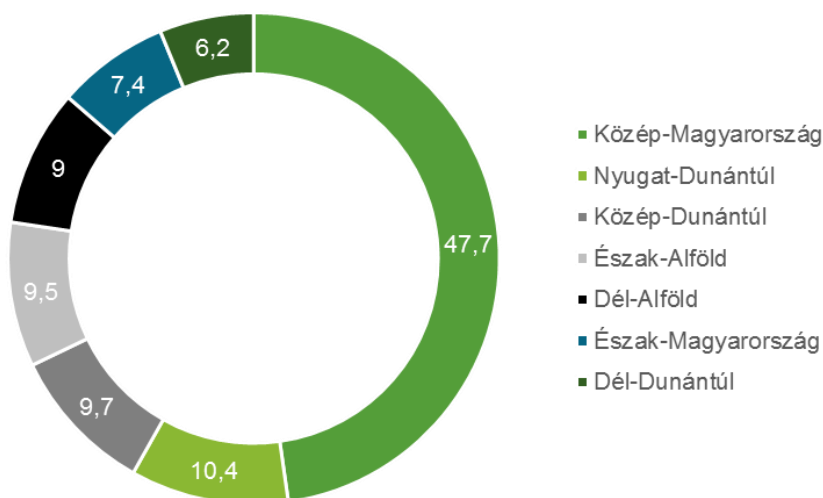
A gazdasági teljesítmény az egyes régiók között meglehetősen egyenetlenül oszlik meg.

A GDP közel felét előállító Közép-Magyarország a gazdaságilag legfejlettebb régió hazánkban; egy főre jutó bruttó hazai terméke 2014-ben 58%-kal meghaladta az országos átlagot. A régió ennek ellenére „kétarcú”: Budapest fejlettsége az országos átlag több mint kétszerese (210%), ellenben Pest megyéé az országos átlag alatt van (85%).

Miközben a központi régió fejlettségi szintje 2010 és 2014 között mérséklődött, a járműipari termelésből nagy arányban részesedő régióké számottevően emelkedett: Nyugat-Dunántúl (2014-ben 105%) 5 százalékponttal meghaladta az országos átlagot, Dél-Alföld (70%) 5, Közép-Dunántúl (90%) 3 százalékponttal került közelebb hozzá. Dél-Dunántúl helyzete romló tendenciát mutat: a nemzetgazdaság teljesítményén belüli részesedése (2014-ben 6,2%), és az országos átlaghoz viszonyított egy főre jutó GDP-je (66%) 2000 óta a legalacsonyabb. 2014-ben a gazdaságilag legkevésbé fejlett régióknak Észak-Alföld és Észak-Magyarország (63, illetve 63%) számított. Előbbi gazdasági fejlettsége 2010 és 2014 között gyakorlatilag nem változott, az utóbbi ugyanakkor 2,3 százalékponttal került közelebb az országos átlaghoz.

2010-hez képest 2014-re a legfejlettebb (Közép-Magyarország) és a legfejletlenebb régió (Észak-Magyarország) közötti fejlettségi szakadék mérséklődött: a két régió között – a 2010. évi 2,8-szeres után – 2,5-szeres különbség volt 2014-ben.

20. ábra: A bruttó hazai termék régiók szerinti megoszlása, 2014

VÁLLALKOZÁSI ÉS INNOVÁCIÓS KÖRNYEZET, GAZDASÁGI ÁGAK TELJESÍTMÉNYE

2015-ben a regisztrált gazdasági szervezetek száma 1 millió 838 ezer volt, 10 ezerrel kevesebb az egy évvel korábbinál. A csökkenés elsődleges forrása a vállalkozások, különösen a társas vállalkozások számának mérséklődése volt, ugyanakkor a nonprofit szervezetek száma és az egyéb gazdasági szervezeteké bővült. A vállalkozásokon belül továbbra is a legnagyobb súlyú nemzetgazdasági ág a mezőgazdaság, az ingatlanügyletek, a kereskedelem, valamint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység volt. A vállalkozások létszám-kategóriák szerinti megoszlása a korábbi évekhez képest nem változott: 99,7%-a kisvállalkozás, 0,3%-a közepes, 0,05%-a nagyvállalkozás volt.

A kutatás-fejlesztési ráfordítások bruttó hazai termékhez mért aránya 1,38%-ot, volumene 441 milliárd forintot tett ki 2014-ben. A hazai ráfordítások GDP-arányos értéke 2014-et leszámítva az elmúlt években emelkedett, de még mindig **elmarad a Magyarország által vállalt célértéktől (1,8%)**. A K+F-ráfordítások vállalatok által finanszírozott hányada 2014-ben újra emelkedett, 48%-ra. A vállalati kutatóhelyek szerepe mind a kutatóhelyek, a létszám és a ráfordítások felhasználása tekintetében az elmúlt években nagyobb lett, ennek következtében a kísérleti fejlesztés részaránya 2014-re már a teljes K+F-szektorban elérte az 52%-ot. Nemzetközi összehasonlításban a kutatók aránya nem számít magasnak a munkaerőpiacon, bár évek óta folyamatosan növekszik. Az OECD adatai szerint az ezer foglalkoztatottra jutó kutatók száma 2014-ben az EU-28 átlagában 7,8, hazánkban 6,2 volt.

A mezőgazdaság bruttó hozzáadott értéke 2015-ben előző évi áron 7,8%-kal csökkent, folyó áron nem változott. A mezőgazdaság munkaerő-felhasználása nem változott

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

jelentősen, a termelési tényezők munkaegységre jutó reáljövedelme 4,4, a vállalkozói jövedelem 8,9%-kal alacsonyabb lett az előző évinél.

Az elmúlt években a hazai ipar a bruttó hozzáadott érték több mint negyedét állította elő, ez uniós viszonylatban magasnak számít. A 2013 során növekedésbe forduló ipari termelés volumene 2015-ben 7,5%-kal bővült az előző évhez képest. Az emelkedés elsősorban az **exportorientált, járműgyártásra alapozó vállalkozásoknak köszönhető.** Az ipar exportorientációja 2015-ben tovább erősödött, az értékesítés 64%-a külföldön realizálódott. A külföldi eladások volumene 2015-ben is dinamikusan bővült, 9,9%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Részből a növekvő hazai fogyasztással összefüggésben a belföldi értékesítés 2015-ben – az egy évvel korábbinál erőteljesebben – 2,8%-kal emelkedett. Az ipari kibocsátás 95%-át képviselő feldolgozóipar termelési volumene – a 2014. évi 8,7%-os bővülést követően – 2015-ben 8,1%-kal nőtt, amiben továbbra is a külföldi értékesítés játszott a meghatározó szerepet. Az alágak döntő többségében emelkedett a kibocsátás, a legnagyobb mértékben (17%) a járműgyártásban.

Az építőipar termelési volumene 2013 óta emelkedik. A kibocsátás bővülése 2014-ben meghaladta a 13%-ot, 2015-ben azonban üteme lassult, a termelés 3%-kal nagyobb volt az egy évvel korábbinál. Az épületek építése 4,8, az egyéb építményeké 1,6%-kal bővült. A növekedés az épületek esetében sportlétesítmények, egészségügyi épületek építésével, az egyéb építmények vonatkozásában kommunális létesítmények építésével, illetve útfelújításokkal kapcsolatos.

2015-ben nőttek a szállítási teljesítmények, bár a növekedési ütemek elmaradtak a 2014. éviéktől. A nemzetgazdaság árutonna-kilométerben kifejezett áruszállítási teljesítménye 0,9, a szállított tömeg 1,4%-kal nagyobb volt, mint 2014-ben. A belföldi forgalom teljesítménye 3, az összteljesítmény háromnegyedét kitevő nemzetközi forgalomé 0,3%-kal bővült. A helyközi személyszállítás teljesítménye 1,4%-kal meghaladta a 2014. évet. A teljesítmény növekedése az átlagos utazási távolság hosszabbá válásának következménye, az utazások száma ugyanis 2,4%-kal mérséklődött. A helyi közösségi közlekedési szolgáltatásokat igénybe vevők száma 2015-ben 1,4%-kal bővült.

A kiskereskedelmi üzletek forgalma 2013-ban növekedésnek indult, ami 2015-ben is folytatódott: a forgalom volumene 2015 egészében 5,7%-kal emelkedett az előző évhez képest. Ennek háttérében a reálkeresetek növekedése és a javuló munkaerő-piaci helyzet mellett a mérsékelt inflációs környezet, valamint az üzemanyag árának jelentős csökkenése állt.

2015-ben a külföldi állampolgárok 48 millió látogatást tettek hazánkba, 5,1%-kal többet, mint 2014-ben. A látogatók döntő többsége (97%-a) Európából, ezen belül több mint nyolctizedük

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

az Európai Unióból érkezett. 2015-ben a magyar lakosság 17,3 millió látogatást tett külföldön, 5,7%-kal többet, mint az előző évben. Az utazások 86%-a az Európai Unió országaiba, 82%-a a szomszédos országokba irányult.

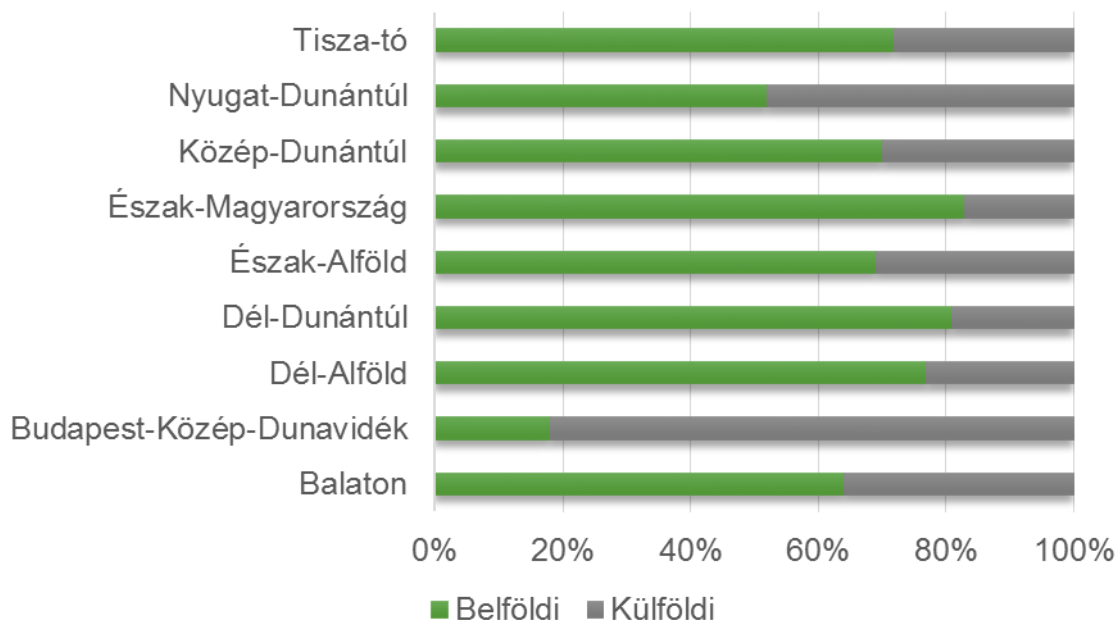
A hazai kereskedelmi szálláshelyek szolgáltatásait 2015-ben összesen 10,4 millió vendég 25,8 millió vendégéjszakára vette igénybe, ami 7,4, illetve 5,4%-kal több, mint egy évvel korábban. A forgalombővülés mértéke jelentősen meghaladta a kapacitásbővülését. A hazánkba érkező külföldi vendégek 12,9, a belföldiek 12,8 millió éjszakát töltöttek el a magyarországi kereskedelmi szálláshelyeken, 4,6, illetve 6,4%-kal többet, mint egy évvel korábban.

2015 egészében a vendéglátóhelyek – a kereskedelmi szálláshelyek vendéglátóegységeivel együttes – eladási forgalma 918 milliárd forint volt, volumenében 11%-kal több a 2014. évinél. A forgalom 86%-át adó kereskedelmi vendéglátás volumene 12, a munkahelyi vendéglátásé 6,7%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

A vendégforgalom arányát tekintve a Budapest-Közép-Dunavidéken a legjelentősebb a külföldi vendégek létszáma a többi régióhoz képest.

21. ábra: A vendégforgalom megoszlása a belföldi és külföldi látogatók közt, 2015

Forrás: (Magyar Turisztikai Ügynökség, 2016.)

A külföldi látogatók legnagyobb hányada 1-3 éjszaka eltöltése esetén rokon, barát, ismerős meglátogatása céljából érkezik hozzánk. 4 éjszakánál hosszabb itt tartózkodás esetén 23,7% érkezik üdülés, szórakozás céljából, 17,1% körutazás, városlátogatás gyanánt látogat országunkba. Az egészségturizmus a 15,3%-ot motívál utazásra, kulturális és

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

sportesemények a külföldi látogatók 3,6%-át motiválják, míg egyéb turisztikai motivációs céllal érkezett hozzánk 4,1%-a a külföldi turistáknak.

A belföldi turizmus számaiban is javuló tendencia mutatkozik. A többnapos belföldi turisták száma 2,7%-kal nőtt az előző évhez képest. A belföldiek legfőbb motivációja a legfeljebb 3 napos kimozdulás esetén a rokonok, barátok, ismerősök meglátogatása. Ha ennél hosszabb, legalább 4 napos útnak vágnak neki, már legfőképp (59,9% számára) a szórakozás, pihenés, üdülés és sport a fő motiváció. A 2015-ös évben belföldi vendégek esetében az átlagos vendégéjszakák száma 2,4 volt, a külföldiek esetén 2,5.

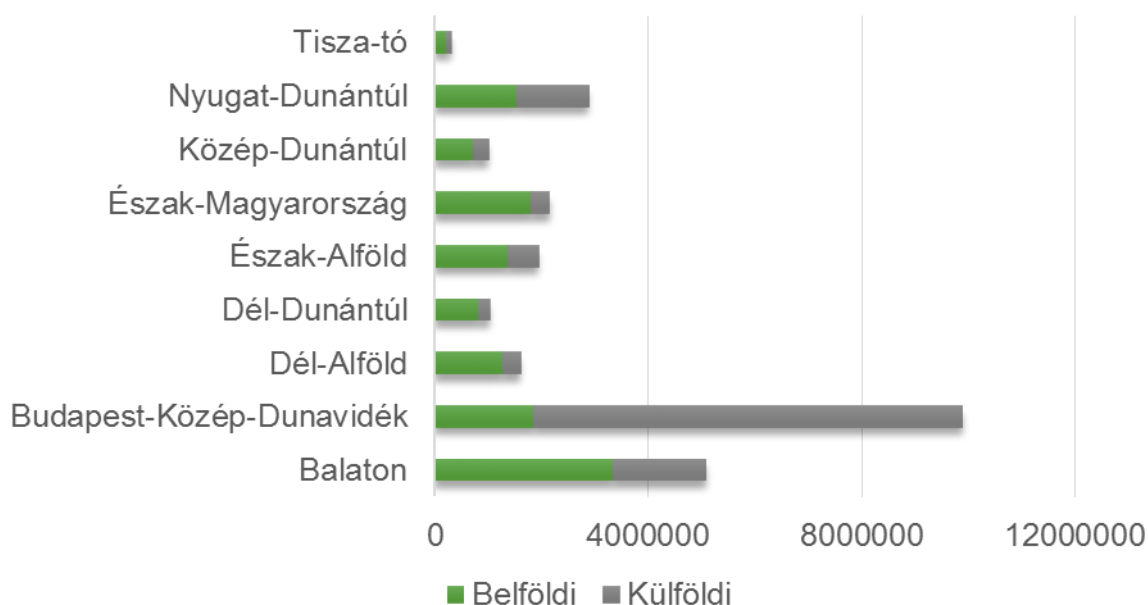
A szállástípusonkénti statisztikából kiderül, hogy **messze a legnépszerűbbek a négycsillagos besorolású létesítmények.** Az eltöltött vendégéjszakák 32,7%-át töltötték ilyen kategóriájú szállodákban a vendégek. Háromcsillagos létesítményt választotta a vendégek 12,9%-a, gyógy szállodában szállt meg a vendégek 8,6%-a, panzióban a 6,6%-a (egyéb szállástípusok 39,2%).

A külföldi vendégkör fő küldő országai Németország (22,2%), Oroszország (15,7%), Ausztria (10,9%), Csehország (8,3%), Szlovákia (4%) és Románia (3,7%).

A KSH adatai szerint a magyarországi turizmust egyértelmű földrajzi koncentráció jellemzi. **Az összes vendégéjszaka 68,9%-a a Budapest-Közép-Dunavidék, a Balaton és a Nyugat-Dunántúl régióban realizálódik.**

22. ábra: A vendégéjszakák számának és belföldi-külföldi vendégeinek megoszlása turisztikai régiók szerint, 2015

Forrás: KSH, saját szerkesztés

A közel 13 millió külföldi vendégéjszakából több mint 8 millió a Budapest-Közép-Dunavidéken realizálódott. A leglátogatottabb város mind a belföldi, mind a külföldi vendégek esetében Budapest volt a tavalyi évben.

KÖRNYEZETI HELYZET, ENERGIAFELHASZNÁLÁS

Az 1980-as évek elejétől az éghajlatváltozás, a globális felmelegedés hazánkban is egyre inkább érezteti hatását. Magyarország éves középhőmérsékleteinek idősora a globális tendenciákkal összhangban alakul, azonban a kisebb terület miatt nagyobb változékonyságot mutat. A nyolcvanas évek elejétől intenzív melegedés kezdődött. A tavaszi középhőmérséklet 1971 és 2000 között $10,4^{\circ}\text{C}$. (Országos Meteorológiai Szolgálat, 2016.) A tavaszok az évi középhőmérséklethez hasonló mértékben, $1,08^{\circ}\text{C}$ -kal emelkedtek a teljes elemzett idősoron. A melegedési tendenciát leginkább a nyarak hőmérséklete tükrözi, a múlt század elejétől napjainkig az emelkedés $1,17^{\circ}\text{C}$ -ot tesz ki. A hőhullámos napok jelentős egészségkárosító hatással járnak; növekedésükkel leginkább Közép-magyarországon, és a Dél-Alföldön kell számolni.

Magyarországon az éves csapadék mennyisége csökken, ebben hazánk Dél-Európához hasonló viselkedést mutat. **Az ország területének legnagyobb részén jelentősen csökkent a csapadékelátottság az elmúlt fél évszázadban.** A négy évszak összehasonlításában a legnagyobb csapadékcsökkenés tavasszal következett be, értéke megközelíti a 20%-ot a több mint egy évszázadot átívelő idősor alapján. (Országos Meteorológiai Szolgálat, 2016.) Kevesebb a csapadékos nap országos átlagban, ahogy a jelenhez közelítünk. A 20 mm-t meghaladó csapadékú napok viszont enyhe növekedést mutatnak, s a száraz időszakok hossza (vagyis a leghosszabb időszak, amikor a napi csapadék nem éri el az 1 mm-t), pedig jelentősen megnövekedett a 20. század eleje óta. (Országos Meteorológiai Szolgálat, 2016.) **A napi intenzitás, más néven átlagos napi csapadékosság** (egy adott periódusban lehullott összeg és a csapadékos napok számának hányadosa) **nyáron szintén jelentősen megnövekedett.**

Hazánkban a légszennyező anyagok – az üvegházhatású (ÜHG), a savasodást okozó gázok, az ózonprekursorok és a szálló por – kibocsátása folyamatosan csökken. A mérséklődés eltérő okokra vezethető vissza, ezek elsősorban a technológiai változások, a környezetvédelmi szabályozások, az ipari termelés és a mezőgazdaság szerkezeti átalakulása.

2014-ben a gazdasági szervezetek reálértéken 36%-kal többet (összesen 175 milliárd forintot) költöttek a környezetszennyezés megelőzésére, csökkentésére vagy megszüntetésére, mint az előző évben.

2010 óta a hazai energiafogyasztást csökkenő tendencia jellemezte. 2014-ben azonban enyhe emelkedés következett be, 963 petajoule energiát használtak fel a nemzetgazdaságban, 11%-kal (122 PJ-lal) kevesebbet a 2010. évinél. 2014-ben az energiaigények fedezésére szolgáló források 35%-a hazai termelésből, 65%-a importból származott, az arány az energia-behozatal felé tolódott el. A hazai termelés 0,7, ezen belül a villamosenergia-termelés 3,0%-kal kevesebb volt, mint az előző évben. **A villamos energia több mint felét atomenergiából állították elő.** Az elmúlt években a magyar gazdaság relatív energiaigényessége csökkenő tendenciát mutat, 2013-ban – a gazdasági teljesítmény 1,6%-os emelkedése mellett – 4,3%-kal mérséklődött. Ennek ellenére **nemzetközi összehasonlításban a magyar gazdaság relatív energiafelhasználása nagy.**

Magyarország az Európa 2020 Stratégia energia és klímapolitikai céljaihoz kapcsolódva a megújuló energiaforrások részarányának 14,65 százalékra növelését, az üvegházhatású gázok kibocsátásának (2005-ös szinthez képest) legfeljebb 10 százalékos növekedését vállalta 2020-ig az EU Emissziókereskedelmi Rendszerének hatálya alá nem tartozó szektorokban, valamint 92 PJ primerenergia-megtakarítási célértéket tűzött ki, amely az 1990. évet bázisul véve 16,2 %-os megtakarítást jelent.

Hazánkban a megújuló forrásokból származó energiának a fogyasztáson belüli részaránya folyamatosan emelkedik, 2014-ben 9,5% volt, az uniós átlagtól (16%) és a vállalt célértéktől viszont elmaradt. 2014-ben a megújuló energiaforrások részaránya az összes villamosenergia-felhasználáson belül 7,3%-kal volt több, mint az előző évben. Az EU emissziókereskedelmi rendszerének (EU ETS) hatálya alá nem tartozó szektorokban pedig az üvegházhatású gázok kibocsátása további csökkenést mutat: a 2013-as 37,2 millió tonna CO₂egyenértékről 2014-re 37,14 millió tonna CO₂egyenértékre csökkent. Az energiafelhasználás Magyarországon enyhe csökkenést mutatott 2014-ben: az elsődleges energiafogyasztás a 2013-as 20,8 millió tonna kőolaj-egyenértékről (TOE) 20,7-re csökkent, a végfogyasztás változatlanul 14,9 millió TOE maradt.

4.2. REGIONÁLIS HELYZETKÉP

FEJÉR MEGYE FÖLDRAJZI HELYZETE ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGAI

A vizsgált terület, Pannónia Szíve program területe Fejér megye területén található, annak is északkeleti, a fővároshoz és a fő közlekedési folyósokhoz közel eső részén.

Fejér megye közlekedés-földrajzi elhelyezkedése kedvező. Jelentős európai innovációs tengelyekhez kapcsolódik, ugyanakkor területének nagy részén a főváros vonzása, fejlesztő hatása is érvényesül. Meghatározó érintkezési, térszerkezeti vonalai a Bécs-Budapest tengely

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

(M1), a Budapest-Trieszt, illetve Budapest-Split folyosó (M7), a Budapest-Eszék kapcsolat (M6) és a Duna nemzetközi vízi út. Alacsonyabb rendű, de fontos tengelyek továbbá a 8. számú főút Klagenfurt irányába, valamint a tradicionálisan is évszázadok óta kereskedelmi útvonalként, ma a fővárost elkerülő kamion útirányként szolgáló Móri-árok. Viszonylag új kapcsolat a dunaújvárosi Pentele-híd, amely az Alföld felé teremt összeköttetést, továbbá a tervezett M8 gyorsforgalmi út dunai átkelését biztosítja majd.

Többek között e tengelyek, vonzások hatása segítette a megye **pozitív piacgazdasági beilleszkedését, gazdasági teljesítményét**, az országgal megegyező mértékű természetes fogyás mellett, egészen a legutóbbi időig **pozitív migrációt** és a megyék között is **kedvező jövedelmi pozíciót**.

A megye, és különösen annak északi, északkeleti és középső kelet-nyugati sávjának közlekedés-földrajzi elhelyezkedése kedvező: **jelentős európai innovációs tengelyekhez kapcsolódik, ugyanakkor területének nagy részén a főváros vonzása, fejlesztő hatása is érvényesül**. E feltételek összessége markáns fejlődési zónákat rajzol ki. Gazdaságföldrajzi potenciálját tovább erősítik az országos szinten is **kiemelkedő ipari és szolgáltatási centrumok** (Székesfehérvár, Dunaújváros), az **infokommunikáció fejlettsége**, az **átlag feletti uniós forrásfelhasználás**, valamint az olyan értékek, mint a kimagasló termőhelyi adottságokra alapozott mezőgazdasági **feldolgozóipari hagyományok** (Mezőföld) és **agrárkutató potenciál** (Martonvásár), a jelentős kiterjedésű szőlőültetvényekkel rendelkező **borvidékek** (Móri, Etyek-Budai borvidék), a Velencei-tó nemzetközileg is mérhető **turisztikai vonzereje** és az **ivóvízkincs**. Gazdag kulturális örökség alapozza meg a megye turizmusát, de jelentősek az összefüggő erdőterületek, védett természeti és táji értékek is. Országos szinten is kiemelkedő gazdasági szerepű megyei jogú városok (Székesfehérvár, Dunaújváros) tartoznak Fejér megyéhez, amelyek egyben széles logisztikai hatókörrel rendelkeznek; Dunaújváros Európa egyik legfontosabb belvízi útján fekvő szállítási csomópont. Térségi gazdasági szempontból is további számos említésre méltó funkcióval rendelkező város (Bicske, Gárdony, Martonvásár, Mór, Sárbogárd stb.) erősíti a településrendszert. A társadalmi erősségek között megemlítendő az **oktatási, szakképzési intézmények folyamatos fejlődése** és a **civil szervezetek aktivitása**. (Fejér Megyei Önkormányzat, 2016.)

Fejér megye természeti potenciálja sokrétű, területén az Alföld, a Dunántúli-középhegység és a Dunántúli-dombság természetföldrajzi nagytájak osztoznak. **Területének jelentős része (48%-a), az országos átlagot (11%) meghaladóan, kiváló agrárpotenciállal rendelkezik**. Az utóbbi 10 évben, KSH forrás szerint, a mezőgazdasági területek aránya – a kivett területek javára – jelentősen csökkent, kismértékben a szántó-, nagyobb mértékben a gyepterületek rovására. (KSH, 2012.) A beépített területek jelentősebb növekedésének közel fele új

iparterületekből adódott Székesfehérvár környékén, illetve az M6-os autópálya mellett, zöldmezős beruházásként.

Az ország 210 egyedi jogszabállyal védett természeti területe közül Fejér megyében 14 található, amelyek kiterjedése a megye területének 8%-át alkotja, az országos 9,2%-kal szemben. **A Natura 2000 területek egy összefüggő európai ökológiai hálózat részeként, Fejér megye területének 15%-át foglalják el, míg az országos arány 21%.** Nemzetközi jelentőségű védett területek a megyében a Velencei-tavi Dinnyési Fertő és a Rétszilasi-halastavak.

Fejér megyében 58 felszíni (43 vízfolyás víztest és 15 állóvíz víztest) és 27 felszín alatti víztest (4 hegyvidéki, 5 hideg karszt, 4 termálkarszt, 4 porózus, 2 porózus termál, 4 sekély hegyvidéki és 4 sekély porózus) található. (Marosi & Somogyi, 1990.) Az engedélyezett vízhasználatok oly mértékben lekötik a vízkészleteket, hogy aszályos időszakokban a szigorú korlátozások ellenére a völgyzárógátas tározók alatti vízfolyás-szakaszok nem jutnak megfelelő mennyiségű vízhez. A Velencei-tó vízszintszabályozása sokszor ütközik az üdülési és természetvédelmi érdekekkel.

A megye levegőminősége az elmúlt évtized alatt jelentősen javult. Ez elsősorban a nagy ipari szennyezők technológiai korszerűsítésének köszönhető. Mindamelllett Fejér megye jelentősen részesedik az országos légszennyező anyag kibocsátásból. A légszennyezettség a megyében szintén jelentősen javult, kiugró állapot nem alakult ki az utóbbi 5 évben.

Jelentősebb tájsebek (külszíni fejtések, meddőhányók) találhatóak Mány, Nagyegyháza, Etyek térségében. A Vértes területén Csákvár, Gánt, Csákberény és Pusztavám emelkedő ki. A Bakony vidékén Balinka térségében a szénbányászat okozta tájsebek jelentősek.

A regionális és kistérségi klímamodellezés eredményei alapján **Fejér megye a Dél-Közép-Európa klímaváltozási makro régióba tartozik.** A kitettséggel kapcsolatos vizsgálatok alapján Fejér megyében az évi átlaghőmérséklet 3,5°C-kal, a nyári napok száma (25°C feletti átlaghőmérséklettel) évi 26 nappal növekedése, valamint a nyári hónapokban a csapadék több mint 30%-os csökkenése várható.

Európai összehasonlításban, Fejér megyében a nyári csapadékmennyiség csökkenéséhez, a nyári napok számának növekedéséhez, illetve az átlaghőmérséklet emelkedéséhez kapcsolódó, a természeti környezetre (talajokra) és egyes gazdasági ágazatokra (pl. energiagazdálkodás) gyakorolt kedvezőtlen éghajlati hatások jelentősek modellezések szerint. Fejér megye kistérségei (Bicskei, Móri, Székesfehérvári) csak biodiverzitással kapcsolatos klíma-sérülékenység esetében került a kedvezőtlenebb adottságú kategóriákba (fokozottan sérülékeny).

TÁRSADALMI HELYZET²

Fejér megye 4 358 km²-nyi területén, 2014 végén 417 651 fő élt. (KSH, 2016.) **A megyét a természetes fogyás és a vándorlási veszteség jellemezte** (előbbi trend az 1980-as évektől, utóbbi csak 2013-tól jelentkezik.). A 2001-es és 2011-es népszámlálások (KSH, 2013.) között a települések több mint felében (55 db) népességyarapodás volt tapasztalható, egyharmadukban (37 db) csökkent a lakosság. A legnagyobb mértékű (9% vagy afeletti) csökkenést 6 település szenvedte el, Dunaújváros mellett Alsószentiván, Mezőkomárom (9%), Igar (10%), Nagyveleg és Szabadhidvég (12%). 10% felett gyarapodott 22 település, amelyek döntően a fővárosi agglomeráció és a megyeszékhely környezetében, a Velencei-tó körül, illetve Dunaújváros szomszédságában találhatók.

Fejér megye a 2001-2010 közötti időszakban 1%-os vándorlási nyereséget könyvelhetett el. Az átlag mögött a települések kétharmadának pozitív, míg egyharmadának negatív migrációs egyenlege húzódik. Jelentős, 10% feletti bevándorlás volt tapasztalható a települések egynegyedében, zömében az agglomerációs kiköltözéseknek köszönhetően, a megyeszékhely, Dunaújváros és a fővárosi agglomeráció vonzásterületein, illetve a Székesfehérvár és Budapest közötti zónában, főleg a Velencei-tó körüli településeken. Az elvándorlások a népesség százalékában 15 településen volt 5% feletti, köztük Mór és Dunaújvárosban, valamint a megye elmaradott déli perifériás településein.

Magyarország öregedő népességű, ami Fejér megyére is jellemző, ám kismértékben, de kedvezőbb öregedési indexszel rendelkezik (országos: 1,13, Fejér megye: 1,08). Ez annak köszönhető, hogy településeinek közel fele fiatalos korstruktúrájú, 20%-a kiegyenlített, és csupán a fennmaradó valamivel több, mint egyharmadnyi településen haladja meg a 65 év felettiak száma a 14 évnél fiatalabbakét. A népesség megoszlását főbb korcsoportonként vizsgálva megállapítható, hogy 2010-ben a megyében a 0-14 évesek aránya 14% (országosan 15%), az aktív korúaké 71% (a hazai átlag 69%), és az időskorú 65 évesnél idősebbek aránya 15% (országosan 17%) volt.

A legfrissebb, előzetes adatok szerint (KSH, 2016.) 2016 első kilenc hónapjában 944 fővel tovább csökkent Fejér megye lakónépessége. Ugyanakkor a természetes népességfogyás mértéke 26%-kal alacsonyabb volt, mint az előző év azonos időszakában. Szeptember végéig 2 875 gyermek született és 3 819-en hunytak el a megyében. A születések száma 60-nal nőtt, a halálozásoké 271-gyel csökkent 2015 I-III. negyedéhez képest.

² A fejezet forrásai: (Népszámlálás 2011 - Demográfiai adatok, 2013.) és (Fókuszban a megyék - 2016. I. - III. negyedév, 2016.)

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

Fejér megye (15-74 évesek) **foglalkoztatási rátája 2014-ben (56,3%) 2 százalékponttal magasabb volt az országos átlagnál (54,1%), és megegyezett a régiós átlaggal (56,4%). Munkanélküliségi rátája is az országos (7,7%) és a régiós (5,6%) között volt (6,6%). A jövedelmi helyzetet jellemző mutatószámok megegyeznek az országos átlaggal, a régiós átlagot meghaladják.** Az országos rangsorban Budapest, Pest megye és Komárom-Esztergom megye rátáit követte a rangsorban.

A KSH munkaerő-felvételének adatai szerint Fejér megyében 2016 harmadik negyedében a gazdaságilag aktívak száma 201,2 ezer fő volt. **Az 15-74 éves aktív népesség 97%-a foglalkoztatottként, 3,1%-a munkanélküliként jelent meg a munkaerőpiacon. A foglalkoztatottak száma egy év alatt 1,5, a munkanélkülieké 6,1%-kal csökkent. A megyei foglalkoztatási ráta 60%, a munkanélküliségi ráta 3,1% volt.** Előbbi az országos átlagot 1,5 százalékponttal haladta meg, utóbbi pedig, közel 2 százalékponttal maradt a nemzeti átlag alatt.

2016 I-III. negyedében a Fejér megyei legalább 5 főt foglalkoztató szervezeteknél, költségvetési intézményeknél és a megfigyelt nonprofit szervezeteknél átlagosan 121 ezren álltak alkalmazásban, 0,4%-kal többen, mint előző év azonos időszakában. A versenyszférában hasonló mértékben bővült a létszám, a költségvetési intézményeknél azonban kevesebben dolgoztak.

A nagy foglalkoztató ágak közül a kereskedelemben, az egészségügyben, az oktatásban, az adminisztratív szolgáltatások területén, valamint a szállítás és raktározás ágazatban bővült a létszám, az iparban és a közigazgatásban viszont kevesebben dolgoztak, mint egy éve.

Fejér megyében a 2016. szeptemberi zárónapon 8 943 fő álláskereső szerepelt a nyilvántartásban, számuk negyedével csökkent az előző év azonos időpontjához viszonyítva. Az álláskeresők tizede pályakezdő volt, számuk az előző évhez viszonyítva 44%-kal csökkent. Fejér megyében volt a legmagasabb a női álláskeresők aránya, 57%. Az üres álláshelyek számának 20%-os emelkedése és az álláskeresők 24%-os csökkenésének hatására az elhelyezkedési esélyek tovább javultak: egy üres álláshelyre 3 álláskereső pályázhatott (egy évvel korábban 4-en).

A foglalkoztatottak 60%-a helyben dolgozott, míg a fennmaradó 40% naponta ingázott munkahelyére. (KSH, 2014.) Az ingázások irányát tekintve a Zirci térségből Mór és Veszprém felé, a várpalotai térségből Fejér megyébe jár dolgozni a munkavállalók egy része. A bicskei és dunaújvárosi körzetekből, valamint Székesfehérvárról jellemző a fővárosba ingázás. A megye déli-délnyugati területeiről elsősorban a megyeszékhelyekre (Székesfehérvár, Szekszárd) járnak dolgozni. Általánosan jellemző a főbb ipari városok munkaerővonzása.

A havi bruttó átlagkereset a megyében 247 ezer forint, az adókedvezmények nélküli havi nettó átlagkereset pedig 164 ezer forint volt, előbbi 6,9, utóbbi 8,5%-kal haladta meg 2015. I-III. negyedévit. **A pénzügyi szolgáltatások, valamint a művészet és szabadidő kivételével valamennyi nemzetgazdasági ágban nőtt a bruttó átlagkereset, a legnagyobb mértékben (16%) a közigazgatásban.** A magasabb jövedelmi kategóriába tartozó népesség döntően a megye Duna menti, Dunaújvárosig húzódó szakaszán, a Velencei-tó körüli településeken, a fővárosi agglomerációval érintkező sávban, valamint a Székesfehérvár-Mór tengelyre felfűzött településeken él. Markánsan kirajzolódik összefüggő térséget képezve az alacsony jövedelmű népességet befogadó települések megyeszékhely-Velencei-tó-Dunaújváros ívtől dél-délnyugatra fekvő csoportja, továbbá a Vértes északi települései.

A népesség iskolázottsági színvonalának emelkedését jelzi, hogy a 15 éves és idősebbek körében számottevő mértékben csökkent az alapfokú iskolai végzettséget sem szerzett személyek aránya. Ez nagyrészt annak tudható be, hogy fokozatosan kihálnak azok az idős korosztályok, amelyek tagjai még a 8 osztályos rendszer bevezetése előtt végezték iskoláikat. Országos átlagban az általános iskola 8. évfolyamánál alacsonyabb végzettségűek 2001. évi 11,2%-os hányada 2011-re 4,9%-ra esett vissza. (KSH, 2013.) Fejér megyében valamivel alacsonyabb, 4,5% a még általános iskolai végzettséggel sem rendelkezők aránya. A 18 éves és idősebbek körében az érettségi nélküli szakmai oklevelet szerzett népesség és a legfeljebb középiskolai érettségivel rendelkezők aránya országosan 49%-ra emelkedett, míg Fejér megyében az országos átlag alatt maradt (45,6%). A legutóbbi két népszámlálás között a 25 éves és idősebbek körében számottevő mértékben emelkedett az egyetemi vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők hányada, országos átlagban nem egészen 13%-ról 19%-ra. Fejér megye adata itt is elmarad az országos átlagtól (16,3%), de Budapest után így is az 5. legnagyobb a diplomások aránya a megyék rangsorában. (KSH, 2013.)

A társadalmi-jövedelmi viszonyokat vizsgálva, markáns fejlődési/fejlettségi zónák rajzolódnak ki a megyében, a fent említett térszerkezeti elemek mentén: a Mór-Székesfehérvár-Velencei-tó-Dunaújváros „S” alakú településsáv, valamint az M1-től a fővárosi agglomerációhoz kapcsolódóan az M6 megyei kivezető szakaszáig húzódó öv. E sávokban a **prosperitás velejáróiként alacsony(abb) a munkanélküliség, kedvezőbbek a jövedelmi viszonyok és** – a két megyei jogú várost: Székesfehérvárt és Dunaújvárost kivéve, ahol a szuburbanizációs folyamatok érvényesülnek – **nagyrészt stabil, illetve bevándorlásból gyarapodó a népesség. A két megyei jogú város és a főváros gazdasági erőterei nem fedik le a megye teljes területét.** 1 járás, a sárbogárdi a 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő (országosan a 28. leghátrányosabb helyzetű), 1 járás, az enyingi, pedig a fejlesztendő kategóriába esik, mivel az ország 39. legfejletlenebb járása. Ezen túl 7 Fejér megyei település a fent említett kormányrendelet szerint az átmenetileg

kedvezményezett települések közé tartozik: Aba, Csősz, Káloz, Sárosd, Seregélyes, Soponya és Tác társadalmi, gazdasági, infrastrukturális szempontból elmaradottabb települések közé tartozik. A megye déli térségei belső perifériának tekinthetők Észak-Tolna és Északkelet-Somogy csatlakozó zónáival együtt, ahol gyenge a centrumok funkciója és vonzása, kedvezőtlen a gazdasági szerkezet, a belső kapcsolatok erőtlenek és jelentős foglalkoztatási gondok jellemzőek.

GAZDASÁGI KÖRNYEZET

2016. szeptember 30-án 62 562 Fejér megyei székhellyel rendelkező gazdasági szervezetet tartottak nyilván, 1,2%-kal többet az egy évvel korábbinál. A szervezetek több mint kilenctizedét kitevő vállalkozások száma 1,2%-kal, a 6,8%-os részarányt képviselő nonprofit szervezeteké 2,7%-kal bővült. (KSH, 2016.)

A vállalkozások 29-71%-os arányban társas, illetve önálló formában működtek, előbbiekből 3,6%-kal kevesebbet, utóbbiakból 3,2%-kal többet regisztráltak, mint egy éve. A 41 187 önálló vállalkozó közel fele főfoglalkozás, 35%-a mellékfoglalkozás keretében, 16%-uk pedig nyugdíj mellett dolgozott, utóbbiak száma 2,5%-kal csökkent. **A társas vállalkozások döntő többsége 10 fő alatti mikrovállalkozás,** számuk 4,1%-kal volt kevesebb, mint 2015. szeptember végén. A többi létszám-kategória mindegyikében több céget regisztráltak.

A megyei székhelyű gazdasági szervezetek 120 milliárd forintot fordítottak új tárgyi eszközök beszerzésére, létesítésére, 16%-kal többet, mint 2015 első három negyedévében. A beruházási teljesítményérték hattizedét a **feldolgozóipari fejlesztések** adták, amelyek volumene 11%-kal nőtt. Az investíciók további 11%-a (csaknem 13 milliárd forint) az **adminisztratív szolgáltatások** gazdasági ágban jelent meg, és döntően egy nemzetközi vállalatcsoport projektjéhez kapcsolódott.

A feldolgozóipari beruházások harmadát a **járműipari cégek** valósították meg: fejlesztéseik értéke meghaladta a 24 milliárd forintot. A fémalapanyag-gyártásban 11, az elektronikai iparban, valamint a gumi- és műanyagiparban 8–8 milliárd forint összértékű tárgyeszköz-bővítés történt.

A gazdasági szervezetek fejlesztési forrásaik közel 80%-át gép-, berendezés- és járműbeszerzésekre, ötödét épületek, építmények kivitelezésére fordították. **Fejér megye minden lakosára 287 ezer forint beruházási összeg jutott, amely a fővárost és a megyéket rangsorolva az 5. legmagasabb érték volt.**

Az agrárium nemzetgazdaságban betöltött szerepe mind országos viszonylatban, mind Fejér megyében csökkent az elmúlt két és fél évtizedben. A mezőgazdaság bruttó

hozzáadott érték alapján számolt részesedése a megye gazdaságában 4,88%-volt. Ez magasabb, mint a 3,44%-os országos érték, de alacsonyabb, mint a Budapest nélkül számított megyék összesített mutatója (5,54%). Az összes alkalmazásban álló 4%-át foglalkoztatta az ágazat. Ez jelentősen meghaladja az országos értéket (2,88%). **Fejér megye szántóterületének vetésszerkezetében az országosan is nagy területen termesztett növények** (búza, kukorica, napraforgó, árpa) **dominálnak**. A szántóföldi gazdálkodás mellett **jelentős szőlőtermesztés folyik a térségben**. A megye területén található az Észak-dunántúli borrégió Móri és Etyek-Budai borvidék, az utóbbihoz az etyeki területeken kívül a Velencei-tó partján fekvő borvidéki települések is kapcsolódnak. Az állattenyésztés esetében **a szarvasmarha állomány és az erre épülő tejfeldolgozás jelentős**.

Az első három negyedévben az ipari termelés értéke a telephely szerinti megfigyelés alapján 1.744 milliárd forint volt, 2,8%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. Fejér megye az ország ipari termelésének 8,5%-át adta. A megye minden lakosára 4,2 millió forint termelési érték jutott, az országos átlag kétszerese.

A Fejér megyei székhelyű, legalább 50 fős ipari vállalkozások termelése 1.604 milliárd forintot tett ki, volumene 6,2%-kal emelkedett. A teljesítmény döntő része a feldolgozóipari ágazatokból származott.

Az elsősorban exportra termelő elektronikai iparban 37, a járműiparban 3,6, a gumi-, műanyag-, építőanyag-iparban 3,2%-kal nőtt a kibocsátás. A villamos berendezések termelési volumene a többszörösére emelkedett, amelynek tevékenységi kör változás volt a fő oka. Ezzel szemben a kohászati és fémfeldolgozó vállalkozások kibocsátása értékesítési nehézségek miatt 3,2%-kal elmaradt a tavalyitól.

A megyei székhelyű ipari vállalkozások 1.328 milliárd forint export- és 287 milliárd forint belföldi árbevétel érték el. A kivitel értéke 9,1%-kal nőtt, a belföldi eladásoké viszont 3,8%-kal csökkent.

Országosan is kiemelkedő a fémalapanyag és fémfeldolgozási iparág jelentősége, amely a dunaújvárosi Dunai Vasműnek és a rácsatlakozó kisebb cégeknek köszönhetően az ország fémipari termelési értékének 44%-át adja. A megye legnagyobb ipari foglalkoztatói Székesfehérváron, Dunaújvárosban, Mórton, Rácalmáson, Bicskén, Ercsiben, Etyeken, Pákozdon és Szabadegyházán működnek.

2016 első 9 hónapjában a legalább 5 főt foglalkoztató Fejér megyei építőipari szervezetek teljesítményértéke 26,0 milliárd forintot tett ki, 11%-kal kevesebbet, mint egy évvel korábban. A termelési érték 46-54%-os arányban oszlott meg az épületépítés és az egyéb építmények építése között, teljesítményük egyaránt 11%-kal esett vissza.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

Az építőipar mindhárom ágazatának teljesítménye csökkent egy év alatt. A termelési érték egyötödét kitevő épületek építése ágazat volumene 27%-kal (5,2 milliárd forintra) esett vissza. A másik két ágazat az építőipari teljesítmény 40-40%-át adta, egyéb építményekre 5,4, speciális szaképítési feladatokra 6,4%-kal kevesebb megbízás érkezett.

A megyei építőipari vállalkozások 27,7 milliárd forint értékű szerződésállománya egy év alatt közel négyszeresére, a 49,8 milliárd forintos új szerződéskötéseké pedig csaknem kétszeresére növekedett, amely mögött elsősorban közműépítési munkákra adott többletmegrendelések állnak.

Fejér megye a **Közép-dunántúli turisztikai régióba tartozik.** A megye természeti, táji, épített környezeti értékei révén az idegenforgalom számára **kedvező vonzerő-kínálattal rendelkezik.** A települések egytizedében van csak a turizmusnak jelentős, illetve kiemelkedően jelentős szerepe. Ezekben országos és **nemzetközi jelentőségű vonzerők is előfordulnak és a turisztikai termékskálájuk igen széles** (horgászat, kerékpárturizmus, kastély- és műemléki-turizmus, tranzitturizmus, termálturizmus, kulturális rendezvényturizmus, természetjárás, barát- és rokonlátogatás, falusi turizmus, lovaglás, golf).

A megye a belföldi turizmus területe, az ország turizmusát – mint a Budapest és Balaton között fekvő dunántúli, pannon vidék – **értékközpont, változatos kínálatával tudja szolgálni,** és ugyanakkor a megye lakosságának **jelentős megélhetési lehetőséget** is nyújt. A megyében a bruttó hozzáadott érték tekintetében 15%-ot képvisel a kereskedelem, szállítás, raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás. A megye teljes munkaidős alkalmazottjainak 1%-a tevékenykedik a szálláshely szolgáltatásban és vendéglátásban, a regisztrált vállalkozások aránya 5%-át teszi ki az megyei turisztikai vállalkozásainak.

Fejér megye idegenforgalmának területi megoszlása **hét területegységben határozható le:** Székesfehérvár, mint történeti város, megyeszékhely, Velencei-tó, Vértes-hegység, Balaton környéke, Kelet-Bakony, Duna mente, Sárvíz-völgye.

2016 első kilenc hónapja során 202 ezer vendég 456 ezer vendégéjszakát töltött el a megye kereskedelmi szálláshelyein. **A vendégkör 83%-át a belföldiek adták,** külföldről 34 ezren érkeztek. Részben a bővülő férőhely-kapacitásnak köszönhetően a vendégforgalom jelentősen meghaladta a 2015. január-szeptemberit: a belföldi vendégek és vendégéjszakák száma több mint a harmadával, a külföldi pedig több mint az ötödével emelkedett.

A határon túlról érkezők között a legnagyobb arányt a német (6,2 ezer fő), a román (2,7 ezer fő), az osztrák (2,6 ezer fő) és az ukrán (2,5 ezer fő) látogatók képviselték. Míg a vendéglétszám mind a négy küldő országot tekintve nőtt, az osztrák vendégek eltöltött éjszakáinak száma elmaradt a tavalyitól. (KSH, 2016.)

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

A megyei vendégkör négyötödét Velence, Gárdony és Székesfehérvár szálláshelyei fogadták; mindhárom városban élénkült a külföldi és a belföldi forgalom is.

Magyarországon a K+F beruházások nagysága jól tükrözi az általános térségi fejlettségi szintet. A K+F térképen Budapest domináns súlya és néhány nagyvárosi agglomeráció, egyetemi vonzáskörzet kiemelkedő értékei jelennek meg. **Fejér megye K+F súlya a beruházások tekintetében a legjobbak közé tartozott a kétezres évek elején** (Budapest után a 4. volt a megyék között). **2010-re azonban nem tudta kedvező pozícióját megőrizni**, és Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Baranya, Békés és Somogy megyékkel együtt azon megyéink közé tartozik, amelyben csökkent a K+F beruházások összege.

Fejér megye esetében a 2001-es 1,1 milliárd forintos beruházási érték (2010-es indexálást követően) 2010-re 565 millió forintra csökkent, ennek hatásaként a kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma is stagnált. 2001 és 2010 között nem változott a tudományos kutatók száma (698 fő volt és maradt is).

TELEPÜLÉSHÁLÓZAT, TÉRSZERKEZET, TERÜLETHASZNÁLAT

Fejér megye Magyarország területének 4,7%-án az ország népességének 4,3%-a számára nyújt lakóhelyet. 108 települése közül 15 város – köztük a 2 legnépesebb megyei jogú (a 100 ezres lakosú Székesfehérvár, valamint a közel 50 ezres lakosú Dunaújváros) – amelyekben a népesség 35%-a tömörül. Legkisebb települése Bakonykúti, ahol csupán 132 lakó él. A megye településsűrűsége (2,5 település/100km²) kisebb az országosnál (3,4 település/100km²).

Fejér megye **népsűrűsége 99 fő/km²**, legsűrűbben lakott települései a megyei jogú városok: Dunaújváros (935 fő/km²) és Székesfehérvár (589 fő/km²), a legritkábban lakott Bakonykúti (11 fő/km²).

A megye településhálózata stabilnak mondható. A két megyei jogú város országos szinten is kiemelkedő gazdasági szerepet tölt be: az 50 ezer fős Dunaújváros kohászati, könnyűipari és logisztikai, a 102 ezer fős lakosságú Székesfehérvár közigazgatási központ, elektronikai, logisztikai, valamint kulturális vonatkozásban. A KSH-besorolás szerint Székesfehérvár település-együttes, a megyeszékhelyen kívül 16 települést foglal magába.

A nagyvárosok mellett országos vagy regionális szempontból kiemelkedő funkciójú szerves fejlődésű, karakteres középvárosok találhatók a megyében: Gárdony (idegenforgalom, természeti értékek), Bicske (logisztika), Mór (borvidéki központ élénk KKV-tevékenységgel). Kiemelhetők még a döntően agrár-jellegű kistérségi központok: Aba, Adony és Ercsi, valamint a gyenge centrumfunkciójú Enying és Sárbogárd.

A megye térszerkezete megosztottságot mutat. A két megyei jogú városa vonzásán kívül jelentős fejlesztő hatást gyakorol a térség településeire a közeli főváros; e vonzásokon kívül esik a dél-fejéri belső periférikus zóna.

Székesfehérvár és Dunaújváros vonzása – bármennyire is nagy a két város társadalmi-gazdasági súlya – nem fedi le Fejér megye egész területét. A főváros közelsége miatt a megyeszékhely nem alakulhatott országos vagy több régiós jelentőségű pólussá.

Az ország leghangsúlyosabb térszerkezet formáló eleme Budapest, amely jelentős nyomást gyakorol környezetére agglomerációján is túlnyúló befektetési vonzáskörzetének, lakófunkcióinak terjeszkedésével. **A nemzetközi tengely mentén fekvő Bicske környékén, illetve a Velencei-tó keleti térségében Budapest hatási érvényesülnek.**

A fővárosi agglomeráció és a tervezési terület metszetében – a magas presztízsű észak-budai agglomeráció telítettsége miatt – dinamikus fejlődési potenciál bontakozik ki az M6 út mentén, ahol közigazgatási határokra való tekintet nélkül települnek a kereskedelmi-logisztikai-termelési funkciók. E térségben állnak rendelkezésre a zöldmezős beruházások megvalósítására alkalmas, nagy kiterjedésű szabad területek. A folyamat következtében várhatóan **Ercsi és Adony térségének urbanizációja, városfejlődése fel fog gyorsulni.**

A fejlődési tengelyek mentén **településsűrűsödési, agglomerálódó** (magas népsűrűséggel, népesség növekedéssel, bevándorlással stb. jellemezhető) **zónák** találhatóak: a Mór-Székesfehérvár-7. számú főút mentén Gárdony-Velence térségében, átfordulva az M6-os melletti Adony és Dunaújváros környezetéig, továbbá az M1-től az M6-ig húzódó, fővárosi agglomerációhoz kapcsolódó településsáv.

Fejér megye területhasználati mérlege eltér az országos átlagtól. A **természetközeli területek aránya mintegy 11%-kal kevesebb az országosnál**, ami elsősorban az alacsony, 11% körüli erdőszültségnek köszönhető. Ugyanakkor a **mezőgazdasági területek 10%-kal haladják meg az országos értéket.** A kiterjedt szántóterületek a megye területének mintegy 65%-át foglalják el, az országos átlag ezzel szemben csupán 53%. A szántóterületek nagy része a Mezőföldön és a Zámolyi-medencében található. A gyümölcsös és szőlő területek aránya szintén alacsonyabb az országos értéknél. A megye szőlőterületeinek nagy része az Észak-dunántúli borrégió Etyek-budai és a Móri borvidékéhez tartoznak. (KSH, 2012.)

A beépített területek aránya kicsivel magasabb az országosnál, az üdülőterületeket (amelyek összefüggő foltként keretezik a Velencei-tó déli, keleti partját) is a települési területek közé sorolva, az országos 5%-os települési terület helyett Fejér megyében 6% adódik.

4.3. AZ ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK HELYZETÉNEK BEMUTATÁSA³

A Pannónia Szíve program térsége kapcsán a következő települések helyzetének feltárására került sor:

- ◆ Alcsútdoboz
- ◆ Bicske
- ◆ Bodmér
- ◆ Csabdi - Vasztély
- ◆ Csákvár
- ◆ Etyek
- ◆ Felcsút
- ◆ Gánt - Vérteskozma
- ◆ Gyúró
- ◆ Kajászó
- ◆ Lovasberény
- ◆ Mány
- ◆ Martonvásár
- ◆ Óbarok - Nagyegyháza
- ◆ Ráckeresztúr
- ◆ Szár
- ◆ Tabajd
- ◆ Tordas
- ◆ Újbarok
- ◆ Vál
- ◆ Vereb

TERMÉSZETI KÖRNYEZET, TÉRSZERKEZETI HELYZET

A kistérség természetföldrajza igen összetett. Érint az a **Dunántúli-középhegység** nagytáján belül **7 kistáj**at.

- ◆ Az **Etyeki-dombság** korábban a gercsei hegyláb felszín szerves tartozéka volt. Mérsékelt tagolt dombság, bőven rendelkezik építési nyersanyagokkal. A jó expozíciójú területeken gazdaságos szőlő- és gyümölcsstermesztés folyik, de főként a kisebb vízigényű szántóföldi és kertészeti kultúráknak kedvez az éghajlat. Nyugatról a Váli-víz, keletről a Benta-patak határolja, míg a Szent-László víz keresztezi. A kistáj jelentős szőlőültetvényvel és erdőterülettel rendelkezik.
- ◆ A **Zsámbéki-medence** bicskei szakasza a Gerecse és a Budai-hegység között formálódott tektonikus medence. Alakrajzilag a mérsékelt tagolt medencék domborzattípusát képviseli, adottságai kedvezőek a mezőgazdasági termelés szempontjából. Építési nyersanyagokban bővelkedik, mészkő, agyag, dolomit található bányászati jelentős mennyiségben. Éghajlata mérsékelt meleg és mérsékelt száraz, ariditási indexe 1,08-1,15. A Szent-László víz és a Benta-patak vízgyűjtőjéhez tartozik. Területének egynegyedét barnaföldek, mintegy 72%-át mezőügyi talajok borítják, melyek kiterjedt szántóterületek.

³ A fejezet forrása: (KSH, 2016.)

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- ◆ A **Lovasberényi-hát** a Vértes és a Velencei-hegység között nyúlik el. A kistáj a Velencei-tó háttérterülete és ezért annak kirándulóterülete is. Keleten a Váli-völgy, észak-nyugaton a Zámolyi-medence, nyugaton a Császár-víz völgye határolja. A kistáj déli része száraz éghajlati típusú. Zömmel szántók, de rét-legelő, szőlő és gyümölcsös is található a területen.
- ◆ A **Keleti-Gerecse** 300 km² területű, a Központi-Gerecséhez keleten csatlakozó, alacsony helyzetű sasbércsorok és tágas hegyközi medencék, széles eróziós völgyek formacsoportjaiból álló kistáj. Átlagos tengerszint feletti magassága 300-350 méter, építési anyagokban bővelkedik (dolomit, agyag, mészkő, homok. Éghajlata mérsékelten hűvös, mérsékelten száraz, a csapadék évi összege 600 mm. Nyugaton a Bajóti-patak, keletről a Kenyérmezei-patak vízgyűjtője érinti, de alapvetően az Únyipatak (33 km hosszú) hálózata tölti ki. Tavai mind mesterségesek. Uralkodó talajtípusa a barnaföld (87%).
- ◆ A **Zámolyi-medence** területe 80 km², mely a Vértes déli előterében kialakult, északkelet-délnyugati irányú keskeny árkos óhologén süllyedékterület. A medence északi peremét durva görgetegből, kavicsból és homokos-löszös kötőanyagú lejtőtörmelékből álló hegylábi törmelékkúp sorozata fedi. A kistáj lefolyó vize a Zámolyi és a Pátkai-víztározót táplálja. Mérsékelten hűvös, mérsékelten száraz a kistáj éghajlata. A táj ariditási indexe 1,15, az évi csapadékösszeg 600 mm, a leggyakoribb az északnyugati szél. Teljes egészében a Császár-víz vízgyűjtő területéhez tartozik. Uralkodó talajtípusa a mezőségi (66%). Védett természeti értéke a Csákvári-barlang.
- ◆ A **Vértesalja** területe 150 km². Éghajlata mérsékelten hűvös és mérsékelten száraz. A kistáj domborzati magját a Vértes-fennsík felől leereszkedő karbonátos kőzetű sasbércecs vonulatok képviselik, amelyeket rendzina talajok fednek. A tölgyes karsztbokor-erdőkhöz rétek-legelők, szántók, szőlők csatlakoznak. Építőipari nyersanyagban bővelkedik. A területen általában a nem túl hő- és vízigényes növények számára kedvező az éghajlat. A kistáj települései jól megközelíthetőek, kultúrtörténeti és természetvédelmi értékekkel rendelkezik.
- ◆ A **Váli-víz síkjához** tartozik 5 település. Éghajlata száraz és mérsékelten meleg. A kevés csapadék a meghatározó a növénytermesztésben. Két nevezetes vízfolyása a Dunába folyó Váli-víz és az abba torkolló Szent László patak. Martonvásár mellett található a kistáj legnagyobb víztározó tava (34,5 ha). A kistáj hasznosítható nyersanyaga a löszhöz kapcsolódó agyag.

Térszerkezetileg elmondható, hogy a Pannónia Szíve program által érintett települések Fejér megye északi, észak-keleti, keleti részén találhatók, melyek életében meghatározó

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

a főváros közelsége. A Bécs-Budapest közti nemzetközi vasútvonal, illetve az M1, M7 autópálya jó közlekedési kapcsolatokat biztosít mind Budapest, mind pedig Tatabánya, illetve Székesfehérvár felé, a 811-es út pedig a transzverzális kapcsolatot teremti meg, feltárva a térség belső részét.

TÁRSADALMI KÖRNYEZET

A Pannónia Szíve program által érintett települések egyrészt a **Bicskei járás**hoz, másrészt a **Martonvásári járás**hoz tartoznak.

3. táblázat: A Bicskei járás településeinek fő adatai, 2014

Forrás: KSH, Fejér megye évkönyve, 2015

Település neve	Település jogállása	Járás	Lakónépesség, fő	Terület, km ²
Alcsútdoboz	község	Bicskei	1 446	50,71
Bicske	járászhely város	Bicskei	11 642	77,08
Bodmér	község	Bicskei	222	7,17
Csabdi	község	Bicskei	1 168	17,02
Csákvár	város	Bicskei	5 221	118,76
Etyek	község	Bicskei	4 402	53,27
Felcsút	község	Bicskei	1 831	22,02
Gánt	község	Bicskei	847	58,15
Mány	község	Bicskei	2 403	44,72
Óbarok	község	Bicskei	803	19,26
Ráckeresztúr	község	Martonvásári	3300	35,3
Szár	község	Bicskei	1 641	22,63
Tabajd	község	Bicskei	962	26,57
Újbarok	község	Bicskei	440	1,49
Vértesacsa	község	Bicskei	1 745	36,19

Település neve	Település jogállása	Járás	Lakónépeség, fő	Terület, km ²
Vértesboglár	község	Bicskei	860	23,21

A Bicskei járás Magyarország ritkán lakott területei közé tartozik, népsűrűsége 66,9 fő, alig több, mint fele az országos átlagnak. (KSH, 2016.) Az élve születések száma 1 000 főre 9,6, amely némileg a megyei átlag felett van. A halálozások száma 1 000 főre 13,6, ami viszont kedvezőtlenebb a megyei átlaghoz képest (12,5). (KSH, 2016.) Ennek megfelelően a járásban **természetes fogyás** mutatkozik (-3,7/1 000 fő), (KSH, 2016.) ráadásul a trend gyorsuló fogyást mutat, mivel a 2004-13-as évek átlaga -2,6 volt. A belföldi vándorlási különbözet ezer főre 2,8, azaz a járás népességmegtartó ereje elég ahhoz, hogy több betelepülőt vonzzon, mint akik az elköltözés mellett döntenek. Évtizedes távlatban a belföldi vándorlási helyzet javuló tendenciát mutat, mivel a 2004-2013-as évek átlaga még kissé alacsonyabb volt (1,6 fő/1 000 lakos).

Az utolsó, 2011-es népszámlálás adatai szerint a bicskei járásban a **foglalkoztatottak aránya a népesség százalékában 41,4 volt.** Ez a válság időszaka még, azóta a helyzet jelentősen javult. A foglalkoztatottak nagyobb része helyben talál munkát, 2011-ben a helyben lakók és dolgozók a helyben foglalkoztatottak 57,7%-át tették ki. Ennek megfelelően a naponta ingázók a helyben foglalkoztatottak 42,3%-át tették ki. Az ingázási különbözet ezer lakosra 150,7 fő, a változó telephelyen dolgozók az ingázók egytizedére rúgtak. (KSH, 2014.)

A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességből már 2013 végén jelentősen az országos és a megyei (5,2%) átlag alatt volt, mindössze 3,9%-ot tett ki, amely azóta tovább javult. Gyakorlatilag a munkanélküliség szórványosan van jelen a szóban forgó településeken. A tartósan, 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott álláskeresők aránya 45,4%, azaz a munkanélküliséggel sújtott csoport olyan kompetencia- és készséghiánnyal küzdhet, amely csak hosszabb távon, komplex beavatkozással orvosolható. A pályakezdekők aránya a nyilvántartott álláskeresők körében alacsony, mindössze 8,1%, tehát **a frissen végzett szakemberek az átlagosnál gyorsabban találnak munkát.** A közfoglalkoztatottak száma 1 000 aktív korú lakosra 10,1 fő, ami kedvező adat, de meghaladja a budapesti agglomerációs övezet értékeit. Egy helyi társadalom, közösség aktivitását, megújulási és alkalmazkodási készségét hűen tükrözik a foglalkoztatottakra jutó munkanélküli, inaktív és eltartotti adatok. E tekintetben a Bicskei járás települései kedvező helyzetben vannak, a vonatkozó adatok általában jobbak országos átlagoknál, és a megyei átlag körül mozogtak. (100 foglalkoztatottra jutó munkanélküliek száma 14,9 némileg magasabb, mint a megyei érték, az inaktívok száma 64,9 már jobb, mint a megyei átlag, az eltartottak száma viszont ismét kissé a megyei átlag felett van.) (KSH, 2016.)

A foglalkoztatottak megoszlása nemzetgazdasági áganként nagyjából megfelel az országos arányoknak, a megyeitől sem tér el szignifikánsan a legtöbb esetben. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya 2,9%, a megyei átlag körül van, az iparban dolgozók aránya picit a megyei átlag alatt van (29,8% vs. 32,1%). A szolgáltatási szektor viszont kb. két százalékponttal több embernek ad munkát, mint a megyei átlag (16,7% vs. 14,5%). A vezetői pozícióban, illetve értelmiségi állásokban foglalkoztatottak aránya (16,2%) elmarad a megyei átlagtól, és messze elmarad a környező budapesti agglomerációs övezettől is.

A lakásviszonyok, közműellátottság fontos telepítő tényező, az épített környezet minősége jelentősen hozzájárul egy terület turisztikai vonzerejéhez, avagy jelentősebb beruházások megtelepedéséhez. Ehhez képest **a járásban nagyon vontatottan halad az épületállomány megújulása, korszerűsödése.** Természetesen ez a helyzetkép többé-kevésbé az egész országot jellemezte a válság beköszöntétől (2008), egészen a legutóbbi időkig. 2013-ban a 10 ezer lakosra jutó épített lakások száma mindössze 9,5 volt, ami messze elmarad a szomszédos budapesti agglomerációs övezet értékeitől (budakeszi, érdi járás), de a megyei, Budapesttől távolabb eső, de természeti, kulturális, turisztikai értékei miatt sokkal jobban pozícionált gárdonyi kistérségtől is. (KSH, 2016.) A vezetékes gázzal ellátott háztartások aránya mindössze 67%, a közüzemi vízhálózat viszont teljesen kiépült (háztartások 99,6%-a rákötött). A közüzemi szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya ismét csak elmarad a kívánatos teljes kiépítettségétől (80,6%), bár ez nem mutat jelentősebb lemaradást a budapesti szuburbán övezettől. (KSH, 2016.)

Az egészségügyi infrastruktúra kiépítettsége javítandó. Nappali kórházi ellátás a járásban megtalálható Bicskén és Csákváron, viszonylag alacsony viszont a gyógyszerárak száma.

A szociális infrastruktúra és ellátás helyzete kedvező. A 100 bölcsődei férőhelyre jutó gyermekek száma 89,3, tehát még ki nem használt kapacitások vannak a járásban. (KSH, 2016.) 2013-ban a rendszeres szociális segélyben részesülők száma 1000 lakosra mindössze 2,2 volt, ami kedvezőbb volt, mint a megyei mutató (3,7).

A köznevelési infrastruktúra helyzete is kedvező, lehetővé tenné több gyermek ellátását is a közszolgáltatásokkal. A 100 óvodai férőhelyre jutó gyermekek száma 88,8 fő. (KSH, 2016.) Ez különösen annak fényében értékes adottság, hogy az 1 000 lakosra jutó óvodás gyermekek száma az országos és megyei átlag felett van (33,9 vs. 37,3). Az 1 000 főre jutó általános iskolai tanulók száma átlagosnak mondható (79,6 fő). Viszonylag magas a hátrányos helyzetű tanulók aránya (1 000 lakosra 23 fő), meghaladja a megyei átlagot. A köznevelési infrastruktúra jelentősebbnek mondható hiányossága, hogy a feladatellátási helyek több mint 7%-a nem rendelkezik internet kapcsolattal a 2013-14-es tanév adatai alapján. **A középokú**

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

iskolai ellátottság kedvezőtlenebb, mint az alsóbb szinteken, ebből fakadóan az ezer lakosra jutó gimnáziumi, szakközépiskolai és szakiskolai tanulók aránya is alacsony a 2013-14-es tanévben (sorrendben 6,6, 5,7 és 2,9). Felsőfokú képzést nyújtó intézmény nem található a járásban.

4. táblázat: A Váli-völgyi térség Bicskei járáshoz tartozó településein működő általános iskolák

Forrás: (KSH, 2016.)

Település	A településen működő iskola neve	Fenntartás
Alcsútdoboz	József Nádor Általános Iskola	állami
Bicske	Bicskei Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola Szent László Általános Iskola Kossuth Zsuzsanna Gyermekotthon Általános Iskolája József Attila Iskola	állami egyházi állami állami
Csabdi	Csabdi Petőfi Sándor Általános Iskola	állami
Etyek	Etyeki Nyelvoktató Német Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Állami, nemzetiségi
Felcsút	Endresz György Általános Iskola	állami
Kajászó	Nincs iskola (Martonvásárba járnak)	-
Lovasberény	Reményik Sándor Református Általános Iskola	egyházi
Mány	Hársfadombi Nyelvoktató Német Nemzetiségi Általános Iskola	Állami, nemzetiségi
Óbarok	nincs iskola	
Tabajd	Mészöly Gedeon Református Általános Iskola és Óvoda	egyházi
Vértesacsa	Reményik Sándor Református Általános Iskola Kazay Endre Német Nemzetiségi Tagintézménye	Egyházi, nemzetiségi

Annak érdekében, hogy a Váli-völgy – s így a Pannónia Szíve terület – általános iskoláiban és művészeti iskoláiban felmerülő problémákat értsük, megjelenésükre magyarázatot találjunk, foglalkoznunk kell a települések és a térség demográfiai mutatóival. A Váli-völgy területén működő iskolák profilját alapvetően meghatározza a települések mérete. **Az 1 000 fő lélekszám körül a településeken nem található iskola.** Kivételnek számít Tabajd, ahol kis létszámú iskola működik a református egyház fenntartásában. **A térség iskolaszervezetét**

Magyarországon nem egyedülállóan az elaprózottság jellemzi: a legtöbb településen ugyan működik iskola, azonban ezek többségükben kis befogadóképességűek és alacsony kihasználtságúak.

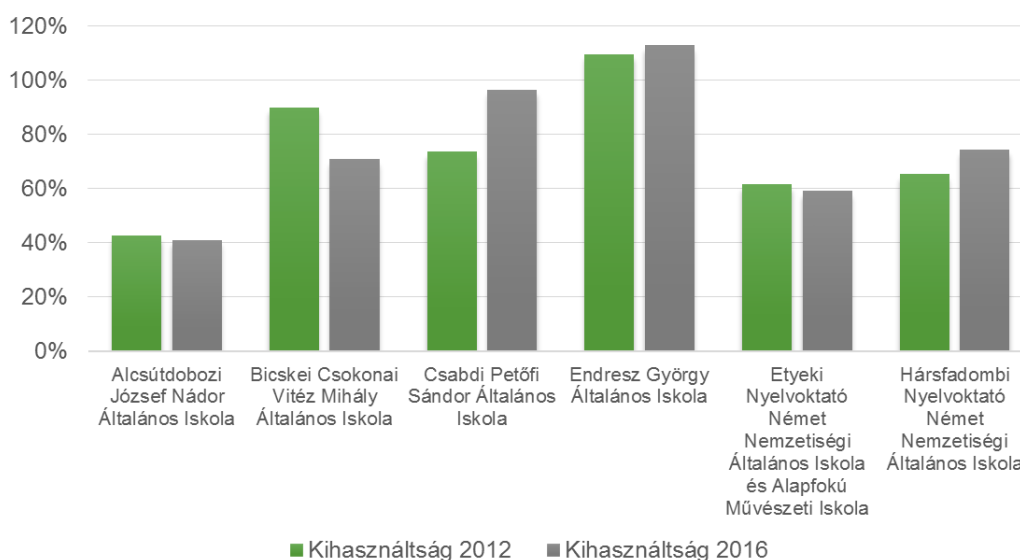
A térségen belül is különbségek mutatkoznak. A Székesfehérvári járáshoz tartozó Lovasberényben nem működik állami fenntartású köznevelési intézmény, azonban a körzetes beiskolázási feladatokat ellátja, ráadásul a Bicskei járáshoz tartozó Vértesacska településen tagintézményt működtet, ezáltal az ottani diákságnak biztosítja az alapfokú nevelés-oktatást. A térség Martonvásári járáshoz tartozó települései közül csak Kajászón nincs köznevelési intézmény, de a települések közelsége miatt a mindennapos iskolába járás ott is megoldott. A Martonvásári járáshoz tartozó településeken azonban csak állami fenntartású intézmények működnek viszonylag jó kihasználtsággal. **A térség Bicskei járáshoz tartozó településeinek helyzete több tekintetben is különbözik az előző két járásétól.**

A fenti táblázatban jól látható a nemzetiségi oktatás nagyfokú jelenléte, valamint a vegyes fenntartású intézmények megjelenése is számottevőbb, mint a másik két járásban.

Ha az **állami fenntartású intézmények kihasználtsági** mutatóit vesszük számításba e településeken, megállapítható, hogy **átlagosan 60%-os**, amely alól két intézmény számít kivételesnek a 96,3%-os és a 112,78%-os kihasználtságával.

23. ábra: Intézmény kihasználtsága a befogadóképesség és a diáklétszám arányában

Forrás: KIR, Emberi Erőforrások Minisztériuma, saját szerkesztés

Fejér megye 2013-2018-as időszakra szóló feladat-ellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelési fejlesztési terve a 70%-os kihasználtság alatti intézmények esetében átgondolásra tartja érdemesnek a tanulócsoportok számának csökkentését, illetve a köznevelési feladatellátás felmenő rendszerű átszervezését, azzal, hogy átszervezés esetén

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

szükséges megvizsgálni és megszervezni a tanulók szállításának lehetőségét a kötelező felvételt biztosító iskolába.

Ha a kihasználtságot vizsgáljuk, meg kell említeni Újbarok és Bodmér településeket is, amelyek a Váli-völgy határán fekszenek, de szintén a Bicskei járáshoz tartoznak. E két település egyikén sem működik köznevelési intézmény. Újbarok esetén a diákok Szár településen működő állami intézménybe járnak. Ez 26 főt jelent. A szári iskola kihasználtsága 90,56%-os, amely kiválónak mondható a térségben. Bodmér településről a vértesszőlő iskolába járnak a gyerekek, amely kihasználtságáról azonban sajnos nem mondható el az előbbi, hiszen ez az intézmény 37,95%-ot tudhat magáénak. Ezzel a mutatóval a járási átlaghoz képest is alul marad.

A térségben érdemes még megvizsgálni a **nem lakóhelyükön iskolába járó gyerekeket** (bejáró tanulók), azon belül is azok arányát, akik körzetesek.

5. táblázat: Bejáró diákok százalékos megoszlása

Forrás: KIR, Emberi Erőforrások Minisztériuma, saját szerkesztés

Intézmény neve	Bejáró diákok aránya a teljes diáklétszám tükrében	Ebből körzetes diákok aránya
Alcsútdobozai József Nádor Általános Iskola	22,45%	0,00%
Bicskei Csokonai Vitéz Mihály Általános Iskola	13,52%	30,23%
Csabdi Petőfi Sándor Általános Iskola	38,46%	0,00%
Endresz György Általános Iskola	23,15%	0,00%
Etyeki Nyelvoktató Német Nemzetiségi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2,16%	0,00%
Hársfadombi Nyelvoktató Német Nemzetiségi Általános Iskola	12,90%	4,17%

A bejáró tanulók aránya Alcsútdoboz, Csabdi és Felcsút településeken kimagasló, azonban e diákok egyike sem körzetes.

Emellett a **rendszeres gyermekvédelmi ellátásban részesülők is elérik az osztálylétszám 1/5-ét**, azaz 21,25%-ot. (EMMI, 2016.) Az öröklött hátrányok csökkentésére, a szellemi-kulturális javakhoz való egyenlő hozzáférésre szolgálhatna egy jól felszerelt, a környező településekről jól megközelíthető, központi iskola, amely ki tudja elégíteni a 21. századi

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

iskolával szemben támasztott követelményeket, és amely lehetővé tenné a megfelelő végzettséggel és szakképzettséggel rendelkező munkaerő koncentrációját, egy ilyen iskolában nyilvánvalóan megfelelő lenne az emberi és anyagi erőforrások ésszerű, gazdaságos, racionális felhasználása.

Egy korszerű iskola szükségszerűen a Pannónia Szíve program egy olyan gazdaságilag prosperáló településén jöhetne létre, amely bizonyítottan eredményes forrásfelhasználásával, pályázati aktivitásával hosszabb távra megfelelő ellensúlya tudna lenni a nagyváros gazdasági-szellemi elszívó hatásának. Ez esetben az iskola nem pusztán a tankötelezettség helyszíne lenne, hanem élő kulturális központ, amely tanórán kívüli foglalkozásainak gazdag kínálatával, a felzárkóztatás lehetőségének folyamatos biztosításával, a tehetséggondozással, a környező települések kulturális életében való részvételével esélyt teremthetne a teljes körű személyiségformálásra és a népességmegtartásra.

A szakképzés fejlesztésére is nagy szükség van a Pannónia Szíve program településein, a középfokú intézményi ellátottság nem kielégítő a térségben. A fejlesztések egyik célpontja lehet a Székesfehérvári Szakképzési Centrum Fejér Megyei Vajda János Gimnáziuma és Szakgimnáziuma, mely nagyban hozzájárulhat a helyi munkaerőigényeknek való eredményesebb megfelelésnek. A szakiskolában olyan képzések indulnak, amelyek relevánsak a koncepció fejlesztési irányaihoz és a tervezett projektekhez. Elindítandó a zöldenergia és a turizmus-vendéglátás szakma. **Az egyházi fenntartásban lévő intézmények arányának növekedése** is hozzájárulhat a helyi közösségek köznevelésben betöltött szerepének erősítéséhez. Szükség van a **fogyatékossgal élők helyzetének javítására** is: a tervek szerint szakiskola foglalkozik majd értelmi fogyatékkal élőkkel.

A járás központja és legjelentősebb települése Bicske városa. Az Országos Területfejlesztési Koncepcióban megalapozott területfejlesztési struktúra alapján Bicske a Közép-Dunántúl tervezési-statisztikai régióban, Tatabánya, mint fejlesztési alközpont környezetében, az ország regionális fejlesztési tengelyeinek metszéspontjához közel helyezkedik el: a Győr és Budapest fejlesztési pólusok között húzódó nemzetközi tengelyen, illetve a Székesfehérvár-Tatabánya regionális tengely közelében található. A policentrikus településfejlesztési koncepció az ország Budapest-központú térszerkezetének oldódását kívánja elérni. Bicskének – tekintettel arra, hogy Budapest és Tatabánya közelében helyezkedik el – jelentős szerepe e tekintetben nincsen; a méretéből adódóan nem tudja, és nem is kell, hogy ellensúlyozza a központ szerepét. (Nagy Károly Integrált Városfejlesztési Stratégia, Bicske, 2011.)

Bicske a Közép-magyarországi régió közvetlen közelében helyezkedik el, amely központjához az élet minden területére kiterjedően szoros a kapcsolat. A főváros közelsége sajátos, egyedülálló helyzetet teremt, mely minden területen, gazdasági és társadalmi szempontból egyaránt meghatározó. A népesség, az emberi erőforrások, a gazdasági tevékenységek, a műszaki infrastruktúra, kulturális örökségek koncentráltága olyan mértékű, mely a térség számára a régiók sorában kiemelt jelentőséget és az ország többi részétől egyértelműen eltérő karaktert kölcsönöz. Bicske szoros kapcsolatban áll a Közép-magyarországi régióval és a budapesti agglomerációval. A közép-magyarországi településrendszer nem hálózatosan fejlődött, hanem Budapest-centrikusan. Bicske nem tartozik se Pest megyéhez, se a Budapesti Agglomerációhoz, ugyanakkor **a szomszédos megye és Budapest migrációs és a szuburbanizáció folyamatai egyre jobban megfigyelhetők a település életében.** (Bicske Város Önkormányzata, 2011.)

A település saját **alapfokú közintézményi szolgáltatásait képes kielégíteni, de közép- és felsőfokú intézmény-ellátottsági szempontból erőteljesen kapcsolódik a közeli nagyobb településekhez** (Budapest, Tatabánya, Székesfehérvár). Budapest vonzáskörzetében. Bicske, mint járási, kistérségi központ is funkcionál, alap- és közép-fokú intézményeit, szolgáltatásait a környező, járási települések lakói is igénybe veszik, illetve az itt található jelentősebb cégek (Vincotech, MagyarMET, Spar, Tesco) a foglalkoztatás szempontjából is térségi hatásúak.

Bicske településszerkezete mozaikos képet mutat. A település északi részén kiterjed erdő, gyeper- és mezőgazdasági területek találhatók, melyek az országos ökológiai hálózat elemei, Natura 2000 területek. A közigazgatási terület keleti, északkeleti részén található dűlő területek jelenleg Bicske üdülőterületei, a központi belterülettől távolabb, kiépített úttal kapcsolódnak.

Bicske legjelentősebb ipari termelő tevékenységei az M1 autópálya mellett működnek, de további jelentős gazdasági fejlesztések tervezettek a főbb útvonalak mentén.

A Bicske-M1 Ipari Park és Logisztikai Központ iparterület besorolású ingatlanegyüttes Budapest és Győr között félúton, az M1 autópálya 48. kilométerénél, az autópálya két oldalán helyezkedik el. Az autópályáról történő megközelítés jelenleg (tekintettel arra, hogy a le- és a feljáratok közvetlenül az ipari park mellett még nem épültek meg) a bicskei lejáraton, vagy a mintegy 4,5 km-re lévő OMV benzinkútról lehetséges. A közvetlen autópálya kapcsolat megépítésére 2 éven belül kerül sor.

Az ipari park nyugati oldalán mintegy 185.000 m²-en vasútállomás, teherpályaudvar, kamionkikötő, vámszabadterület és logisztikai központ funkciójú ingatlan található. A teherpályaudvar - a teljes rekonstrukció után - az 500 m-re lévő Szárliget vasútállomáson keresztül villamos vontatású vasúti kapcsolatot teremt az országos vasúti hálózattal. Az ipari

park keleti oldalán egy **550.000 m²-es, kutatás-fejlesztés, gyártás és logisztikai központ funkciójú terület található, melyen mintegy 7.340 m² iroda és 1800 m² üzemcsarnok meglévő épület áll rendelkezésre.** A terület teljes infrastruktúrával ellátott (portaszolgálat, őrzés, belső úthálózat, térvilágítás, ipari használati vízhálózat, ivóvízhálózat, szennyvíztisztító telep, szennyvíz és csapadékvíz elvezető csatornahálózat, elektromos állomás, telefon, internet). A **gázfogadó állomás** két éven belül épül meg. Az ipari park beépítetlen területéből mintegy 600.000 m² fogadókész, rekultivált. A két ingatlant az autópálya alatt áthaladó, jó minőségű aszfaltút köti össze. A Bicske-M1 Ipari Park és Logisztikai Központ a fentiekben meghatározott funkciókra ideálisan fejleszthető. Cél lehet az ingatlanegyüttes, illetve a meglévő épületállomány értékesítése, illetve bérbeadása. **A fejlesztések** - melynek során több mint 200.000 m² terület beépítésére kerül sor - **az infrastruktúra javításában, új létesítmények megépítésében, az ipari park és logisztikai központ sokirányú, hosszú távú hasznosításában és működtetésében valósulnának meg.**

A járás jelentősebb települése még **Etyek**, ahol az utóbbi időszakban a **szőlő- és borkultúrára** és a kapcsolódó **turisztikai szolgáltatásokra** jelentős fejlesztések valósultak meg. A **folyamatosan növekvő lakosság** jelzi a város élhetőségét, és pozitív tulajdonságait, melyek miatt – valamint Budapest közelségének előnyeit kihasználva – egyre többen választják lakóhelyük helyszínéül a települést. Etyek nagyközség gazdasági programja a 2015-2019-es évekre ugyanakkor jelentősebb infrastrukturális fejlesztést irányoz elő a **turizmus minőségi fejlesztésére**. A gazdaságfejlesztés fontos mérföldköve lenne az ipari park létrehozása, ami azonban elsősorban a kisebb léptékű fejlesztéseket vonzaná a településre.

Etyek vidékén az 1900-as évektől jelentős a szőlőtermesztés, amely kötődik a Törley-pezsőgyár termeltetési tradícióihoz. A kevés csapadékkal és bőséges napsütéssel jellemezhető itteni klíma és a talaj karakteres, savas borok készítésére tették alkalmassá a területet. **Az évszázados szőlőkultúra eredményeként a falu néhány éve már a történelmi borvidékek táborához tartozik.** A több mint 800 hektáron termelt szőlő egyrészt a budafoki Törley pezső alapanyagát adja, másrészt az egyre kedveltebb etyeki borok (Chardonnay, Sauvignon blanc, Szürkebarát, Királyleányka, Rajnai Rizling) készülnek belőle.

Csákvár a Bicskei járás további kiemelt fontosságú, városi jogállású települése, amely a Zámolyi medencében, a Vértes hegység szélén helyezkedik el, Bicske 19 km, Oroszlány 24 km, Lovasberény 13 km, Vértesboglár 6 km távolságra található.

Csákvár város területe 119 km² lakónépessége 5218 fő a 2015-ös adatok alapján. A település nem tartozik sem a társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

települések [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet], sem a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet] közé.

Csákvár város országos jelentőségéhez az alábbi tényezők járulnak hozzá:

- ◆ Vonzó természeti értékek
- ◆ Védett természeti területek és emlékek (kastélypark)
- ◆ Kedvező fekvés, jó megközelíthetőség
- ◆ Megfelelő infrastrukturális feltételek
- ◆ Kertvárosi jellegű településszerkezet
- ◆ Kiemelkedő térségi szerepvállalás
- ◆ Fejlett oktatási rendszer, szociális ellátórendszer
- ◆ Aktív civil szerveződések
- ◆ Kulturális, művelődési lehetőségek elérhető közelsége, magas színvonalú rendezvények

A település gazdaságának főbb adatait az alábbi táblázat foglalja össze.

24. ábra: Csákvár főbb gazdasági adatai

Forrás: KSH

Megnevezés	Vállalkozások száma (darab)
Működő vállalkozások száma	431
Jogi személyiségű vállalkozás	181
Jogi személyiség nélküli vállalkozás	250
Működő társas vállalkozás	229
Működő egyéni vállalkozás	202
Kiskereskedelmi üzlet	44
Vendéglátóhelyek száma	9

Csákvár városban az alapellátást szolgáló vegyesboltok, különböző típusú kereskedelmi üzletek rendelkezésre állnak. Van szolgáltató központja, melyben különböző jellegű és típusú ellátó funkciók kaptak helyet.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

Csákvár város idegenforgalmi kínálatát a kellemes, egyedi építészeti, településképi és természet környezetén túl a vadászturizmus megléte emeli. **A település egyik kitörési pontja a turizmus fejlesztése**, melynek részletei a későbbi fejezetekben kerülnek kifejtésre.

A településen belül ipari park nincs. Az itt működő vállalkozások tevékenysége jellemzően nem környezetterhelő, jelentős teherforgalmat nem bonyolítanak. Az itt letelepedett cégek a város adóbevételeit jelentős mértékben növelik, s elindult a képzetesebb munkaerő iránti keresletet is.

A Martonvásári járás társadalom- és gazdaságstatisztikai mutatói, azok trendjei általánosságban hasonlóak a Bicskei járás településeihez. Térszerkezeti helyzetük kedvező, hiszen a közelben halad el egy nemzetközi közlekedési folyosó (M7) és fejlesztési tengely. A fővárosi agglomeráció, szuburbanizáció még kevésbé érintette, így a természet közeli táj, a hagyományos települési környezet jelentős turisztikai potenciált rejt.

A **Martonvásári járás** Fejér megyéhez tartozó járás Magyarországon 2013-tól, székhelye Martonvásár. Területe 277,13 km², népessége 26.840 fő, népsűrűsége 95,3 fő/km² volt a 2014. évi adatok szerint. Két város (Martonvásár és Ercsi) és 6 község tartozik hozzá. A Martonvásári járás a **2013-ban újonnan létrehozott járasok** közé tartozik, a járasok 1983-as megszüntetése előtt nem létezett. Martonvásár egészen 2012-ig soha nem töltött be járási vagy kistérségi központi szerepet.

6. táblázat: A Martonvásári járás településeinek fő adatai, 2014.

Forrás: (KSH, 2016.)

Település neve	Település jogállása	Járas	Lakónépesség, fő	Terület, km ²
Martonvásár	járászékhely város	Martonvásári	5 811	31,25
Ercsi	város	Martonvásári	7 999	65,31
Baracska	község	Martonvásári	2 766	39,68
Gyúró	község	Martonvásári	1 254	24,37
Kajászó	község	Martonvásári	1 055	23,98
Ráckeresztúr	község	Martonvásári	3 311	35,30
Tordas	község	Martonvásári	2 123	16,76
Vál	község	Martonvásári	2 385	40,48

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

A Martonvásári járás **népsűrűsége (95,3 fő/km²) jelentősen meghaladja a bicskei járásét**, és megegyezik a megyei mutatóval, de jelentősen elmarad a szomszédos, igen erőteljes szuburbanizációval érintett érdi járás értékétől (637,9 fő/km²).

Az élve születések 1 000 főre jutó adata megegyezik a bicskei járáséval (9,6), az 1 000 főre jutó halálozás adata kedvezőbb (12,7), mint a bicskei járásé. (KSH, 2016.) A születések aránya kicsit jobb, mint Fejér megyéé, a halálozási ráta megegyezik a megyei értékkel. Fenti népmozgalmi adatoknak megfelelően **természetes fogyás jelentkezik** (-3,2/1 000 fő), melynek trendje jelentősen romlott az utóbbi évtizedben (2004-2013 átlaga -1,2/1 000 fő). Tovább rontja a demográfiai helyzetet, hogy a **belföldi vándorlási különbözet is negatív** (-3), tehát többen költöznek el a járásból, mint ahányan lakhelyül választják a településeket, és ez trendfordulót jelez, mivel 2004-13 között még csekély vándorlási nyereség mutatkozott. A járás települései nem váltak tehát jelentős szuburbanizációs célpontokká, a Budapesttől messzebb fekvő gárdonyi járás sokkal kedvezőbb mutatóval rendelkezik (8,6/1 000 fő), bár ott már Székesfehérvár agglomerációs hatása is kimutatható. Ugyanakkor ez lehetőséget is rejt magába, a sok helyütt megmaradt kompakt, hagyományos településkép, a területhasználat tradicionális megoszlása növeli a turisztikai beruházások megtelepülésének esélyeit.

A foglalkoztatás adatai összességében kedvezőek, az országos átlagnál jobbak, a bicskei járás adataitól viszont kissé elmaradnak. 2011-ben, a válság időszaka alatt a foglalkoztatottak aránya a teljes népességben 39,1% volt, ez elmaradt a megyei (41,7%) átlagtól. A 100 foglalkoztatottra jutó munkanélküliek száma 15,5, inaktívak száma 68,9, eltartottak száma 71,6, amelyek rendre kedvezőtlenebbek, mint a Bicskei járás és a megye mutatói (különösen az eltartottak aránya esetén).

Az évtized közepére jelentősen javultak a foglalkoztatási mutatók. A nyilvántartott álláskeresők aránya mindössze 5,4% volt (ez megfelelt a megyei átlagnak), a munkavállalási korú népességből 2013 végén, mely adat tovább javult napjainkra. A munkanélküliség parciális foglalkoztatási problémává vált a járásban. A tartósan munka nélkül állók aránya 44,7%, ez kissé jobb, mint a megyei átlag. A pályakezdő álláskeresők aránya meghaladja a Bicskei járásban tapasztalt értéket, és a megyei átlagot is. Az 1 000 aktív korú lakosra jutó **közfoglalkoztatottak** száma 23,5, ami magasabb, mint a megyei átlag (16,3), e téren tehát **lépések szükségesek az elsődleges munkaerőpiacra való intenzívebb integráció felé.**

A foglalkoztatás nemzetgazdasági szerkezete a 2011-es népszámláláskor nem tért el jelentősen az országos és megyei átlagoktól. Egyedül kivétel a mezőgazdaságban munkát vállalók aránya, ami 3,8%, majdnem duplája a megyei értéknek. Az iparban, építőiparban foglalkoztatottak aránya 28,3%, ez kissé elmarad a megyei átlagtól (32,1%), a szolgáltatásokban 17,8% dolgozik, ami néhány százalékponttal a megyei átlag felett van. A

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

vezető, értelmiségi pozíciókban dolgozók és egyéb szellemi foglalkoztatottak aránya 16,5, illetve 22,2%, előbbi kissé jobb, utóbbi megfelel a megyei átlagnak. A szuburbanizációban markánsan érintett szomszédos, Érdi járásban e mutatók szignifikánsan magasabbak.

A lakáshelyzet hasonló jellemzőkkel bír, mint a Bicskei járás települései esetén. A 100 lakosra jutó lakosok száma 2013-ban kissé meghaladta a megyei értéket (262 vs. 240). Az épített lakások 10 ezer főre jutó száma 9,6, ami megegyezik a bicskei járás értékével, meghaladja a Fejér megyei átlagot (7,2), de alig fele a szomszédos agglomerációs járásénak (Érdi járás 17,2), és elmarad az erősebb szuburbanizációs jegyekkel bíró és meghatározó turisztikai funkciókkal rendelkező Gárdonyi járás (14,5) adataitól. A lakások közmű ellátottsága a vezetékes gázfogyasztó háztartások esetén jobb (77%), mint a bicskei arány, és közelíti a megyei átlagot (80%). A vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya magas (95,2%), ez meghaladja több budapesti agglomerációs övezetben található járás értékét, és megegyezik a megyei átlaggal. A közüzemi szennyvíz-hálózatra kötött lakások aránya kedvező (79,6%), ez kissé a megyei átlag felett van, és érdekes módon 20 százalékponttal meghaladja az Érdi járás szennyvízhálózati ellátottságát.

Az egészségügyi infrastruktúra átlagosnak mondható, a gyógyszertárak száma kissé elmarad a megyei átlagtól. **A szociális infrastruktúra állapota fejlesztésre szorul,** nem elérhető pl. a járás településein a bölcsődei szolgáltatás. A rendszeres szociális segélyben részesítettek 1 000 lakosra jutó átlagos száma kedvező, mindössze 3,4, ami megfelel a megyei átlagnak.

A köznevelési infrastruktúra helyzete mennyiségi szempontból kedvező, a 100 óvodai férőhelyre jutó beírt gyermekek száma 86,2. Ez különösen azért kedvező, mert az óvodás korú gyermekek aránya viszonylag magas, 1 000 lakosra 39,3, ami meghaladja a megyei átlagot (33,9), jobb, mint a szomszédos Érdi járásé, és összevethető a fiatalok népesség kitelepülésében erősen érintett főváros környéki agglomerációs övezeti járásokéval.

Az általános iskolai tanulók ezer főre jutó száma már kedvezőtlenebb (71,9), ez elmarad a megyei átlagtól (75), de nem marad el jelentősen a Budapest környéki települések mutatóitól. **A hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók aránya 16,6%, ez a megyei átlag alatt van.** **Az internet kapcsolattal bíró feladat-ellátási helyek aránya a rosszabbak közé tartozik,** 90,9%. **A középiskolai intézmények szempontjából hiányos az intézményi ellátottság,** gimnázium és szakközépiskola nem található a járásban, a 2013-14-es tanévben. A szakiskolai tanulók ezer lakosra jutó száma 2,1, ami töredéke a megyei értéknek (13). Felsőfokú oktatási intézmény nem található a járásban. (KSH, 2016.)

Az alapfokú kulturális infrastruktúra meghatározó eleme a **Brunszvik Beethoven Kulturális központ és az Óvodamúzeum.** Az Óvodamúzeum, mely az országban egyetlen, bepillantást

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

enged a látogatóknak 1828-tól a magyar kisdudóvás történetébe. Tárgyai, könyvei, fotói, dokumentumai és játékaik elénk tárják a régmúlt, s a közelebbi múlt óvodáinak életét, a szemléltető- és foglalkoztatóeszközök a honi kisgyermeknevelés fejlődését, útkeresését, s a jobbra való törekvéseket. A települési könyvtárak 1000 lakosra jutó könyvtári egységeinek száma 3 067, ami 60%-a a megyei átlagnak, és jelentősen elmarad a jól ellátott megyék adataitól. (KSH, 2016.)

A járás központja Martonvásár, a haladó gondolkodású művészetpártoló Brunszvik grófok egykori rezidenciális helye. A település legnagyobb vonzerejét az egyetemes értékű zenetörténelmi emléke jelenti: a 19. század legelső éveiben itt vendégeskedett, Ludwig van Beethoven. Martonvásár meghatározó értéke továbbá a **Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományi Kutatóközpontja** is, amely a város, mint agrár-kutatóbázis nevét a határokon túl is ismertté tette.

GAZDASÁG, VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET

Az **1 000 lakosra jutó vállalkozások száma** erős jellemzője a helyi társadalom vállalkozási hajlandóságának. A **Bicskei járás** esetén 2012-ben a vonatkozó mutató 48,3 volt, ami **elmaradt a megyei átlagtól**, illetve a szomszédos Pest megye értékétől is, és mindössze fele értéket mutatott a budapesti agglomerációs övezet legtöbb járásához képest. A vállalkozások közel fele **egyéni vállalkozás**, a 10 főnél többet foglalkoztató vállalkozások aránya 4,1%, azaz a társas vállalkozások esetén is a **mikro-vállalkozások dominálnak**, közepes és nagyvállalatok csekély számban vannak jelen.

A gazdasági ágakat tekintve viszonylag magasnak mondható a **mező- és erdőgazdasággal** foglalkozó vállalkozások aránya (7,2%), az **ipari vállalkozások** aránya (8,8%) megfelel a megyei átlagnak. Jelentősen felülreprezentált az **építőipari vállalkozások** aránya (13,6%), ennél magasabb értékkel csak tucatszeli járás bír. A **kereskedelmi szálláshely** szolgáltatásban, **vendéglátásban** a vállalkozások 4,2%-a tevékenykedik, ami megfelel a megyei átlagnak, és kissé több mint a fele a turisztikailag kiemelkedő gárdonyi kistérségnek.

A mezőgazdaság birtokszerkezetében hasonló jelentőséggel bírtak az egyéni gazdálkodók (6 878 ha saját és 3 902 ha bérelt földterület) és a gazdasági szervezetek (10 500 ha).

A kiskereskedelmi üzletek 10 000 lakosra jutó száma 95,8, ami **elmarad a megyei átlagtól** és jócskán alatta van a szomszédos budapesti agglomerációs járások üzletsűrűségének, kínálatának.

Hasonló a helyzet a **kereskedelmi szálláshelyek tekintetében is**, az 1 000 lakosra jutó szálláshelyek száma mindössze 6,8 (megyei érték harmada) szállodai férőhely egyáltalán

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

nincs. A kereskedelmi szálláshelyeken töltött vendégéjszakák 1 000 lakosra jutó száma 304, ami szintén messze elmarad a megyei átlagtól, annak alig harmada. Érdekes, hogy a közeli Budakeszi járásban ez az érték 1 719, nem beszélve a speciális helyzetben lévő megyei turisztikai központ Gárdonyi járás 5 373 vendégéjszakájától. Nem várt adat ezek után – és csak a járás északi részének közlekedési tranzit szerepével magyarázható –, hogy a külföldi vendégéjszakák aránya 41%, holott ennek a megyei aránya csak 20% (a Gárdonyi járásban csak 4,9%). Az átlagos tartózkodási idő 2,8 éjszaka, ami szintén felette van a megyei átlagnak. A civil szektor jelentősége átlagos, 4,4 civil szervezet jut 1 000 lakosra, ami kissé alatta van a megyei értéknek, és alig több mint a fele a legerősebb civil aktivitást mutató fővárosi és nyugat-magyarországi megyéknek.

A város **gazdasági szervezeteinek értéktermelő képességére** következtethetünk az **egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték** alakulásából. A település esetében ez az érték 2006-tól **folyamatosan növekedett** és jóval meghaladta a Fejér megyei járásközpont településeinek átlagos értékét. A 2009-es országos szintű visszaesés Bicskén is érzékelhető volt, de a válság évei után enyhén növekvő tendencia jellemző. Az országos, megyei járásközpontok és bicskei járás átlagos egy lakosra jutó bruttó hozzáadott értéke alig fele a Bicskei 5963 ezer Ft-os (2013-ban) értéknek, tehát Bicske egy főre jutó bruttó hozzáadott értéke mind térségi, mind országos viszonylatban kiemelkedő.

A városban a **legjelentősebb foglalkoztatók a nagyvállalatok**. A városban 10 nagyvállalat található, melyek foglalkoztatják a városi, illetve a jó közlekedésnek köszönhetően a járásban élő lakosokat (Vincotech Hungária Kft., Magyarmet Bt., Vivber Kft., Technocar-MC 2003 Kft., Huonker Kft., Bicskei Egészségügyi Nonprofit Kft., Cargobull Szerviz Kft., Mad-Werk Kft., Herceghalom Interat Zrt., Papinóth Sütőipari Kft.). A vállalatok foglalkoztatotti létszáma 27 és 473 fő között van. (KD-ITS KONZORCIUM, 2015)

A gazdasági környezet alapvetően determinálja a lakosság jövedelmi helyzetét. Az 1 000 lakosra jutó adózók száma 438, ami átlagosnak mondható. Az SZJA alapot képező jövedelem 2013-ban 1 934,8 ezer forintra rúgott egy adófizetőre vetítve, egy lakosra pedig 848 ezer forintot tett ki. Ez elmaradt a megye többi részétől, és messze alatta maradt a környező budapesti agglomerációs övezeti járásoknak.

A Martonvásári járásban az 1 000 főre jutó vállalkozások száma 2012-ben 43,1, amely elmaradt a megyei átlagtól és a szomszédos Pest megye értékétől is, és kevesebb, mint fele a budapesti agglomerációs övezet legtöbb járásához képest. A vállalkozások kevesebb, mint fele **egyéni vállalkozás** (43,1%), a 10 főnél többet foglalkoztató vállalkozások aránya 2,8%, azaz a társas vállalkozások esetén a **mikro-vállalkozások dominálnak**, közepes és nagyvállalatok jelentéktelen számban vannak jelen a járás gazdaságában.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

A gazdasági ágakat tekintve viszonylag magas, a megyei átlagot meghaladó a **mező- és erdőgazdasággal** foglalkozó vállalkozások aránya (5,2%), az **ipari vállalkozások** aránya (7,6%) kissé alatta marad a megyei átlagnak (9%), ugyanakkor kissé magasabb az **építőipari vállalkozások** aránya (11,7%). A **kereskedelmi szálláshely szolgáltatásban, vendéglátásban** a vállalkozások 4,2%-a tevékenykedik, ami megfelel a megyei átlagnak, és kissé több mint a fele a turisztikailag kiemelkedő gárdonyi kistérségnek.

A civil szektor jelentősége átlagos, 4,1 civil szervezet jut 1 000 lakosra, ami kissé alatta van a megyei értéknek, és alig több mint a fele a legerősebb civil aktivitást mutató fővárosi és nyugat-magyarországi megyéknek.

A mezőgazdaság birtokszerkezetében a gazdasági szervezetek a meghatározók 13 500 ha területet birtokolnak, illetve bérelnek. Az egyéni gazdaságok által művelt területek aránya kb. 40%-a a gazdasági szervezetekének (tulajdonban 3 689 ha, bérlemény 1 477 ha).

A kiskereskedelmi üzletek 10 000 lakosra jutó száma 101,5, ami elmarad a megyei átlagtól és jócskán alatta van a szomszédos budapesti agglomerációs járások üzletsűrűségének, kínálatának.

A kereskedelmi szálláshelyek tekintetében kimondható, hogy rendkívül rossz az ellátottság. Az 1 000 lakosra jutó szálláshelyek száma mindössze 0,9 (megyei érték huszada), szállodai férőhely egyáltalán nincs. A kereskedelmi szálláshelyeken töltött vendégéjszakák 1 000 lakosra jutó száma 296, ami szintén messze elmarad a megyei átlagtól, annak alig harmada. A szomszédos Érdi járásban ez az érték 452, nem beszélve a speciális helyzetben lévő megyei turisztikai központ Gárdonyi járás 5 373 vendégéjszakájától. A külföldi vendégéjszakák aránya jelentéktelen 1,1%, a megyei 20%-os arány töredéke. Az átlagos tartózkodási idő 2 éjszaka, ami megfelel a megyei átlagnak.

Az 1 000 lakosra jutó adózók száma 438, ami átlagosnak mondható, azonos a Bicskei járás adatával. Az SZJA alapot képező jövedelem 2013-ban 1 973,3 ezer forintra rúgott egy adófizetőre vetítve, egy lakosra pedig 864 ezer forintot tett ki. Ez elmaradt a megye többi részétől, és jelentősebben alatta maradt a környező budapesti agglomerációs övezeti járásoknak.

KÖRNYEZETI JELLEMZŐK

A környezet állapotára jelentős hatással van a gazdasági és lakossági emisszió. E tekintetben **Fejér megye a jelentős kibocsátók közé tartozik, de a bicskei járás csupán csekély hányadát adja a megyei kibocsátásnak.**

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

A nitrogén-oxidok koncentrációja elsősorban a közlekedési csomópontok közelében magas, mivel a kibocsátás jelentős része közlekedési eredetű. A szennyezés csökkenő tendenciát mutat egészen 2009-ig, ennek oka elsősorban a katalizátoros gépkocsik elterjedése, a nagy szénhidrogén kibocsátást okozó kétütemű járművek számának csökkenése. **Fejér megye az országos kibocsátás 5%-át adja. A szén-monoxid kibocsátás** Fejér megyében igen **jelentős**, az országos kibocsátás közel 50%-a a megyében történik. Ez az arány a legnagyobb kibocsátónak, az **ISD Dunaferr Zrt.** vasműnek köszönhető.

A **szilárd anyag kibocsátás fokozatosan csökken**. Országos szinten Fejér megye jelentős szerepet játszik. A 2002-2010. évi adatok alapján a kibocsátott szilárd anyag mintegy 26% a megyének tudható be. A legnagyobb nitrogén-oxidok, szén-monoxid és szilárd anyag kibocsátók a megyében Dunaújváros és Székesfehérvár városokban található.

A vizsgált területen a nemzetközi közlekedési tranzitfolyósnak (M1) köszönhetően a **nitrogén-oxidok kibocsátása erős**, míg a lakossági kibocsátás főként a szilárd anyagokban (PM 10, PM 2,5) érhető tetten.

Pozitív adottság ugyanakkor, hogy a Bicskei járásban a keletkezett **szennyvizek** közel 90%-a **III. fokozatú tisztításon esik át**, míg a Martonvásári járásban ez 100%.

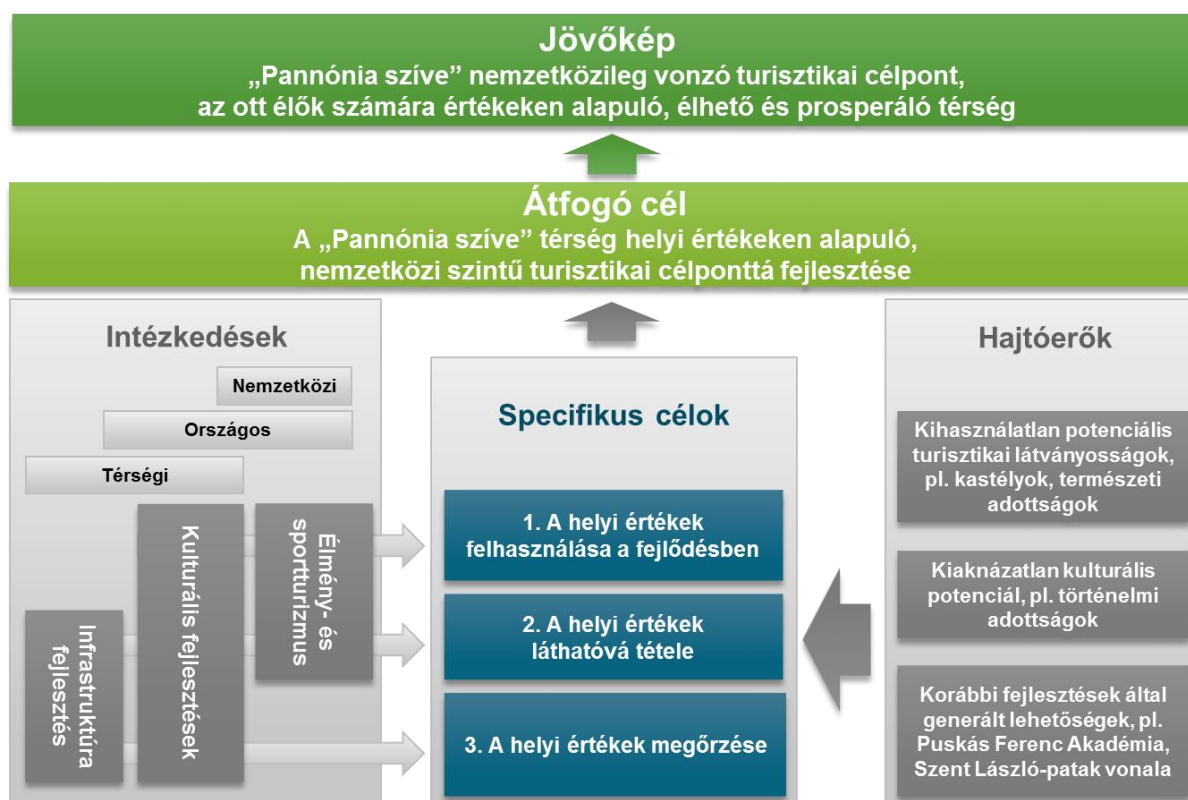
5. A KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE

A koncepció alapja olyan átgondolt, integrált célrendszer, amely a helyzetelemzésben feltárt fejlesztési környezetet és potenciálokat alapul véve képes definiálni mind a középtávon elérendő, mind a hosszútávú célokat, ugyanakkor segítséget nyújt az operatív cselekvés megtervezéséhez is. **Jelen koncepció esetében a tervezés kiindulópontja a turizmus olyan irányú helyi fejlesztése, amely segítségével a Pannónia Szíveként definiált terület nemzetközileg elismert turisztikai célponttá válik, emellett – és ezzel összhangban – a helyi életszínvonal és jóllét is biztosítható.**

Jelen dokumentum többszintű célrendszerét a következő ábra és az alábbi fejezetek mutatják be részletesen.

25. ábra: A stratégia célrendszere

Forrás: saját szerkesztés

5.1. JÖVŐKÉP, ÁTFOGÓ CÉL

A koncepció feladata, hogy megfogalmazza azt a jövőbeni állapotot, amilyenné a Pannónia Szíve hosszabb távon válni akar, ennek megfelelően a **célrendszer legmagasabb szintjén a jövőkép áll. A koncepcióba foglalt fejlesztések megvalósításán keresztül teljesülnek a koncepcióba foglalt célok, amelyek hozzásegítik a célterületet, hogy elérje a jövőképben megfogalmazott állapotot.**

A Pannónia Szíveként definiált terület számos kiaknázatlan potenciált hordoz magában, amelyek a helyzetelemzésben részletesen bemutatásra kerültek. Ezekre építve, a koncepcióban meghatározott turisztikai fejlesztések segítségével a terület hosszútávon olyan régióvá kíván válni, amely képes **olyan attrakciókat felmutatni és programcsomagokat nyújtani, amelyek nem csak a hazai, hanem a külföldi látogatók számára is vonzó lehetőséget jelentenek**, nemzetközi érdeklődésre is számot tartanak. Tekintettel a terület kedvező földrajzi elhelyezkedésére és fejlett infrastrukturális helyzetére, ezen állapot eléréséhez elsősorban a **turisztikai vonzerő növelése szükséges**. Mindezt Pannónia Szíve úgy kívánja elérni, hogy épít a meglévő értékeire, és a helyi életkörülmények folyamatosan javulnak. Ez egyfelől szükséges feltétele a megfelelő minőségi attrakciók létrehozásának, ezáltal a turisztikai potenciál növelésének, másfelől következménye is a fejlesztéseknek a tovaryűrűző hatások miatt.

A fentieknek megfelelően a koncepció **jövőképe** az alábbiak szerint fogalmazható meg:

Pannónia Szíve nemzetközileg vonzó turisztikai célpont, az ott élők számára értékeken alapuló, élhető és prosperáló térség.

A megfelelő célrendszer kialakításához szükséges olyan átfogó célt kitűzni, amelynek elérésével jelen koncepció hozzájárul a fent meghatározott jövőkép megvalósulásához. Ez a cél foglalja magába mindazt a törekvést, amely az alacsonyabb szintű célok elérésének eredője. A koncepció beavatkozási logikája szerint az **átfogó cél** nem teljesülhet a **specifikus célok** sikeres teljesülése nélkül, illetve a jövőkép sem valósulhat meg az átfogó cél elérése nélkül. Ezáltal képez szerves egységet és elválaszthatatlan logikai láncot a célrendszer. Ahhoz, hogy a Pannónia Szíve a jövőben nemzetközi szinten is ismert és elismert célpontként felkerüljön Európa turisztikai térképére, emellett a lakosok számára is élhető és szerethető maradjon, a koncepciónak a meglévő értékek megőrzése mellett elsősorban a turizmus fejlesztését kell célul kitűznie.

A koncepció átfogó célja: A Pannónia Szíve térség helyi értékeken alapuló, nemzetközi szintű turisztikai célponttá fejlesztése

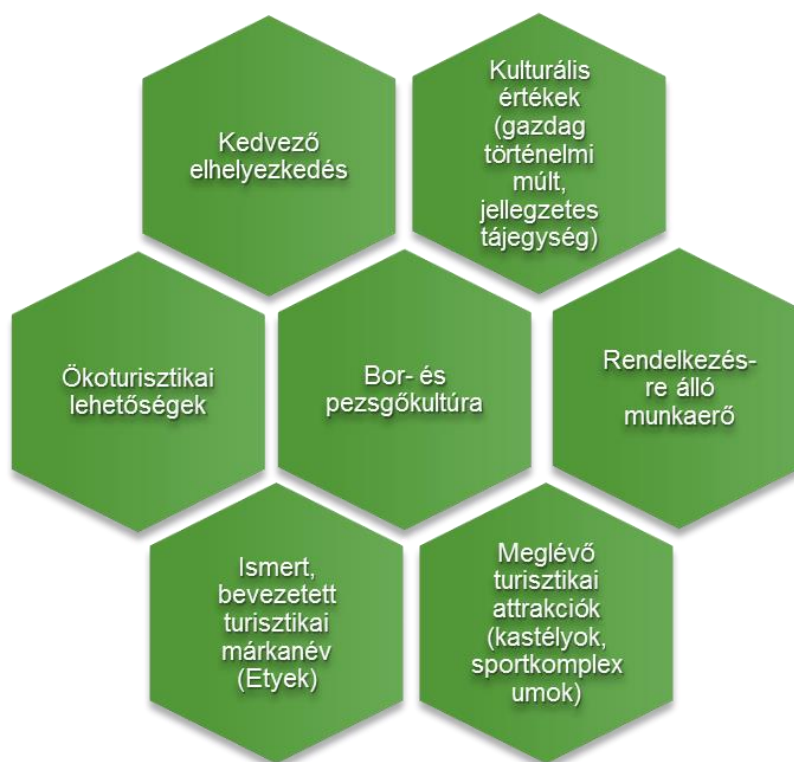
5.2. SPECIFIKUS CÉLOK ÉS INTÉZKEDÉSEK

A fenti átfogó cél teljesüléséhez elengedhetetlen a terület **helyi potenciáljának**, a térségben rejlő **értékeknek** és **lehetőségeknek** a **tudatosítása**, megőrzése, a külvilág számára történő láthatóvá tétele, valamint ezek szisztematikus és integrált **fejlesztési lehetőségeinek** meghatározása a nemzetközi turisztikai célponttá válás alapjául és feltételéül.

A helyzetelemzés által is azonosított, a koncepció céljai elérése szempontjából leginkább releváns **helyi értékek** a következők:

26. ábra: Azonosított helyi értékek

Forrás: Saját szerkesztés

Az eredendően meglévő vagy az elmúlt időszak fejlesztései révén teremtett helyi értékek és az azok által megtestesített potenciál olyan elegyet alkotnak, amely hajtóerőként szolgál a releváns célok megfogalmazásához és a további fejlesztések megvalósításához, így a célrendszer kijelölésének háttérét jelentik. Ilyen **hajtóerőként** azonosíthatóak többek között az alábbi tényezők:

- ◆ Kihasztnátlan potenciális turisztikai látványosságok: ide tartoznak többek között a természeti és az épített környezet helyzetelemzésben is feltárt kivételes adottságai.
- ◆ Kiaknázatlan kulturális potenciál: melyet például a terület gazdag történelmi múltjának érdeklődésre számot tartó, azonban mindezidáig ismeretlen elemei testesítenek meg.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

- ◆ Korábbi fejlesztésekből fakadó, már meglévő lehetőségek: ezek között említhető számos olyan helyszín és projekt (pl. Batthyányi kastélypark rekonstrukciója, váli Vajda-ház, alcsúti arborétum fejlesztése, Váli-völgyi kisvasút, Puskás Akadémia Pancho Aréna, Szent László-patak vízügyi rekonstrukciója stb.), amely megvalósult, rendelkezésre áll a térségben, azonban további fejlesztésükben és turisztikai hasznosításukban további jelentős potenciál rejlik.

27. ábra: Azonosított hajtóerők

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti hajtóerők mellett ki kell emelni a **helyi gazdaságfejlesztés** szerepét és jelentőségét is, mely nélkül a kiemelt turisztikai desztináció és térségfejlesztés sem valósítható meg gazdaságilag fenntartható módon. A helyi gazdaság, a gazdaságnak az a legalsó működési szintje, ahol közvetlenül összekapcsolódhat a termelés és a fogyasztás (rövid termelési és értékesítési láncok).

A gazdaság helyi dimenzióinak újrafelfedezése, a **régió alapú fejlesztéspolitika** ellentmondásos eredményeinek nyilvánvalóvá válásával párhuzamosan történt meg az Európai Unióban. A területi kiegyenlítődé, a területi kohézió mindmáig az egyik legfontosabb célja a regionális léptéket előtérbe helyező fejlesztési politikáknak. A helyi gazdaságfejlesztés sem lehet önmagában csodaszer, csak bizonyos települések képesek a több lábbon állás stratégiáját követve, diverzifikálni, ezáltal kevésbé sérülékennyé tenni a helyi gazdaságot.

A helyi gazdaság fejlesztésében kiemelt szerepe kell, hogy legyen a helyi termékeknek, a helyi kulcsembereknek és a helyi intézményeknek. A helyi termék lehet materiális és immateriális is. Gyakorlatilag a falusi- és ökoturizmus termékei is mind ide sorolhatók, továbbá a helyi forrásokból származó energiatermelés is. A helyi termékek többsége nem lehet

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

tömegtermék. Az immateriális helyi termékek közé a helyi legendák, mondák és kultuszok tartoznak. Igen nagy hangsúlyt kap a helyi gazdaság fejlesztése kapcsán a személyiségek, a kulcsszereplők, az innovátorok szerepe. Olyan jól azonosítható helyi vagy helyi kötődéssel is bíró szereplők ők, akik kezdeményeznek, a projekteket sikerre viszik, a feladatokat koordinálják, a végrehajtást ellenőrzik. A helyi gazdaság fejlesztése szempontjából kiemelt jelentőségű helyi intézmények közé tartoznak az önkormányzatok, a helyi civil szervezetek, a helyi közép- és kisvállalkozások és a helyi pénzintézetek. Ezek azok az entitások, amelyek meghatározóak lehetnek egy-egy helyi értékre, hajtóerőre épülő gazdaságfejlesztési kísérlet sikerre vitelében.

A fenti hajtóerőkre alapozva, a meglévő értékek hatékony allokálása és a koncepció megvalósításának szolgálatába állítása érdekében a koncepció az alábbi **specifikus célokat** definiálja:

- ◆ **A helyi értékek megőrzése:** A helyi kulturális és turisztikai potenciál összegyűjtése és rendszerbe foglalása elengedhetetlen az országos érdeklődés növelésének és a nemzetközi vonzerő megteremtésének megalapozásához. Ezen specifikus cél által azonosításra kerülnek azok az alkotóelemek, amelyekre alapozva elindulhatnak az értékeket megőrző fejlesztések.
- ◆ **A helyi értékek láthatóvá tétele:** Annak érdekében, hogy a térség értékei vonzerővé tudjanak válni, elengedhetetlen a láthatóság biztosítása, azaz az adottságok turisztikai attrakciókká vagy azok részévé válása. Ezen cél teljesülésével ismertté, elérhetővé és eladhatóvá válnak az azonosított helyi látványosságok és kulturális értékek.
- ◆ **A helyi értékek felhasználása a fejlődésben:** A cél elérése által megvalósul a helyi lehetőségekre építő, ám országos és nemzetközi érdeklődést kiváltó látványosságok, programok és attrakciók továbbfejlesztése, az azonosított és láthatóvá tett értékek hálózattá vagy csomaggá szervezése a méretgazdaságosság elvének figyelembe vételével.

A specifikus célok a koncepció által meghatározott intézkedések, tehát a konkrét beavatkozások végrehajtása révén teljesülnek. A célok és az azok elérését szolgáló eszközök komplex rendszert alkotnak, így egy intézkedés több specifikus cél teljesüléséhez is hozzájárulhat. Az egyes intézkedések különböző területi szinten fejtik ki hatásukat, így vannak, amelyek – amellet, hogy számos fejlesztés háttérét teremtik meg – elsősorban a helyi közösségek számára járnak számottevő közvetlen haszonnal, míg vannak, amelyek a Pannónia Szíve terület országos eléréséhez járulnak hozzá, megint mások pedig nemzetközi szinten is láthatóvá teszik a térséget turisztikai szempontból. Mindezeket figyelembe véve **a koncepció három intézkedéscsoportot állít a célok megvalósításának szolgálatába:**

◆ **Infrastrukturális fejlesztések megvalósítása**

Az intézkedés keretében valósulnak meg mindazok a projektek, amelyek a térség jobb elérhetőségét, jobb minőségű helyi szolgáltatások nyújtását, valamint a helyi munkaerő jobb életkörülményeit hivatottak biztosítani. Ezen fejlesztések nélkül nem biztosítható a többi intézkedés által vonzott látogatók igényeinek minőségi kielégítése. Ezek a fejlesztések teremtik meg az alapját a turisztikai potenciál növekedésének.

Leginkább térségi szinten generálnak közvetlen előnyöket, ám közvetetten a többi területi szint fejlesztéseinek is alapját képezik. A specifikus célok közül egyértelmű kapcsolódás azonosítható „A helyi értékek megőrzése” és „A helyi értékek láthatóvá tétele” célokkal.

◆ **Kulturális fejlesztések megvalósítása**

Az intézkedés keretében azok a projektek kapnak helyet, amelyek a helyi kulturális értékek kiemelésében, fejlesztésében, hálózattá alakításában generálnak hozzáadott értéket.

Ezek a projektek térségi és országos érdeklődésre is számot tarthatnak, valamint erős támogató és kiegészítő háttérként szolgálnak a nemzetközi turisztikai figyelemért folytatott versenyben. A fejlesztések mindhárom definiált specifikus célhoz hozzájárulnak, miután a kulturális értékek alapjai minden esetben a helyi adottságok és értékek, amelyek így megőrzésre kerülnek, a nagyközönség számára láthatóvá válnak, és a különböző beavatkozásokon keresztül fejlesztésük is meg tud valósulni.

◆ **Rekreációhoz és sporthoz kapcsolódó fejlesztések megvalósítása**

A területen már meglévő adottságok (Futballakadémia, Arborétum, Etyek gasztrókultúrája) megfelelő alapot jelentenek arra, hogy – megfelelő komplex fejlesztéssel – a rekreációval és a sporttal összefüggő olyan attrakciók jöjjenek létre, amelyek csomagban nemzetközi turisztikai érdeklődést is kiválthatnak. A nemzetközi turisztikai trendekben egyre növekszik az aktív feltöltődés iránti kereslet, amely téren Magyarország már jelenleg is ismert célpont. Ezt az előnyt kihasználva, megfelelő egyediségű és minőségű kiegészítő programcsomagokkal, a kikapcsolódást segítő komplex turisztikai attrakciókkal a Pannónia Szíve térség is részesülhet Budapest egyre növekvő nemzetközi figyelméből.

5.3. A PROJEKTÖTLETEK ILLESZKEDÉSE A CÉLRENDSZERBE

A definiált intézkedések alá számos, már meglévő projektötlet sorolható. Ezen projektek mind illeszkednek a Pannónia Szíve koncepcióba. **A projektek körének teljes méretét tekintve a nemzetközi érdeklődést célul kitűző sport- és rekreációs szolgáltatások**

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

fejlesztése a legjelentősebb csomag, míg számosságát tekintve az országos érdeklődésre számot tartó és a sport- és rekreációs csomagot kiegészíteni kívánó kulturális fejlesztések a legjelentősebbek. A helyi igényekre reagáló, de áttételesen a turisztikához is hozzájáruló fejlesztések jelentik a projektek legkisebb százalékát, mégis ezek nélkül nem biztosítható a többi csomag sikeres megvalósítása és működőképessége. A projektek előkészítettségi szintje eltérő, de megvalósításuk esetén képesek egységesen, csomagban működni, és megfelelő szolgáltatás-portfóliót jelenthetnek a turistáknak, bárhol is érkezzenek.

28. ábra: A projektötletek illeszkedése az intézkedésekhez

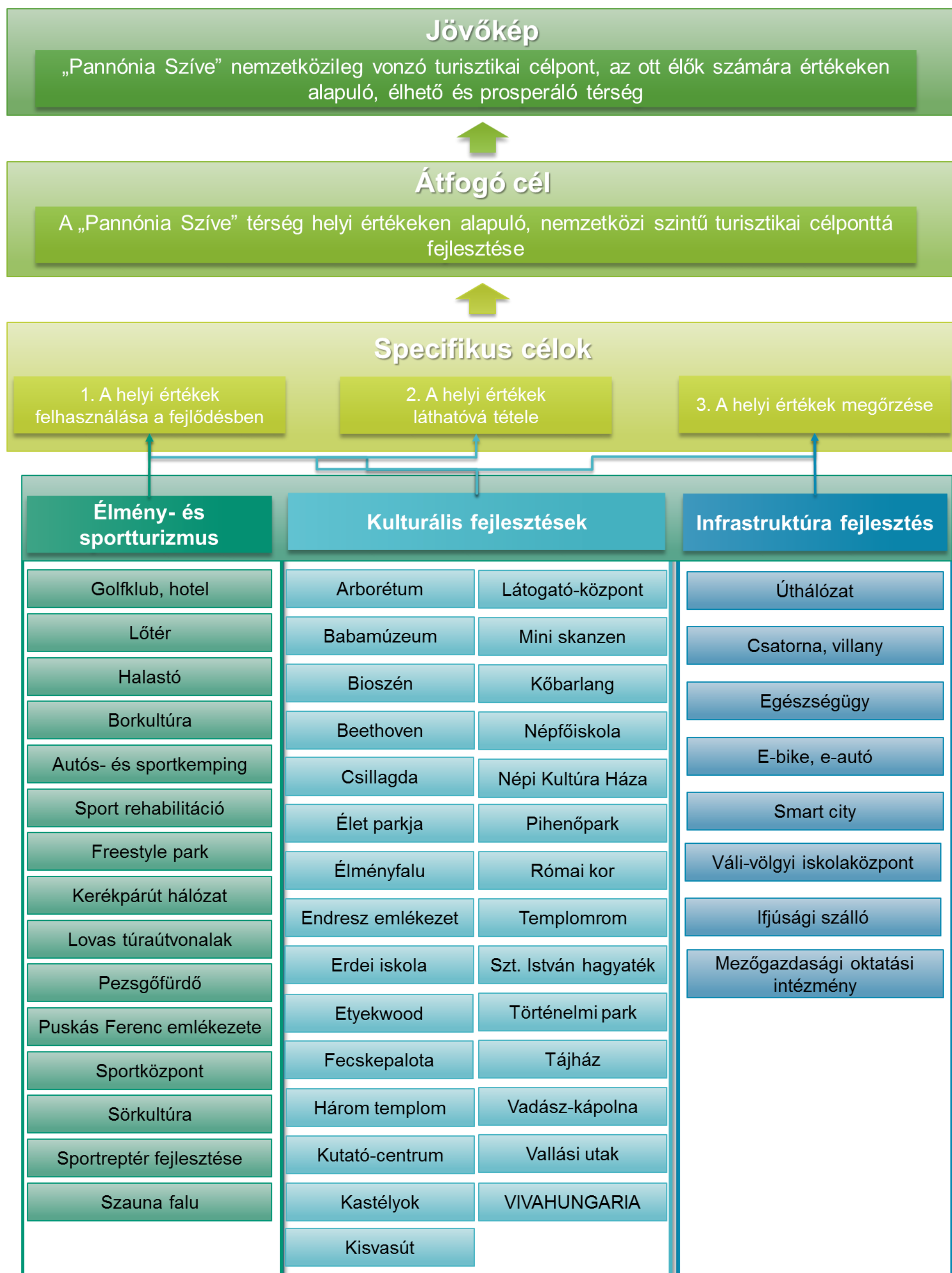
Forrás: saját szerkesztés

A projektötletek településekhez rendelését a következő táblázat tartalmazza.

29. ábra: A teljes cél- és projektrendszer

Forrás: saját szerkesztés

30. ábra: A pontszerű (egy-egy települést érintő) projektek besorolása településenként és intézkedésenként

Forrás: saját szerkesztés

	Alcsútdoboz	Bicske	Bodmér	Csabdi - Vasztelek	Csákvár	Etyek	Felcsút	Gánt - Vérteskozma - Kőhányáspuszta	Gyúró	Kajászó	Lovasberény	Mány	Martonvásár	Óbárok - Nagygyháza	Ráckeresztúr	Szár	Tabajd	Tordás	Újbarok	Vál	Vétesacska	Vereb	
Golf klub és Akadémia																							
Arborétum fejlesztése																							
Hotelfejlesztés																							
Batthyányi kastély																							
Csillagda																							
Élet parkja																							
Bicske szíve park																							
Hegyi kastély																							
Endresz kultusz																							
1848-as táborállás																							
Lőtér																							
Freestyle park																							
Sportbázis																							
Egészségügyi központ																							
Intermodális csomópont																							
VIVAHUNGARIA – Nemzeti Összetartozás Központ																							
Horgász élményközpont																							
Autóskemping fejlesztése																							
Málé-hegyi kőbarlang																							
Településkép fejlesztése																							
Keskenynyomtávú vasútvonal fejlesztés																							
Börgyár - A Népi kultúra háza																							
Veterán autók kiállítása																							
Közösségi szolgáltatóház, hobbiházak																							
Mini skanzen kialakítása																							
A templomrom megőrzése, közösségi térként történő újrahaznosítása																							
Kórház, tüdőgondozó fejlesztése																							
Reptér újrafelhasználása																							
Közútfejlesztés																							
Népfőiskola létrehozása																							
Pihenőpark továbbfejlesztése																							
Babamúzeum létrehozása																							
A római kori kiállítás továbbfejlesztése																							
Fürdőfejlesztés																							
Vadászkápolna környékének szabadidős téré történő kialakítása.																							
Fazekas kultúra bemutatása																							
Eszterházy kastély																							
Szálláshely fejlesztés																							
Pezsgőkultúra bemutatása																							
Pezsgőfürdő nagyberuházás																							
Pincerendszer gasztronómiai fejlesztése																							
Törley Pezsgő túraútvonal																							
Infrastrukturális fejlesztések																							
Látogatóközpont																							
E-autó, e-bike																							
Élményfaló																							
Etyeki Műhely																							
Boti Kápolna fejlesztése																							
Szálláshely fejlesztés, hotel, glamping																							
A kisvasút bővítése																							
Svábház																							
Sportközpont																							
Dávidmajor																							
Sport-rehabilitációs központ																							
Puskás Ferenc emlékezlet																							
Váli-völgyi iskolaközpont																							
Szent István hagyaték																							
Ökoturisztikai Központ és étterem																							
Bauxitbánya Múzeum felújítása, bauxitföldtani park felújítása																							
Fülemüle Erdei Iskola fejlesztése																							
Kálvária megépítése																							
BMX pálya a taktikai élményparkban																							
3R Bio-foszfát - "ABC" előállító zero emissziós üzem és tudásközpont																							
A falu teljes nevének visszaállítása: Kajászószentpéter																							
A legrégebbi lakott tájház bemutatása																							
A kastély kápolnájának felújítása, parkrendezés																							
Brunszvik kastély																							
Óvodamúzeum																							
A Beethoven kultusz feltárása és bemutatása																							
Az erdei iskola fejlesztése																							
Ifjúsági park																							
Smart City koncepció																							
Nemzeti innovációs és ipari park																							
Barki sziklák bemutatása																							
Ivánkay-kastély																							
A szentháromság szobor és műemléki kereszt bemutatathatóságának javítása																							
Mezőgazdasági oktatási intézmény kialakítása és működtetése																							
Sajnovics kastély turisztikai hasznosítása																							
Volt Hangya Székház teljes hasznosítása																							
Az Ürmény kastély felújítása																							
Lelkigyakorlatos ház																							
Mária kultusz bemutatása, vallásturisztikai utak kialakítása, A kápolna bemutatása																							
Vajda-emlékház, ifjúsági szálló																							
Belső faluközpont fejlesztése																							
Kerékpárút építése																							
Hálózatos lovas turisztikai út fejlesztése																							
Aktív gyalogos turisztikai útvonalak kialakítása																							
Dreher sörkultúra																							
Kastélyfejlesztés																							

Jelmagyarázat:

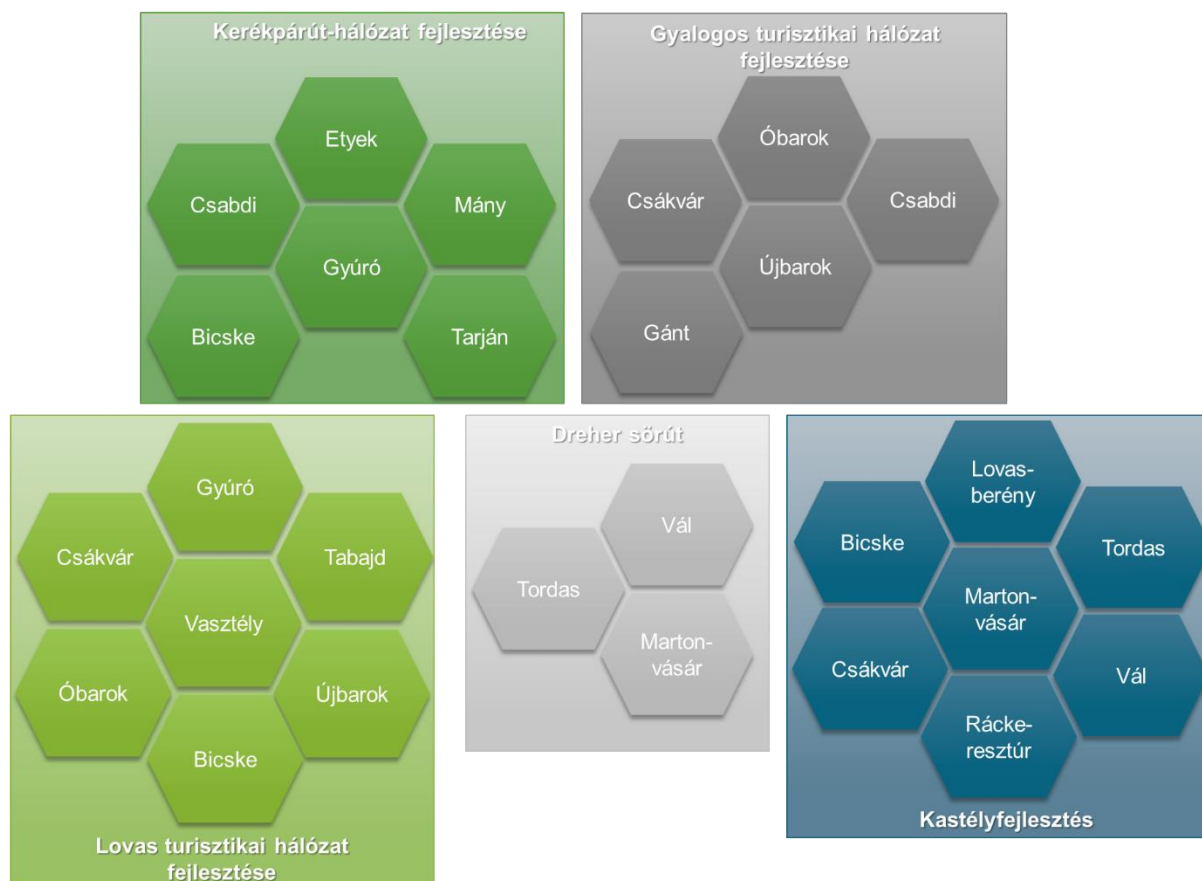
	Sport és rekreáció intézkedés
	Kulturális fejlesztések
	Helyi fejlesztések

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

Van néhány olyan projektcsomag, amelynek a projektjei csak együtt, hálózatosan megszervezve és kivitelezve érik el a megfelelő célt. Ezek a projektcsomagok területi kapcsolódásait az alábbi ábra mutatja.

31. ábra: A hálózatos projektek ábrázolása

Forrás: saját szerkesztés

5.4. HORIZONTÁLIS CÉLOK

A stratégiák és koncepciók esetében általános elvárás a **horizontális elvek figyelembe vétele** a tervezés és végrehajtás során. (Miniszterelnöki Hivatal, old.: 37) Jelen dokumentum esetében az alábbi területek relevánsak:

- ◆ **A fenntartható fejlődés biztosítása**
 - környezeti, és
 - pénzügyi szempontból.
- ◆ **Az esélyegyenlőség biztosítása**

A koncepció a fentebb bemutatott célrendszer mellé rendeli a teljes fejlesztési portfólión átívelő két horizontális célkitűzést, azaz a koncepció megvalósítása során végrehajtandó **minden projekt esetében elvárás lesz a fentiek biztosítása**. Ennek az elvnek köszönhetően a fenntartható fejlődésnek nem csak pénzügyi, de környezeti szempontból is fontos alapelvnek kell lennie. Ezen felül az esélyegyenlőség magába foglalja a nemek közti egyenlőség, valamint a hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő személyek érdekeinek figyelembe vételét is.

5.5. A CÉLRENDSZER ÉS A STRATÉGIAI DOKUMENTUMOK KAPCSOLÓDÁSA

Fejér megye területfejlesztési stratégiájának célrendszere szoros összhangban van a releváns országos (Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció) és uniós (Európa 2020 stratégia) fejlesztési dokumentumok célkitűzéseivel, így a Pannónia Szíve program célrendszerének illeszkedését a stratégiai dokumentumok három szintjéhez a megye céljain keresztül mutatjuk be.

1. SPECIFIKUS CÉL: A HELYI ÉRTÉKEK FELHASZNÁLÁSA A FEJLŐDÉSBEN

Az előzőekben definiált specifikus cél az **élmény- és sportturisztikai**, valamint a **kulturális fejlesztéseket** tartalmazó intézkedéseket foglalja magában. Ezáltal egyértelmű kapcsolódás állapítható meg a Fejér megyei Területfejlesztési Program 1. stratégiai célkitűzésével, a Hálózatos együttműködések fejlesztésével.

1. Stratégiai cél: Hálózati együttműködések fejlesztése

- Indoklás: **A kiélezett piaci versenyben az egyre markánsabb helyi/területi gazdasági érdek érvényesítéséhez is tartós partnerségre van szükség, úgy a vállalati, mint civil és önkormányzati szinten.** További lehetőségek rejlenek a nagytárségi együttműködésekben. Elsősorban fontos a szomszédos megyékkel történő kooperáció, a megyei jogú városok és a megye közötti folyamatos partnerség. Fejér megye számára nemzetközi szinten is kiemelkedő nagytárségi kapcsolatot az EU Duna Makro-regionális Stratégiai partnerségek jelentik. Ezen kívül tovább kell erősíteni a gazdasági kapcsolatokat a Győr-Komárom-Tatabánya-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszerben, Székesfehérvár-Veszprém-Ausztria felé, illetve az M7 autópálya mentén, a Budapest-Balaton tengelyen, a Velencei-tó és Váli-völgy irányában.

Pannónia Szívében legyen szó önkormányzati együttműködésekről, turisztikai attrakciók összekapcsolásáról, az oktatás vagy az egészségügy

összehangolásáról, a partnerek közötti érdekek harmonizációja a hatékony, és sikeres kooperáció érdekében történik majd a leendő fejlesztések megvalósulása során. Ezek mellett a Pannónia Szíve térség erős hálózatos kapcsolatot épít az Esztergom-Etyek-Ercsi kerékpárút kialakításával.

- **Az ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**
 - 1. A kormányhivatalok és az önkormányzatok közigazgatási és területfejlesztési szerepének erősítése
 - 7. A versenyképes ipari pólusok és alközpontok pozíciójának növelése a versenyképes szereplők támogatásával és a hálózatosodó helyi gazdaság ösztönzésével
 - 11. A társadalmi befogadás erősítése
- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
 - 1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése
 - 2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása
 - 3. A KKV-k versenyképességének fokozása
 - 9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem
 - 11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása

2. SPECIFIKUS CÉL: A HELYI ÉRTÉKEK LÁTHATÓVÁ TÉTELE

A specifikus cél egyaránt magába foglalja a **kulturális fejlesztéseket**, és az **élmény- és sportturisztikai fejlesztések** intézkedését. Ezen célok számos ponton kapcsolódnak a Fejér megyei stratégiai célokhoz:

1. Stratégiai cél: **Hálózati együttműködések fejlesztése**

Indoklás: lásd 1. specifikus célnál.

- **Az ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**
 - 1. A kormányhivatalok és az önkormányzatok közigazgatási és területfejlesztési szerepének erősítése
 - A Duna nemzetközi integráló szerepének kamatoztatása
 - 7. A versenyképes ipari pólusok és alközpontok pozíciójának növelése a versenyképes szereplők támogatásával és a hálózatosodó helyi gazdaság ösztönzésével

- 11. A társadalmi befogadás erősítése
- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
 - 1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése
 - 2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása
 - 3. A KKV-k versenyképességének fokozása
 - 9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem
 - 11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása
- 4. **Stratégiai cél: Természeti és kulturális értékek megőrzése, bemutatása, lakókörnyezet javítása**

Indoklás: **A lakókörnyezeti fejlesztések, a településkép javítása segíti a vonzó és élhetőbb környezet megteremtését, növeli a helyi társadalom kötődését.** Fejér megye a Közép-dunántúli turisztikai régióba tartozik. Tranzitterülete számos turisztikai áramlatnak. Természeti-táji és épített környezeti értékei és ezek bemutatását szolgáló intézményei révén a turizmus számára kedvező vonzerő kínálattal rendelkezik. Sajnos azonban ezek a feltételek a helyi közösségek számára – a kedvezőtlen állapot, diszfunkció, gazdasági problémák miatt – nehezen kamatoztatható erőforrások. A fejlesztéseknél fontos szempont a megye valamennyi védett (európai közösségi jelentőségű, országos, illetve helyi védelem alatt álló) és védelemre érdemes természeti területe kiterjedésének, állapotának, élővilágának, biodiverzitásának megóvása, az ökológiai hálózat folytonosságának biztosítása, az élőhelyek feldarabolódásának, degradálódásának megelőzése, a zöldfelületek növelése.

A természeti és kulturális örökségi adottságok helyi tudatosítása növeli a kohéziót és ezzel előtérbe helyezi az értékvédelmet. Az épített örökség olyan erőforrás, amely a múlt emlékeire és értékeire alapozva alkalmas a jövő építésére, továbbá gazdasági jelentőségén túl a közösségépítésben is fontos szerepet tölt be, egyben a kulturális sokszínűség forrása, a kapcsolódó turisztikai szolgáltatások megjelenését, megerősödését indukálja, valamint a kreatív ipar megerősödését is igényli. A turizmus fejlesztési irányait hozzáigazítva a többi gazdasági tevékenységhez (helyi speciális mezőgazdasági termékek, kis- és kézműipari szolgáltatások stb.), növeli a helyi multiplikációt a vidéki térségekben.

A Pannónia Szíve program települései számos turisztikai potenciállal rendelkeznek, melyek közül már egyes elemek jelenleg is bemutatásra alkalmasak, de sok közülük egyelőre rejtett forrás. E turisztikai lehetőségek feltárása, a gazdaságos üzemeltethetőség kidolgozása és a működések harmonizálása után, a 21. számú korában meglehetősen összetett igényekkel rendelkező turistáinak kialakított programcsomagként értékesítve a terület nemcsak Fejér megye, de az egész ország turisztikai ékkövévé válhat.

- **Az ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**
 - 5. A pólusok és a turisztikailag preferált térségekben az épített környezet megóvása, az összehangolt településfejlesztések megvalósítása
 - 8. A megye turisztikai centrumaiban integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása
 - 13. A természeti és épített környezet megóvása, az életminőség javítása és szemléletformálás
- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
 - 5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése
 - 6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése

6. Stratégiai cél: Versenyképes vállalatok támogatása

- Indoklás: **A megye lakosságának ipari foglalkoztatottsága népességarányosan országosan is kiemelkedő. Versenyképességének növelése a meglévő bázisok alapján szükséges az ipari kapacitások minőségi és ágazati spektrumbeli fejlesztésével, a minőségi termelési háttér biztosításával, a vállalkozások együttműködési képességének és szintjének emelésével, illetve a kutatási-fejlesztési potenciálra és innovatív együttműködésekre építve.**

A legnagyobb foglalkoztatók a városokban, ezen belül elsősorban Székesfehérváron, továbbá Dunaújvárosban találhatóak. A nagyvárosok mellett sajátos gazdasági funkcióval bírnak: Bicske (logisztika), Gárdony (turizmus) és Mór (borvidék, jármű- és elektronikai ipar). A kis- és közepes-, valamint a nagyvállalkozások a legnagyobb arányban a feldolgozóiparban működnek. A versenyképes gazdasági pozíció megtartása és további javítása érdekében elengedhetetlen a nagyvállalatok, ipari központok folyamatos technológiai korszerűsítése és fejlesztése, amelyekhez a kis- és középvállalkozások beszállítói

hálózatának erősítése szükséges. A versenyképesség fenntartásának másik alapeleme a vállalatok rugalmasságának növelése, a folyamatos innováció biztosítása, az e-gazdaságba lépés elősegítése. Szintén a térség versenyképességét növelné a munkaerő mobilitás fejlesztése és az atipikus foglalkoztatási formák elterjesztése.

A kiváló termőhelyi adottságokon alapuló agrárium nemzetgazdaságban betöltött szerepe mind országosan, mind Fejér megyében csökkent az elmúlt két évtizedben. Azonban az egyéni gazdaságok magas száma azt mutatja, hogy a népesség jelentős része még mindig erősen kötődik a mezőgazdasághoz. E potenciált egyrészt az agrárfeldolgozó hagyományok felélesztésével, a házi jellegű, egészséges termékeket kibocsátó feldolgozóipar kiépítésével, szervezésével és marketingjével, másrészt az erre építhető turizmus diverzifikálásával lehet hasznosítani.

A kiváló termőhelyi adottságú térségekben a szomszédos Tolna megye hasonló problematikájú térségeivel zöld klaszter kialakítása hozhat fellendülést, amihez speciális szakképzést kell biztosítani.

A turizmus versenyképességének fokozása érdekében kiemelendő a meglévő vállalkozások és egyéb résztvevők rugalmas együttműködése, közös marketing kialakítása, valamint az ágazatban dolgozók nyelvtudásának és szakmai kompetenciáinak emelése. További potenciálok rejlenek az e-értékesítésben, valamint az ágazatok közötti (pl. helyi termék, vendégasztal stb.) kooperációban.

A Pannónia Szíve program településeinek versenyképessége is a folyamatos fejlesztésben rejlik. Legyen szó oktatási, egészségügyi, egyéb szociális területről, vagy a turizmus lehetőségeinek kiterjesztéséről, az elsődleges szempont az innováció, olyan eszközök, és módszerek bevezetése, mellyel a települések az adott szakterület képviselőit élvonalába kerülhetnek. A munkahelyteremtés pedig természetes velejárója a fejlesztéseknek.

- **Az ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**

- 6. A növekedési pólusok és alközpontok pozíciójának növelése a versenyképes szereplők támogatásával és a hálózatosodó helyi gazdaság ösztönzésével
- 8. A megye turisztikai centrumaiban integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása
- 9. Zöld klaszter kialakítása a Mezőföldön

- 12. Munkaerő-piaci mobilitás támogatása
- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
 - 1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése
 - 2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása
 - 3. A KKV-k versenyképességének fokozása
 - 8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése

7. Stratégiai cél: Versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtése

- Indoklás: **A megye jelenlegi gazdasági szerkezetét és színvonalát illetve gazdasági teljesítményét a korábbi évtizedekben kialakult ipari, agrár- és turisztikai hagyományai, valamint kedvező közlekedés-földrajzi helyzete alapozzák meg.**

A Duna nemzetközi jelentőségű hajózhatóságának biztosításával felértékelődik a térség gazdasági-piaci pozíciója az Unión belül, illetve annak déli kapujaként a balkáni országok felé. E kedvező gazdaság-földrajzi potenciál hasznosításának kiemelkedő területe a korszerű, sokrétű szolgáltatást nyújtó logisztikai központok, valamint a kikötői hálózat és az ahhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése.

A limes (más néven Ripa Pannonica) UNESCO világörökség-várományos helyszín turisztikai fejlesztése, kiegészülve egyéb attrakciók és a kapcsolódó szolgáltatások (pl. evezős megállóhelyek, kikötők létesítése) hálózatos fejlesztésével a folyó menti turizmust kapcsolja be az európai vérkeringésbe. A part menti turisztikai célpontokat célszerű kerékpárút- hálózattal összekapcsolni a megye más idegenforgalmi térségeivel (Váli-völgy, Velencei-tó), a turisztikai programkínálat szélesítése érdekében. Elérhetőségük javítása érdekében a jelentősebb vonzerők közötti vagy kötőtpályás (nosztalgia vasút, kisvasút) megközelíthetőségét is lehetővé kell tenni.

Annak érdekében, hogy Fejér megye tranzittérségből sokszínű és hosszabb tartózkodásra is csábító térséggé váljon a Budapest-Balaton közötti térben, olyan célcsoport orientált turisztikai infrastruktúra kiépítésére van szükség, ami biztosítja az attrakciók egyedi és minőségi kínálatát.

A meglévő ipari központok országos gazdasági rendszerben betöltött szerepének megőrzése és növelése, valamint a klaszterek kialakítása érdekében szükséges a nagytérségi kapcsolatokat szolgáló közötti és vasúti közlekedési vonalak, multi- és intermodális csomópontok fejlesztése.

A vidéki térségek, kistelepülések számára a munkahelyek elérhetősége és a turisztikai fogadóképesség színvonalának növelése érdekében szükséges fejleszteni a mellékút, a kerékpárút hálózatot és a közúti, illetve kötőtpályás közösségi közlekedést.

A kor követelményeinek megfelelő, versenyképes, fenntartható gazdaságot segíti a szélessávú internet szolgáltatások biztosítása úgy a termelési - beszállítói, mint a turisztikai és lakossági kommunikációban, ügyintézésben, alternatív foglalkoztatásban. A vidéki térségekben ma már e feltételek (pl. teleházak) megléte segít kompenzálni a közlekedési nehézségekből adódó hátrányokat.

A cégek letelepedésének elősegítésére, az adókedvezményeken és előközművesített ipari parkokon túl, az adminisztráció és az engedélyezési folyamatot előíró jogszabályi környezet egyszerűsítésére van szükség. E mellett a terület kiválasztásnál célszerű előnyben részesíteni a meglévő, elhagyott és infrastruktúrával rendelkező ipari és katonai területeket. Az új beruházások ösztönzése céljából indokolt egy megyei Beruházás-ösztönzési Program beindítása (szervezeti és infrastrukturális fejlesztéssel).

Nagy hangsúlyt kell fektetni arra, hogy a hatékonyság az energiaracionalizálással, a megújuló energia részarányának növelésével is fokozható legyen. E stratégiai fontosságú célnak többek között az energiafelhasználás csökkentésében és az alternatív megoldásokban kell testet öltenie. Ilyen lehet például a vidéki településekben gazdaságtalan nagy rendszerek kiváltása önellátó helyi egységekkel, illetve a másodnyersanyagokra épülő feldolgozóipar és az alternatív erőforrásokon alapuló új termelési szerkezet.

A kiváló termőhelyi adottságokra alapozva, valamint a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklésére tekintettel ki kell dolgozni – a vízgyűjtő-gazdálkodási és gazdaságossági szempontoknak megfelelően – a megyei öntözési stratégiát. Ennek eredményei alapján szükséges megvalósítani egy erre épülő öntözési infrastruktúrát, illetve az öntözőcsatorna elemek helyi gyártását.

A versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtése stratégiai céljának megvalósulása a Pannónia Szíve programban elsősorban az infrastrukturális fejlesztések megvalósulásában teljesedik ki. Mind turisztikai, mind a helyi lakosság életminőségének javulásához hozzájáruló fejlesztések indulnak a térségben: legyen szó kerékpárutak vagy kötőtpályás úthálózat fejlesztéséről.

- **AZ ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**

- 1. A Duna nemzetközi integráló szerepének kamatoztatása
 - 4. Országos közlekedési csomópontokhoz köthető közlekedési és logisztikai fejlesztések
 - 8. A megye turisztikai centrumaiban integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása
 - 9. Zöld klaszter kialakítása a Mezőföldön
 - 10. A stratégiai vízkészletek megőrzése és racionális használata
 - 13. A természeti és épített környezet megóvása, az életminőség javítása és szemléletformálás
 - 14. Közszolgálati minimum szint teljesítése
 - 15. Infokommunikációs csatornák bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása
- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
- 2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása
 - 4. Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban
 - 6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése
 - 7. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása
 - 8. a foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése
 - 11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása

3. SPECIFIKUS CÉL: A HELYI ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSE

A specifikus cél teljesülését a **kulturális, valamint infrastrukturális fejlesztések** szolgálják, így a megyei fejlesztési program számos stratégiai céljához kapcsolódik:

2. Stratégiai cél: Vállalkozó-innovatív társadalom ösztönzése

- Indoklás: **A gazdaság versenyképességének növelése érdekében elengedhetetlen a lakosság szaktudásának, képességeinek, kreativitásának folyamatos gyarapítása. Ehhez növelni kell a vállalatok és az oktatási intézmények közötti partnerséget, meg kell erősíteni a műszaki felsőoktatást, fejleszteni kell a szakképzést, felnőttképzést, valamint el kell érni a közép- és felsőfokú duális képzési rendszer minél szélesebb kiterjesztését, amely**

biztosítja a fiatalok diploma utáni megyén belüli elhelyezkedését. Bővíteni szükséges a szakképzések körét a vállalkozási ismeretekkel, az agrártérségekben a mezőgazdasági, vízgazdálkodási, megújuló energia ismeretekkel, valamint rekreációs oktatási programok kidolgozásával a lokális szakmai identitás elsajátításához. Fejér megye egyik nagy helyzeti előnye, hogy a fejlett Középmagyarországi régióval határos konvergencia régió. Emiatt az itt található technológiai, innovációs és kutatási kapacitások, magas támogatáshoz juthatnak a strukturális alapokból. Fejér megye pozíciójának megőrzése érdekében alapvető fontosságú az innovációs bázisok, a kutatások (kutatóintézetek, főiskolák) támogatása, a vállalkozási kompetenciák fejlesztése és az infokommunikációs lehetőségek bővítése „agglomerációs tudásközpontok” alapításának elősegítésével, elsősorban a felsőfokú képzést nyújtó városokban, illetve kutatóhelyeken (Székesfehérvár, Dunaújváros, Martonvásár), komplex egyetemi- és tudásközpontok kiépítésével, hálózatos együttműködésük elősegítésével.

Az intelligens szakosodási stratégia alapján a megye kitörési pontja lehet a villamosmérnöki, informatika, az anyagtechnológia és kapcsolódó műszaki területek (Óbudai Egyetem Alba Regia Egyetemi Központja, Dunaújvárosi Főiskola), a társadalomtudományok (Kodolányi János Főiskola), valamint a mezőgazdasághoz kapcsolódó, a gyakorlati megvalósítást is magába foglaló alap-, módszertani és alkalmazott komplex kutatások megerősítése (MTA Agrártudományi Kutatóközpont Mezőgazdasági Kutatóintézet Martonvásár).

A megyén belüli egyenlőtlenségek kiegyensúlyozása érdekében az oktatásszervezéssel kapcsolatban a Pannónia Szíve program területén is vannak fejlesztendő területek. Bár a megfogalmazott stratégiai cél elsősorban a közép és/vagy felsőfokú képzésre irányul, a térségben **hiányosságok az általános oktatás területein mutatkoznak, melyek megoldása fontos feladat a helyben felnövekvő generáció képességeinek fejlesztése érdekében. A szakképzés erősítése is megjelenik a koncepcióban.** A térségben ki kell alakítani azokat a szakképzési típusokat, amely generálhatja a megfelelő minőségű munkaerő-kínálatot a koncepció megvalósítása számára, pl. vendéglátás-, vagy kereskedelmi képzések. Az IKT kapcsolatok erősítése céljából fontos olyan infokommunikációs, smart programok megvalósítása, amely növelhető.

- **Az ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**

- 1. A kormányhivatalok és az önkormányzatok közigazgatási és területfejlesztési szerepének erősítése
 - 6. A növekedési pólusok innovációs bázisának fejlesztése, a K+F sikereit kiaknázó növekedés érdekében
 - 12. A munkaerő-piaci mobilitás támogatása
 - 15. Az infokommunikációs csatornák bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása
- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
- 1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése
 - 2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása
 - 3. A KKV-k versenyképességének fokozása
 - 10. Beruházás az oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba

3. Stratégiai cél: Befektetés az emberekbe

- Indoklás: **A testileg és mentálisan egészséges társadalom érdekében meg kell teremteni az egészséges élet alappilléreinek biztonságát.**

Ezt elősegítendő az egészségügy fejlesztésekor ki kell alakítani a betegközpontú ellátási rendszert (Móri Városi Kórház és Rendelőintézet, Szent Pantaleon Kórház Dunaújváros, Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Székesfehérvár, Fejér megye teljes szakellátása), ahol nagy hangsúlyt kap a prevenció, illetve a korszerű járó-beteg ellátás.

A családok segítésére szintén preventív, szülő- és családsegítő szolgálat kialakítása szükséges. Elengedhetetlen az oktatási, szociális, egészségügyi alapszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása. Különös hangsúlyt kell helyezni a hátrányos helyzetű csoportok – fogyatékkal élők, mentális és szenvedélybetegek – és családjaik segítésére, a társadalmi kirekesztés csökkentésére, valamint a pedagógiai szakszolgálat és az autizmussal élők ellátását támogató megyei bázisintézmény fejlesztésére. Ehhez a speciális nevelési igényű gyerekek oktatási-nevelési programjainak kidolgozásával és megvalósításával is hozzá kell járulni.

A fenntartható fejlődés, értékeink megőrzése szempontjából távlatosan megtérülő befektetés az egészség- és környezettudatos életmód széleskörű terjesztése, valamint a hagyományok ápolása, térségi kohézió erősítése.

A betegközpontú ellátási rendszer megteremtése Bicskén már megkezdődött, ám létfontosságú, hogy a térségben élő lakosság mihamarabb végleges, korszerű ellátási körülmények között kaphassa meg a megfelelő kezeléseket. A fejlesztés megvalósítása után a kistérség a magas szintű ellátási és egészségtudatos életre nevelés központja lesz. A Pannónia Szíve térség területén most is működnek olyan oktatási intézmények, amelyek kifejezetten valamilyen hátránnyal élő gyerekek segítésére specializálódtak, vagy előtérbe helyezik ezt működésük során. Lásd: a térség társadalmi környezete alfejezet. Fontos megemlíteni a **társadalmi vállalkozások támogatásának** irányát is, amely jelentősen hozzájárulhat a térségi társadalmi jólét és szolidaritás növeléséhez.

- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**

- 6. A környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése
- 8. A foglalkoztatás és a munkaerő-piaci mobilitás ösztönzése
- 9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem
- 10. Beruházás az oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba

- **Az ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**

- 3. A társadalmi degradációval veszélyeztetett kiürülő kistelepüléseken és alvótelepüléseken a helyi közösségek erősítése
- 11. Társadalmi befogadás erősítése
- 13. A természeti és épített környezet megóvása, az életminőség javítása és szemléletformálás
- 14. Közszolgálati minimumszint teljesítése

4. Stratégiai cél: Természeti és kulturális értékek megőrzése, bemutatása, lakókörnyezet javítása

Indoklás: lásd **2. specifikus cél.**

- **Az ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**

- 5. A pólusok és a turisztikailag preferált térségekben az épített környezet megóvása, az összehangolt településfejlesztések megvalósítása
- 8. A megye turisztikai centrumaiban integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása

- 13. A természeti és épített környezet megóvása, az életminőség javítása és szemléletformálás
- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
 - 5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése
 - 6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése

5. Stratégiai cél: Természeti erőforrások védelme

- Indoklás: **A társadalom és a gazdaság egészséges fejlődésének energiáját kiegyensúlyozottan működő, szennyeződésektől mentes természeti környezete biztosítja.** A megyét sújtó antropogén beavatkozások negatív hatásainak semlegesítése komplex megközelítést igényel: ilyen vízgazdálkodási fejlesztés a Velencei-tó vízpótló rendszere, hiszen a tó terhelése szempontjából kedvezőtlen a déli part agglomerálódása, továbbá egyre halaszthatatlanabb a tó egészségének komplex rehabilitációja, a part- és vízvédelem, valamint a nádasok rehabilitációja. A Séd-Nádor-Gaja vízrendszer megfelelő működtetése és fenntarthatósága érdekében szükséges a jelentősebb befogadók rehabilitációja. A mintegy 2800 hektáros vízrendszer rehabilitációjának célkitűzése a vizek kártételei elleni védelem szintjének növelése, a termelési, gazdálkodási biztonság megteremtése és fokozása úgy, hogy közben a természeti értékeket megőrizzük illetve lehetőség szerint a jó (ökológiai, kémiai, mennyiségi) állapotot elérjük. Szükséges a megye valamennyi felszíni és felszín alatti vizének mennyiségi és minőségi védelme, beleértve a vízgyűjtő-területeket is (a fenti 2 felszíni víz mellett pl. Duna, Váli-víz, Szent László-patak, Móri- víz stb.).

A vízkárelhárítással kapcsolatos további probléma az érintett térségben a települési bel- és csapadékvíz elvezetésének megoldatlansága, ami a Dunántúli-középhegység karsztvízszint emelkedésével az utóbbi időben egyre sürgetőbb beavatkozásokat igényel. Az emelkedő karsztvízszint miatt az elmúlt 40-50 évben az akkori lesüllyesztett karsztvízszint alá elhelyezett hulladékok, veszélyes anyagok elárasztásra kerülnek és a belőlük kioldható anyagok nagymértékű kockázatot jelenthetnek. Sürgős intézkedések szükségesek az elárasztott, vagy várhatóan elárasztásra kerülő településrészekben. A jó minőségű, bőséggel rendelkezésre álló, de jelenleg elfolyó karsztvíz készletek helyi hasznosítása célszerű (halastavak, pisztráng tenyészetek, dísztavak stb.).

A vízfolyások vízminőségét részben a mezőgazdasági területekről származó vegyszerfelhasználás miatti, illetve a települési diffúz terhelések befolyásolják. A

már megépült szennyvíztisztítók egy részében a kapacitásuk nem megfelelő, itt a meglévő tisztítómű, hálózat bővítése szükséges.

Az intenzív mezőgazdálkodás a lösz és az azon kialakult mezőségi talajok erózióját okozza, ami a vízeróziót és a defláció mértékét csökkentő környezetkímélő agrotechnikák alkalmazásával mérsékelhető. A környezetkímélő gazdálkodás eszközrendszerének alkalmazása a fizikai talaj degradáció mértékének csökkentése mellett a kémiai szennyezést is mérsékli. A termőterületek minőségi védelme és az ökológiai gazdálkodás fontossága mellett fontos szempont a termőterületek csökkenésének, a művelés alól való kivonásuk, beépítésük megelőzése is.

Fejér megyének az országostól jóval elmaradó erdősültségét növelni szükséges egyrészt a közjóléti funkció bővítése, másrészt a víz-, talaj-, klímavédelmi szerepének fontossága miatt.

A Pannónia Szíve program e tekintetben elsősorban a **Szent László patak területére koncentrálna, ahol** – ahogyan az intézkedések nagy részében – kettős funkció érvényesül majd: **egyrészt a helyi lakosság életminőségének javulását eredményezi a patak területének rendbetétele, szabályozása, másrészt egy újonnan kialakított kerékpárút vonala már turisztikai értékteremtést is magában hordoz majd.** A Szent-László patak, valamint annak mellékágaként a Váli-víz vízügyi rekonstrukciójának megvalósítása folyamatban van, 1,5+3,5 Mrd Ft-os projektköltségvetésekkel.

- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
 - 5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése
 - 6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése
- **Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció kapcsolódó prioritásai:**
 - 8. A megye turisztikai centrumaiban integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása
 - 10. A stratégiai vízkészletek megőrzése és racionális használata
 - 14. Közszolgálati minimumszint teljesítése
 - 16. A vidéki területeken az adottságokra épülő, magas multiplifikációjú agrárgazdálkodás támogatása

6. Stratégiai cél: Versenyképes vállalatok támogatása

- Indoklás: Lásd. 2. specifikus cél.

- **Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció kapcsolódó prioritásai:**
 - 6. A növekedési pólusok és alközpontok pozíciójának növelése a versenyképes szereplők támogatásával és a hálózatosodó helyi gazdaság ösztönzésével
 - 8. A megye turisztikai centrumaiban integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása
 - 9. Zöld klaszter kialakítása a Mezőföldön
 - 12. Munkaerő-piaci mobilitás támogatása
- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
 - 1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése
 - 2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása
 - 3. A KKV-k versenyképességének fokozása
 - 8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése

7. Stratégiai cél: Versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtése

- Indoklás: lásd **2. specifikus cél.**
- **Az ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**
 - 1. A Duna nemzetközi integráló szerepének kamatoztatása
 - 4. Országos közlekedési csomópontokhoz köthető közlekedési és logisztikai fejlesztések
 - 8. A megye turisztikai centrumaiban integrált turisztikai fejlesztések megvalósítása
 - 9. Zöld klaszter kialakítása a Mezőföldön
 - 10. A stratégiai vízkészletek megőrzése és racionális használata
 - 13. A természeti és épített környezet megóvása, az életminőség javítása és szemléletformálás
 - 14. Közszolgálati minimum szint teljesítése
 - 15. Infokommunikációs csatornák bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása

- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
 - 2. Az IKT-hoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása
 - 4. Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban
 - 6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése
 - 7. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása
 - 8. a foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése
 - 11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása

8. stratégiai cél: Periférikus és vidéki térségek felzárkóztatása

- Indoklás: **Fejér megye déli, elmaradott térsége az Észak-Tolna és Északkelet-Somogy határos területeivel együtt az ország egyik egységes belső perifériája, ahol gyenge a centrumok foglalkoztatási funkciója, kedvezőtlen a gazdasági szerkezet, valamint a belső kapcsolatok erőtleneek.** 3 kistérség a 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet alapján hátrányos helyzetű, míg 13 Fejér megyei település a 240/2006. (XI. 30.) Korm. rendelet szerint a társadalmi, gazdasági, infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések közé tartozik.

A faj- és fajtaszegény, intenzív, nagytáblás agrártermelés alacsony élők munkai igényű, így ezekben **a jó agrárpotenciállal** rendelkező kiterjedt térségekben foglalkoztatási problémákat okoz. E potenciál **vidékfejlesztési szerepének erősítése érdekében speciális helyi termékek termesztése, a háztáji gazdaságok fejlesztése, a termékfeldolgozás bővítése, illetve halgazdaságok fejlesztése és az ezekre épülő agrárvertikum felépítése célszerű.** Így kiteljesedhet a térség „éléskamra” szerepe, ami által egyrészt a helyi, másrészt a környező turisztikai központok (Budapest, Velencei-tó, Kelet-Balaton, Duna mente) egészséges élelmiszerekkel való ellátásában is szerephez juthat.

Az ökológiai gazdálkodás és az ehhez kapcsolódó képzések elterjedésével jelentősen javul az egészséges – várhatóan egyre növekvő piacképes – élelmiszerek előállításának aránya az agrártermelésen belül. A helyi multiplifikáló hatás javítja a vidék életlehetőségeit, emeli a mezőgazdaságból élők életszínvonalát. Az iparszerű mezőgazdaságot felváltó extenzifikáció, az okszerű területhasználattal együtt javítja a táji rendszerek működését, növeli a

biodiverzitást, a természetes élőhelyek arányát, csökkenti a környezetszennyezés, talajdegradáció mértékét.

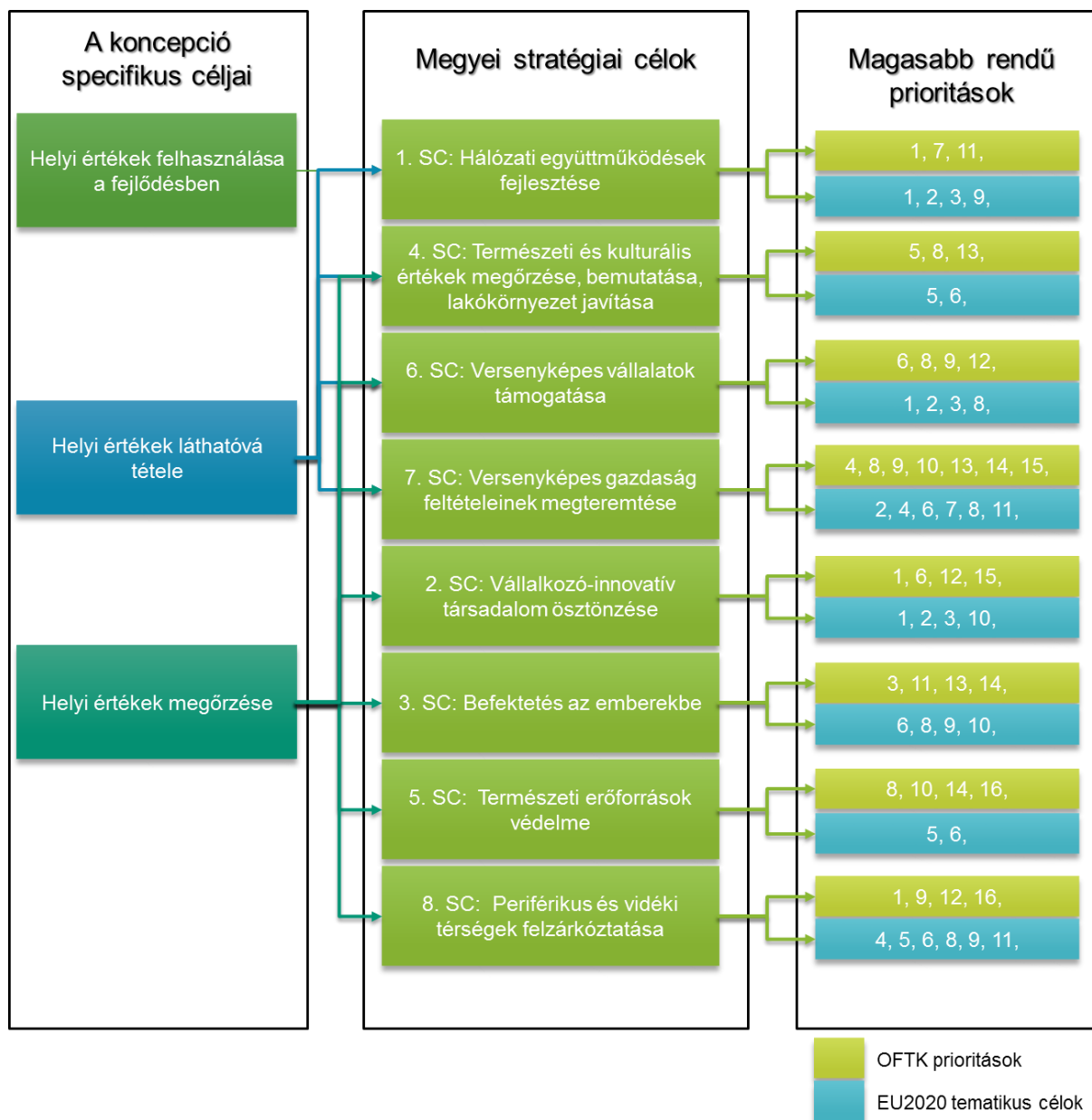
A leszakadó térségekben, településeken a társadalmi felzárkóztatás érdekében speciális képzési területekre és innovatív foglalkoztatási formák bevezetésére van szükség. A roma népesség aránya a megyében nem mondható magasnak, azonban azokon a településeken, ahol ez jellemző, a felzárkóztatás érdekében megkerülhetetlen a kérdés komplex kezelése.

A megye déli részén a Kormány 1058/2014. (II. 11.) Korm. határozata alapján kijelölendő leszakadó térség kapcsolódhat a 2014-2020-as uniós programozási időszakban indítani tervezett társadalmi és gazdasági felzárkózás által vezérelt, több operatív programból támogatott térségi integrált programhoz, amely három eszközrendszer egyidejű és a közöttük lévő szinergiákat kiaknázó integrált alkalmazásán nyugszik (társadalmi felzárkózás, munkahelyteremtéssel összekötött helyi és térségi gazdaság fejlesztése, területfejlesztés).

- **Az ORSZÁGOS FEJLESZTÉSI ÉS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ kapcsolódó prioritásai:**
 - 1. A társadalmi degradációval veszélyeztetett kiürülő településeken és alvótelepüléseken a helyi közösségek erősítése
 - 9. Zöld klaszter kialakítása a Mezőföldön
 - 12. Munkaerő-piaci mobilitás támogatása
 - 16. A vidéki területeken az adottságokra épülő, magas multiplikációjú agrárgazdálkodás támogatása
- **Az Európa 2020 stratégia kapcsolódó tematikus célkitűzései:**
 - 4. Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés támogatása minden ágazatban
 - 5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése
 - 6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése
 - 8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése
 - 9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem
 - 11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása

32. ábra: A koncepció specifikus céljainak kapcsolódása a magasabb rendű stratégiákhoz

Forrás: saját szerkesztés

6. A MEGVALÓSÍTÁS FELTÉTELEI

6.1. FORRÁSLEHETŐSÉGEK

Koncepcióval szemben nem elvárás, hogy forrásokat rendeljen a fejlesztési célokhoz, mégis a tervezés további szakaszait potenciálisan segítheti, ha magas szinten bemutatásra kerülnek azok a programok, amelyek a fejlesztések lehetséges forrásaiként számba vehetőek. Különösen indokolt ezt megtenni azért is, mert az uniós programozási időszak közepén tartva az új fejlesztési ötletek részére potenciálisan rendelkezésre álló források kerete már meglehetősen szűkös. **Az uniós források tekintetében kézenfekvők az Unió kohéziós politikájának megvalósítására az Európai Strukturális és Beruházási Alapok (ESB alapok) forrásai**, amelyek a 2014-2020 közötti programozási időszakában több operatív program forrásain keresztül is rendelkezésre állhatnak fejlesztések megvalósítására.

A **Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP)** a legnagyobb keretösszegű operatív programként támogatja többek között a KKV-fejlesztést, a kutatás-fejlesztést és innovációt, az infokommunikációs fejlesztéseket, az energiahatékonyságot, a megújuló energiák terjedését, a turizmusfejlesztést, a foglalkoztatás bővítését, a képzést és az egész életen át tartó tanulást. A GINOP forrásaiból elérhetőek mind vissza nem térítendő, mind visszatérítendő támogatások is. A nem mezőgazdasági termékeket előállító vállalkozások részére allokált hazai elosztású uniós forrásokat ez az operatív program tartalmazza.

A **Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP)** a helyi fejlesztések forrásainak területi alapú elosztásáért felel. Fejér megye esetében a 1702/2014. (XII. 3.) Korm. határozat 32,10 milliárd forintot különít el, amelyet az önkormányzat közvetlen tervezési jogkörében készülő fejlesztési programok forrását biztosítják.

Az **Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP)** célja többek között a helyi közszolgáltatások, ezek között is kiemelten az oktatás fejlesztése és a technológiai fejlődés ösztönzése. Fontos kiemelt cél továbbá a munkaképes korú lakosság foglalkoztathatósági szempontú fejlesztése.

A vidékies térségek fejlesztési forrásait, valamint a mezőgazdasági tevékenységekre szánt támogatásokat a **Vidékfejlesztési Program** tartalmazza.

A felsorolt operatív programok a **2014-2020-as időszakra tartalmazznak forrásokat, ugyanakkor a fejlesztési elképzelések várhatóan 2018 elejéig juthatnak forrásokhoz.** Ennek oka, hogy a 2016 végén ismert kormányzati szándékok alapján – amelyek célja a

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Koncepció

korábbi időszak tanulságai alapján a forrásvesztéssel kapcsolatos kockázatok mérséklése okán a 2014-2020-as uniós forrás mielőbb lekötése – a 2014-2020 tervezési időszakra rendelkezésre álló források 100%-át meg kívánják hirdetni 2017. első negyedévében, azaz a még le nem kötött források elnyerésére optimális körülmények között is csak 2017. évben nyílik majd lehetőség.

A hazai források tekintetében kiemelt érdemel, hogy a turisztikai térségek fejlesztéseinek állami feladatairól szóló 2016. évi CLVI. törvény keretében a Kormány garanciát vállalt azonban a turisztikai térségek és kiemelt turisztikai térségek fejlesztésének finanszírozására, így ezen elv alapján **a koncepció megvalósításának forrása a magyar költségvetés lehet.**

6.2. JAVASLAT AZ INTÉZMÉNYRENDSZERRE

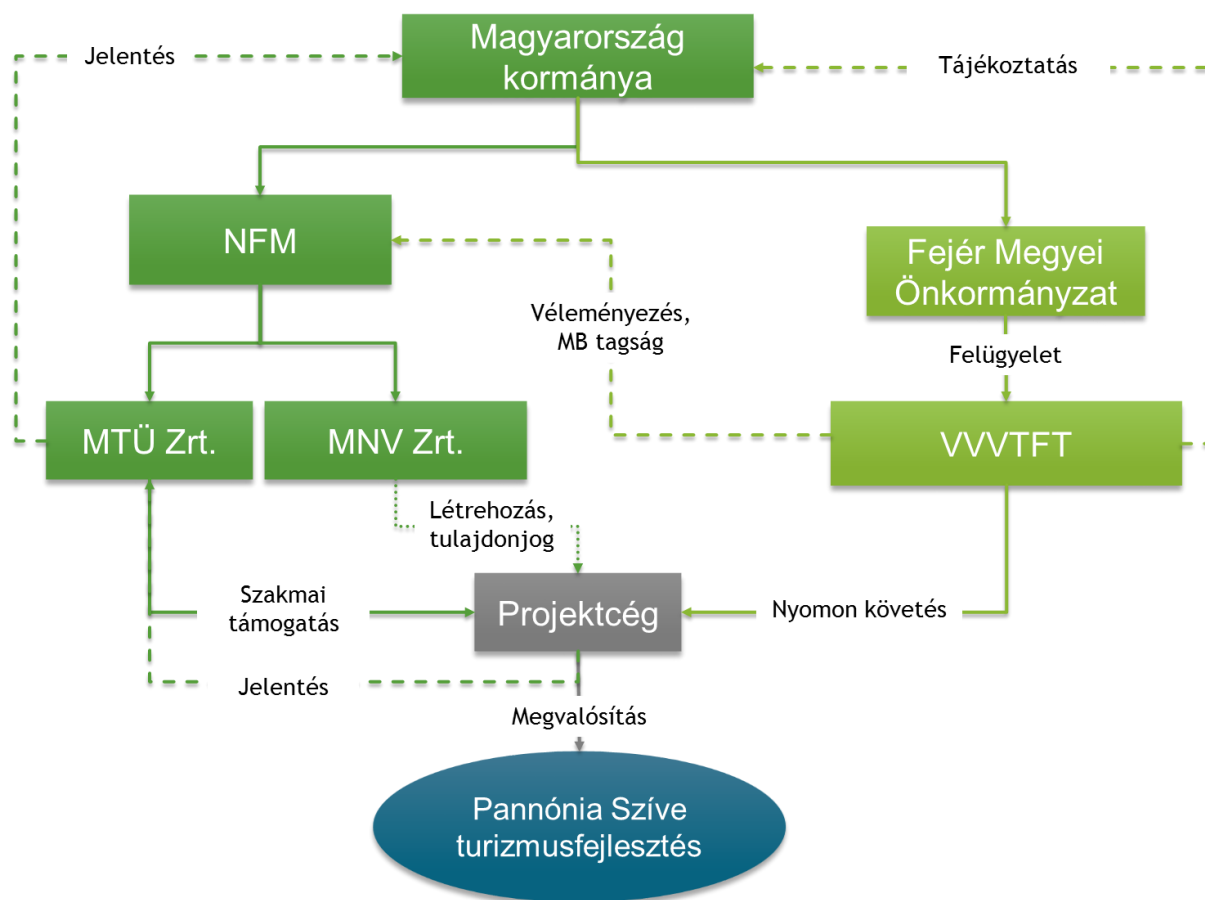
Az Országgyűlés a turisztikai térségek fejlesztéseinek állami feladatairól szóló 2016. évi CLVI. törvény keretében felhatalmazta a Kormányt a turisztikai és kiemelt turisztikai térségek kijelölésére, valamint ezek fejlesztésére „annak érdekében, hogy az Európai Unió támogatásából vagy a központi költségvetésből finanszírozott turisztikai fejlesztések szakmai tervezése, megvalósítása gyorsabb, egységes eljárási rendben, a rendelkezésre álló források hatékonyabb felhasználásával történjék, a turizmus jövedelemtermelő képességének erősítése érdekében, különös figyelemmel a turizmus nemzetgazdaságban betöltött kiemelkedő szerepére (...)” (Országgyűlés, 2016.)

Ennek értelmében **jelen koncepció megvalósításához szükséges intézményrendszer első operatív szintjén a Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt.-nek kell lennie**, tekintve, hogy a fenti törvény 3.§ 5. pontja alapján az állam ezen szervezet útján látja el a feladatait. Az MTÜ Zrt. szakmai támogatást nyújt az MNV Zrt. által alapított és tulajdonolt projektcégnak, amely felel a Pannónia Szíve turizmusfejlesztési stratégia megvalósításáért.

A fejlesztések területi szintű koordinációjáért a VVVTFT felel, amely felügyeleti joggal rendelkezik a létrehozott projektcégnél, véleményezési jogkörrel gyakorol a vonatkozó pályázati felhívások kialakítása során, Monitoring Bizottsági tagságot gyakorol a vonatkozó Operatív Programok esetében, és jelentési kötelezettséggel tartozik a Kormány felé. Ezek alapján az alábbi ábrán szemléltetett intézményrendszeri javaslat fogalmazható meg.

33. ábra: Javasolt intézményrendszeri struktúra a koncepció megvalósításához

Forrás: saját szerkesztés

6.3. JAVASLAT A MEGVALÓSÍTÁS FOLYAMATAIRA

A koncepció jelenlegi állapotában az alábbi **funkciókat** tölti be:

- ◆ **A helyi fejlesztések egységes kerete**
- ◆ **A terület települései számára iránymutató a fejlesztések tervezése során**
- ◆ **Egységes, tematizált projekteket mutat be**
- ◆ **Biztosítja a lokális elfogadást.**

A megvalósítás első lépése a Koncepció elfogadása. Ezért a VVVTFT mint megbízó a felelős, fontos a megfelelő jóváhagyások megszerzése. **A koncepciót elfogadást követően érdemes stratégiává fejleszteni,** azaz forráskeretet becsülni, a szükséges forrásokat lekötni, forrásallokációját megtervezni, majd ezen lehetőségek és az elfogadott célok mentén az elvárt eredményeket, mutatókat definiálni. Azt követően a mutatók eléréséhez szükséges akciókat megtervezni, a fejlesztendő projekteket az akciókhoz rendelni, és ütemezni.

A stratégia megvalósítása során az első lépés a menedzsment intézményrendszer felállítása, illetve a Magyar Turisztikai Ügynökség bevonása a projektek fejlesztésébe. A koncepció, illetve annak stratégiává fejlesztett változatának beemelése a Kormány által elfogadott stratégiai dokumentumok rendszerébe elengedhetetlen.

A koncepció jelen formájában megalapozó anyag. **A kiválasztott projektek részletes, mélységi kidolgozása elengedhetetlen a megvalósítást megelőzően. Ennek érdekében további, mélységi elemzésekre, tervezésre van szükség.**

A felállított intézményrendszer feladata a koncepcióban megfogalmazott projektötletek, mint fejlesztési csomagok megvalósulásának megtervezése, megrendelése, vagy befektetők keresése, a megvalósulás nyomonkövetése, szükség esetén a megvalósulás menedzsmentjének biztosítása, kommunikációja.

A megvalósítást érdemes a leghosszabb, legnagyobb erőforrásokat lekötő projektekkel kezdeni, hiszen ezen folyamatok előrehaladásával, az itt gyűjtött tapasztalatokkal a kisebb, kapcsolódó projektek megvalósítása is gördülékeny lesz. Célszerű olyan összefüggő projektcsoportokat kialakítani, amelyek egységesen tudnak fejlődni, és egymásra hatásukkal szinergiák érhetőek el. A hálózatos projektek összehangolt megvalósítása szintén elengedhetetlen.

A projektek megvalósítását követően érdemes a már meglévő intézményrendszert megbízni az új attrakciók összehangolt és csomagyszerű működtetésével, hiszen csak így biztosítható a Pannónia Szíve program egységes arculata, és ismertté tétele akár nemzetközi szinten is. A projektek megvalósulása azok lezárultával értékelendő, a tanulságok levonása fontos, és azok beépítendőek a későbbi fejlesztésekbe.

7. MELLÉKLETEK

7.1. IRODALOMJEGYZÉK

- A Nemzetgazdasági Minisztérium Turizmusért felelős Helyettes Államtitkársága. (2014.). *Nemzeti turizmusfejlesztési koncepció 2014–2024*. Forrás: Nemzeti Tervezési Hivatal: <https://www.nth.gov.hu/hu/media/download/260>
- Bicske Város Önkormányzata. (2011.. március). *Nagy Károly Integrált Városfejlesztési Stratégia, Bicske*. Forrás: http://www.terport.hu/webfm_send/3651
- Demeter Zsófia. (2016.).
- Dr. Balogh, L., Kecskemétiné Petri, A., Dorka, P., Kiss, G., & Dr.Győri, F. (2015.). *Sporttudományi fogalomtár*. Forrás: http://www.jgypk.u-szeged.hu/tamop15e/tananyag_html/fogalomtar/t.html
- Dreher Zrt. (2016.). Forrás: <http://dreherzrt.hu/dreher-a-gyar/>
- EMMI. (2016.). *Közoktatási Információs Rendszer*. Forrás: https://www.oktatas.hu/hivatali_ugyek
- Európai Bizottság. (2016.. február 26.). *2016. évi országjelentés – Magyarország*. Forrás: [ec.europa.eu: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_hungary_hu.pdf](http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_hungary_hu.pdf)
- Fejér Megyei Önkormányzat. (2016.). *Fejér megye területfejlesztési koncepció környezeti értékelés tematika*. Forrás: http://www.fejer.hu/_user/browser/File/Ter%C3%BCletfejleszt%C3%A9s/k%C3%B6rnyezeti%20%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9s%20tematikax.pdf
- Fejér megyei Önkormányzati Hivatal. (2014.. március). *Fejér megye Területfejlesztési Koncepciója*. Forrás: Fejér megye honlapja: http://www.fejer.hu/_user/browser/File/Ter%C3%BCletfejleszt%C3%A9s/12_FM_koncept_1_sz_%20mell.pdf
- Forster Központ. (2016.). *Cziráky-kastély. Lovasberény*. Forrás: <http://www.forsterkozpont.hu/helyszinek/cziraky-kastely-lovasbereny/633>
- Gánt község Önkormányzata. (2016.). *Bauxitbánya múzeum*. Forrás: [gant.hu: http://www.gant.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=32&Itemid=46](http://www.gant.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=32&Itemid=46)
- Happ, É. (2011.). *Doktori (Ph.D.) Értekezés*. Forrás: <http://ilex.efe.hu/PhD/ktk/happeva/disszertacio.pdf>

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- KD-ITS KONZORCIUM. (2015). *Bicske város Integrált Településfejlesztési Stratégiája*.
- Közép-Pannon Regionális Fejlesztési Zrt. (2015.). *Bicske város integrált településfejlesztési stratégiája - I. Megalapozó vizsgálat*. Forrás: Bicske.hu: http://bicske.hu/sites/default/files/2_szamu_melleklet.pdf
- Közgazgatási és Igazságügyi Minisztérium. (2012). *Kincsem - Nemzeti lovasprogram*. Forrás: http://www.lovasok.hu/upload/Kincsem_Nemzeti_Lovas_Program.pdf
- KSH. (2012.. augusztus). *Földhasználat és állatállomány Magyarországon, 2010*. Forrás: KSH: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/foldhaszn/foldhaszn10.pdf>
- KSH. (2013.). *Népszámlálás 2011 - Demográfiai adatok*. Forrás: KSH: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_04_2011.pdf
- KSH. (2013.). *Népszámlálás 2011 - Iskolázottsági adatok*. Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_07_2011.pdf
- KSH. (2013.). *Népszámlálás 2011 – Területi adatok – 3.7. Fejér megye*. Budapest: KSH.
- KSH. (2014.). *Népszámlálás 2011 - Foglalkoztatás, munkanélküliség, ingázás*. Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_08_2011.pdf
- KSH. (2015.). *Magyarország 2015*. Forrás: KSH: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2015.pdf>
- KSH. (2016.. április 8.). *A háztartások fogyasztása, 2015*. Forrás: Központi Statisztikai Hivatal: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/haztfogy/haztfogy1512.pdf>
- KSH. (2016.). *Fejér megye statisztikai évkönyve, 2015*. Budapest: KSH.
- KSH. (2016.). *Fókuszban a megyék - 2016. I. - III. negyedév*. Forrás: KSH: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/161/index.html>
- KSH. (2016.). *Interaktív térképek*. Forrás: <https://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/nepesseg.html?mapid=WNT001>
- KSH. (2016.). *Tematikus térképek - lakás*.
- Lovasberény hivatalos honlapja. (2016). *Kápolna*. Forrás: <http://www.lovasbereny.hu/telepulesunk/latnivalok/kapolna>
- Magyar Geocaching Közhasznú Egyesület. (2004.). *Barki sziklák*. Forrás: <https://www.geocaching.hu/caches.geo?id=994>
- Magyar TDM Szövetség. (2016. . november). *TDM szervezetek*. Forrás: http://www.tdmszovetseg.eu/tdm_szervezetek

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- Magyar Turisztikai Hivatal. (2005.. január). *Nemzeti Turizmusfejlesztési stratégia, 2005-2013*.
Forrás:
http://szakmai.itthon.hu/documents/28123/121718/440_nemzeti_turizmusfejl_strat052013.pdf/7f4e0c2f-ddeb-4d23-9150-000e3bb4d628
- Magyar Turisztikai Ügynökség. (2016.). *Turizmus Magyarországon, 2015*. Forrás: itthon.hu:
http://itthon.hu/documents/28123/4083489/MTE_4000_105x210_LA4_StatVegleges_2015_HU_web.pdf/e559688c-549d-4008-bc63-fabfb7e3a604
- Magyarország Kormánya. (2014.. augusztus 15.). *Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014-2020-as fejlesztési időszakra*. Forrás: palyazat.gov.hu:
<https://www.palyazat.gov.hu/download.php?objectId=52032>
- Magyarország Kormánya. (2016.. április). *Magyarország 206. évi reform programja*. Forrás:
http://kfib.hu/uploads/Nemzeti_Reform_Program_2016.pdf
- Marosi, S., & Somogyi, S. (1990.). *Magyarország kistájainak katasztere I. - II.* Budapest: MTA FKI.
- Martonvásár hivatalos honlapja. (2016.). *Brunszvik-kastély és parkja*. Forrás:
<http://www.martonvasar.hu/news.php?readmore=56#BEMUTATKOZAS>
- Miniszterelnöki Hivatal. (2004.). Módszertani útmutató a kormányzati stratégiai tervezéshez.
- Nemzetgazdasági Minisztérium. (2011.). *Az Európai Unió Területi Agendája 2020*. Forrás: kormány.hu:
<http://ngmszakmaiteruletek.kormany.hu/download/a/a4/b0000/Ter%C3%BCleti%20Agenda%202020.pdf>
- Nemzeti Fejlesztési Minisztérium. (2014.. augusztus). *Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia*. Forrás: <http://docplayer.hu/810038-Nemzeti-kozlekedesi-infrastruktura-fejlesztési-strategia-strategiai-dokumentum-2014-augusztus.html>
- Nemzeti Tervezési Hivatal. (2014.. január 3.). *Országos Fejlesztési és Terülefejlesztési Koncepció*. Forrás: Nemzeti Tervezési Hivatal:
<https://www.nth.gov.hu/hu/media/download/321>
- Országos Meteorológiai Szolgálat. (2016.). *Magyarország*. Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat:
http://www.met.hu/eghajlat/eghajlatvaltozas/megfigyelt_valtozasok/Magyarorszag/
- Országgyűlés. (2016.. december 29.). *2016. évi CLVI. törvény a turisztikai térségek fejlesztésének állami feladatokról*. Forrás: Nemzeti Jogszabálytár:
http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=199214.331389

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium . (2008. április). *Országos ökoturizmus fejlesztési stratégia*. Forrás: www.termeszetvedelem.hu:
http://www.termeszetvedelem.hu/_user/downloads/okoturizmus/okoturizmus_strategia_X.pdf

Önkormányzati Minisztérium Turisztikai Szakállamtitkársága. (2010.. január). *A kerékpáros turizmus fejlesztési stratégiája 2010-2015*. Forrás:
http://www.terport.hu/webfm_send/248

Szakmai Egyesület Műemlékeinkért közhasznú szervezet. (2010.). Forrás:
<http://www.czirakykastely.eoldal.hu/fenykepek/a-muemlekegyuttse-bemutatasa/kastely/>

Tájházszövetség. (2016.). *Lenke Galéria - tájház, Lovasberény*. Forrás: tajhazszovetseg.hu:
http://tajhazszovetseg.hu/lenke_galeria_tajhaz_lovasbereny

Tassiopoulos, D. (2008.). *New Tourism Ventures: An Entrepreneurial and Managerial Approach*. Cape Town, Dél-Afrika: Juta & Co Ltd.

Tordas község Önkormányzata. (2012.). *Történelmünk*. Forrás:
<http://www.tordas.hu/tortenelmunk.html>

Vál község hivatalos honlapja. (2016.). *Nevezetességek*. Forrás: <http://val.hu/a-telepules/nevezetessegek/>

Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértesi Térségi Fejlesztési Tanács. (2015). *A kerékpárút-hálózat fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata a VVVTFT működési területén*.

VVVTFT. (2012.. április 24.). *Velencei-tó és térsége, Váli-völgy, Vértesi Térségi Fejlesztési Tanács Szervezeti és Működési Szabályzata*. Forrás: Fejér megye honlapja:
http://www.fejer.hu/_user/browser/File/VVVTFT/SZMSZ.pdf

ETYEK TELEPÜLÉST ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

35. ábra: Etyek központi látványterve

Forrás: Dobrosi Tamás

ETYEKI MŰHELY

A fejlesztés háttere

Az Etyeki Műhely a 60-as évektől fokozatosan kezdett kialakulni. Egy képzőművész házaspár, **Csákvári Nagy Lajos és Csókos Varga Györgyi** az 50-es évek elején Budapestről előbb Csákvárra, majd néhány év múlva Etyekre költözött. Családi házukban - mely egyszerre volt otthon, műterem, alkotóház és műhely - alkottak. Nyolc gyermekük a szülők mellett sajátította el a képző- és iparművészet egyik-másik vagy egyszerre több ágát. Az apa festő, szobrász, dolgozik fával, kővel, fémekkel. Országosan ismert művészekkel monumentális fali mozaikokat készít közintézményekben. Az anya szintén festő, de az érdeklődése nem áll meg a festőállványnál. A II. világháború során Etyekre települt székely asszonyok szövőkultúrája felkelti a művész figyelmét és tudományos alapossgal gyűjtésbe kezd. Ezt a munkát élete végéig folytatta, rengeteg feldolgozatlan anyagot hátra hagyván. Itt kapcsolódott a professzionális művész a népi művészet tradicionális értékeihez. Számos könyvet írt és adott ki önéletről, állami támogatás híján.

A családi ház a Magyar utca végén találkozó helyévé vált a képző- és iparművészet valamennyi ágát művelők között. Jöttek barátok, művésztársak, érdeklődő és tanulni vágyó

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

fiatalok. A ház egy reneszánsz műhelyre hasonlított. Pezsgő élet folyt a házban és az udvaron, a műtermekben – amik egyben a lakószobái voltak – s különböző műhelyekben. A férfiak faragtak itt fából, ki kőből, a vasas műhelyben hegesztettek, kovácsoltak. A lányok fontak, szőttek, tanulták a különböző növényi festéseket, ismerkedtek a festőnövényekkel, amik egyben gyógynövények is voltak. Szerves tanítás-tanulás folyt az organikus Műhelyben, immár nagybetűvel! A fiatalok és idősek az itt szerzett tudást magukkal vitték és ők is tovább adták immár tanítványaiknak. A Nomád nemzedék szülőhelye és kezdeti székhelye Etyeken volt.

A család, a Műhely alapja volt a rendszerváltás idején megszülető Etyeki Művészeti Iskolának is. Ennek számos oktatója a Műhely egykori diákja lett és ma is az.

A család és az Etyeki Műhely Európa számos országában kiállította alkotásait. Csókos Varga Györgyi több kitüntetést kapott pályafutása során (Élő Nemzeti Kincs, Hungaria-, Nostra-, Podmaniczky- és Életfa-díj, Etyek Díszpolgára cím, valamint Ő és az általa létrehozott Etyeki Műhely Magyar Örökség lett 2011-ben.

Az Etyek Magyar utca 65. alatti házat és a benne lévő művészeti hagyatékat az örökösök közkinccsé kívánják tenni oly módon, hogy az alkotók műveinek látogatható állandó kiállításán túl, élő, alkotóműhely lehetőség is legyen.

A projekt célja:

A fejlesztés célja **autentikus bemutató műhely létrehozása** a magyar művészet számára méltó környezetben.

36. ábra: Az Etyeki Műhely néhány alkotása

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Etyek népművészeti kultúráját előirányzó, Etyeki Műhely újjáélesztése: Az eredeti, Magyar utcai, Csókos-Varga Györgyi és Csákvári Nagy Lajos családi ház és műhely épületének rekonstrukcióját követően egy **interaktív alkotóműhely és emlékház** őrizheti a művészet ősi hagyományait. A családi ház, mint az alkotók hétköznapi környezetét és otthonát bemutató múzeumként üzemelhet, az egykori műhely pedig valamennyi területével újra funkcionálhat.

Az emlékház és műhely szomszédságában egy környezetbe illő, **autentikus galéria** alakítható ki, mely tematikus szervezés mellett ad otthont a család és tanítványaik alkotásainak.

DÁVID-MAJOR FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

Annak ellenére, hogy részben természeti adottságokon alapul, az aktív turizmus egyik formája, **a lovas turizmus Magyarországon a hagyományos vonzerők egyik kiemelkedő területe.** A 1990-es évek eleje óta növekszik a kereslet a lovaspanziók, istállók, lovas szolgáltatásokat nyújtó intézmények iránt, ennek megfelelően alakult a kínálat is. A lovasturisztikai létesítmények és szolgáltatások szinte az ország egész területén megtalálhatók. Általában problémát jelent a lovasturisztikai szolgáltatások folytatásához szükséges szakismeretek hiánya, a nem megfelelő számú lovasoktató, a nyelvismeret hiányosságai, valamint a nem megfelelő lóállomány. A lovagló kultúra színvonala alacsony (ennek ellenére erről pozitív kép él még a külföldiekben), hiányoznak a kijelölt lovas túraútvonalak is.

A Dávid-major eredetileg magtárként szolgált. 1996-ban lett átalakítva istállónak, ennek eredményeként 6 box és 16 állás lett kialakítva. **A környező táj nagyszerű lehetőséget kínál**

a tereplovaglásra, a homoktalajos karám pedig a kezdőknek nyújt segítséget az alapok elsajátítására, valamint a lovak napi edzésére. A lovak számára 50 hektár szakaszos legeltetést biztosító terület áll rendelkezésre.

A projekt célja

A fejlesztés célja a **lakóépület és az istállók bővítése, korszerűsítése**.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A projekt elemei:

- ◆ A **lakóépület bővítése** 6 vendégszobával
- ◆ A **bértartási lehetőségek bővítése** 6 bokszt és 8 db állás kialakításával
- ◆ **Új tanpálya** kialakítása
- ◆ **Fedeles lovarda, 20x40 m-es pályával**

PINCERENDSZER GASZTRONÓMIAI FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

A magyar borkultúra évezredes múltra tekint vissza. Megfigyelhető, hogy a hazai borkultúra sokkal hamarabb magára talált, és újra kezd nemzetközileg is ismert lenni, mint a magyar gasztronómia. Magyarországon ma mintegy 69 300 hektáron termesztnek szőlőt, amivel a világ első 25 országa között foglal helyet. Az éghajlat egyik legfontosabb eredménye az egyes évjáratok különbözősége: a borminőség évenkénti nagy változatosságát, a borok minőségét a sajátos magyar táj, a talajok és a domborzati viszonyok sokszínűsége is meghatározza. Ma 22 borvidék található hazánkban, és egyre több borvidék központjában működnek helyi információs központok ("borok háza"), amelyek a tájékoztatáson kívül a borok bemutatására, rendezvények szervezésére és a borutak kiindulópontjaként vagy állomásaként is szolgálnak. A szinte minden borvidéken kiépülő borutak nemcsak a borok iránt érdeklődőknek kínálnak gazdag lehetőségeket, hanem egyéb programokat is szerveznek. **A kereslet egyre inkább a jobb minőségű, drágább borok felé tolódik el.**

A magyar gasztronómia az ország határain kívül is ismert, a hagyományos magyar ételek értéket, ezáltal turisztikai vonzerőt jelentenek. A hazánkba látogató külföldi olyan sajátosan magyar ételekkel találkozik, mint a töltött káposzta, a paprikás csirke, a lecsó, vagy az édességek közül a meggyes rétes és a káposztás cvekedi. A hagymás, rántásos elkészítési eljárást sehol máshol a világon nem alkalmazzák, a kalocsai vagy szegedi fűszerpaprika, a makói hagyma, a téliszalámi hungarikumok. A magyar konyha e mellett számtalan olyan ételt is felvonultat, amelyek a legmodernebb étkezési elvárásokhoz is

igazodnak: ilyenek pl. a vad-, hal- és szárnyas ételek, illetve a magyar zöldségekből, gyümölcsökből készülő saláták. A magyar ételkultúra öregbítése nem képzelhető el a magyar mezőgazdaság még fellelhető nemzeti értékeinek megőrzése nélkül. A magyar gasztronómiáról kialakult kép az elmúlt időszakban nem egyértelműen pozitív, ami részben annak köszönhető, hogy a vendégek gyakran egysíkú, fantáziátlan kínálattal, és gyengén, rossz minőségben kivitelezett ételekkel találkoznak.

Az Etyeken jelenleg is – bár szezonálisan/időszakosan – üzemelő gasztro- és bor sétányokon megrendezésre kerülő fesztiválok már most is felkeltik a kulináris élvezeteket kedvelő látogatók érdeklődését minőségi, helyi-autentikus kínálatukkal. Az infrastruktúra, az arculat és a brand megteremtésével Egyek és térsége saját termékei és a minőségi szolgáltatások révén a gasztroturizmus egy kiemelkedő példájává válhat a közeljövőben.

A gasztroturizmus helyszínein (Újhegy, Öreghegy, Körpince és Kecsegyödör) igazi gourmet-hangulat tapasztalható. A négy, önmagában is közkedvelt helyszín nem közvetlenül egymás mellett helyezkedik el, hanem körülölelve a település magját, különböző településrészekbe csábítják a látogatókat. A fentiekben ismertetett négy pince együttes, jellemzően borkészítéséről ismert.

A projekt célja

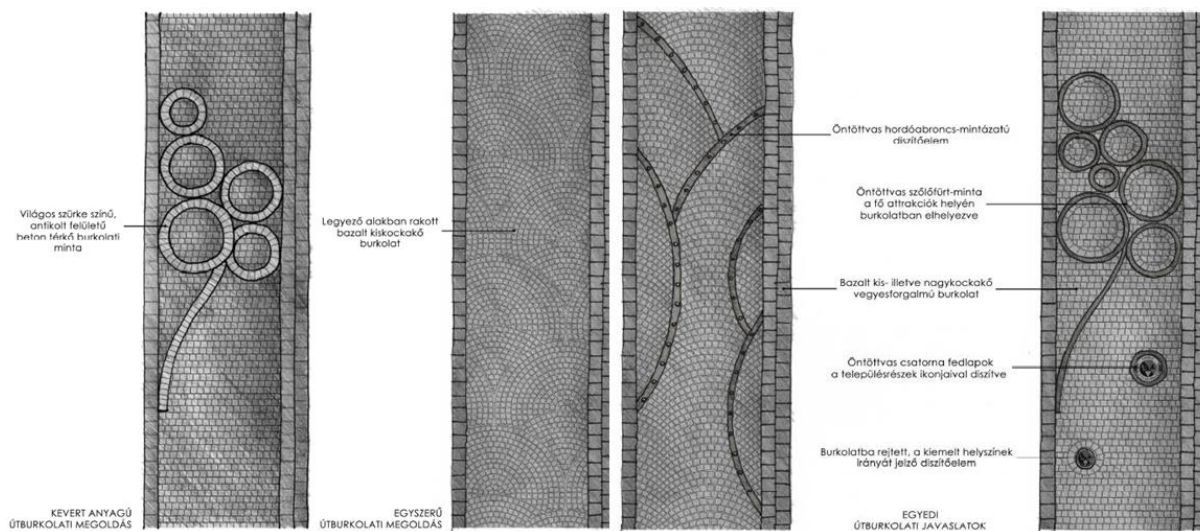
Mivel térben elkülönülnek, így jelentős az **egységes arculat és hangulat megteremtése**, mely összefogja a különböző pince-zónákat.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

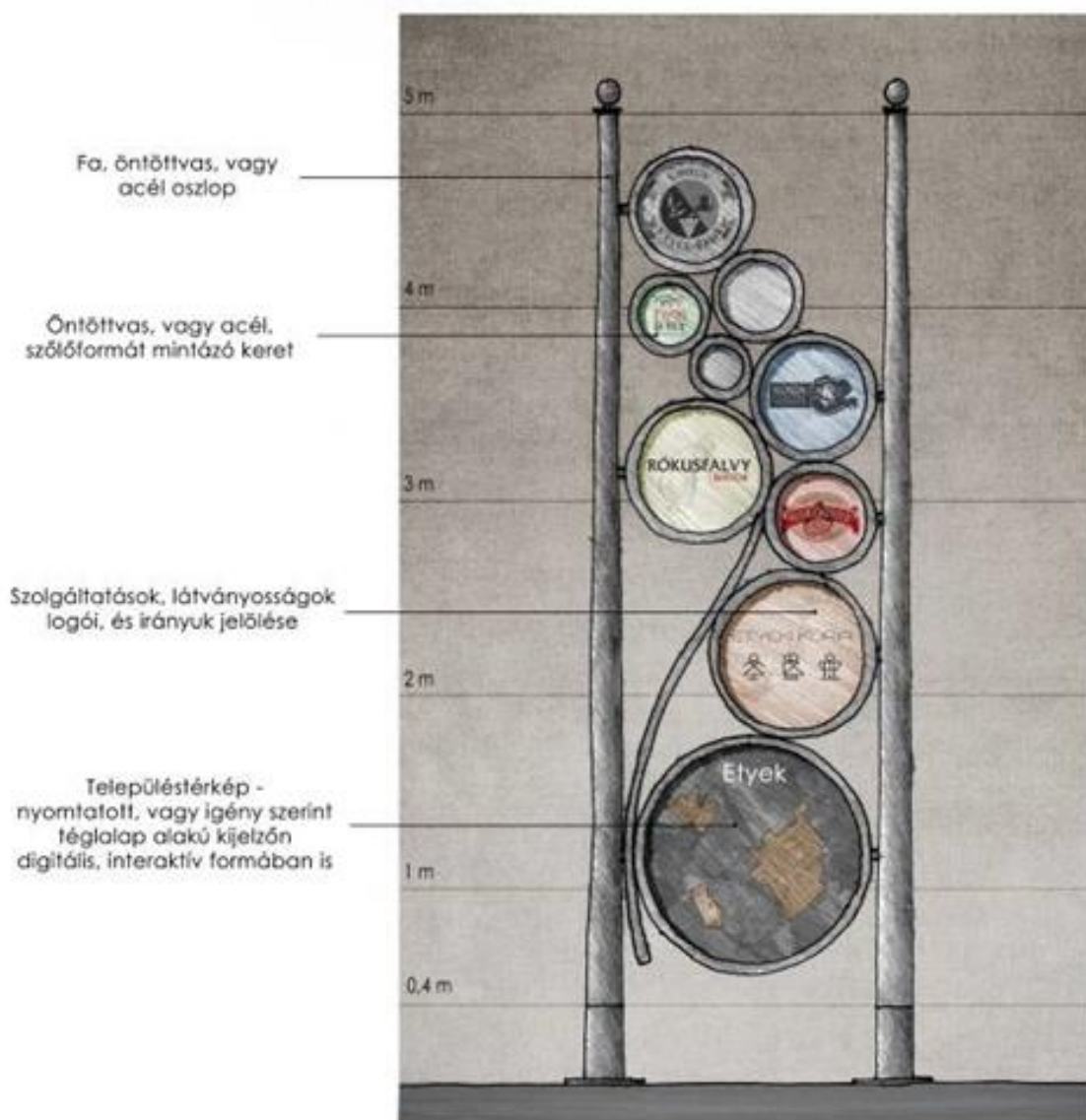
Fejlesztési elemek:

- ◆ **egységes, hangulatos bazaltkő-sétány** a vendégcsalगतó pincék előtt

37. ábra: Az etyeki gasztrosétány egységes arculata 1.

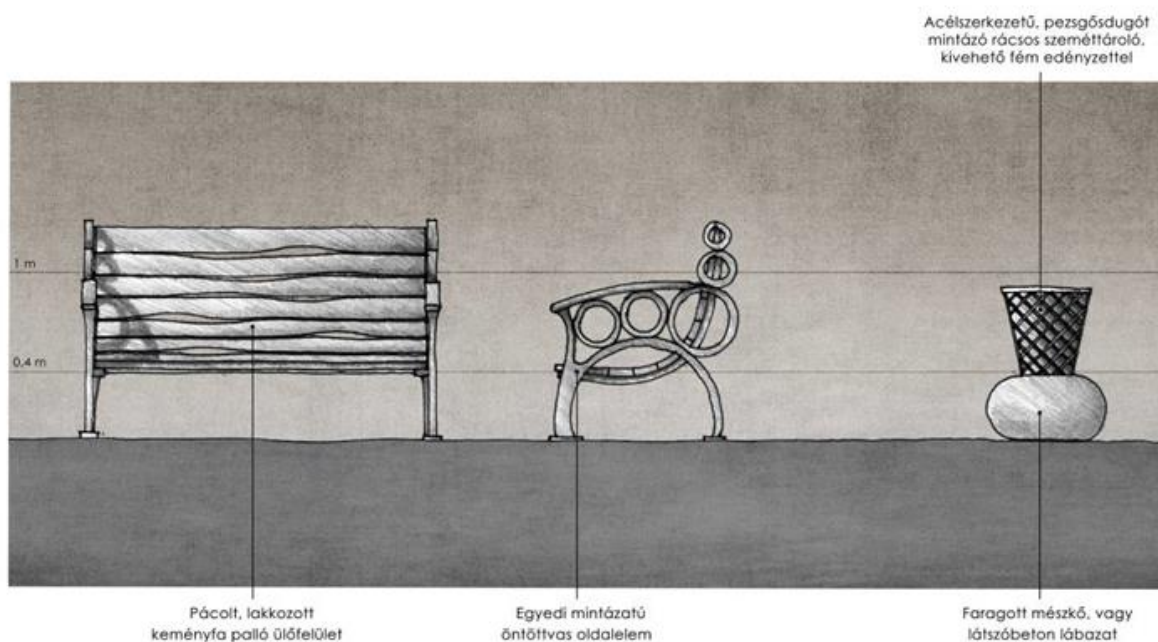
38. ábra: Az etyei gasztrosztány egységes arculata 2.

Etyek - információs tábla vázlatterve

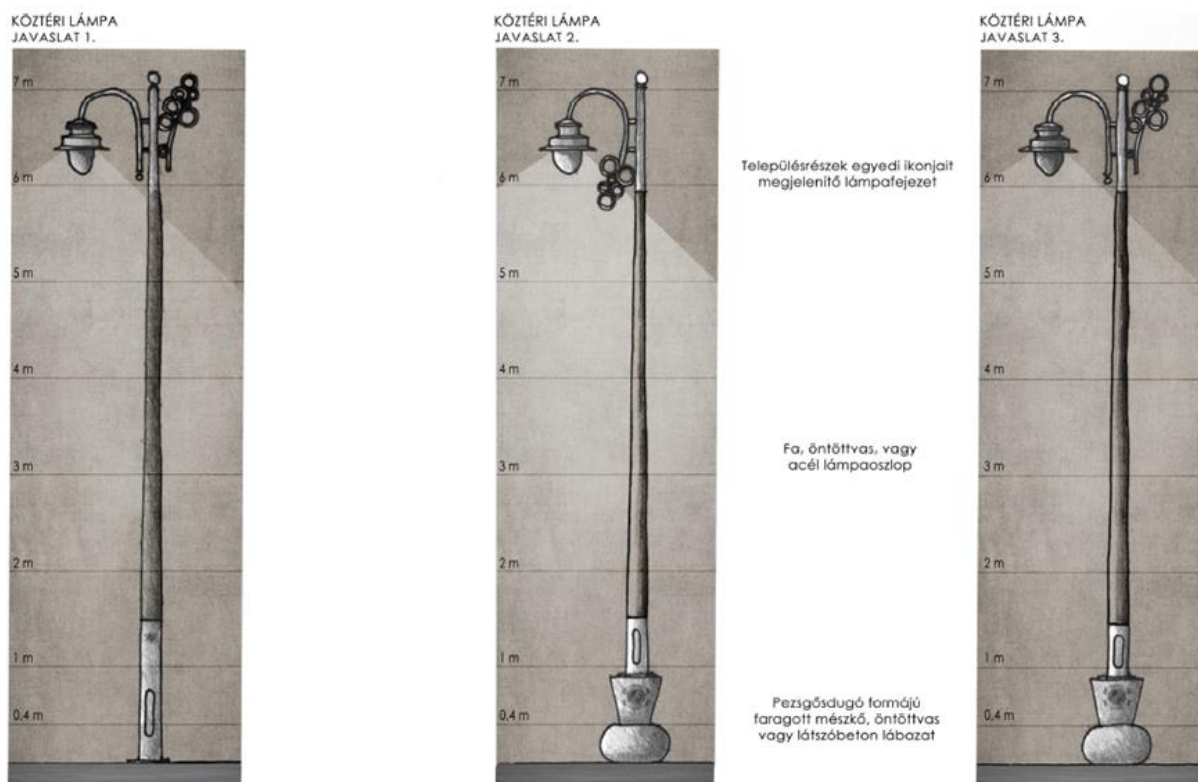
- ◆ **arculatba illő touch info pultok**, melyekről letölthetőek a turista információk
- ◆ e-padok, melyeken tölthető a **virtuális útikönyv alkalmazást** futtató okos telefon

39. ábra: E-padok

Etyek - padok, és szeméttárolók vázlatterve

- ◆ meleg fényű, hangulatos kandeláberek a sétány mentén és pincék előtt

Dobrosi Tamás kandeláber minták, javaslatok

A PINCERENDSZERHEZ, GASZTRO- ÉS BORTURIZMUSHOZ KÖTŐDŐ INFRASTRUKTURÁLIS FEJLESZTÉSEK

A fejlesztés háttere

Az Etyeken jelenleg is – bár szezonálisan/időszakosan – üzemelő **gasztro- és bor sétányokon megrendezésre kerülő fesztiválok** már most is felkeltik a kulináris élvezeteket kedvelő látogatók érdeklődését minőségi, helyi-autentikus kínálatukkal. Az infrastruktúra, az arculat és a brand megteremtésével **Etyek és térsége** saját termékei és a minőségi szolgáltatások révén **a gasztroturizmus egy kiemelkedő példájává válhat** a közeljövőben.

A gasztro- és borturizmus helyszínein (Újhegy, Öreghegy, Körpince és Kecsegyödör) igazi gourmet-hangulat tapasztalható. A négy, önmagában is közkedvelt helyszín nem közvetlenül egymás mellett helyezkedik el, hanem körülölelve a település magját, különböző településrészekbe csábítják a látogatókat. A fentiekben ismertetett négy pince együttes, jellemzően borkészítéséről ismert.

A projekt célja

A gasztroturizmus helyszínein az egységes arculatkialakítás mellett evidens az **infrastruktúra modernizálása** is, különös tekintettel a **közüzemekre, csapadék- és vízvezetésre, zöldfelületek** kezelésére.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az alábbi főbb projektelemek határozhatók meg:

- ◆ **bazaltkő sétány**
- ◆ elektromos légkábelek **földkábelekkel** történő kiváltása,
- ◆ felszíni **csapadékvíz-elvezető rendszer** és **csatornahálózat** kiépítése,
- ◆ **vezeték nélküli internet** hozzáférés biztosítása
- ◆ korszerű és egységes **turisztikai információs táblák** telepítése.
- ◆ **zöldfelületek** egységes kialakítása
- ◆ **utcabútorok**
- ◆ **kerékpáros infrastruktúra** kiépítése

SVÁBHÁZ TÖRTÉNELMI EMLÉKHELY ÉS MÚZEUM FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

A **kulturális turizmus** olyan piacképes termék, amely iránti kereslet fő motivációja az anyagi, tárgyi, szellemi értékek megismerése. **Tematikus elemei közé tartoznak a nemzeti és történelmi emlékhelyek, a történelmi személyiségekhez kötődő emlékek, tematikus útvonalak, hagyományok megismerése.**

A gasztronómia- és pezsgőkultúra mellett meghatározó **Etyek néphagyományőrző identitása** is. Lakossága számára jelentős a település történelme, származási gyökereik, a múltból fennmaradt emlékhelyek, épületek megőrzése. Ezt figyelembe véve, Etyeken a gasztroturizmus mellett jelentős szerepet kap a kulturális turizmus is.

A projekt célja

A hazai, etyeki népművészet és más érintett népcsoportok kitelepítését dokumentáló emlékhely kialakítása Kitelepítettek Magyarországi Emlékházának néven. A fejlesztés helyszíne az Óvoda utcai Svábház. Cél továbbá a svábokhoz jellegzetesen köthető **mesterségek bemutatása, a svábok szerepének bemutatása a magyarországi polgárosodásban,** ill. a kitelepítéssel érintett összes népcsoport **szenvedéstörténetének** bemutatása.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az Etyek, Óvoda utca 3. (helyrajzi szám: 807) alatti telken áll egy L alakú lakóépület, melyet alaposan átalakítottak az elmúlt évtizedekben, valamint az északi oldalhatáron egy hosszú, több részből toldott melléképület.

40. ábra: Svábház, jelenlegi állapot

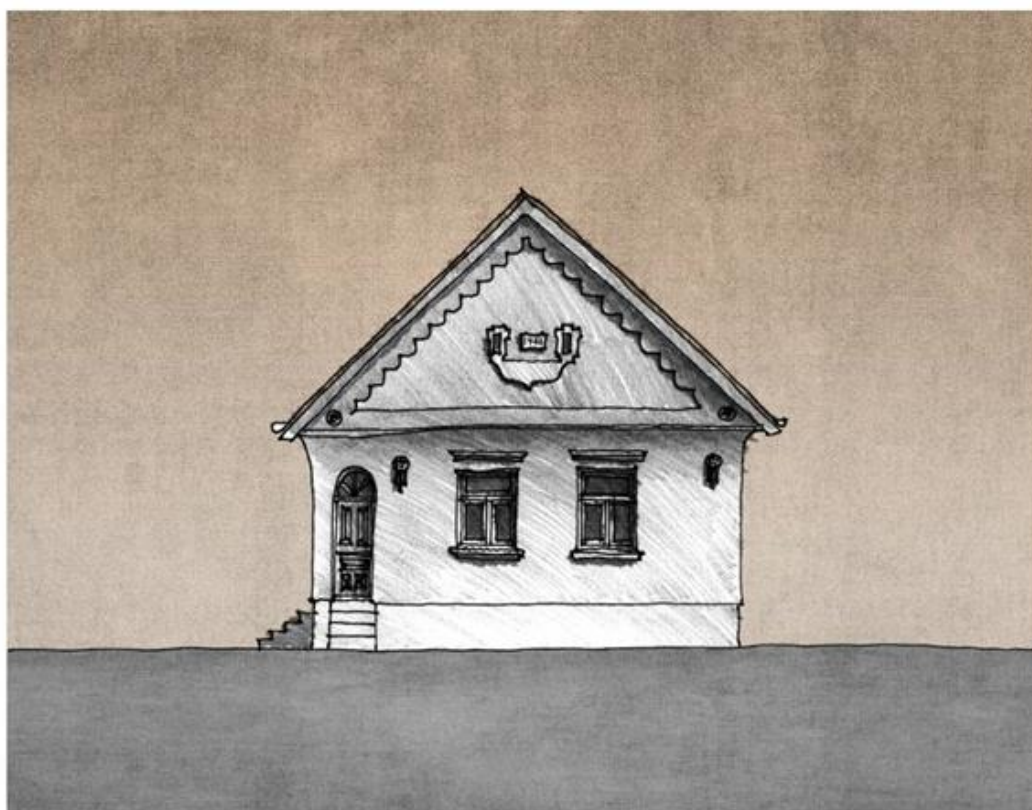

Az egykori lakóházat javasolt az **eredeti formájára visszaalakítani**: a déli oldalon befalazott szárazkapu és az eredeti tornác kibontása, a homlokzati nyílások visszaalakítása és a kis kazánház eredeti formájúra alakítása. Az épületet falátvágással javasolt szigetelni, valamint megoldandó feladat a pinceszint víztelenítése is.

A főépületben az eredeti funkciók szerint javasolt egy **„tájház” kialakítása**, a település birtokában lévő, berendezési tárgyakkal bútorozva. A sváb emlékházban a **skanzen jellegű berendezés és a sváb mesterségek interaktív tárlata** mellett, a második világháborút követő **kitelepítésről is javasolt egy tárlat létrehozása**, mely a 21. század technika segítségével mutatja be a szülőföldjükről elűdözött lakosok szenvedéseit: (eredeti fotók és képek mellett 3D-s kivetítés az 1946-os eseményekből, hangosfilm stb.).

A melléképületben javasolt **kiállító- és konferenciaterem kialakítása**, melynek pontos tematikai és építészeti megfogalmazása annak előkészületi munkálatai miatt a projekt második ütemében történhet meg (történész szakértő és kiállítás berendező, valamint építésztervezők együttes munkájával jöhet létre a program és az azt befogadó épület formája, mely jelen esetben még nincs előkészítve).

41. ábra: Svábház látványterv

Etyek - sváb háztípus jellegzetes homlokzata

Javaslat:

A kiállítás a **Terror Háza Múzeum kiállítási elvei alapján** születne meg (eredeti állapotában mutatja be a múlt század közepének állapotát, sűrítve mindazt, ami a negyvenes-ötvenes évek lényege volt: félelem és terror), melynek eredetiségét szakmailag elismert történészek garantálják. Az ingatlan mérete és elhelyezkedése (önkormányzati parkterülettel határos) jó lehetőséget teremt különböző **közösségi, kulturális események megrendezésére**, melyek kiegészítik a településen tartott gasztronómiai rendezvényeket.

PEZSGŐKULTÚRA ÚJJÁÉLESZTÉSE, PEZSGŐMÚZEUM, PEZSGŐFÜRDŐ,
LÁTOGATÓKÖZPONT KIALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

A magyar borkultúra évezredes múltja tekint vissza. Megfigyelhető, hogy a hazai borkultúra sokkal hamarabb magára talált, és újra kezd nemzetközileg is ismert lenni, mint a

magyar gasztronómia. Magyarországon ma mintegy 69 300 hektáron termesztnek szőlőt, amivel a világ első 25 országa között foglal helyet. Az éghajlat egyik legfontosabb eredménye az egyes évjáratok különbözősége: a borminőség évenkénti nagy változatosságát, a borok minőségét a sajátos magyar táj, a talajok és a domborzati viszonyok sokszínűsége is meghatározza. Ma 22 borvidék található hazánkban, és egyre több borvidék központjában működnek helyi információs központok ("borok háza"), amelyek a tájékoztatáson kívül a borok bemutatására, rendezvények szervezésére és a borutak kiindulópontjaként vagy állomásaként is szolgálnak. A szinte minden borvidéken kiépülő borutak nemcsak a borok iránt érdeklődőknek kínálnak gazdag lehetőségeket, hanem egyéb programokat is szerveznek. **A kereslet egyre inkább a jobb minőségű, drágább borok felé tolódik el.**

A magyar borkultúrában Etyek egy különleges termékkel pozícionálhatja magát, önálló arculatot kialakítva. **A pezsgő, mint fogalom, mint termék, és mint brand meghatározza Etyek jövőbeli arculatát.**

De miért pont pezsgő? Hiszen a borturizmus már bontogatja szárnyait a térségben. E tény természetesen erősítheti a település turisztikai pozícióját, ám nem elég ahhoz, hogy kitűnjön a borturizmus területén érzékelhető túlkínálatból. Ezért szükséges egy olyan termék, mely egyértelműen azonosítja a térséget, és kellőképp egyedi ahhoz, hogy szinte hazai versenytárs nélküli turisztikai fogalmat generáljon.

Az elmúlt években egyre jelentősebb szerepet kap a pezsgő-, és habzóborfogyasztás a gasztronómia területén. Míg 2010 előtt a magyar családok többsége különleges családi események és alkalmak esetén bontott pezsgőt (születésnap, esküvő, ballagás, szilveszter stb.), az utóbbi években baráti összejöveteleken, kerti partik alkalmával, egy kellemes nyári estén vagy akár reggeli fogyasztásához is az asztalra kerül a csillogóan buborékos ital. E tendencia nemzetközi szinten, Európában és világszerte is megfigyelhető. A pezsgők, habzóborok imázsa egy sokkal lazább, sikesebb irányba formálódik, ma már szinte trendi a fogyasztása, megnyerve újabb és újabb célcsoportokat, akik a minőségi fogyasztás hívei, nem csak a gasztronómia, hanem a turizmus területein is, kiváló célcsoportot képezve Etyek turisztikai desztinációja számára is.

Nemcsak Etyek, de Magyarország számára is büszkeség, hogy létezett egy termék, mely világszerte is ismert és elismert (még ha meg is kopott régi fénye): a Törley pezsgő. Ez pedig az az egyedi versenyelőny, melyet felhasználva kialakítható a település régi-új brandje, alapot nyújtva egy egész turisztikai desztináció megfogalmazásához. Etyek vidékén az 1900-as évektől jelentős a szőlőtermesztés, amely kötődik a Törley-pezsőgyár termeltetési tradícióihoz.

Tekintettel Magyarország már bemutatott adottságaira, a vízre, a fürdőkre építeni, mint turisztikai attrakciók általánosságban jó fejlesztési irány hazánkban. **Etyek esetén a fürdő kialakítása szervesen illeszkedne a bor- és pezsgőkultúrához.**

A gasztrokultúra és -turizmus szegmensein tovább haladva megfogalmazódott az igény egy olyan látogatóközpont (Pezsgővár) kialakítására, mely egyben innovatív és interaktív megoldásokat alkalmazó turisztikai központ is.

A projekt célja

A hazai, kiemelten a Törleyekhez kötődő pezsgőkészítés hagyományát, tárgyi és szóbeli emlékeit dokumentáló tárlat, „**Pezsgőmúzeum**” létrehozása, kitekintéssel az európai és világtrendekre, a hazai pezsgőkészítés jelenére.

A „**Pezsgő-fürdő**” létrehozása, amely 9.000 m² alapterületű létesítmény, összetéveszthetetlen dizájnnal, egyértelműen azonosítható figuratív elemekkel, amely megkülönböztető a világ bármely más pontján lévő fürdőtől, egységben gondolkodva pedig jól elválasztható bármely turisztikai desztinációtól. Legfontosabb elemei a pincesoros idéző épületkontúrok, „pezsgő-motívumok” természetes egybeolvadása az építészettel.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A borútba és az etyeki borhoz kötődő rendezvényekbe, tematikába integráltan, de önálló arculattal, és a speciális brandet hangsúlyozva kell kialakítani a „Pezsgőmúzeumot”.

A gasztroturizmus helyszínein (Újhegy, Öreghegy, Körpince és Kecsegyödör), igazi gourmet hangulat tapasztalható. A négy, önmagában is közkedvelt helyszín nem közvetlenül egymás mellett helyezkedik el, hanem körülölelve a település magját, különböző településrészekbe csábítják a látogatókat. A fentiekben ismertetett négy pince együttes, jellemzően borkészítéséről ismert. Egységes arculatuk révén, összeköttetésben egy ötödik, a 2016-ban még potenciálként fel nem fedezett területtel, megfelelően kapcsolódhatnak a pezsgőkultúrához: **az egykori, eredeti Törley pincék rekonstrukciójával egy olyan pezsgőmúzeum jöhet létre, mely bepillantást enged a pezsgőgyártás történetébe** (kezdetektől napjainkig kísérelhetjük végig a pezsgőgyártás fejlődését).

Az alábbi **fő projektelemek** különíthetők el:

- ◆ **Tematikus pezsgő kiállítás** létrehozása, a Törley gyár története különös tekintettel az etyeki kapcsolódásokra. A pezsgő- és habzóbor-készítés nemzetközi és hazai múltja, jelene és jövőbeli trendjei
- ◆ **Interaktív vak-pezsgőkóstoló**
- ◆ **Pezsgőbár, vinotéka** kialakítása

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ **Pezsgőhét rendezvény tematikájának, marketing stratégiájának összeállítása**

42. ábra: A Pezsgő-fürdő látványterve 1.

43. ábra: A Pezsgő-fürdő látványterve 2.

A „Pezsgő-fürdő” más, mint ami a köztudatban a mai közfürdőkről kialakult. Akárcsak egy ötcillagos szálloda szépségápolási részlege: exkluzív környezet, nyugtató atmoszféra, harmónia, kényelem, intimitás.

Autentikus, mégis korszerű – természet közeli, mégis komfortos. Ellentétek vonzásában, a szélsőségek tökéletes összeolvadásával jellemezhető a létesítmény.

Jellegét tekintve **exkluzív „gasztro-fürdő”**, ahol a megszokott fürdőszolgáltatások – mint medencék vagy szaunavilág – a luxus életérzést biztosító szépészet melléktermékei. Kiemelt szerepet kapnak a különböző **kényeztető terápiás kezelések**, melyek a vendéglátással maximális harmóniában, a bor- és pezsgőkultúrára építve tökéletes, komplex szolgáltatást biztosítanak. Különleges szépészeti kezelések, gasztronómiával összekapcsolt kúrák, minőségi mobiliákkal és modern műszerparkkal berendezett helyiségek, szakmailag magasan kvalifikált személyzet. A fenntarthatóság és a teljes körű felhasználás jegyében a térség termálforrásából készített krémeket, valamint helyi gyógyfüvekből és szőlőmagokból préselt olajokat alkalmaznak.

Kuriózum jellegéből és magas szolgáltatási színvonalából adódóan a létesítmény **a magasabban kategorizált, minőségi fogyasztóknak számító célcsoportokat hivatott megcélozni**, ezzel is elősegítve a térségbe érkező **fizetőképes látogatók** számának növekedését.

„Pezsgő-fürdő” tervezési program:

- ◆ 9.000 m² hasznos alapterület
- ◆ 3 szint
- ◆ 3.000 m² vízfelület
- ◆ exkluzív beauty kezelések

Helyiséglista ismertetése

- ◆ Földszint
 - recepció és fogadótere ajándékbolttal
 - koedukált öltöző kb. 50 db öltözőkabinnal és 1.000 db szekrénnel
 - orvosi rendelő és elsősegélynyújtó hely
 - irodák, személyzeti terek (teakonyha, étkezde, raktárak és öltözők), közlekedők és szociális blokkok
 - gépészeti tér
 - gazdasági udvar
- ◆ I. emelet
 - medencetér az alábbi medencékkel:
 - 25 méteres, szabadba kiúszó medence

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- Rubik élménymedence, mely minden igényt kielégítő élmény elemmel rendelkezik (fekvő masszázások, ülőpadok, vízkés, fúvókák) – lásd fentiekben
- galéria pihenőmedence – lásd a fentiekben
- szaunavilág: 4-5 db beltéri szauna, 2-3 db kültéri szauna, gőzkabin, hókabin, merülő medencék, masszázsmedencék, beltéri pihenő és kültéri pihenők
- melegkonyhás étterem, illetve büfé egység és kiszolgáló helyiségei (konyha, raktár, előkészítő helyiségek)
- személyzeti terek és közlekedők
- ◆ II. Emelet
 - beltéri galéria
 - kültéri és beltéri pihenőterek
 - beauty részleg – különleges kezelőhelyiségek (kb. 10-12 db), pihenő- és közlekedőterek
 - személyzeti és közlekedőterek

A pezsgőfürdő számára javasolt fejlesztési helyszín: Boti út mentén, a Szeplőtelen Fogantatás Kápolna lábánál található terület.

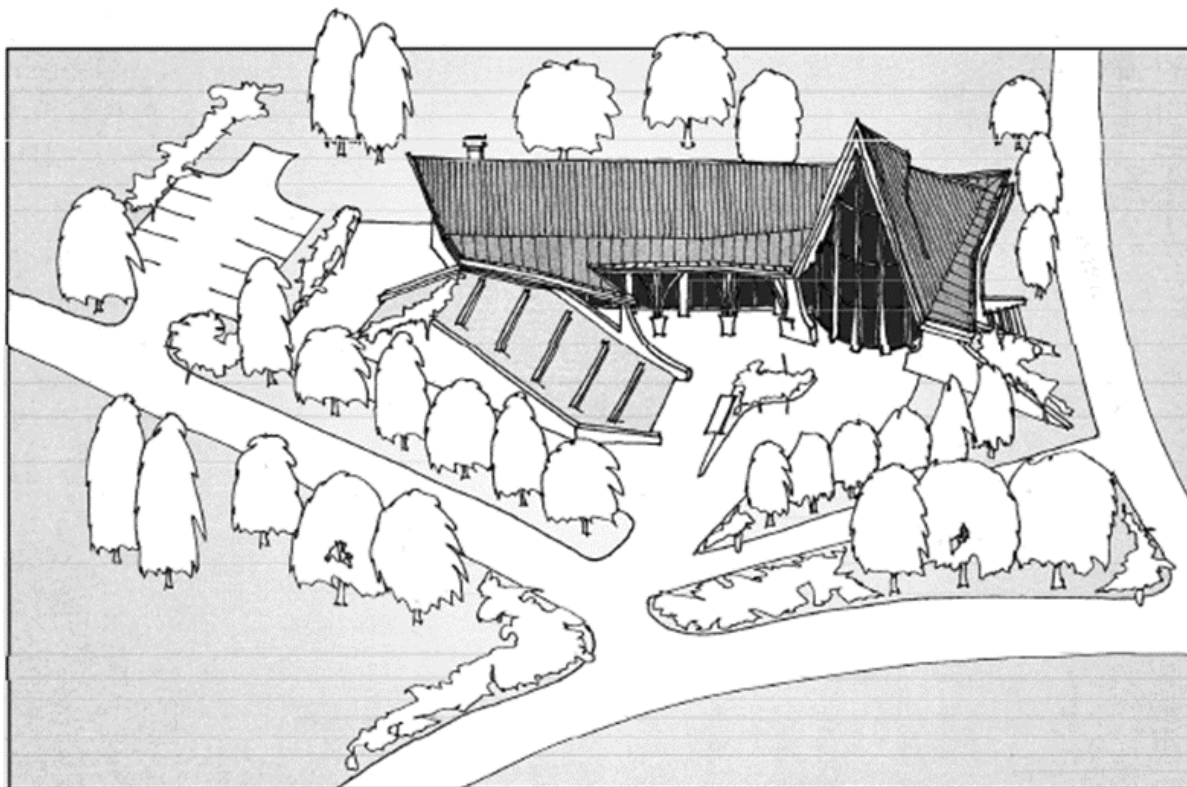
A Kápolna melletti **egykori Nazarénus remeteház felújítása és korszerűsítése** sajátos hasznosítási lehetőséget nyújthat. A lelki gyakorlatok megrendezéséhez Botpuszta valóban megfelelő hely lehet, amennyiben megépítésre kerül egy min. 3 csillagos **zarándokház**, hiszen az ott található kápolna biztosítja a szakrális helyszínt, míg a természeti adottságok az elvonulás lehetőségét és a nyugalmat. **A fejlesztés a Pannónia Szíve térségben megvalósuló Mária tisztelethez kapcsolódó fejlesztésekhez is szorosan illeszkedhet.**

A Pezsgővár tematikus részei:

- ◆ **tájékoztatás és programszervezés**
- ◆ **vinotéka**
- ◆ **e-bike kölcsönzés**
- ◆ **e-busz jegyvásárlás stb.**

A látogatóközpontot a település központjában javasolt létrehozni (Ötház és Vajda János utca közötti zöld terület).

44. ábra: Pezsgővár látogatóközpont, látványterv

TÖRLEY PEZSGŐ TÚRAÚTVONAL MEGVALÓSÍTÁSA

A fejlesztés háttere

A Törley Pezsgőpincészet Kft. küldetésének tekinti a pezsgőkultúra terjesztését, a pezsgőzés népszerűsítését, a sikeres nemzetközi példák meghonosítását, melyre piacvezető pozíciója is kötelezi. Évi 20-22 millió palacknyi pezsgő és 15-16 millió palacknyi minőségi bor előállításával, a Törley Kft. nem csak Magyarországon, de Európa számos országában, sőt a tengerentúlon is elismert szereplővé vált az elmúlt évtizedekben.

A projekt célja

A projekt célja olyan túraútvonal létrehozása, amelynek segítségével bemutathatóvá válik a híres magyar pezsgőgyártás folyamata a kezdetektől - a szőlőszemtől, a buborékig - a pezsgőig, hogyan is készül a Hungarikum Törley pezsgő. A javasolt Törley pezsgő túraútvonal: Etyek Törley szőlőültetvény - Etyek Törley szőlőfeldolgozó és látványkóstoló – Etyek fahordós Törley boros pince – Budafok, Anna utca Törley Látogatóközpont.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

1. Etyek és a pezsgőzés gyökerei – 1. Túraállomás: a Törley szőlőültetvény

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

Az Etyek–Budai borvidék az észak-dunántúli borrégió legkeletibb, a Buda környéki szőlőket felölelő része. Teljes termőterülete 5600 ha, ebből 3927 ha I. osztályú. Akárcsak a régió többi borvidékén, itt is szinte kizárólag fehérborokat termelnek, jellemzően reduktív technológiával. Talajai jellemzően mészkő, dolomit vagy homokkő alapkőzeten alakultak ki.

Törley József 1882-ben Etyek környékén talált a franciaországi Champagne-hoz hasonló talaj és klíma adottságokkal rendelkező szőlőültetvényeket, melyeknek borai kiválóan megfeleltek és megfelelnek ma is a pezsgő készítéséhez. A Törley pezsgő hosszú évtizedek óta őrzi vezető helyét a magyar pezsgőpiacon és a magyar emberek fejében szinte a pezsgő szó szinonimájaként él.

2. Szőlőfeldolgozó fejlesztése és látványkóstoló kialakítása – 2. Túraállomás: szőlőfeldolgozó és látványkóstoló

Ahhoz, hogy Etyek egy hiteles, népszerű és látogatható borrégiója legyen a turizmusnak, mint a magyar pezsgő hazája, otthona, a kis borászatokhoz hasonlóan látványossá kell tenni a termelést és a feldolgozást. Ültetvényeink mindig ápolat, rendezett képet mutatnak.

45. ábra: Törley szőlőültetvény, Etyek

Egy korszerű szőlőfeldolgozó üzemet kell - a környezetvédelmi szempontokat természetesen szem előtt tartva - akár új, látványosabb helyen felépíteni és látogathatóvá tenni. Egy modern látványkóstolóval egybekötve, egybeépítve a vendégek pezsgő alapbort, mustot és bort kóstolhatnak, miután megtekintették az ültetvényeket.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

3. Fahordós pince - 3. Túraállomás: fahordós pince

A Törley Kft. pincében nemcsak kiváló minőségű pezsgők, hanem díjazott borok is készülnek. Ahhoz, hogy a látogatók számára világossá váljon, a pezsgő nem 'maradék' borból készül, törekvés egy fahordós pincében megmutatni, minőségi pezsgőhöz, minőségi bort kell előállítani.

4. régi Törley pince (ma Orbán pince) – 4. Állomás: Törley pince / boros pince

Etyek szívében található az Orbán pince, mely korábban a cég tulajdonában is állt. Az etyeki turizmus fellendítése érdekében, a túraútvonal nagyon fontos állomása lehetne a fahordós Törley boros pince.

46. ábra: Orbán pince, Etyek

5. Anna utcai látogatóközpont – 5. Túraállomás: Törley látogatóközpont és rendezvényközpont / degorzáló pince

Törley József 1882-ben a pezsgő gyártásához Budafokon, az akkori Promontor területén lett, a jó minőségű pezsgő gyártásának előfeltételeit biztosító, ideális, télen-nyáron állandó hőmérsékletű, mészkőbevált pincékre, a pezsgő bölcsőhelyével Champagne-vidékével megegyezően. A gyárat francia szakemberek szerelték fel, francia származású volt az önállósodásáig gyárvezetőként dolgozó Louis François is.

A Törley Kft. jelenleg is Budafokon készíti pezsgőit: egyrészt a Háros utcában a tartályos erjesztésűeket, míg a tradicionális, palackban erjesztett pezsgőit az eredeti pezsgőgyárban, a

mostani Anna utcában. Ez utóbbi helyszínen van lehetősége a látogatónak megtekinteni a Törley látogatóközpontot és bepillantást nyerhetnek a pezsgőpincék rejtélyes világába.

A látogatóközpont fejlesztése

Törley látogatóközpontban éves szinten 15.000 látogató fordul meg, a 2010-es nyitás óta, több mint 300.000 turista és érdeklődő fordult meg a helyszínen.

Ipari környezetben, az eredeti épületekben és pincékben ma is zajlik a pezsgőkészítés. A komplexum a folyamatos felújítások ellenére is állagmegóvásra kényszerül. Olyan rejtett kincsei, mint a Zsolnay terem, sokszor zárva van a látogatók előtt. Lehetőség azonosítható egy rendezvényközpont és pezsgő kóstoló kialakítására, mellyel több tízezerre növelhetjük a látogatók számát. A látogatóközpont („múzeum”) fejlesztésével a magyarországi pezsgő világ bemutatása itt válna teljessé, ahol valamennyi pezsgőnket megkóstolhatja a vendég egy „múzeumi” tárlatvezetés és a degorzsáló pincénk megtekintése után.

6. Szent István Korona nagyhordó

A Törley Kft. tulajdonában lévő Szent István pincében található Európa egyik rejtett kincse, Közép-Európa egyik legnagyobb fahordója. Ezt bármelyik helyszínen látogathatóvá lehet tenni.

ÉLMÉNYFALU KIALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

A hazai turisztikai piacon eddig kis számban vannak jelen az **innovatív, komplex és újszerű megoldásokat alkalmazó termékek**, amelyek különleges vonzerőkkel, nagyprojektek esetében akár a „semmiből” kialakítva, **önállóan is vonzó kínálatot jelentve** csábítják a turistákat.

Nagyprojektre a leginkább kézenfekvő példa a **„klasszikus” témapark**, amelynek lényege, hogy a család minden tagja találhat magának egy egész napra szórakozást, növelve ezáltal a tartózkodási időt. E terméktípus **hiányzik a magyar turisztikai kínálatból**. Jelenleg két helyszín, az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark és a Magyar Vasúttörténelmi Park tekinthető országos, illetve regionális jelentőségű témaparknak Magyarországon. Ópusztaszer elsősorban a látogatók száma (mintegy 300.000 fő/év), a Vasúttörténelmi Park pedig a témához kötődő sokrétű kínálata (ugyanakkor a látogatók száma csupán 40.000 fő/év) révén sorolható az élménypark kategóriába.

A projekt célja

Etyeken javasolt egy Élményfalu kialakítása, olyan élményközpont létrehozása, mely méretét és szolgáltatását tekintve is nagyléptékű, és legalább európai szinten jegyzett desztináció legyen. **Az Alcsúti út és Korda út közötti területen** (összekötve ezzel a település központját a külterületen található Korda Filmstúdióval), közel 50 ha-on **javasolt létrehozni a Pannónia Szíve Élményfalut**.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az Élményfalu területei/elemei/szolgáltatásai:

Látványfürdő:

13.000 m² alapterületű, főépület.

A látványfürdő koncepció néhány jellemzője:

- ◆ Több száz méteres **üvegcsúszda**, mely a tenger mélyétől a sivatagon át a denevérek barlangjáig több helyszínt, és annak élővilágát mutatja be testközelből.
- ◆ **Vadvízi folyó**, melyen az óriásgumin utazva kellemes tempóban haladhatunk, miközben felfedezzük az élővilágot.
- ◆ **Medencék az éghajlatöveknek megfelelő növény- és állatvilág ötvözetében**. Pl. vízesés medence, mely az esőerdőt idézi.
- ◆ Az **éttermek**ben külön az adott földrész és/vagy ország jellemzői jelennek meg.
- ◆ **Trópusi sziget modell** kialakítása melynek partjától halakkal és cápával teli akváriumot láthatnak a fürdőzők. Az akváriumban egy üvegcsúszda fut végig, melyen átcsúszva egy pillanatra valóban a tenger nagyragadozóinak világában érezheti magát a látogató.
- ◆ „Izzasztó sarkvidéki” környezet. A 100 °C-os **szauna**, sarkköri látvánnyal egy üvegfalon túl.

Az épületet nem kizárólag a különleges látvány teszi egyedivé. **Sokszínű és kivételes programok** színesítik a szolgáltatáspalettát, melyek keretében lehetőség nyílik testközelből tapasztalatot szerezni egyes állatfajokról.

A látványfürdő épülete a „kettő az egyben” technikával valósulhat meg, vagyis épület az épületben elv szerint. Ahogy a fentiekben ismertettük, bár testközelinek érezhető a vendégek számára a látványos állatvilág, természetesen biztonsági és higiéniai, egészségügyi okokból (mind a látogatók, mind az állat-, és növényvilág szempontjából) a tropicariumot és a fürdőt,

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

minden területen (medencék, csúszda, szauna világ, éttermek stb.) biztonsági üvegfalakkal szükséges elválasztani egymástól, teljes szeparációval és külön légtechnikával.

Az épület biodóm tetőszerkezete külső időjárási tényezőtől függetlenül biztosítja a tropicáriummal ötvözött fürdő állandó mikroklímáját és ez által a komplexum egész éves üzemeltetését.

Hungarikum-fürdő:

A 11.000 m² alapterületű komplexum különleges épületszerkezettel rendelkezik: a magyar származású, Vásárhelyi Győző néven született **Victor Vasarely absztrakt művész** jellegzetes munkássága jelenik meg az üvegepület homlokzatán.

47. ábra: Hungaricum-fürdő látványterv

Kürtösi Péter: „Hungaricum-fürdő” épülete

Rubik-kocka medencék, gömböc élményelem, golyóstoll alakú csúszda, hűtőszekrény formavilágát tükröző jégkamra és C-vitamin bár: valamennyi, egy-egy híres, magyar találmány, és egyben tanító momentuma a komplexumnak.

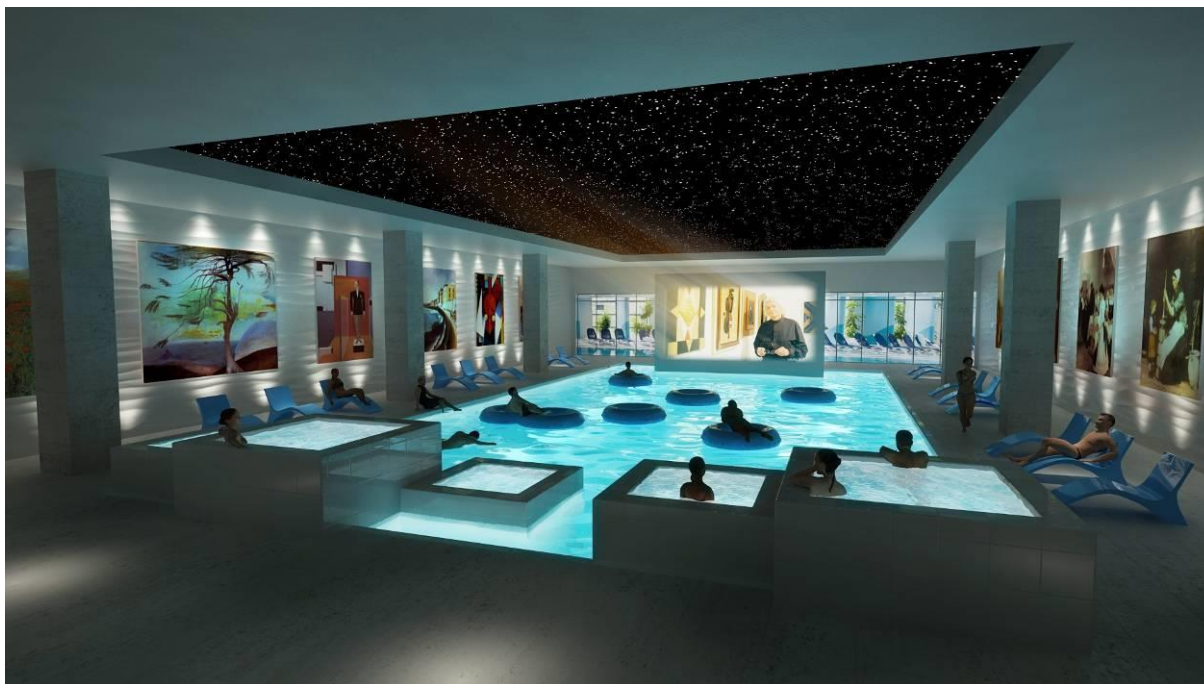
48. ábra: Rubik-kocka fürdő látványterv

A Hungarikum-fürdő célcsoportja a családok mellett, specifikus jellegéből adódóan elsősorban a nemzetközi turisták, iskolás csoportok (kirándulók), az egyedi attrakciót keresők és művészetkedvelők. Különleges tematikája révén **tökéletesen épül bele a Pannónia Szíve terület komplex szolgáltatás kínálatába**, tovább erősítve ezzel az egész éves látogatottság nyújtotta látogatószám növekedést a térségben.

A fürdőlétesítmény jellege szerint egy **„galéria-fürdő” (elsőként a világon)**, ahol a vendég valódi felfedezőnek érezheti magát: látogatása során lexikális tudása is gyarapodhat. A Hungarikum-fürdő ugyanis a legkorszerűbb technika alkalmazásával (pl. fényfestés, hologram és hangosfilm egyidejű használata) **vizuálisan és interaktív módon mutatja be nagy feltalálóink életművét, művészeink alkotásait vagy neves építészeink ismert épületeit.**

49. ábra: Hungaricum fürdő, galéria látványterv

Kürtösi Péter: Hungaricum fürdő, Galéria medence

E-AUTÓ ÉS E-BIKE INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

A fejlesztések következtében Etyek látogatószáma, és ezzel arányosan a személygépkocsik és turista buszok száma is rohamosan nőhet és kiegyenlítődhöz az év 365 napjára. A fenntarthatóság jegyében a település természet közelségének megőrzése és a környező táj védelme érdekében **törekedni kell a környezettudatos megoldások alkalmazására**. A Pannónia Szíve térségén belüli közlekedés tekintetében lényeges a korszerű és környezettudatos szemlélet: a térségre érkező turista, **kerékpárral vagy elektromos járművel** fedezhesse fel a környék attrakcióit.

50. ábra: Illusztráció az e-közlekedési eszközökhöz

A projekt célja

E-központok, csatlakozók, töltőállomások kialakítása a környezetbarát közlekedési módok elterjesztése érdekében. Elektromos eszközök, e-kerékpárok, e-rollerek beszerzése, E-bike hálózat, kölcsönző kiépítése, elektromos üzemű turista buszok beszerzése mind részét képezik a projektnek.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az út menti pihenőállomásokon e-központok állnak rendelkezésre (e-csatlakozók az „okos-eszközök” és elektromos járművek töltésére). **5 db e-központ kialakítása.** A **kisvasút fejlesztése** is bővítheti a környezettudatos szemléletben működő közlekedési alternatívák számát.

KERESKEDELMI SZÁLLÁSHELY-BŐVÍTÉS, HOTELÉPÍTÉS

A fejlesztés háttere

A kereskedelmi szálláshely-fejlesztések ellenére az ország szálláshely-kínálatát továbbra is a koncentráció és területi egyenlőtlenségek jellemzik. Budapesten található a 16 ötcsillagos egységből 13, a 106 négycsillagosból pedig 38. Az összes kereskedelmi szállásférőhely több mint 40%-a, a szállodai férőhelyek 60%-a Budapesten és a Balatonon koncentrálódik. Egyes területeken már turisztikai fogadóképességet meghaladó túlfelkészítésről beszélhetünk, míg az ország több, jelentős vonzerővel rendelkező pontján még mindig elégtelen a kínálat, ami a további fejlődés lehetőségeit is hátráltatja (pl. Tisza-tónál a szállodai férőhelyek száma nem éri el az ezret). A vidéki szálláshelyek jó része, főként a három csillagosnál alacsonyabb kategóriában felújításra szorul. Az utóbbi évek fejlesztéseinek köszönhetően vidéken és a fővárosban egyaránt nagy számban épültek 3 csillagos panziók, motelek és szállodák, amely a bel-, és külföldi turisták igényeit is maradéktalanul kiszolgálják.

A projekt célja

Etyek és a Pannónia Szíve program területének kiemelt desztinációs jellegére alapozva a kereskedelmi szálláshelyek 480 db 2 vagy több fő befogadására alkalmas szállodai szobával történő bővítése javasolt, 6 db szálláshely megépítésével.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

1 db 6 csillag, 3 db négy csillag besorolású, 100-100 szobával rendelkező szálloda és 3 db három csillag besorolású, 60-60 szobával, illetve apartmannal rendelkező tematikus panzió létesítése javasolt Etyeken. Ezáltal mind az otthon komfortját kereső gyermekes családok,

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

mind pedig a kényelmet előnyben részesítő, gyermek nélkül érkezők számára található potenciális szálláshely.

BICSKE TELEPÜLÉST ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

BATTHYÁNY-KASTÉLY FEJLESZTÉSE

Lásd. hálózatos projektek fejezet – kastély-felújítási koncepciók

A HEGYI-KASTÉLY ÉPÜLETÉNEK REKONSTRUKCIÓJA

Lásd. hálózatos projektek fejezet – kastély-felújítási koncepciók

NAGY KÁROLY EGYKORI BIRTOKA – CSILLAGVIZSGÁLÓ ÉS MAUZÓLEUM, ÉLET PARKJA FEJLESZTÉS

A fejlesztés háttere

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia fontos turisztikai termékként kezeli Kastély és várturizmust, mely olyan piacképes turisztikai termék, amely iránti kereslet fő motivációja a kulturális értékek (kastélyok és várak) megismerése, illetve a termék alapját képező épületegyütteshez, mint az igénybe vehető szolgáltatások (szállás, bor- gasztronómia, rendezvények stb.) helyszínéhez kapcsolódik. (Magyar Turisztikai Hivatal, 2005.)

A turizmus az épített kulturális értékek (múzeumok, kastélyok, várak) hasznosításával elősegíti azok védelmét, jövedelmet biztosít a karbantartáshoz. Elősegíti a tradíciók, szokások, hagyományok élővé tételét és fennmaradását, növeli a kulturális kínálatot, egy jó értelemben vett büszkeséget alakíthat ki az emberekben.

Történelmi okoknál fogva Magyarországon sok kastély található (718 védett kastély és kúria), amelyek az ország egész területén szétszórtan helyezkednek el. (Magyar Turisztikai Hivatal, 2005.) Ezek az épületek eredeti funkciójukat elveszítve sokszor igen elhanyagolt állapotban vannak. **Hasznosításuk egyik legjobb módja a turizmusba való bevonásuk:** jelenleg kb. 80 kastély és kúria működik kereskedelmi szálláshelyként, és több kastélyban található múzeum. Számos kiemelkedő jelentőségű épület (például a fertői Esterházy-kastély, a gödöllői Grassalkovich-kastély) hasznosítása külön kezelést igényelt. Több helyütt még mindig jellemző a tulajdoni helyzet tisztázatlansága is.

A Közép-dunántúli régióban a történelmi és kulturális adottságok (műemlék és kastélyturizmus területén: Tata, Majk, Bodajk, Bicske, Fehérvárcsurgó, Sárszentmihály, Nádasdladány, Zirc, Pápa, Sümeg, Martonvásár) kiválóak, erre építhet a bicskei fejlesztés is.

Elhelyezkedése kevésbé kedvező, mint a kastélyé, de ahhoz viszonylag közel található: a földterület az M1 autópályától északra, a Bicskéről Mány felé vezető országút mellett fekszik. Jelenleg két romos állapotú épületmaradvány található a területen: a mauzóleum-épület és a

csillagvizsgáló tornya – leírások és fényképek alapján tudunk arról, hogy az ingatlanon valaha a Hegyi-kastély állt. A megmaradt romok országos műemléki védelem alatt állnak.

A terület övezeti besorolása alapján egészségügyi, szociális, turisztikai erdő. „Az övezetben a területen található, illetve egykor fellelhető műemlék épületek eredeti helyükön és formájukban visszaállíthatók, illetve újjáépíthetők.” A fennmaradt archív képek és kataszteri térképek alapján Nagy Károly elpusztult kastélya hitelesen rekonstruálható.

A hazai turisztikai piacon eddig kis számban vannak jelen az innovatív, komplex és újszerű megoldásokat alkalmazó termékek, amelyek különleges vonzerőkkel, nagyprojektek esetében akár a „semmiből” kialakítva, önállóan is vonzó kínálatot jelentve csábítják a turistákat. (Magyar Turisztikai Hivatal, 2005.)

A projekt célja

A birtokon csillagászati és szabadidőpark hozható létre a Csillagvizsgáló és a Mauzóleum épületéhez vezető tanösvényekkel. A fejlesztés keretében a **csillagda épület tömegrekonstrukciója** valósulhat meg, azaz az eredeti épület méreteivel, formáival épülne meg az új épület. A Mányi út mentén 0183 hrsz. 40 számú területen található az egykori csillagvizsgáló, melynek nemes célú rekonstrukciója amellet, hogy megújuló turisztikai termékként emelné a város kínálatának színvonalát, példaértékűen, oktatási célokat is kiszolgálna.

A Planetárium külterületén a Csillagvizsgáló és a Mauzóleum részeként javasolt kialakítani az ún. **Élet Parkját**, mely jellegét tekintve **tudományos park**, és különleges élményt nyújtó természettudományos megfigyelésekre ad lehetőséget. Tematikus, nappali és éjszakai programok keretén belül ismerhetjük meg földünk izgalommal teli élővilágát és kaphatunk választ egy-egy nehezen magyarázható, természeti jelenségre. Pl. mesterségesen létrehozott folyékony jégcsap vagy éppen csőfelhő jelenség tanulmányozása, éjszakai rovargyűjtés és éjjeli lepkefogás fénycsapdával stb.

A fejlesztés hozzájárul a köznevelési és közművelődési rendszerek összekapcsolásához, az egész életen át tartó tanulás feltételeinek javításához és infrastrukturális háttérének kialakításához, illetve lehetőséget teremt a jobb minőségű kulturális szolgáltatások biztosítására. Többfunkciós közösségi központ, közösségi-művelődési és élmény funkciókat integráló helyszín jöhet létre, mely funkciók mentén gazdag kulturális szolgáltatást kínáló működés valósulhat meg.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Hasznosítás elemei:

1. A park:

- ◆ Az út felől figyelemfelkeltésre is alkalmas **fogadóépület** és hozzá **parkolók** kerülnek kialakításra.
- ◆ A park területére csak gyalogosan, illetve emberi vagy állati erővel hajtott járművel (pl. kerékpár, lovaskocsi) lehet behajtani. Szükséges kijelölni egy **külön gazdasági bejáratot** is, ahol az áruszállítás és egyéb üzemi forgalom lebonyolítható, illetve külön engedéllyel és ellenőrzött módon a mozgáskorlátozottak közlekedése is megoldható.
- ◆ A birtokon **csillagászati és szabadidőpark** hozható létre a Csillagvizsgáló és a Mauzóleum épületéhez vezető tanösvényekkel.
- ◆ A *csillagászati parkban* („**Csillagpark**”) a **Csodaszarvas csillagkép** megjelenítése különböző kertészeti elemekkel (kövek, növények) történhet – a csillagkép a Csillagvizsgáló egyik tornyából jól látható helyen valósulna meg.
- ◆ A **tanösvény** mentén egy arányosan lekicsinyített, **bejárható Naprendszer-modell** is bemutatatható.
- ◆ Batthyány Kázmér és Nagy Károly kora az általuk Magyarországra hozott etalonrendszerek, ég- és földgömbök bemutatásával, a parkban kialakított **tematikus játszótérrel** is megidézhető.
- ◆ A **szabadidőpark** a kikapcsolódást szolgálja: benne **pihenőhelyek, piknikező területek és tűzrakóhelyek** kerülnek kijelölésre, valamint különböző **szabadtéri rendezvények számára is alkalmas füves területek** is kialakíthatóak.

2. A csillagvizsgáló épülete:

- ◆ Az eredeti épületből ma már csak az egyik torony romja maradt meg. A fejlesztés keretében az épület **tömegrekonstrukciója** valósulhat meg, azaz az eredeti épület méreteivel, formáival épülne meg az új épület.
- ◆ A rekonstruált épület szintjei, funkciói:
 - A **pinceszinten** az épületet kiszolgáló funkciók kaphatnak helyet: a gépészet, a raktár, a műhely és a dolgozókat kiszolgáló, szociális funkciók, valamint a nagyközönség számára a kétnemű WC csoport épül itt meg.
 - A **földszinten**, az épület déli oldalára kerül a főbejárat, ahol egy szélfogón keresztül a két szint magas csarnoképületbe jutunk. A bejárat egyik oldalán az információs pult és jegypénztár, valamint egy akadálymentes WC kap helyet, a másik oldalon pedig a pinceszinti vizesblokkhoz levezető és a karzatra felvezető lépcső, előtte ruhatárral.

- A **nagy terem** körítő fala mentén körbefutó karzat a kiállításra alkalmas falfelületet növeli és egyúttal az egykori épület könyvtárának hangulatát idézi. A karzatról mindhárom toronyba nyílik bejárat.
- A **nyugati torony** lépcsőházként működik, összekötvé az épület szintjeit.
- Az **északi torony** (a megmaradt nyolcszögletű öregtorony) a rekonstrukció kapcsán félgömb kupolát kap, amely a klasszikus, elfordítható, nyitható obszervatórium tető.
- A **keleti torony**, valamint a tornyokat összekötő terasz kilátóhelyként is szolgál.
- A **földszinti nagyterem** és a két oldalán, szimmetrikusan elhelyezkedő, **két kisebb terem** a kiállítások, rendezvények, konferenciák, iskolán kívüli tanórai foglalkozások sokféle módon berendezhető területe.
- ◆ Az épület egy **közművesítés nélküli területen** fekszik, mely adottságot részben megtartva a terület lehető legnagyobb mértékű önellátására kell törekedni **megújuló energiák** alkalmazásával és az esővíz hasznosításával. A szükséges elektromos áram bekötés az ingatlan közelében haladó vezetékről létesíthető, illetve az ivóvíz bekötés a közelben haladó, az országút felől a szomszédos kertek felé vezető vezetékről ágaztatható le.
- ◆ **A csillagvizsgáló épületében helyet kapó kiállítások** Nagy Károly munkássága mellett a modern csillagászatot, annak eszközeit és eredményeit is bemutatják – a 21. századi technika segítségével, élményszerű ismeretátadást biztosítva.

3. A mauzóleum épülete:

- ◆ Mivel a mauzóleum épülete esetében nincsenek kegyeleti szempontok (annak idején Nagy Károly a testvérének és saját magának építtette, de egyikőjük sem nyugszik itt), hasznosítása **kisebb kiállítás céljára megfelelő**.

A kiállítás lehetséges témái:

- Nagy Károly emlékszoba;
- A mauzóleum és a birtok építészettörténeti, művészettörténeti szerepe;

4. Bicske - Galagonyás-dűlő, a késő neolitikumi Sopot-Bicske kultúra névadó lelőhelyének bemutatása

- A lelőhely leletein keresztül a terület késő neolitikumban (Kr. e. 5500-5000) történt megtelepedésének bemutatása.
- neolitikus hosszúház és/vagy temetkezés rekonstruálása, interaktív bemutató

Rekonstrukció ütemezése:

1. ütem:

- ◆ **Mauzóleum** rekonstrukció eredeti állapot szerint (kiállító terek)
- ◆ **Kapuépület és kilátó** létesítése (új építés)
- ◆ **Csillagda** épület rekonstrukció (galériás csillagvizsgáló)
- ◆ Autópályáról is látszó **emlékmű** tervezése és megvalósítása, melynek célja a nem szándékolt látogatók figyelmének felkeltése. Ilyen emlékművekre számos példa van már az országban:

- Tatabánya, Turul-emlékmű

A város fölé magasodó Kő-hegy kiugró mészkőszirtjén áll a millennium kapcsán kezdeményezett, de végül csak 1907-ben, a bánhidai csata emlékére állított Turul-emlékmű.

51. ábra: A tatabányai turulszobor

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- Sóly, Szent Kard

A Balaton-felvidék a Bakony hegységgel találkozó törésvonalában, Veszprém és Várpalota között félúton, a 8-as főúttól déli irányban található a település. Valószínűsíthető, hogy Sóly település környéke volt a színhelye a magyarság későbbi történelmét alapvetően befolyásoló István-Koppány csatának, vagy valamilyen vonatkozásban érintette azt. A Szent Kardot 1998-ban állították István és Koppány csatájának emlékére.

52. ábra: A sólyi Szent Kard

- Aeropark-Budapest

A repülőgép múzeumban megtekinthető a magyar közforgalmú repülés elmúlt 60 évének szinte teljes fejlődéstörténete megtalálható.

53. ábra: A budapesti Aeropark

- Magyar-Török Barátság Park

A Magyar-Török Barátság Park 1994-ben a Török Köztársaság kezdeményezésére és anyagi támogatásával jött létre, I. (Nagy) Szulejmán szultán születésének 500. évfordulóján.

54. ábra: A magyar-török barátság szobra

Az I. ütemben javasolt még a **teljes terület (park) biztonságos és esztétikus elkerítése**, illetve egy **különálló épület létesítése**, mely **kiszolgáló létesítményként** funkcionálhat a területen (adott turisztikai épületeket működtető személyzet kiszolgáló tere, illetve raktár- és TMK-helyiségek, karbantartáshoz szükséges eszközök és kerti szerszámok részére).

2. ütem:

Egy jól felépített, településfejlesztési koncepcióban helye kell, hogy legyen a fiatalságot integráló, múltat, jelent és jövőt ötvöző beruházásnak: A csillagda rekonstrukcióját követően a II. ütemes fejlesztés során olyan európai színvonalú, 21. század technológiájával rendelkező **interaktív Planetárium** megépítését javasoljuk közel 3.000 m²-en, mely **futurisztikus élményt** nyújt látogatói számára a történelmi műemlék és a modern kor ötvözetével. Pl.:

- ◆ **Hi-tech** eszközök és műszerpark, illetve műhold segítségével **4D-s űrutazás** (kényelmes fotelben ülve egyszer csak úgy érezzük, nem hat ránk a gravitáció: „súlytalanul” lebegünk a csillagok rendszerében);
- ◆ Látogató által irányított **űrszonda**, mely gigantikus távokat és mértékegységeket küzd le térben és időben egyaránt (magunk elé vetíti, hogy mi történik a legtávolabbi kontinensen vagy a tejútrendszer más bolygóin);
- ◆ **Valódi űrutazás impresszió**: az űrhajóból akár a Holdon landolva tapasztalhatjuk meg az űrutazás élményét (4D-s élménytermek segítségével);

55. ábra: Csillagda belső látványterv

Az Élet Parkjában számos izgalmas természettudományos kérdésre kaphatunk választ. A Park egyik eleme egy óriási **játszótér**, ahol érdekes **interaktív játékokat** lehet kipróbálni. Felfedi titkát a Bermuda-jelenség egyik lehetséges magyarázatát demonstráló speciális, vízzel teli üveghasáb és a Föld forgását szemléltető Foucault-inga. Tesztelhető, mennyire vagyunk erősek és gyorsak; megtapasztalhatjuk, mekkora munkával jár az elektromosság előállítása; célba lőhetünk a speciális Lenz-ágyúval; és ha elég merészek vagyunk, akár két méter magasban is biciklizhetünk.

Az Interaktív térben található játékok felfedezésre csábítanak (Kihívás sarok, Tárulj asztalkám, ördöglakatok megfejtése).

BICSKÉ SZÍVE PARK KIALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

A hazai turisztikai piacon eddig kis számban vannak jelen az innovatív, komplex és újszerű megoldásokat alkalmazó termékek, amelyek különleges vonzerőkkel, nagyprojektek esetében akár a „semmitől” kialakítva, önállóan is vonzó kínálatot jelentve csábítják a turistákat.

A projekt célja

Bicskén javasolt a tanuszoda mellett egy, olyan **élményközpont létrehozása**, mely méretét és szolgáltatását tekintve is nagyléptékű, és legalább országos szinten jegyzett desztináció

legyen. **Magyarországon jelenleg nem létezik a szauna hazájának tekintett, skandináv területeken lévőkhöz fogható, nagyméretű szauna falu.** A legnagyobb hazai szauna parkokban sem található több, 5-6 kisebb beltéri és maximum 3 db kültéri izzasztófürdőnél. Ez összesen maximum 100-150 fős ülőhelyet jelent, melyek jellemzően egy szűk területre vannak bezsúfolva.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A kb. 5.000 m² alapterületen elhelyezkedő, 30-35 db különböző méretű és típusú szauna viskóból álló kis falu a hagyományos szauna szolgáltatásokon túl, nemzetközi kitekintést is nyújt: több külön tájegység (pl. skandináv, keleti/pagoda, bajor/Tirol, magyar stb.) jellegzetességeit ismerheti meg a látogató. A négy különböző stílus már építészetében is eltér egymástól, ám a falucska ideális elrendezése és jól felépített arculata természetes módon kapcsolja össze az eltérő szegmenseket.

A megszokott szaunázási rituálé és szolgáltatás mellett, tematikus vendéglátás, természetgyógyászat, masszázsok, és egyéb ezoterikus témakörök fokozzák a **komplex spa-élményt.**

A projekt keretében kb. 5.000 m²-en elnyúló **Spray és splash park** épülne

Egy tudatosan megtervezett **vízi játszótér**, mely több mint egy tér, ahol játszani lehet, és több mint egy strand. A benne lévő játékelemek mind készségfejlesztő képességgel bírnak.

56. ábra: Spray park illusztráció

A Spray park szabadtéri, innovatív és interaktív vízi játékaival, a 0-12 éves gyermekek kedvenc helyszíne a szezonális, nyári időszakban.

A park jellemzői:

- ◆ **Családbarát** kialakítás (ezt a korosztályt még többnyire szülői felügyelet övezi)
- ◆ **Interaktív**, hangeffektokkal kiegészített játékok

- ◆ Épített **akadálypályák, élményelemek**
- ◆ Csúszdás **vízi kalandpark**

1848-AS TÁBORÁLLÁS EMLÉKHELY KIALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

Magyarország gazdag szellemi kulturális örökséggel rendelkezik. Jelentősek a népművészeti értékeink, hagyományaink. A hazai kulturális **turizmus egyik legjelentősebb vonzerejét a múzeumok jelentik**, amelyek egyre inkább megújulva, turistabarát szemlélettel teszik elérhetővé a magyar kultúrát. (Magyar Turisztikai Hivatal, 2005.)

A kulturális turizmus olyan piacképes termék, amely iránti kereslet fő motivációja az anyagi, tárgyi, szellemi értékek megismerése. Tematikus elemei közé tartoznak a nemzeti és történelmi emlékhelyek, a történelmi személyiségekhez kötődő emlékek, tematikus útvonalak, hagyományok megismerése.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc eseményei érintették Bicske települést is. Először a Jellačić visszavonuló seregét üldöző magyar csapatok vonultak át a településen, majd 1848. december végén Görgey visszavonuló feldunai hadteste és az őt üldöző Alfred zu Windisch-Grätz serege érintették a várost, s mindkét fővezér itt ütötte fel főhadiszállását. 1849. július közepén Haynau hadereje vonult át a településen és környékén. E történelmi események a magyar emberek számára kiemelt fontossággal bírnak. A fegyverletétel előtt Batthyány Lajos miniszterelnök, valamint Windich-Grätz tábornok kíséretükkel a bicskei kastélyban találkozott.

A projekt célja

Bicske (az 1-es főútról jól belátható) területére egy olyan **korhú**, de 21. század igényeit kiszolgáló **szoborpark kialakítása**, mely, mint egy **interaktív panoptikum** visszarepíti látogatóit a múltba, és bepillantást enged a Bicskén töltött táborállások „hétköznapjaiba”.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Táborállás történelmi élményközpont területei:

- ◆ kb. 5.000 m² **szabadtéri szoborpark** (életnagyságú szobrokkal, korhú sátrakkal, eszközökkel.);
- ◆ **szociális és személyzeti terek.**

A projekt keretében fejlesztésre kerül egy olyan telefonos applikáció, amely interaktívvá teszi a terület bejárását. Hasonlóan a Pákozdon működő Katonai Emlékparkhoz, ez esetben is GPS alapon történik a látogatók kalauzolása, a megfelelő pontokon pedig a vonatkozó információk megosztása a turistákkal. A digitális tárlatvezető program további, bővebb információi

belépőjegy megvásárlásával aktiválhatóak és a látogatás napján elérhetőek használója számára. A rendszer továbbá lehetővé teszi, hogy folyamatosan tájékoztatást kapjon az Emlékpark aktuális eseményeiről, akciókról és híreiről.

A MÁLÉ-HEGYI MESTERSÉGES KŐBARLANG KONCERTTEREMMÉ ALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

Magyarország gazdag szellemi kulturális örökséggel rendelkezik a különböző művészeti ágak területén, zenei és képzőművészeti, színházi kultúránk ismert és elismert. A nívós kulturális termékek és az unikális környezet együttese **Fertőrákos** esetén már bizonyított modell a szabadtéri színházak esetén.

A **Málé-hegy egy mesterséges kőbányát rejt**, mely adottságai révén **tökéletes helyszínt biztosít kulturális rendezvényeknek, koncerteknek.**

A projekt célja

A projekt célja a **Málé-hegyi mesterséges kőbarlang turisztikai célú, egyedi élményt nyújtó, látogatóbarát fejlesztése.** A projekt keretében megvalósuló értéknövelő beruházás révén egy helyszín kétirányú, egymást erősítő hasznosítása válik lehetővé, amely magában foglal mind **kulturális és örökségturisztikai**, mind **aktív és ökoturisztikai elemeket.**

A hosszú távú cél egy olyan fejlesztés megvalósítása, amely megfelel a társadalmi igényeknek, de gazdaságilag is hosszú távon fenntarthatóvá válik. Jelen beruházás keretében egy **szabadtéri színpad, kamaraszínpad** megvalósítása szerepel.

Lehetőség nyílik olyan komplex, a fenntartható üzemeltetést biztosító elemeket tartalmazó fejlesztés megvalósítására, amely a turisztikai kínálatot tekintve javítja a régió nemzetközi versenyképességét.

A projekt keretében megvalósítható a **Pannónia Szíve Rádió megalapítása**, mint a térség kulturális és szórakoztató médiafelülete. Elérése térségi, Budapesttel, Velencei-tóval bővítve.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Külső fogadóépület létrehozása, amely magában foglalja turisztikai információs pont, pénztár, intézői ház és egyéb kiszolgáló egységek kialakítását.

Főbb feladatok:

- ◆ Parkoló- és útépítési munkák
- ◆ Fogadóépület épület építése
- ◆ Látogatói vizesblokk építése

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ Gazdasági épület építése
- ◆ Tájépítészeti munkák
- ◆ Energiaellátás, közművek kiépítése

A **kőfejtőben színháztér** kialakítása, illetve a **korszerű színház-, világítás- és hangtechnika**, valamint a szükséges **kiszolgáló egységek** kialakítása.

A barlang területe: 4584 nm, kb. 55m x 6m alapon. Magassága kb. 5-6m, kb. 150-200 fő befogadására alkalmas.

Főbb feladatok:

- ◆ Bányászati munkák (állagvédelem, kőfejtés, feltöltés kitermelése)
- ◆ Színház építése a barlangban
- ◆ Színházcépeszet
- ◆ Büfé és vizesblokk építése barlangban
- ◆ Színház-világítási technika
- ◆ Hangtechnikai rendszerek
- ◆ Tanösvény és kiállítás fénytechnikája és audiovizuális eszközei
- ◆ Információ technológia
- ◆ Telefonközpont
- ◆ Nézőtéri székek, bútorok, egyéb mobiliák

57. ábra: Barlangszínház illusztráció

HORGÁSZ ÉLMÉNYKÖZPONT KIALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

A **horgászat** hivatalos sportként már nemzetközileg is elismert, s a horgászsport a világversenyekeken elért eredményei okán az **egyik legeredményesebb nemzeti sportágunk** (sportturizmus). 330.000 regisztrált magyar horgász van, és évente már most sok ezer külföldi horgászturista is érkezik, jellemzően nem az idegenforgalmi főszezonban. Több ezer közvetlen munkahelyet jelent, az egyesületi jegykiadóktól a halőrökig, a horgászboltosoktól a csónakkikötő üzemeltetőkhig. Közvetett hatása még szélesebb spektrumú többek között a szálláshely-szolgáltatás, a „haltermelés”, vagy a horgászati célú termékgyártás területén. **A teljes ágazat évi több tízmilliárd forint bevételt, benne jelentős költségvetési és adóbevételt generál és realizál.**

A jogszabályi környezet megújult, és ma már egyértelműen a horgászok és a horgászat érdekét szolgálja. (Az új szabályozási környezetben a horgász célú halkihelyezés eddig is jelentős piaca bővül és felértékelődik a haltermelési ágazatban, ugyanakkor a kihelyezett hal az állami vagyont növeli, majd a horgászati tevékenység során kifogott és fogyasztásra elvitt hal fajlagos ráfordítási értéke az elérhető beszerzési (piaci) árhoz viszonyítva akár megtízszereződik.)

A projekt célja

A projekt megvalósítása a következő célokat szolgálná:

- ◆ A jelenleg különböző tulajdonviszonyokkal rendelkező **halastavak egy működési rendszerbe foglalása, koordinatív és szolgáltató feladatok végzése**
- ◆ **Közvetlen halgazdálkodás**
- ◆ **Állami feladatokban szerepvállalás** (állami horgászokmány kiadása, vizsgáztatás, halórzési és statisztikai feladatok stb.)
- ◆ **Horgászturisztikai célú ingatlanok** (horgásztanya, csónakkikötő, és egyéb vendéglátó, illetve infrastrukturális szolgáltatások pl. éttermek, játszótérek stb.) létrehozása a területen, illetve azok üzemeltetése

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A horgász-élményközpont kialakítása többnapos tartózkodásra csábítja a turistát. A horgászturizmus szereplői széleskörű skálán mozognak, ám a létesítmény fenntarthatóságát és a turizmus fejlődését szem előtt tartva **a fizetőképes keresletet szükséges elsősorban kielégíteni.** Ezen piaci szegmens olyan réteg, aki bár **vágyik a természet által biztosított természetes miliőre** (saját kényelmi komfortjának megfelelő szállás kiszolgáló személyzet

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

nélkül), mégis **ragaszkodik a mindennapokban megszokott életminőségéhez** (korszerű, tágas szállás, közvetlen elérhetőségű, centralizált infrastruktúra stb.). Ők jellemzően vagy egyedül horgászó vagy férfi baráti társaságok, de egyre többször gyermekes családok, akik számára javasolt egy 25-35 m² alapterületű, korszerű, e-mobilházakkal rendelkező, téliesített kemping kialakítása a területen.

A mobilházakon kívül a „hagyományos-horgászturizmus” résztvevői számára (horgászok) javasolt **lakókocsi- és sátorhelyet** is kialakítani, továbbá **melegkonyhás éttermet, büfé** egységet és egyéb **szolgáltatóházat** is (kerékpárkölcsonzó, kisbolt).

A horgász élményközpont számos közeli tó közönségét is ki tudná szolgálni: Zoltán és Diana Horgásztó, Bicskei Horgásztó, Bicskei Erőmű tó, Mányi Horgásztó, Don Carp Lake, Etyeki Horgásztó, János Horgásztó Tabajd, Keve Horgászpark Kajászó,

58. ábra: Látványterv a kempinghez

ENDRESZ-MAGYAR EMLÉKHELY KIALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

A **kulturális turizmus** olyan piacképes termék, amely iránti kereslet fő motivációja az anyagi, tárgyi, szellemi értékek megismerése. Tematikus elemei közé tartoznak a nemzeti és történelmi emlékhelyek, a történelmi személyiségekhez kötődő emlékek, tematikus útvonalak, hagyományok megismerése.

Endresz György és Magyar Sándor átrepülte az Atlanti-óceánt és gépükkel Budapest helyett **Bicske mellett kényszerleszállást hajtottak végre** 1931. július 15-én. A kényszerleszállás helyén **2006-ban** a két óceánrepülő dicső emlékére, a Magyar Óceánrepülő Emlékbizottság kezdeményezésére, a Bicskei kistérség településeinek és alapítványoknak, magánszemélyeknek az összefogásával, **emlékművet állítottak**. A Bicskéről Bodmér felé vezető út mellett, az emlékhelynél sokan megállnak egy rövid pihenőre, fotót készíteni. **A terület alkalmas autós, kerékpáros pihenőhely kialakítására, padokkal, fákkal.**

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

Annak idején a gép érkezésének hírére még a Bethlen kormány is berekesztette az ülését, hogy a mátyásföldi repülőtérre siessen, a hős pilóták elé. De hiába vártak. A gép Bicske határában kényszerleszállást hajtott végre, mert elfogyott az üzemanyag. A környékeliek biciklin és lovas kocsin siettek a helyszínre, ahol a sérült gépet meg a pilótákat csodálták. A szakmai és civil szervezetek minden évben megemlékeznek a tudomány – és technikatörténeti eseményről, megkoszorúzzák az 1981-ben a leszállás helyén álló, kilométerköre hasonló emlékkövet, 2006 óta az új emlékművet.

A projekt célja

Itthon mindössze egy kis emlékkő jelzi az egykori kényszerleszállás helyét.

59. ábra: Az Endresz-Magyar emlékkő

Az **1931-es óceánrepülő hősök emlékére készített emlékmű** környezete kitűnő helyszíne lehet a különleges sport kedvelői számára, egy **óceánrepülők találkozója** rendezvény hagyományőrző kialakítására.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A hagyományörző találkozóra **rendezvények szervezhetőek**, amely elősegíti az **interaktivitást** (pl. sportrepülési lehetőség). Lehetőség lenne a sportolókhoz kötött **ereklyék és kabalák gyűjtése** (pl. emlékfal állítása az óceánrepülők számára, melyre minden évben a találkozóra repülő sportolók kitűzik egy emlékezetes útvonalon fontossá vált emléktárgyukat, az Igazságot Magyarországnak mozgalom ereklyéinek gyűjtése). Egy hasonló kezdeményezésű rendezvény mindenképpen **turizmusnövelő hatással** bír. Egyrésztől annak időpontjában a résztvevők és „rajongóik” látogatását biztosítja (hosszú hétvégére alapozó fesztivál), másrésztől viszont évről évre garantálja azon turistákat, akik száma a helyszínen megtalálható személyes emléktárgyak bővülésével garantáltan növekszik.

Mindemellett természetesen nem elhanyagolható az a tény, hogy a mára kissé elfeledett sporttevékenység ismét ismertségre és talán népszerűsége tehet szert, mely tovább erősítéséhez javasolt Bicske területén (10 + 4 ha) egy 1.000x100 méter széles és 200-210 méter magas **sportrepülő kifutópálya kialakítása**, mellyel Bicske valóban méltó állomása lenne az Endresz-Magyar emlékezetnek „Ég és Föld között”.

EGÉSZSÉGÜGYI KÖZPONT FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

Bicske Város Önkormányzata az elmúlt több mint 10 évben jelentős erőfeszítéseket tett az **alap- és járóbeteg-ellátás fejlesztésére**. Egynapos sebészeti és nappali ellátást hozott létre, megkezdve az épület bővítését és felújítását. Az egészségmegőrzést és a betegségmegelőzést szem előtt tartva a város Egészségfejlesztési Irodát is működtet.

Az **elégtelen források miatt a több mint 40 éves infrastruktúra a megújított részek működtetését is fenyegeti**. Ezzel egy időben a térség számára kitörési lehetőség az új képkalkotó diagnosztikai eszközök rendszerbe állítása, mellyel csökkenthető az ország ezen a téren való elmaradása.

A projekt célja

Cél a város és a járás minőségi egészségügyi ellátásának fejlesztése a **Bicskei Egészségügyi Központ Kossuth téri épületének bővítésével és felújításával**. A fejlesztés befejezésével a Bicskei Egészségügyi Központ által nyújtott egészségügyi szolgáltatások, nevezetesen a járóbeteg-szakellátás, egynapos sebészet, nappali ellátás, valamint a jelenleg az egészségmegőrzést és a betegség megelőzést szolgáló Egészségfejlesztési Iroda működtetése a kor követelményeinek megfelelő körülmények között folytatható.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A fejlesztési programban szereplő két **új képző eljárás rendszerbe iktatása** csökkentheti a CT és MR eszközök terén mutatkozó lemaradását hazánknak, amikben az OECD országok között az utolsó helyek egyikén foglalunk helyet, de a V4 országok mutatói is kétszeresei a hazaiaknak ezen a téren. A program része **további diagnosztikai eljárások és új szakellátások rendszerbe állítása**. A fejlesztés során **teljes körűen megújulhat minden alapellátási funkció is**. A program megvalósulása teljes mértékben megfelel azon egészségpolitikai törekvésnek, miszerint a mind szélesebb körű és definitív ellátást lehetőség szerint járó beteg ellátás keretében, lakosság közeli módon szükséges végrehajtani.

A projekt megvalósításának főbb elemei:

- ◆ **A szerkezetileg kibővült alagsor befejezése a tervekben szereplő szolgáltatások működési feltételeinek megteremtése**
- ◆ **Az első és második emelet teljes körű felújítása**
- ◆ A jelenlegi földszinti területekhez **szomszédos épületrészek csatolása** és bennük az **új funkciók elhelyezése**
- ◆ Nagy értékű **orvostechikai eszközök beszerzése**
- ◆ **Új szakellátások** rendszerbe állítása

60. ábra: A Bicskei Egészségközpont fejlesztés II. ütemének látványterve

BICSKE TELEPÜLÉSKÉPÉNEK FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

1270-ből származik Bicske első bizonyított írásos említése Bicske településnek egy IV. Béla által kiadott oklevélben. Bizonyított, hogy Bicske és környéke központi helyen található a középkorban. Ezen a területen haladt át a Székesfehérvárt Esztergommal, és Budát Tatával összekötő- valamint a Szent László-patak mentén lévő kereskedelmi útvonal. Írott források nem erősítik meg a 13. század előtti területi viszonyokat. A régészeti ásatások a Szent László-patak középső folyása mentén bizonyítják, hogy a középkori települési emlékek érintik Bicskét. Feltételezhető az is, hogy Szent István király serege Bicske központján áthaladva fordult hadiútra. Ezért megfogalmazódott az igény Magyarország történelmét meghatározó eseménynek emléket állítására Bicske központjában.

A projekt célja

A projekt célja a város központjában található, bontásra ítélt épületek helyére a településképbé illeszkedő, a kijelölt emlékezeti célokat szolgáló emlékmű kialakítása.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A tervek szerint az egykori „Úttörő Áruház” helyén, az ingatlan tulajdonosainak kivásárlásával, illetve ahol ez eredménytelennek bizonyult, kisajátítással, egy köztéri park kerülne létrehozásra, amelynek központi helyén felállítandó Melocco Miklós, Kossuth-díjas szobrászművész, „Szent István följánlja Magyarországot Máriának” című alkotása.

VIVAHUNGARIA - Nemzeti Összetartozás Központ

A fejlesztés háttere

A globális környezetben való megerősödés és a nemzetközi versenyben elérhető siker egyik kulcseleme az adottságok feltárása és az ezekre való tudatos építkezés. Magyarország földrajzi helyzete viharos történelmet, kedvező természeti adottságokat és sokszínű külső hatásokat, szerteágazó kapcsolatrendszert adott népünknek. Mindez fejlődésünkhöz is hozzájárult, hiszen az európai, sőt olykor globális nagytérségek, kultúrkörök közötti kaputárséggént szellemi és kulturális értékeink, anyagi javaink a legszélesebb körből gazdagodtak. Mindez sajátos, egyedi kultúrát hozott létre, számos, a belső fejlődés eredményeként kialakult olyan tényezővel, mint például a megyék rendszere vagy a tanyás településrend. Összességében individualista, a saját hagyományaihoz ragaszkodó, de találékony, gyakran széthúzó, ám ugyanakkor befogadó is lett a magyar társadalom. A meghatározó nagy népcsoportok, kultúrák és vallási tömbök közötti kapocs szerepe

hagyományosan kínálkozó, kihasználható lehetőségünk. Leginkább a szélsőségek hiánya teszi Közép-Európát és benne a Kárpát-medencét az emberi életre és gazdálkodásra kiválóan alkalmassá. Sokszínű és változatos történelmünk azonban éppen azt bizonyítja, hogy van lehetőség identitásunkban, kultúránkban úgy megerősödni, hogy európai és globális környezetünknek is hasznos és segítő tagjai lehessünk. Kulturális sajátosságaink, gazdag szellemi, kulturális örökségünk, nyelvünk, zenénk, építészetünk pedig éppen a globalizálódó világban segítenek összetartozást és identitást adni és megőrizni, továbbá jelentős épített örökségünk nemzetközi gyakorlatnak megfelelő, műemléki, értékalapú fejlesztése, bemutathatóvá tétele, a turizmusba való bekapcsolása jelentős gazdaságfejlesztő hatással bír. (Nemzeti Tervezési Hivatal, 2014.)

A projekt célja

A fejlesztés két része a Kárpát-medence "járható" méretarányú dombortérképe és az ezt kiegészítő "kulturális plaza". Célunk egy olyan, a világon egyedülálló létesítmény létrehozása, amely egyszerre szolgálja - többek között - az országimázs kiépítését és fenntartását, a hungarikumok piacra jutását, valamint a történelmi emlékezést, a megbékélést, az ismeretterjesztést és a hazafias nevelést.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

- ◆ A dombortérkép

A valóságnak megfelelően tájolt dombortérkép tervezett méretaránya 1:1000, ami azt jelenti, hogy egy méter egy kilométernek felel meg. Ebben a méretarányban Budapesttől 600 métert kell gyalogolni Csíkszeredáig, a 77 méter hosszúságú Balaton legközelebbi városa, Siófok pedig 100 méterre van a fővárostól. A domborzat ábrázolására 1:200-as méretarányt tervezünk, így a Mátra 5, területet körbefogó Kárpátok 12-13 méter magasak. A sétautak a közlekedési útvonalak nyomvonalán haladnak, így a séta közben szinte ugyanazt látjuk, mint a valóságban autóból. A szélességük lehetővé teszi a kétirányú mozgást, a kerekesszékes közlekedést is. A települések nevezetességei, a várak, templomok, kastélyok, stb. a települések által felkért szobrászok térképbe illesztett alkotásai, így az épített örökség megismerésével mellett a szobrászművészek különböző látásmódja, stílusa is megmutatkozik.

- ◆ Informatikai fejlesztés

Az informatikai eszközök vívmányának felhasználásával biztosítottá válik egy-egy térség földrajzi, irodalomtörténeti emlékhelyeinek, megismerése, GPS segítségével végigjárhatóak a tavaszi hadjárat csapatmozgásai, VR szemüveggel körbenézhetünk az Aggteleki barlangban, mindezt interaktívan, amelynek elméleti maximuma a Kárpát-

medencéről múzeumokban, levéltárakban, tudományos gyűjteményekben, stb. rendelkezésre álló anyag, melynek folyamatos a feldolgozása, digitalizálása.

◆ A kulturális plaza

A fejlesztés másik eleme a kulturális plaza, amelyben különösen a fiatal korosztály érezheti otthonosan magát. A nyugat-kelet irányban elnyúló épületet célszerű a dombortérképtől délre elhelyezni, hogy a fedett tetőteraszról és az éttermei üvegfalán keresztül látható legyen a domborzati modell. Az épület méretei adottak, hiszen a térkép csaknem teljes hosszán végighúzódik, akkor a másik vízszintes kiterjedését 50 méternek tervezve már egy kétszintes épület is nagyobb, mint a legnagyobb budapesti bevásárlóközpont. Egy ilyen vízszintes kiterjedésű, de csak két szintes épület könnyen tájba simítható.

- Az épületben a recepción, a közlekedésre és higiéniaira szolgáló tereken kívül kiállítótermek, konferenciatermek, előadó és mozi termek, éttermek, üzlethelyiségek kapnak helyet.

- Konferenciaturizmus

A különböző méretű konferenciatermek az épület egy félreeső részében kapnak helyet, hogy a legkülönbözőbb tematikájú konferenciák résztvevői nyugalomban dolgozhassanak. A konferenciaturizmus területén nagy előrelépés lehet egy 4-5000 fős konferenciaközpont megépítése. A konferenciákra érkező vendégek feszes programjába beépített néhány órás szabad vagy szervezett program már lehetővé teszi, hogy a magyarság hírért vigyék a nagyvilágba. A konferenciatermek tervezésekor hangsúlyosan figyelni kell az akusztikai tulajdonságokra, hogy a termek koncerttermekként is hasznosíthatók legyenek.

- Vásárhelyszín

A nagy kiterjedésű vásárterületek kihasználtsága az utóbbi időben - az internetes marketing tevékenység elterjedésével - csökkent, de a konferenciatermek kiegészítéseként kiállítótermek kialakítására is szükség van, hiszen a párhuzamosan megépülő szálláskapacitások kihasználásának érdekében érdemes kisebb vásárok megrendezésére is alkalmassá tenni a komplexumot. A standok lehatárolására videofalak kerülnek beépítésre, így az informatikusok által összeállított látvány gombnyomásra változtatható, amely lehetővé teszi, hogy a szakmai kiállítások gyorsan követhessék egymást.

- Mozitermek

A különböző méretű mozitermekben csak a Kárpát-medencét bemutató, vagy a Kárpát-medencében készült alkotások láthatók. Az egymást követő vetítésekről

kijelzőkön és mobil eszközökön értesítjük a vendégeket. Gondoskodunk a leghamarabb elfáradó kisgyermek megőrzéséről is, számukra non-stop mesemozit üzemeltetünk. A mozitermek előadások megtartására is alkalmasak, így lehetőség nyílik arra, hogy az ország legjobb előadókésztségű tanárai egy-egy óra alatt megszerettessenek egy korábban nem kedvelt tantárgyat.

- "Álmok álmodói - világraszóló magyarok" kiállítás: Nagy alapterületű teret igényel az Álmok álmodói - világraszóló magyarok kiállítása kibővített változatának állandó bemutatása.

- Üzletek

Az alapelv szerint csak az vihető be, ami a Kárpát-medence területén termelt vagy készült, és megfelel egy szigorú minőségi követelményrendszernek. A népi-kézműves termékeken túl, minőségi ruházati cikkek, kisbútorok, ajándéktárgyak, könyvek, video anyagok, élelmiszerek, borok, pálinkák, gyógynövények, gyógyteák, kenőcsök, stb. is kell, hogy szerepeljenek a kínálatban, amelynek nagy része webáruházon keresztül is értékesítésre kerül.

- Éttermek, cukrászdák

A különböző kategóriájú éttermek közös jellemzője, hogy csak a Kárpát-medence ételeit kínálják. A bajai halászlé és sok száz társa mellett helye van a micsnek, csevapcsicsának, sztrapacskának, gyuvecsnak, stb is. Ínyenceknek felidézhető a magyar konyhára ma már meghatározó befolyást gyakorló paprika, paradicsom, kukorica, burgonya előtti korszak ízei is. A magyar cukrászat múlt századi remekműveit, a Dobos-tortát, a Somlói galuskát, a Rákóczi túróst kínáló cukrászdák ajánlatát jól kiegészítik az ország legkiválóbb ma élő cukrászmestereinek alkotásai, az "Ország tortája" megmérettetésen sikeresen szereplő sütemények.

- Pálinkafőzde: Itt kell megemlíteni egy kötelező elemet, a működő pálinkafőzdét, amelyhez kapcsolódva a minőségi hungarikum kínálatot bemutathatjuk.
- Vinotéka: A borvidékeket bemutató termekben non-stop borkóstolási lehetőség van. Kívánságra hagyományos, többórás borkóstolók megtartására is mód nyílik.
- Kapcsolódás a közneveléshez

Nagyon fontos eleme a részprojektnek, hogy jellegénél fogva beépíthető a köznevelés rendszerébe. Három-négy napos turnusokban, egész tanévben egymást válthatja 15-20 középiskolás osztályközösség. A központ látogatása tanítási időnek minősíthető, hiszen - igaz formabontó módon - a kötelező történelem, földrajz, irodalom, rajz (művészettörténet), ének-zene tantárgyakon

kívül aktív mozgást (mindennapos testnevelés) igényel és tudománytörténeti, magyarságismereti turisztikai, néprajzi ismereteket is szerezhettek a diákok. Olyan még könnyedebb foglalkozásokat is szervezni kell, amelyeken az egyidőben itt tartózkodó iskoláscsoportok keveredését előidézve meg kell ismertetni egymással a Kárpát-medence különböző részeiről érkező gyerekeket. A megszerzett ismeretek, a kialakult kapcsolatok, és a maradandó élmény elindíthatja a fiatalokat a hazafias lelkület felé.

- ◆ Szálláshelyek: Természetesen a projektilem igényli különböző kategóriájú szálláshelyek létesítését, de ebben számítani lehet a magántőke részvételére, és a kisvasút Etyekre történő kivezetésével könnyen megközelíthetővé válnak az ott felépíteni tervezett szállodák is. A kapacitások tervezésénél figyelembe kell venni a további rendelkezésre álló szálláslehetőségeket is, az iskolás csoportok elhelyezésének egyik helyszíne lehet a befogadó állomás turistáktól elkülönített része.

INTERMODÁLIS KÖZPONT FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia a **nagy társadalmi hasznosságú fejlesztések** közé sorolja az **intermodális infrastruktúra fejlesztését**. Intermodális infrastruktúra fejlesztése mégis szükséges az **intermodális személy- és áruforgalmi központok kialakítása**, fejlesztése, a **kötőtpályás közlekedési rendszerek** hatékony kihasználása, az **externális közlekedési hatások mérséklése** érdekében.

A **Módváltó (P+R és B+R) rendszerek fejlesztése** szintén nagy társadalmi hasznosságú és megvalósítható kategóriát kapott a stratégiában. A módváltó és eszközváltó (P+R – parkolj és utazz, K+R – utasként érkezz és utazz, és B+R – kerékpárral érkezz és utazz) helyszínek az összekapcsolás olyan eszközei, melyek az egyéni és közösségi közlekedési módok integrálásával lehetővé teszik a közforgalmú közlekedési szolgáltatások költséghatékony elérését az egyéni preferenciák és rugalmasság megőrzésével.

A hazai közlekedési rendszerben az árutovábbítás ideje meglehetősen magas. Az általában nem korszerűen kiépített, intermodális csatlakozási helyek miatt, illetve a logisztikai rendszerek nem megfelelő korszerűsége következtében a kapcsolódó **várakozási idők**, illetve a **fuvaridők jelentősek**. (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, 2014.) A bicskei vasúti rakodó magas kihasználtsággal működik, itt rakodják a gánti kőbánya termékeit. A kihasználtság és az intermodális csomópont kialakításának kiváló lehetőségei **indokolják a fejlesztés megvalósítását**.

Bicske és környéke több mint 25 ezer fős lakossággal rendelkezik, mely lakosság közlekedése Bicske városában centralizálódik. A jelenlegi társadalmi és infrastrukturális helyzet is megkívánja a központi, **komplex közlekedéskultúra kialakítását** adott járás területén, melynek szükségességét a Pannónia Szíve térségére tervezett fejlesztések tovább erősítenek.

A projekt célja

Bicske földrajzi fekvése rendkívül előnyös. A fővárostól 38 km-re, Tatabányától 18 km-re, az 1-es számú elsőrendű főút mentén helyezkedik el, határában fut az M1 autópálya (közvetlen lehajtóval a városba). Bár Bicske és Budapest közlekedéshálózati kapcsolata ma is jelentős, a fenti turisztikai fejlesztések megvalósítását követően még meghatározóbbá válik, melyből kifolyólag a hálózat fejlesztése elkerülhetetlen lesz.

Cél egy új, korszerű intermodális csomópont létesítése Bicske városában, a meglévő korszerűtlen és nem túl esztétikus vasútállomás helyett. Cél továbbá a vasútállomásnak, mint épített környezetnek a mai kor követelményeinek megfelelő, korszerű, a közlekedési módok közötti váltást elősegítő kialakítása, a komfortos és akadálymentes használatot biztosító funkcionális és az esztétikai-arcuati szempontok figyelembevételével.

A fővárosból, illetve a környező településekről Bicskére utazó látogatók komfortos utaztatása mellett gondoskodni kell a térségen belüli **turisztikai közlekedési útvonalak** kialakításáról is. Bicske, mint a térség legnagyobb városa (járási hivatal, járóbeteg szakellátás otthona, kereskedelmi központ) kitűnő helyszíne lehet Pannónia Szíve **transzferközpontjának**. Az országos, jelentős autóutak közvetlen közelsége és a fent említett Intermodális állomás megvalósulása biztosítják a turisták Bicskére történő érkezését, melyet követően lehetőség nyílik a további utazásra a térség egyéb turisztikai helyszíneire. A Pannónia Szíve terület természeti környezetéből adódóan (szinte érintetlen millió és egymástól legfeljebb 20-30 km-re eső települések) a térségen belül **környezettudatos közlekedés** javasolt (elektromos autók, kerékpár, e-bike, kisvasút stb.).

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Funkcionális tekintetben, az intermodális csomópont a településhálózat és a többsikű közlekedéshálózat különféle egymásra épülő kapcsolódási tereiben létrejövő **többfunkciós, kapcsolódásokat – utazási láncokat –, átszállásokat magas szintű szolgáltatásokkal biztosító csomópont**. A helyszíni adottságoktól, az utasszámtól, a használói szokásoktól és a tervezett szolgáltatási szinttől függően meg kell tervezni a vasútállomás utasforgalom által érintett teljes területének utas áramlási és környezetalakítási koncepcióját.

Intermodális központ kialakítása:

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ **Versenyképes közösségi közlekedés**, minél kevesebb, minél kényelmesebb átszállással
- ◆ **Gyors, kényelmes, biztonságos átszállás + kiszolgáló funkciók** (utas-kiszolgálás, kereskedelem, szolgáltatások)
- ◆ **Városfejlesztési szempontból felértékeli a területet**
- ◆ **Érintett közlekedési módok:**
 - **Vasút** (elővárosi)
 - **Autóbusz** (országos, regionális, elővárosi/helyi)
 - **Személygépkocsi** (P+R, kliensparkolás, K+R),
 - **Kerékpár** (B+R)
 - **Taxi**
- **Bicske állomás épületének rekonstrukciója** a XIX. századi títusterveknek megfelelően, a régire emlékeztető stílusban, de a XXI. század igényeinek megfelelően.
- **Vasúti épületek skanzenjének kialakítása**
- Bicske állomás **vegyes nyomtávolságú becsatlakoztathatóságának** kialakítása a kisvasúti nyomvonal csatlakozása érdekében.

61. ábra: Bicske intermodális állomás főbejárati látványterve

BICSKE TÉRSÉGÉBEN KESKENYNYOMTÁVÚ VASÚTVONAL LÉTESÍTÉSE

Lásd. hálózatos projektek fejezet – közlekedésfejlesztési koncepciók

AUTÓS- ÉS SPORTKEMPING KIALAKÍTÁSA ORGANIKUS ÉPÍTÉSZETI STÍLUSBAN

A fejlesztés háttere

A **kempingezés** nem egyszerűen a szabadidő eltöltésének egyik módja, egyben életforma is. Nyugat-Európában a kempingek szolgáltatásai az elmúlt 10 évben folyamatosan javultak, legtöbbjük 4-5 csillag besorolású. **Magyarországon általában még az alacsony költségű turizmus egyik formájaként tartják számon.** A kempingek állapota leromlott, nem bővült a szolgáltatási kínálat sem. Különösen igaz ez a higiénés feltételekre.

A projekt célja

A fenti sport- és egyéb szabadidős tevékenységek célközönsége számára az iskolás csoportokat kielégítő erdei szállás mellett javasolt különböző célcsoportok (a családok, egyedülállók, fiatal párok, nyugdíjasok) számára egy **szezonális jellegű sport-, autós kemping kialakítása** (4 csillag besorolással). Ideális helyszíne lehetne Bicske külterületén, az eddig befogadó állomásként működő, de a közeljövőben funkcióját veszítő kerülő terület. A kemping elsősorban az **aktív pihenést** előtérbe helyező vendégek számára ideális.

Az épületeket az **organikus építészet** (más néven szerves építészet) alapelveit követve terveznék és építenék meg. Az organikus építészet az építészet azon irányzata, amelynek programjában az szerepel, hogy az épület „természetesen” nőjön ki abból a helyből, ahová tervezték, alkosszon azzal harmonikus, „szerves” egységet mind a felhasznált anyagok, mind az épület mérete, alakja és gondolatisága szempontjából. A szerves építészet regionális, a hely "szelleméhez" igazodik, a település és a nemzet hagyományaihoz kötődik. Ugyanakkor az egyetemességhez is kötődik, ugyanaz a gyökere, mint a funkcionalizmusnak. Nem öncélú, nem kötődik hatalomhoz. A szerves építészet inkább település-léptékű, nem épület-, hanem ember-centrikus. Megközelítése ökológikus: a minimumra törekszik, nem pazarló, így például minimális szerkezettel fed le nagy tereket. Hajlított és íves felületeket és éleket mutató lakóépületeikre szívesen használják a választékos hajlék kifejezést. Fontos kiemelni, hogy ezek az épületek önmagukban is turisztikai attrakcióként funkcionálhatnak, az M1 autópálya közelsége miatt onnan is jól láthatóak. Egyszerre szimbolizálnák a magyar építészet naturalisztikus tradícióit és modernségét, önálló márkát alkotva.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

- **Meglévő épületállomány felújítása**, organikus stílusban való átépítése
- **Új épületek kialakítása** organikus stílusban

Tervezett egységek, szolgáltatások:

- ◆ 8-10 db 2-4 ágyas **faház**

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ 20 db 80-100 m² **sátor**-, illetve **lakókocsihely**
- ◆ kb. 1.000 m² alapterületű közösségi **szociális és kiszolgáló helyiség** (zuhanyzók, mosókonyha, közösségi terek, recepció, büfé/étterem stb.)
- ◆ 1.000 m² területen **szabadtéri sportpályák/komplex sportpálya** több sportolási lehetőséggel (kisfoci pálya, tenispálya, lábtengő, kosárlabda), a komplex pálya körül **futópálya**, homokos **röplabda pálya**
- ◆ **játszótér**
- ◆ Kis **élményfürdő**

62. ábra: Az autós-kemping organikus stílusú illusztrációja

Forrás: Makovecz Imre terve

LŐTÉR FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

Az **aktív turizmus** különböző formái nemcsak a turizmus, hanem a lakosság szempontjából is fontosak, ahol különféle sporttevékenységek formájában jelennek meg (például természetjárás, kerékpározás, evezés, lövészet). Ezek a rekreációs és szabadidős sporttevékenységek – amelyek önálló turisztikai szegmensként is megjelenhetnek – nemcsak

a sport, illetve a turisztikai szektor szempontjából jelentősek, hanem az egészségturizmushoz hasonlóan kiemelkedő a szerepük az **egészségmegtartásban** és az **egészségfejlesztésben**.

Bicske külterületén üzemelő hulladékgyűjtés tevékenységet végző szervezet (Zöld Bicske Kft.) 16 településen látja el a hulladékkezelési közszolgáltatói feladatot, illetve beszállítók révén további 35 település hulladékát kezeli a Bicskei Regionális Hulladékkezelő Telepen (Csákvári út). Bár üzemük a város lakóövezetétől távol esik, az a térség komplex területfejlesztési és turisztikai koncepciójába nem beilleszthető (természeti környezetre épülő turisztikai attrakciók, infrastruktúrafejlesztések – településeket összekötő kerékpárút kialakítása stb.). Ezáltal javasolt az önkormányzat számára a telephely **áthelyeztetését** indítványozni, illetve **annak helyszínét turisztikai attrakció vagy a térséget jellemző szabadidős tevékenység tekintetében hasznosítani**. Fontos megjegyezni, hogy egyelőre **ez a terület tájsebként azonosítható a térségben, melynek alternatív hasznosítása szintén nem csak turisztikai, de természetvédelmi szempontból is jelentős**.

Érdemes megemlíteni, hogy összekapcsolva a Váli-völgyi kisvasút továbbfejlesztésével, a lőtér **megközelíthetősége jelentősen javul**, valamint kerékpárral történő elérése is biztosított lesz.

A lőtér területén megvalósulhat a kormányzati politikákkal összhangban újraélesztett, **hadiiparhoz kapcsolódó feldolgozóipari tevékenységek**, pl. lőfegyverek tesztelése. Ez természetesen együtt jár azzal, hogy a lőtérnek meg kell felelnie az ehhez szükséges biztonsági előírásoknak is.

A projekt célja

A projekt célja, hogy terület-rehabilitációval és tájrendezéssel eltüntetésen egy tájsebet, egy bányagödört, utóhasznosításként egy komplex lőtér kialakításával, mely élménylövészet, PPC és szituációs lőszektor, illetve interaktív military élménypark területtel rendelkezik. A lőtér széles spektrumú szolgáltatása lehetővé teszi a célközönség kibővítését. A komplexitás ugyanis az (akár szakmai alapon) profi lövészetre vágyóktól, az élménykeresőkön át, a fiatalok vagy akár gyermek interaktív kalandorokig, minden igényt kielégít. A projekt keretében megvalósuló fejlesztés nemzetközi érdeklődésre is számot tarthat.

Egy több generációs lőtér egyszerre kaland, kihívás, sikerélmény, fejleszti az önbizalmat, önbecsülést, elősegíti a csapat összekovácsolását, erőpróba, alkalmazkodás, konfliktuskezelés, időgazdálkodás, stressz tűrő képesség fejlesztése, modellezés, információtovábbítás, feladatmegoldás feszültség alatt, kommunikációfejlesztés, együttműködés, motiváció, vezetői képességfejlesztés. Fentiekén túl hozzájárulhat a hazafia nevelés céljaihoz is.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

A lőtér kialakításával egy **nemzetközi szintű turisztikai attrakció** jönne létre, jelentős hiátust pótolva a régióban. A komplex, minőségi szolgáltatások biztosításával el lehetne érni, hogy Közép- Európa lövészeti sportágainak elitje számára is vonzó attrakció jönne létre.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A lőtér felépítése és elvi megjelenítése:

500 M-es lőszektor:

- ◆ Fedett 10 lőállásos szektor
- ◆ Szenzoros érzékelő rendszerű lőlapok, monitoros kijelzők
- ◆ Mobil célmozgatók telepíthetők a köztes lőtávolságokon
- ◆ Épített oldalfal, aljzat, haránt golyófogók
- ◆ 50 BMG kaliberig használható lőszektor

300 M-es lőszektor:

- ◆ Fedett 10 lőállásos szektor
- ◆ Szenzoros érzékelő rendszerű lőlapok, monitoros kijelzők
- ◆ Mobil célmozgatók telepíthetők a köztes lőtávolságokon
- ◆ Épített oldalfal, aljzat, haránt golyófogók
- ◆ 50 BMG kaliberig használható lőszektor
- ◆ Telepített oldalmozgó célok
- ◆ Vadászfegyverek belövésének lehetősége 100-200-300 méteren

63. ábra: Lőtér látványterv 1.

50 M-es FEDETT LŐCSARNOK (SÍNES lő szektor):

- ◆ 20 elkülönített lőállás

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ közeledő-távolodó célmozgatási lehetőség
- ◆ Kamerarendszerű, monitoros találatkijelzés
- ◆ Légcserélő, szűrő-komplexummal ellátva
- ◆ 7,62x54R űrmértékig

64. ábra: Lőtér látványterv 2.

50 M-es Élmenylövészeti lőszektor:

- ◆ Nyitott középírszel
- ◆ Lehetőség különböző típusú találatjelző fémcélok használatára
- ◆ Fedett, fűthető, szeparált lőállásokkal

50 M-es PPC lőszektor:

- ◆ Nemzetközileg elismert PPC versenyek lebonyolítására és edzéslehetőség biztosítására alkalmas szektor
- ◆ Magyarországon ilyen szektor nincs még másutt

30 M-es szituációs lőszektorok:

- ◆ Az IPSC, IDPA pisztoly, puska, sörétes puska versenyekhez, edzésekhez
- ◆ „U” alakban lőhető lövedékfogóval készítve
- ◆ Fedett első lőállásokkal, amelyek lehetővé teszik a további lőtílusok gyakorlását is

65. ábra: A tervezett lőtér helye jelenleg

Fedett tanterem:

- ◆ Számítógéppel felszerelt, 180°-os kivetítővel rendelkező „intelligens” lőtér
- ◆ Szituációs feladatok megoldásához
- ◆ Sportfelkészüléshez
- ◆ Vadászlövészet gyakorlásához
- ◆ Nem éles lőfegyverrel

A lőtér működtetésébe érdemes **állami-, vagy magánbefektetőt** bevonni a **piaci működés** és a **versenyképesség** biztosítása érdekében.

66. ábra: A lőtér tervezett elhelyezkedése

Forrás: saját szerkesztés

KOMPLEX EXTRÉM SPORTPÁLYA – FREESTYLE PARK LÉTESÍTÉSE (OPCIONÁLIS VÁLASZTÁS A LŐTÉR ALTERNATÍVÁJAKÉNT)

A fejlesztés háttere

Az **aktív turizmus** különböző formái nemcsak a turizmus, hanem a lakosság szempontjából is fontosak, ahol különféle sporttevékenységek formájában jelennek meg (például természetjárás, kerékpározás, evezés). Ezek a rekreációs és szabadidős sporttevékenységek – amelyek önálló turisztikai szegmensként is megjelenhetnek – nemcsak a sport, illetve a turisztikai szektor szempontjából jelentősek, hanem az egészségturizmushoz hasonlóan kiemelkedő a szerepük az **egészségmegtartásban** és az **egészségfejlesztésben**.

Az **extrém sport** olyan szabadidős tevékenység, amihez általában a megszokottól jelentősen eltérő helyszín és felszerelés szükséges. Érdekességét a szokatlan élmények, az erőfeszítés, az izgalmak jelentik.

A projekt célja

Amennyiben lőtér bármilyen megfontolás miatt nem kerül elfogadásra, ugyanarra a területre másik opcióként a térség szabadidősport tevékenységeit erősítve környezetbarát, komplex extrém sportpálya, Freestyle Park létesítése javasolt. A Park egy része azonban **elhelyezhető a sportcsarnok körül elterülő 2,4 hektáros területen vagy a befogadó-állomás helyén megvalósuló sport és autóskepping mellett is.**

A Freestyle Parkot nagyon sokoldalúan lehet használni, a **BMX**-en kívül **gördeszakásoknak, görkorcsolyásoknak és rollereseknek** is pályaként szolgál. Ezen sportolási lehetőségek aktív, szabadidős kikapcsolódást nyújtanak a felnövekvő, új generáció számára a természetben. Mindemellett alkalmas helyszíne lehet a különböző freestyle versenyeknek vagy találkozóknak (turizmusnövelő hatás), illetve a helyi lakosság nyugalma és környezetét sem zavarja (zaj- és környezetszennyezéstől mentes).

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A fenti **sportágaknak megfelelő infrastruktúra, pályák, kiszolgáló helyiségek megépítése.**

67. ábra: Freestyle látványterv

Fenti sport- és egyéb szabadidős tevékenységek célközönsége számára az iskolás csoportokat kielégítő **erdei szállás** mellett javasolt a családosok számára egy **szezonális jellegű, sport-, autós-kemping kialakítása** (3 csillag besorolással). Ideális helyszíne lehetne Bicske külterületén elhelyezkedő telek, mely jelenleg kihasználatlanul, és nem túl esztétikus formájában áll. A kemping elsősorban az aktív pihenést előtérbe helyező vendégek számára ideális.

Kemping területére tervezett egységek, szolgáltatások:

- ◆ 8-10 db 2-4 ágyas **faház**;
- ◆ 20 db 80-100 m² **sátor**-, illetve **lakókocsihely**;
- ◆ kb. 1.000 m² alapterületű közösségi **szociális és kiszolgáló helyiség** (zuhanyzók, mosókonyha, közösségi terek, recepció, büfé/étterem stb.);
- ◆ 1.000 m² területen **szabadtéri sportpályák/komplex sportpálya** több sportolási lehetőséggel (kisfoci pálya, tenispálya, lábtengő, kosárlabda), a komplex pálya körül futópálya, homokos röplabda pálya;
- ◆ **játszótér**.
- ◆ kisebb méretű **élményfürdő**.

BŐRGYÁR – NÉPI KULTÚRA HÁZA

A fejlesztés háttere

A népzene, a néptánc ma is élő hagyományaink egyike, melyet egyre több gyerek, fiatal űz napjainkban is. A különféle mozgalmak, médiaérdeklődésnek is köszönhetően egyre nő az érdeklődés, **a társadalmi nyitottság ősi kultúránk, néptánc-művészetünk iránt** olyannyira, hogy a magyar táncház mozgalom módszer 2011-ben felkerült az UNESCO szellemi kulturális örökség listájára. A bicskei volt bőrgyár annak a Lajtha László édesapjának a tulajdonában volt egykor, aki Bartók nyomán kezdte el a népzene kutatást még diákkorában.

A projekt célja

A fejlesztés keretén belül megvalósul **Bicskén az egykori bőrgyár épületének és környezetének rekonstrukciója**, létrejön a **Népi Kultúra Háza** kulturális turisztikai bemutató- és látogatóközpont.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az épület termeiben **tájegységeink népzeneivel, néptáncaival, a népi hagyományokkal és játékokkal ismerkedhetnek meg a látogatók** interaktív formában, állandó és időszakos kiállítások keretén belül. Felfedezhetőek a gyűjtési módszerekkel, képet kaphat a hagyományok kialakulásáról, a tájegységenkénti eltérésekről-hasonlóságokról is. A célközönség áttekintheti kultúránk és hagyományaink gazdagságát és sokszínűségét.

A kiállító terek mellett **többfunkciós rendezvény- és oktató terek** kerülnek kialakításra, melyek alkalmasak kulturális események megrendezésére éppúgy, mint tudományos előadások, oktatások, rendezvények lebonyolítására.

Az épület **környezete is megújul, pihenőterek, tematikus népi játszópark és rendezvények megtartására alkalmas szabadtéri terek jönnek létre** a ma elhanyagolt kert területén. A park a város felé kinyílik, több irányból megközelíthetővé válik, ezzel is hangsúlyozva központi elhelyezkedését és szerepét a település életében.

FELCSÚTOT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

SPORT-REHABILITÁCIÓS KÖZPONT

A fejlesztés háttere

A **sportrehabilitáció** mint az egészségturisztikai termékek egyik válfaja az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban is nevesítésre került mint kiemelten fejlesztésre célzott turisztikai termék. (Nemzeti Tervezési Hivatal, 2014.) A már megvalósult Puskás Akadémiára és Pancho Arénára támaszkodva egy lehetséges fejlesztési irány az **egészségügyi kapacitások fejlesztése a turizmusgazdasággal való összefüggés megteremtésével**.

A projekt célja

A Pannónia Szíve területen működő és tervezett szolgáltatáspalettán a sportturizmus **központja Felcsút**, amely jelen fejlesztéssel, hazai és nemzetközi szinten ismert sportszakmai, sportturisztikai célponttá is válhat. Az eddig megvalósult sportlétesítményeket egy – azokat szervesen kiegészítő és kiszolgáló – szálláshellyel ellátott **sport-rehabilitációs központtal** javasolt kiegészíteni.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A projekt keretében megépülő központ **organikus épületegyüttes**ként kerülhet megtervezésre, mely igazodik a 2014-ben átadott Pancho Aréna és a jelenleg kivitelezés alatt álló sportközpont építészeti stílusához.

A hagyományos orvoslás mellett a lélektani orvoslás is előtérbe kerül. Az **egészségturizmus**, illetve **sport- és általános rehabilitáció területén hiánypótló szolgáltatásokra van szükség**, melyekre nemcsak regionálisan, hanem országosan, illetve határon túl is van kereslet.

A hatékonyság érdekében a lehető legkomplexebb ellátást szükséges biztosítani, melynek eléréséhez együttesen kell alkalmazni a **klasszikus akadémiai orvoslás** és a bizonyítottan működő **komplementer medicina** legkorszerűbb eljárásait. A sport-rehabilitációs központ, egyedülálló szolgáltatásaként nem kizárólag a sérült testrészeket (sportsérüléseket) kívánja kezelni, hanem regenerálná, karbantartaná a teljes testet és szervezetet is.

A szállással is rendelkező klinika 3 + 1 részlegből áll:

- ◆ **Általános diagnosztika:** itt folyna a góckutatás (kardiológia, képalkotó diagnosztika, általános sportorvosi vizsgálat, szájhygiénia rendelő stb.).

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ A diagnózis (felmérés) alapján megállapított és előírt **fizioterápiás**, illetve **mozgásterápiás kezelések**, és a szenzorháló elv alapján végzett sportélettani és teljesítménydiagnosztikai felmérése, valamint **biomechanikai labor**.
- ◆ **Hidroterápiás kezelések**.
- ◆ **Négycsillagos** minősítésű **szállás**.

A központ a rehabilitációs részleggel összekötve, kb. 5.000 m² alapterületű, négycsillagos szálloda minőségű **rekreációs klinikával** is rendelkezne.

68. ábra: Sport-rehabilitációs klinika terv, Dobrosi Tamás

PUSKÁS FERENC EMLÉKEZET KIALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

Puskás Ferenc az egyik legismertebb magyar, aki számos országban vívott ki elismerést magának és a magyar futballnak. Tekintettel a már megvalósult, az ő nevét viselő fejlesztésekre, valamint a fent bemutatott tervezett sport- és rekreációs központra, **javasolt a névadó emlékezetének kézzel fogható, nyilvános kialakítása Felcsúton**. Magyarországon több emlékhely létesült Puskásról. Budapesten utcát és éttermet neveztek el róla és természetesen a futball szentélye, a nemzeti sportcsarnok is az ő nevét viseli. A fővároson kívül azonban Felcsút az, ahol terület nagyságát tekintve méltó emlékhely kialakítása válik lehetségessé.

A projekt célja

A projekt célja olyan, **méltó megemlékezést biztosító, turisztikai attrakcióként is funkcionáló kiállítás létrehozása**, amelynek keretében a látogatók megismerkedhetnek a legendás futballista életével, néhány tárgyi emlékével, valamint mindazokkal a sikerekkel, amelyeket válogatott és klubszínekben ért el élete során.

VÁLI-VÖLGYI ISKOLAKÖZPONT FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

Ahogy jelen koncepció helyzetelemzéséből is kiderül, a **Pannónia Szíve térség iskolahálózata vegyes képet mutat**. Vannak jól kihasznált, jól működő intézmények, és vannak alacsony kihasználtsággal működőek is. **Felcsúton** az egyik legmagasabb az általános iskola kihasználtsága a térségben, viszonylag alacsony osztálylétszámokkal, és nagyarányú ingázó diákokkal. (EMMI, 2016.) Ezen jellemzők miatt **érdemes az iskola további szakmai és infrastrukturális fejlesztésének lehetőségét biztosítani** a helyi, az akadémián tanuló és a környező településekről érkező diákok érdekében.

A projekt célja

A területi egyenlőtlenségek csökkentésének egyik eszköze egy jól felszerelt, a környező településekről jól megközelíthető, központi iskola létesítése, amely ki tudja elégíteni a 21. századi iskolával szemben támasztott követelményeket, és amely lehetővé teszi a megfelelő végzettséggel és szakképzettséggel rendelkező munkaerő koncentrációját. Olyan iskola, amely bizonyítottan eredményes forrásfelhasználásával, pályázati aktivitásával hosszabb távra megfelelő ellensúlyt tudna lenni a nagyváros gazdasági-szellemi elszívó hatásának.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Mindezeket szem előtt tartva javasolt egy **korszerű, építészetében az eddigi sport- és oktatási intézmények stílusához alkalmazkodó, minőségi alapképzést biztosító iskola létesítése**, mely specifikus képzésével különböző, a település középfokú oktatásában már meglévő szakirányok előképzését nyújtja tanulói számára.

SZENT ISTVÁN HAGYATÉKA – AZ ORSZÁG FELAJÁNLÁSA SZŰZ MÁRIA OLTALMÁRA TÖRTÉNELMI EMLÉKHELY KIALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

Az **országfelajánlás** kultusza és a **Regnum Marianum** eszméje Szent László idejére nyúlik vissza. Mégis a barokk korban, a török kiűzésének idején, a nemzeti összetartozás

eszméjének szolgálatában nőtt meg a jelentősége. A Szűz Máriának az országot felajánló szent istváni eszmény természetszerűen Székesfehérváron és Fejér megyében, a szent király nyugvóhelyén élt legerősebben a köztudatban. Nem véletlen tehát, hogy a megye címere ezt az eseményt ábrázolja. **Szent István országfelajánlásáról** már Hartvik püspök legendájában olvashatunk. E szerint a király „mikor már nem volt kétséges halálának hamari napja” a püspökök és palotájának nagyjai előtt kezét és szemét a csillagokra emelve így kiáltott:

„Ég királynője, e világ jeles ujjászervezője, végső könyörgéseimben a szentegyházat a püspökökkel-papokkal, az országot a néppel s az urakkal a te oltalmadra bízom; nékik utolsó istenhozzádot mondva lelkemet a te kezébe ajánlom.”

Az országfelajánlás – amennyiben elfogadjuk annak ténybeliségét – **földrajzi helyhez nem köthető**. István halálának körülményeiről rendkívül keveset tudunk. Sem a halálát okozó betegség nem ismert, sem halála helyéről nem maradtak fenn hiteles információk. A legendák (pl. Hartvik püspök legendája) elbeszélik, hogy „palotájának” nagyjai halálos ágyához gyűltek. Ez alapján feltételezhetjük, hogy vagy Székesfehérváron, vagy Esztergomban érte a szent királyt a végzet. Ugyanezen legendák elbeszélik azt is, hogy „[...] a királyi székhelyre, azaz Fehérvárra vitték el a testet [...]”, amely közlés már szinte bizonyossá teszi, hogy a vég Esztergomban érte a királyt. Ennek alapján joggal feltételezhető, hogy az ország felajánlására ott kerülhetett sor. Egy monda szerint az esztergomi bazilikában található Szűz Mária oltár onnan kapta a nevét, hogy István ott ajánlotta fel az országot Máriának.

A szent király nyugvóhelye kiváló lehetőséget teremt arra, hogy a szent istváni műnek méltó emlékhelyet alakítson ki a nemzet.

A projekt célja

A cél olyan **történelmi kegyhely és emlékhely kialakítása**, amely a legmodernebb **installációs és informatikai eszközökkel** támogatja Szent István király életművének hiteles és minden jelentősebb országépítő tevékenységének és élete Fejér megyével kapcsolatos fontosabb történéseinek, majd tisztelete fejlődésének, tárgyi emlékeinek bemutatását.

69. ábra: Fejér megye címere

ALCSÚTDOBOZT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

JÓZSEF NÁDOR LÁTOGATÓKÖZPONT AZ ALCSÚTI KASTÉLYPARKBAN

A fejlesztés háttere

József főherceg, magyar királyi herceg **nádorrá** választása után igyekezett saját példával elő járni a magyar földbirtokosok előtt, hogy földjeiknél jobb terméshozamot tudjanak elérni, ezért 1819-ben **megvásárolta** a Vallásalaptól a Fejér vármegyei **Alcsút központú**, hírhedten **rossz minőségű birtokot**, és intenzív mezőgazdasági munkába kezdett, aminek eredménye, **pár éven belül egy híres mintagazdaság lett**. Ezután határozta el, hogy ide fogja megépíteni **nyaralókastélyát** is. A kor neves klasszicista építészt, Pollack Mihályt bízta meg az épület megtervezésével. A kastély és a park átvészelte a második világháborút és a szovjet hadsereg állomásozását, de később a kastély valószínűleg gyújtogatás miatt **leégett**, köveit a lakosság és a vállalatok széthordták.

A projekt célja

A Felcsút és Alcsút között közlekedő Váli-völgyi kisvasút végállomásának turisztikai attrakciójaként jönne létre az a látogatóközpont, amely **egy újonnan tervezett, kortárs épületben** kapna helyet a jelenlegi Alcsúti Arborétum területén, az egykori alcsúti Habsburg-kastély portikusának közelében, egy olyan területrészen, ahol beleillik az új létesítmény a park térszerkezetébe.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

- ◆ **Interaktív kiállítóter**
- ◆ **A kastély régészeti módszerekkel történő vizsgálata során talált leletek végleges elhelyezése:** a látogatóközpont kiállítótermében, a leletek virtuális és valós tárgyi bemutatásával, holopiramisos technológiával, virtuálisan egészítjük ki az egyes tárgytöredékeket.
 - Az egykoron itt állt kastély fő- és melléképületei: az egykori kastélykomplexum és gazdasági épületeinek korszerű, **21. századi makettje**, layeres, élein világító, plexi-rétegek bemutatásában, kiegészítve a makett mellett egy **virtuális alaprajzzal**, amelyen a főépület egyes helyiségeit, azok funkcióit lehet megkeresni interaktív módon. Az érdeklődő megtudhatja, hogy a kastély földszintjén hol helyezkedett el a nagyebédlő, a főhercegnői lakosztály egyes termei (a Fehér Szalon, a Vörös Szalon, a főhercegnő dolgozószobája, hálószobája), a főhercegi lakosztály termei, a fegyverterem, a családi képtár, a dolgozószoba, a hálószoba; milyen funkciói voltak a kastély emeleti helyiségeinek; hol volt az épületben a

József nádor laboratóriuma; vagy hol lehetett család hölgytagjai számára kialakított „műterem”; az épületen kívül a gazdasági épületekben hol volt az egykori hidegház, melegház, tejház; stb.

- A **korszak neves tervezőinek kézjegyei** a kastélyon, annak szakrális-, illetve a park kertészeti és díszépületein: bemutatjuk a Pollack-féle kastélyt, a Storno-féle kápolnát, az Ybl-féle pálmaházat, az Eiffel-féle lovardát, illetve az említett, híres tervezőit a korszaknak.
- A **Habsburg-ház „magyar” nádori ágának családfája**: világító plexitablón mutatjuk be az örökösöket és leszármazottaikat: József Antal főherceg (1776-1847); István főherceg (István Viktor 1817-1867); József Károly főherceg (1833-1905); József Ágost főherceg (1872-1962); József Ferenc főherceg (1895–1957).
- **Családi fotóalbum** címmel mutatjuk be a fennmaradt családi fotókat multitouch asztalon 360 fokban forgatható és „csúsztatható”, digitalizált verzióban.
- **Pompás enteriőrök** címmel mutatjuk be Klösz György fennmaradt enteriőrfelvételei alapján a **kastély berendezési tárgyait** és a család műgyűjtő tevékenységét, amelynek sok értékes alkotása vált a tűz martalékává. Az archív enteriőrképekből térbe állított, **valós 3D-s, felnagyított installációkat** alakítunk ki, és értelmezzük rajta a látottakat. **A belső fotók és az alaprajz alapján felépíthető az eredeti terek digitális változata, amely a megmaradt homlokzat mögötti területen VR szemüvegben bejárható.** A látogató úgy érzi, hogy a kastélyban sétál, mert - egy számítógépes játékhoz hasonlóan - minden irányba körbenézhet, közel mehet a berendezési tárgyakhoz, az ajtókon keresztül átmehet a szomszédos helyiségekbe. A fényképek alapján nem rekonstruálható részeket üresen hagyjuk.
- Korabeli újságok hasábjain címmel a kastélyról született **korabeli leírásokat** közöljük lapozható, digitális formában egy érintőképernyőn pl. Vasárnapi Újság különböző cikkei, 1861-ből, 1866-ból vagy 1868-ból.
- A **kastély pusztulása**, korlenyomat a szocializmus évtizedeiből

Alcsúton 3 történeti tér kialakítását javaslom, Az egyik József főherceg munkásságát és életét mutatná be, hiszen a reformkori Magyarország legfontosabb fejlesztője volt, támogatott és véghezvitt beruházásai, nagyon sokkal hozzájárultak az ország iparosodásához, polgári fejlődéséhez pl.a mai Budapest arculatához. Ezen kiállítás része lenne az eredeti bútorzat, műtárgyak és a történeti teret kompletté tevő korabeli, de nem Alcsúton volt kiegészítő berendezési tárgyak is. A kiállítás bemutatná József főherceg mindennapi életét, és közéleti tevékenységeit egyaránt. A második történeti tér magával a kastéllyal és az itt lakott

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

személyekkel, rokonsággal foglalkozna, bemutatná, hogy a különböző korokban a család hogyan formálta, változtatta a kastélyt és környezetét, többek között Magyarország utolsó nádorának: István főhercegnek tevékenységét is. Beszerzendő műtárgyak:

- ◆ József főherceg címeres dísz szekrénye (19. sz első fele)
- ◆ József főherceg nemesfémekkel berakott kabinet szekrénye:
- ◆ József főherceg díszórája (asztali tűz aranyozott bronz, francia művész alkotása):
- ◆ József főherceg berakásos trumója (1830körül tűzaranyozott bronzal díszítve):
- ◆ családi festmények: 3db
- ◆ Bécsi porcelán szobor 1820 körül, József főherceg tulajdonából:
- ◆ csillár az Alcsúti kastélyból:
- ◆ József főherceg feleségének Alexandra Pavlovnának az orosz empire stílusban készített féldrágakő díszvázája:
- ◆ Augusztina főhercegnő drágakövekkel díszített szelencéje:
- ◆ fegyverek József főherceg gyűjteményéből:
- ◆ figurális intarziás barokk komód az Alcsúti kastélyból:
- ◆ Családi fotók (11DB): ára

A történeti tereket kiegészítő eredeti, de nem Alcsúti műtárgyak:

- ◆ empire ülőgarnitúra, ára.
- ◆ empire szekrény:
- ◆ empire gyertyatartók (tűz aranyozott bronz) 4 db:
- ◆ 2 db nagyméretű szőnyeg:
- ◆ 1db kastélycsillár:
- ◆ szalon tükör 19. század:
- ◆ oldalasztal, 19. század:
- ◆ korabeli metszetek (19. század, tematikájuk kapcsolódik a főhercegek tevékenységéhez) 15 db,
- ◆ empire kályha:
- ◆ empire komód:
- ◆ szalon ülőgarnitúra 19. sz második fele:
- ◆ ruhásszekrény 18. század második fele:
- ◆ műtermi berendezések:
- ◆ faragott festő állvány:

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ díszített paletta (3db, neves festők által dekorálva, 19. sz):
- ◆ ecsettartó:
- ◆ díszfotelek a modelleknek:
- ◆ 19. századi festmények 6db:

Fenti műtárgyakkal plusz múzeumi kölcsönzésekkel rendkívül látványos kiállítás, attrakció jöhet létre, amelyre tanulmányi kirándulásoktól a turizmus élénkítéséig lehet alapozni.

További fejlesztések:

◆ **Korszerű vetítőterem**

Egy **3D-s kisjátékfilm vetítéséhez** korszerű hangtechnikával, kényelmes mozsizékkel, szemüvegekkel és óriásvászonnal felszerelt termet alakítunk ki.

„Egy eltűnt kastély története” (1819-1950): egy 3D-s kisjátékfilm a kastély történetéről és a benne élt generációk sorsáról. Időtartam: 15–20 perc. A 3 dimenzióban felvett, történelmi tényeken alapuló kisjátékfilm célja bemutatni az alcsúti Habsburg-kastély történetét, egyben lakóit, a „magyar Habsburg” nádori ág képviselőit és azokat a velük kortárs híres tervezőket, egyházi személyeket, építészeket, művészeket, akik hozzájárultak a kastély és a birtokon lévő épületek egykori tündökléséhez.

◆ **Múzeumpedagógiai foglalkoztató**

Előre meghirdetett **tematikus foglalkozások a 19–20. század eleji főúri életmódtörténetre alapozva**, amelynek során a különböző korosztályok és célcsoportok megismerkedhetnek a nemesi életmóddal, a Habsburgok világával, illetve az egykori alcsúti Habsburg-kastélyban zajló élettel. Külön foglalkozást lehetne építeni a magyar Habsburg-ág képviselőinek egyes kitanult mesterségei köré, aminek kapcsán a gyerekek megtudhatják, hogy míg József nádor gyermekkorában a kertészkedést és a fűvészkedés tudományának elsajátítását kapta feladatául, István főherceg faesztergályozást és könyvkötészetet, II. József főherceg pedig asztalosmesternek tanult, ezért szenvedélye a bútorkészítés volt. Az alcsúti kastély egyik verandáján egy általa készített fehér kérgű nyírfaágakból összeállított kerti garnitúra is látható volt.

◆ **Integrált látogatómenedzsment-rendszer**

◆ **Turistapihenő**

◆ **Turisztikai információs pont**

- ◆ **Nádori ajándékbolt** (helyi Váli-völgyi termékekkel és egyedi, formatervezett ajándékokkal)

A látogatóközpont ajándékboltjában Váli-völgyi, helyben termelt termékeket, valamint József nádor személyére és korára felfűzött, egyedi gyártású, formatervezett, design-jellegű ajándéktárgyakat kínálhatunk (a nádor sokszínű egyéniségéből, tevékenységeiből és műgyűjteményeiből ihletődve, vagy neki és fiának, Károlynak a botanikai szenvedélyére alapozva, az egykori kastélykert-arborétumban található növények lenyomatainak megjelenítésével).

◆ **Nádori kávézó és cukrászda**

Egy nádori főúri kávézó kialakítása is cél, ahol a látogató megpihenhet az arborétum és a látogatóközpont kiállításainak bejárása után, és speciális kávékülönlegességeket fogyaszthat el, amelyek nevükben a családtagokhoz köthetőek. A cukrászdában a reformkor kedvelt süteményeit is kipróbálhatnák a látogatók.

◆ Nagy kapacitású **vizesblokk**

◆ **Kerékpáros pihenőhely**

◆ **Autóparkoló**

◆ **Tematikus gyermekjátszótér**

◆ **Elektromos autóknak töltőrendszer**

◆ Az arborétum területén egy **ökoturisztikai tanösvény** kialakítása a cél, amelyen keresztül bemutatjuk az **arborétumot** és annak gazdag növény- és állatvilágát, különleges madárfajait és botanikai ritkaságait, illetve az **egykori kastélypark különlegességeit**, mint pl. azt, hogy a főhercegi kastély parkjában anno még pávák és szarvasok is éltek. A tanösvénynek kapcsolódnia szükséges a már meglévő programokhoz, bemutatott látványosságokhoz, pl. Hóvirág- vagy Mécsbogár fesztivál.

◆ **Applikáció** készül majd **a kastélypark értékeinek bemutatására**. Kronoszópokkal eredeti helyén, hitelesen bemutatásra tud kerülni a megsemmisült kastély tömege, épületszárnyai, érzékeltetve az egykori monumentális hatást.

◆ **Mécsbogár fesztivál** tematikájának kialakítása, marketing terv készítése

◆ **Hóvirág-fesztivál** tematikájának kidolgozása, marketing terv készítése

70. ábra: Az alcsúti kastély madártávlatból

GOLF KLUB ÉS AKADÉMIA

A fejlesztés háttere

Magyarországon a golfpályák száma alacsony, miközben pl. Ausztriában 100-nál is több működik. A golfturizmus presztízis sport, célcsoportja magas költési hajlandóságot mutat. **A golfpályák építése jó lehetőséget jelent a környezetileg leromlott területek újjáépítésére, felélesztésére, tájsebek kezelésére, ugyanakkor a működtetés környezeti károkat okozhat, amennyiben nem fordítanak kellő figyelmet a természeti értékek megóvására.** A golfpályák létesítését befolyásolják a földrajzi és éghajlati adottságok is. (Magyar Turisztikai Hivatal, 2005.) A régióban **két golfpálya működik: Tatán és Alcsútdobozon.**

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia ajánlása szerint **elsősorban magántőkéből kell megvalósulnia a fejlesztéseknek**, és kiemelten kell törekedni a **környezeti terhelés minimalizálására**, illetve a különféle **feltételek betartatására**. A golfpályák száma Magyarországon korlátok között tartandó. A program keretében egy már régóta működő **golfpálya továbbfejlesztéséről** van szó a minőségi turizmus erősítése érdekében.

A golf, mint sportolási lehetőség hazánkban is egyre inkább köztudatba kerül, részben a 2016-os Nyári Olimpiának köszönhető, amikor újra bekerült az olimpiai sportágak közé.

A projekt célja

A golfsport népszerűsítési folyamatának további erősítése, és kiemelten a fiatal (magyar, illetve nemzetközi) sportolók nevelése céljából **bentlakásos nemzeti és nemzetközi**

golfoktató akadémia létesítése javasolt a golfklub területén 20 szobás golfszállással (tanulók és oktatók részére). A cél egy olyan **nemzetközi színvonalú létesítmény kialakítása**, amely a régiós idegenforgalom golf és szabadidő ágazat keresletnövekedésének színvonalas kielégítését is lehetővé teszi hosszútávon fenntartható, gazdaságilag sikeres üzemeltetési modellel.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A komplexum továbbfejlesztésének a következő fő elemei vannak:

- ◆ **Új, 9 lyukú golfpálya szakasz** egy teljes, 2x18 lyukú olimpiai és nemzetközi versenyek lebonyolítására alkalmas **sportkomplexummal**.
- ◆ **Multifunkciós szabadtéri rendezvényközpont** a helyi kulturális értékek és termékek bemutatása céljából.
- ◆ **Egészségturisztikai, rekreációs központ** a klub sportolói és látogatói számára.
- ◆ **Resort jellegű üdülőközpont** a többnapos tartózkodást célzó, minőségi vendégkör számára. Emellett a központ területén a golfklub és a térség értékeit, hagyományait bemutató létesítmény (pezsgőkultúra felhasználásával kifejlesztett kozmetikai, szépségügyi termékek bemutatása és alkalmazása), specifikusan a golfturizmus szereplői számára.

A megvalósítás az alábbi ütemezésben valósulhat meg:

◆ 1. Ütem

Célok:

- A golfsport, mint olimpiai sportág népszerűsítési folyamatának erősítése egy nemzetközi színvonalú **akadémia központ létrehozásával**, kiemelten a fiatal magyar és környező ország béli sportolók nevelése.
- A meglévő, nemzetközi előírásoknak megfelelő **golfpálya létesítményeinek kiegészítése** egy bentlakásos oktatási központként működő **golf-szállás létrehozásával** (kb. 20 szoba, 40 fő férőhely kapacitással, tanulók és oktatók részére).

Fejlesztési lépések:

- **Sportgyep gondozó képzési centrum** (oktató termekkel és gyakorlati képzést biztosító tanyákkal, bemutató terekkel) kialakítása.
- Hosszú távú, a fenntarthatóság feltételrendszeréhez, üzemeltetéshez szükséges **infrastrukturális csatlakozások kiépítése**, fejlesztése (gáz, csatorna, internet).
- **Bentlakásos golfakadémiai oktatóterem**, szállás 20 szoba, 40 fő kapacitással.

◆ **2. Ütem**

Célok:

- Az nemzetközi golfoktató központ által generált és a regionális fejlesztésekhez kapcsolható **növekedő gasztronómiai kereslet kielégítése**.
- A magyar és nemzetközi golfesemények magas színvonalú kiszolgálásához, valamint a beutazó golfturizmus igényeinek kielégítéséhez szükséges **infrastruktúra fejlesztése** (korszerű öltöző, bag tároló és golfautó port kialakítása).

Fejlesztési lépések:

- **Vendéglátás infrastruktúra bővítése** (tankonyha, előkészítő, termelő helyiségek és raktárak)
- Golfsport szolgáltatások **kiszolgáló helyiségek kialakítása**, e-mobilitás infrastruktúra, (e-kerékpár, töltőállomás).

◆ **3. Ütem**

Célok:

- A **golflétesítmény bővítése**, a térség egyedi turisztikai vonzerejének és az egy látogatóra eső vendégéjszakák számának növelése érdekében.
- Nemzetközi **sportrendezvények megvalósításához szükséges infrastruktúrafejlesztés**. Az Etyek-Alcsútdoboz összekötő útvonalon az út mindkét oldalának keresztirányú összekapcsolása a projektfejlesztési igényeknek megfelelően.
- **Bentlakásos golfakadémia**, az oktatási központ bővítése oktatói szállásokkal.

Fejlesztési lépések:

- Kiegészítő **9 lyukú golfpálya-szakasz építése**.
- **Oktatói szállások kialakítása**, legalább 3 apartman, összesen 18 fő férőhely kapacitással.
- A meglévő golf-sportkomplexum és a fejlesztendő **területek összekapcsolása** az Etyek-Alcsútdoboz útszakasz keresztezésével (híd vagy alagút).

◆ **4. Ütem**

Célok:

- A Pannónia Szíve térség egyéb turisztikai látványosságainak megismerését, a többnapos tartózkodást célzó, **szálláshely-kapacitások bővítése**.

- A tervezett üdülőterület központjában a régió értékeit, hagyományait bemutató **szolgáltató központ kialakítása**.

- Funkciója: a térség hagyományos szőlészeti termékeinek bemutatásán keresztül a pezsgőgyártási kultúrák felhasználásával kifejlesztett kozmetikai, szépségszervi termékek, kezelési eljárások alkalmazása.

Fejlesztési lépések:

- **Üdülőkialakítás** a golfpályához vezető történelmi platánsor mögött fekvő területen: legalább 20 tájba illő üdülőépület, legalább 100 fő férőhely kapacitással.
- Az üdülőkialakítás központi részén **rekreációs és bemutatóközpont kialakítása**, közvetlen kapcsolódási lehetőséggel egy egyéb turisztikai útvonalakhoz (gyalogos túra és kerékpárút).
- **Golf-üdülőházak fejlesztése** közvetlen panorámával a Mária völgyi golf központra, közútkapcsolattal, legalább 25 üdülőház és 150 fő férőhely kapacitással.

◆ 5. Ütem

Célok:

- A régió fejlődő idegenforgalma által generált növekvő golfsport és szálláshely szolgáltatási **kereslet további növelése**.
- Új 9 lyukú golfpálya szakasz építése, egy teljes 2x18 lyukú olimpiai és nemzetközi versenyek lebonyolítására alkalmas **sportkomplexum létrehozásával**.
- **Multifunkciós szabadtéri rendezvényközpont fejlesztése**: infrastrukturális háttér kialakítása további lehetőség a helyi kulturális értékek és termékek bemutatására.
- **Egészségturisztikai, rekreációs központ kialakítása**, a kereslethez illeszkedő profilú és mennyiségű szálláskapacitás bővítésével.

Fejlesztési lépések:

- **Rekreációs hotel** építése egészségügyi szolgáltató központtal.
- Golf mindenkinek: golf **kaland- és élménypark** kialakítása.
- A kiegészítő 9 lyukú pályaszakasszal párhuzamosan, kapcsolódó moduláris elrendezésű **üdülőépületek fejlesztése**.
- Az etyeki térség elsősorban kiránduló, kerékpáros, egészségvédő turizmust támogató, többcélú **biotermék bemutató központ** („Alcsútdobozai biopiac a tiszta termékvilágért”) kialakítása.
- A kapcsolódó létesítmények **üzemeltetési és szolgáltató háttérének biztosítása**.

HOTELFEJLESZTÉS

A fejlesztés háttere

Az elegáns Pannónia Golf & Country Club, a híres látogatókat biztosító Korda Filmpark vagy az etyeki bor és pezsgővidék vendégei számára **javasolt egy ötcsillagos, 80-100 szobával rendelkező, elegáns szálloda építése, melynek egyik optimális helyszíne lehet Alcsútdoboz.**

A projekt célja

A fejlesztés célja, hogy a növekvő turisztikai vonzerővel rendelkező helyszínt ne csak megőrizze, hanem fejlessze, szezonálisát megszüntesse, és alkalmassá tegye arra, hogy az **Alcsútdobozra érkező turisták magas színvonalú szolgáltatásokat vehessenek igénybe az év 365 napján.** A 80-100 szobás szállodakomplexum épülete a térség arisztokratikus jellegéből adódóan **klasszicista stílusban** készülne el. Az épületnek illeszkednie kell a környezetéhez, mégis egyedi, de nyugodt, elegáns atmoszférával kell bírnia. Az épületet körülvevő kertnek szintén klasszicista stílusúnak kell lennie.

71. ábra: Klasszicista kert – látványterv

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

A szálloda jellegét tekintve **wellness-kastélyszálló**. Célcsoportja a **nyugodt környezetre vágyó, tehetős és igényes vendégkör**, mely csoport igényeire alapozva szükséges meghatározni az épület jellegét, a beépített anyagok minőségét, kínált szolgáltatásait.

Az alábbi célcsoportok azonosíthatóak a szálloda kapcsán:

- ◆ golfturizmus szereplői, azok családtagjai, hozzátartozói, személyzete;
- ◆ konferenciaturizmus szereplői;
- ◆ filmipar szereplői;
- ◆ szépségipar szereplői (azon vendégkör, amely megfizeti a legmodernebb technikával rendelkező beauty-szolgáltatásokat, szívesen vesz igénybe több napos tisztítókúrákat, kezeléseket).
- ◆ Sportdiplomácia, sportturizmus szereplői

72. ábra: Szállodai szoba látványterv

Forrás: Horváth Éva

VÁLT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

AZ ÜRMÉNYI-KASTÉLY FELÚJÍTÁSA

Lásd. hálózatos projektek fejezet – kastély-felújítási koncepciók

VAJDA JÁNOS IRODALMI TURISTASZÁLLÓ

A projekt célja

Vál mellett található az Antali erdő, amelynek kapujától balra találjuk a **Vajda-házat**, jeles költőnk, **Vajda János gyermekkorának színhelyét**. A költő – bár nem itt született – ezt az erdészházat vallotta szülőházának. Verseiből kitűnik, hogy ez a hely volt életének igazi vonatkoztatási pontja. Válban jelenleg **mindössze egy 20 férőhelyes szállás található az Antali-erdőben lévő vadászházban**. Az Ürményi-kastély felújításához kötődően **fontos lehet a szálláshely kínálat bővítése is**, amely a tervek szerint néhány szobából álló, legalább három csillagos szállás lenne. Válon fontos megcélozni a kerékpáros turizmus, illetve a helyi irodalmi (Vajda János) és képzőművészeti (Kokas Ignác) táborokhoz köthető, vagy akár osztálykirándulásoknak teret adó, nagyobb létszámú, **turistaszállás kialakítását**. Ennek adna helyet az Ürményi-kastély közelében lévő **uradalmi magtár épülete**. A több szintes épületben ki lehet alakítani szintenként kisebb szobákat külön vagy közös fürdőszobával.

BELSŐ FALUKÖZPONT FEJLESZTÉSE

A projekt célja

A váli belső faluközpont meghatározó része a település összképének, valamint számos olyan épület található a területen, amelynek közösségi életbe történő bevonása, illetve felújítása jelentős hozzáadott értékkel bírhat a közösség életében, és emellett turisztikai érdeklődésre is számot tarthat. A projekt célja ezen fejlesztések előkészítés és lebonyolítása.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Szent István tér (iskola, templom, torony, plébánia, tűzoltómúzeum), katolikus temető, református templom és gyülekezeti ház

Tervezett fejlesztés:

- ◆ Ürményi-mauzóleum felújítása a katolikus temetőben.
- ◆ Katolikus templom felújítása.
- ◆ Középkori torony felújítása, látogathatóvá tétele.
- ◆ Kálvária felújítása

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ Egyházi (katolikus, református, ökumenikus), művészeti (tánc, zene, képző- és színművészeti), kulturális rendezvények, hozzá kapcsolódóan turizmus fejlesztése:
- ◆ templomi koncertek, szabadtéri színház, lelki gyakorlatok, ifjúsági találkozók, zárándoklatok, művészeti tábor, kiállítások, torony-túra.
- ◆ Közterületek fejlesztése parkolóval, parkosítással, utcabútorokkal, hangsúlyos faluközpont kialakítása térelemekkel

MÁRIA-KULTUSZ BEMUTATÁSA, VALLÁSTURISZTIKAI UTAK KIALAKÍTÁSA, A BURGER KÁPOLNA BEMUTATÁSA

A fejlesztés háttere

Vál egyik nagy jelentőségű történelmi múlttal rendelkező nevezetessége, mely az Ürményi-kastély mellett szintén megérdemli a teljes rekonstrukciót, a **Hétfájdalmú Szűz Római Katolikus Plébániatemplom**. A templom Fejér megye legnagyobb, az ország kilencedik legnagyobb római katolikus temploma. (Vál község hivatalos honlapja, 2016.)

A templom **épülete felújításra szorul**. Tetőszerkezete beázik, homlokzata felpikkelt, kelheimi burkolata több helyen töredezett, belső festése még eredeti (1845), így erősen repedezett.

Pannónia Szíve térségének történelmi múltjából adódóan jelentős szerepe van a különböző valláskultúráknak. Ezt szem előtt tartva **újjáéleszthető a térségben a vallásturizmus**, a jelentősebb templomokkal és templomromokkal rendelkező településeket összekötő zárándokutakkal, illetve kifejezetten e célközönségnek szánt szálláshellyel.

A projekt célja

Vál a Pannónia Szíve térség zárándokközpontja lehet, ahol a Hétfájdalmú Szűz Római Katolikus Templom mögött található, jelenleg elhanyagolt állapotú, fás-cserjés, zöld területen olyan **missziós tábor létrehozása javasolt**, mely szakrális műemlékekkel, vallási rendezvényekkel (hitélethez kapcsolódó ünnepek, egyházi, kulturális, zenei programok) és lelki gyakorlattal várja híveit (ifjúsági táborok, missziós táborok). A projekt keretében zárándokutak feltérképezése, kialakítása, valamint bemutatása is lehetségessé válik.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Esztergomba tartó középkori útvonal rekonstrukciója: A középkori forrásokban a főútvonalakat a legtöbbször „magna via”-nak, azaz nagyútnak nevezték, ezek közül az egyik legkorábbi pontosan ezen térségen, a Szent-László – patak völgyén haladt keresztül. A történelmi jelentőségű útvonal Pannónia Szíve térségében történő „újjáépítése”, majd **zárándokúttá történő kialakítása**, illetve az útvonal mentén egykor állt templomok

helyszínein **virtuális info-pontok** és **meditációs állomások** létesítése, megalapozhatná a térség vallásturizmusát. Az útvonal lehetséges állomásai és szakaszai (egykori és jelenleg is létező középkori települések helyszínei):

- ◆ Bicske
- ◆ Szőcsmál
- ◆ Kéza
- ◆ Vért
- ◆ Gyúró és Kuldó
- ◆ Tordas
- ◆ Martonvásár

"Legyetek jók, ha tudtok" Lelkigyakorlatos ház

A projekt célja

A vallási turizmus Európa-szerte nagy tömegeket mozgat meg, de a térségben nincs búcsújáró hely, így a cél egy olyan központi létesítmény létrehozása, amelyhez a szép számmal rendelkezésre álló kisebb elemek integrálhatók lesznek.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A váli kastély alsó szintje a török kiűzése után a jezsuiták rendháza volt, így megfelelő spirituális háttérrel adhat egy egyedülálló vallásturisztikai centrumnak. Elnevezése a "State buoni se potete" című, világhírű olasz film címének magyar fordítása, mely a rendalapító Loyolai Szent Ignácot személyesen ismerő, 26 évvel fiatalabb Néri Szent Fülöp életét mutatja be. A fő vonzerő a parkban kialakított útvonal, amelynek alapötletét a Kárpát-medencében ismert "kálváriadomb" adja. Az egyediség abban rejlik, hogy nem a Jézus szenvedését bemutató stációkból, hanem a földi életének főbb eseményeit kronológiai sorrendben felidéző állomásokból áll.

A parkban kanyargó, kerekesszékekkel is járható útra felfűzött, növényzettel elválasztott tisztásokon egy-egy eseményt felidéző szoborcsoportok és a megfelelő bibliai idézetet bemutató táblák állnak. Az elmélkedést segítik az informatikai rendszer által helyszínrre közvetített felolvasások, prédikációk, amelyek meghallgatásához kényelmes padok állnak rendelkezésre. A táblák a technikai eszközöket nehezen kezelőket és a siketeket, a hangos megoldások a gyengén látókat segítik. Természetesen a hangos anyagok, videók és a szövegek tableten vagy okostelefonon több nyelven is elérhetők. Ugyanezek az eszközökön megtekinthetők az eseményt bemutató Kárpát-medencei festmények, szobrok, freskók, oltárképek is.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

A szállást a kastély épületben - az egykori rendházhoz illő módon - puritán berendezésekkel, meszelt falú szobákban biztosítjuk, az étkezést U alakú asztallal berendezett ebédlőben, néhány menü választási lehetőségével oldjuk meg. Ki kell alakítani interaktív eszközökkel felszerelt termeket is, ahol különböző lélekszámú csoportok lelki gyakorlatos foglalkozásai zajlanak és szükség van egy felszentelt kápolnára is.

A központ a térség vallásturisztikai emlékeit felkereső útjainak kiinduló állomása lehet, megismertetésében fontos szerepet kaphatnak az egyházi fenntartású iskolák és a gyülekezetek. A központ kiváló eszköze lehet a lengyel-magyar barátság újraépítésének, hiszen a 90%-ban katolikus lengyelek nyitottak lehetnek a vallási alapokon nyugvó közeledésnek. Jó felemlgetni, hogy száz évvel ezelőtt a nagyszüleink - magyar szöveggel - megtanulták a lengyel himnuszt is.

DREHER SÖRKULTÚRA BEMUTATÁSA

Lásd: hálózatos projektek fejezet, Dreher sörkultúra bemutatása

TORDAST ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

MEZŐGAZDASÁGI AKADÉMIA KIALAKÍTÁSA ÉS MŰKÖDTETÉSE

A fejlesztés háttere

Tordas Budapesttől 32 km-re, az M7 autópálya martonvásári lehajtójától 2 kilométerre található. A kastély a település központjában van, a Szent László víz partján lévő 5,5 hektáros parkban. A 2500 négyzetméter alapterületű földszintes **kastély** magját az 1700-as években építették, **mai formáját** – romantikus és eklektikus stílusban, a Tudor-kor formaelemeinek felhasználásával – **az 1800-as évek végén nyerte el**. Az épület négy szárnyból áll, az egyes szárnyak egytraktusosak oldalfolyosóval. Helyiségeinek elrendezése, mérete miatt **ideális egy iskola befogadására**.

A múlt század harmincas éveiben **Tordast** a Hangya Szövetkezet országos vezetősége - többek között központi elhelyezkedése, könnyű megközelíthetősége miatt - **Szövetkezeti Mintafaluvá** tette, és megépítette azokat az épületeket, amelyeket elengedhetetlennek tartott egy **modernizálódó mezőgazdasági település** életéhez. Volt egy gazdaképző iskolája is, ahol a háború végéig folyt az oktatás. Az erőszakos kollektivizálás és vele az eredetileg önkéntes részvételre épülő szövetkezeti mozgalom tiltására, a kezdeti ellenállás után termelőszövetkezetté alakult. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma a rendszerváltás után a korábbinak a töredékére csökkent, ma az ország jelentős részén, hatalmas táblákon, hatalmas gépekkel, minimális munkaerőigénnyel folyik a termelés.

A falvak népességmegtartó erejének növeléséhez vezető út egyik lépése a **minél több embernek megélhetést biztosító mezőgazdasági termelési módszerek kidolgozása**, megtanítása, elterjesztése. Jó okunk van feltételezni, hogy a nagyüzemi szántóföldi növénytermesztés mellett gazdaságosan termeszthetők nagyobb élőlátás igényű, egységnyi területen nagyobb bevételt hozó termények is, amelyek helyi feldolgozása további munkaerőt igényel.

A projekt célja

A kíméletlen árverseny szükségessé teszi a gazdálkodók összefogását, hiszen a közös géppark, a közös értékesítés nyilvánvalóan jelentős előnyt jelent az elszigetelten működő gazdálkodókkal szemben. Az összefogás azonban - a történelmi tapasztalatok miatt - nem természetes a gazdáknak, sőt sokan kifejezetten törekednek a "sziget üzemmódra". A tervezett középiskolában éppen ezért a **Hangya hagyományokon alapuló mezőgazdasági képzés** kerülne megvalósításra, amelyben az általános mezőgazdasági ismeretek megszerzése mellett a **szövetkezésre készség kialakítása** is kiemelt célként szerepel.

Az iskola **nem jelentene konkurenciát a középfokú mezőgazdasági szakképzés jelenlegi intézményeinek**, hiszen célunk nem állattenyésztő, gépkezelő, gépszerelő, kertész, növénytermesztő, növényvédő, stb. szakemberek képzése, hanem a felsoroltak mindegyikéhez értő, bátor, kreatív, kezdeményező, a falvak értelmiségének magját jelentő fiatal szakemberek képzése. Olyanoké, akik a hagyományos mezőgazdasági ismeretek mellett a támogatási rendszerek, pályázatok, árutőzsde, nagykereskedelem, raktározás stb. területén is otthonosan mozognak.

A képzéshez **kiváló segítséget adhatnak a környékbeli vállalkozások**, hiszen vannak húsmarha és tejelő marha tenyészetek, kis tejüzem, dísznövénykertészetek, korszerű gyümölcsösök, hűtőház, kisebb-nagyobb növénytermesztő vállalkozások. A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal - Tordasi Növényfajta Kísérleti Állomásán és a Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományi Kutatóközpont Mezőgazdasági Intézetében a **laboratóriumi vizsgálatokkal, növényvédelemmel és növényneveléssel kapcsolatos ismereteket szerezhethetnek a diákok.**

A szakemberképzésben a fiatalok a mezőgazdaság szinte teljes „vertikumáról” képet kaphatnak, **gyakorlati és elméleti ismereteket** szerezhethetnek, így használható középiskolai szintű tudással vághatnának bele a munkába, vagy a továbbtanulásba. Egy jó iskolához jó tanárok, jól összeállított tananyag és a munkaerőpiacon „eladható” ismeretek oktatása kell, de a sikerben fontos szerepe lehet a környezetnek (kastély és kastélypark), a hagyományoknak (Hangya Szövetkezet, néptánc- és népzene oktatás) is. **A projekt célja egy kiemelkedő színvonalú középiskola létrehozása, amely a szakmai képzésen túl magas szintű általános műveltséget is ad**, és büszkesége lehet a falunak, ékessége lehet az országnak. A helyi művészeti iskolában megszereshető népzenei és néptánc ismeretek az egyébként is kiemelkedő műveltségű és szaktudású szakembereket a kisebb helyi közösségek központi szereplőivé emelhetik, így ők példaképpül szolgálhatnak a következő nemzedékeknek is.

73. ábra: A tordasi Sajnovics kastély

Forrás: fejer megye.com

A TORDASI VOLT HANGYA SZÉKHÁZ TELJES HASZNOSÍTÁSA

A fejlesztés háttere

Az épületet a **Hangya Szövetkezet építette 1939-ben** és a település és a helyi Szövetkezet céljait szolgálta. Helyet kapott benne egy 300 fős kultúrterem színpaddal, egy szövetkezeti bolt, italmérés, csendőrpihenő, hitelszövetkezeti helyiség, gazdakör. Ezen túlmenően vendégszobák, szolgálati lakás, tanácsterem és mellékhelyiségek nyertek itt elhelyezést. A világháború után a helyi szövetkezet, majd az ÁFÉSZ tulajdonába került, jelenleg a TOCOOP Zrt. a tulajdonos. **Az önkormányzat** korábban visszakerítte az épület felét, melyet 2013-ban felújított és **ma Integrált Közösségi Térként üzemeltet.**

A projekt célja

Az épületrész tulajdonjogát megszerezve a Dreher sörkultúra bemutatásával létre lehetne hozni egy **Hangya Sörözőt**, melyhez a belső udvar eredeti állapotú visszaépítésével és fejlesztésével hangulatos **kerthelyiséget** alakíthatnánk ki. Újra olyan boltot lehetne üzemeltetni, melyben helyet kapnának a **környékbeli termelők árui** is. Újra létre lehetne

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

hozni az ifjúság és az idősek számára **klubhelyiségeket**, ahol megfelelő módon tudnának találkozni, szórakozni.

A SAJNOVICS-KASTÉLY FELÚJÍTÁSA, KÖZÖSSÉGI TÉRKÉNT MŰKÖDTETÉSE

Lásd. hálózatos projektek fejezet – kastély-felújítási koncepciók

DREHER SÖRKULTÚRA BEMUTATÁSA

Lásd: hálózatos projektek fejezet, Dreher sörkultúra bemutatása

KAJÁSZÓT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

BMX PÁLYA A TAKTIKAI ÉLMÉNYPARKBAN

Lásd. hálózatos projektek fejezet – kerékpáros fejlesztési koncepciók

3R BIO-FOSZFÁT – „ABC” ANIMAL BONE BIOCHAR ELŐÁLLÍTÓ ZERO EMISSZIÓS IPARI REPLIKÁCIÓS FRANCHISE MODEL ÜZEM ÉS EURÓPAI TUDÁSKÖZPONT LÉTREHOZÁSA

A fejlesztés háttere

A foszfát a mezőgazdaság stratégiai jelentőségű alapanyaga, melyet az EU >95%-ban importál. **Magyarország** viszont teljes mértékben kitett, **nem rendelkezik saját foszfát alapanyaggal**. A foszfát stratégiai anyag, az EU **kritikus fontosságú nyersanyag**nak minősítette 2014-ben, mivel a mezőgazdaságban használt alacsony kadmium és urántartalmú foszfát ellátásában rövidesen fennakadás várható, mely jelentős árnövekedést eredményez. 2008-ban a foszfát áremelkedés 700% volt és 2018-2020 hasonló plusz **áremelkedés várható**. Foszfát nélkül nincsen hatékony mezőgazdaság, nincs hatékony növénytermesztés és nincs hatékony állattenyésztés. Magasan koncentrált foszfor természetes formában csakis az apatit ásványban található, melynek két természetes formája van, a foszfát kőzet és a csont.

A projekt célja

A „BIO-FOSZFÁT 2017” projekt zero emissziós ipari replikációs model mintáját képezi más EU országokban történő hasonló üzemek telepítésére, melyből **2025-ig további 30 üzem tervezett Európában**, mint „hungarikum” **magyar export technológia és termék**. A projekt megvalósulásával **Magyarország** már 2018-ben az egész Európai Unión belül az **újrahasznosított foszforgyártás tudományos és ipari tudásközpontjává és elsődleges ipari gyártó/beszállítójává válik**, ami hosszú távú stratégiai pozíciót jelent az ország számára!

A projekt szakmai, műszaki tartalma

- ◆ Projekt fejlesztő és tulajdonos: **Terra Humana Kft.** (alapítás éve: 1989, asz: HU10254073, Cg.07-09-021038, székhely: 8154 Polgárdi – Fejér megye, Gyula Major 1641/41, telephely: 2472 Kajászó – Fejér megye, Biofarm Major, tulajdonos és ügyvezető igazgató Edward Someus, www.3Ragrocarbon.com)
- ◆ „BIO-FOSZFÁT 2017” projekt megvalósítás helyszíne: 2472 **Kajászó, Biofarm Major**, Váli Völgy, mely lótenyésztési/agrár fejlesztési központ is.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ Projekt ütemezés: **12 hónap építés/beüzemelés** (már a 2. hónaptól indul a végtermék marketing és előrendelések felvétele), **13. hónaptól ipari termelés**
 - **Technológia „3R”** Recycle-Reduce-Reuse: eredeti innovációs forrás.
 - **Pilot rendszer fejlesztés:** 1990 – 1995 (TRL5). Félüzemi rendszer EU bizottsági szerződések szerint.
 - TRL9 kommerciális 6,600 t/év alapanyag kapacitású ipari replikációs üzemi **termelőüzem megvalósítása** 2017-ben, mely franchise model 20,800 t/év kapacitásra bővül a második évtől.
 - A „BIO-FOSZFÁT” projekt az Európai Bizottság téma-specifikus EU28 dimenzionális vezérprojektje és ipari/jogharmonizációs referencia modellje, kiemelt EU projekt 2002-2016, kipróbált/demonstrált.
- ◆ **Alapanyag:** 20,800 t/év kategória 3 élelmiszer minőségű **állati csontliszt**.
- ◆ **Végtermék:** 12,500 t/év ABC Animal Bone bioChar – **BIOFOSZFÁT** (92% Kalcium foszfát és 8% carbon, koncentrált 30% P2O5).
- ◆ **Célpiacok:** Elsősorban a Visegrádi országok (HU, PL, SK, CZ) valamint Ausztria, Szerbia, Horvátország és Szlovénia, illetve olasz, francia és német biokertészet, zöldség és gyümölcsstermesztési biogazdálkodás iparág, alacsony bevitelű kertészet, adszorbens iparágak.
- ◆ IRR = 20%, Megtérülés: 3 év.
- ◆ Nemzetközi biztosítási érték: 105%.
- ◆ A magyarországi telepítésű franchise replikációs projekt megvalósításához keresett külső forrás: ~€5 millió.
- ◆ kb. 30 db franchise replikációs projekt megvalósítása reálisan tervezett tíz EU Tagállamban 2025 előtt, mely gazdaságmobilizáló export eredménye kb. 500 millió euró/év.

MARTONVÁSÁRT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

BRUNSZVIK-KASTÉLY FELÚJÍTÁSA

Lásd. hálózatos projektek fejezet – kastély-felújítási koncepciók

A BEETHOVEN-KULTUSZ BEMUTATÁSA A BRUNSZVIK KASTÉLYBAN

A fejlesztés háttere

A martonvásári Brunszvik kastélyban Beethoven, mint a Brunszvik-lányok zongoratanára többször megfordult. 1806-ban itt fejezte be az Appassionata-t, amit Brunszvik Ferencnek ajánlott. **A kastélyban kialakított Beethoven Emlékmúzeumban a család nőtagjainak Beethovennel folytatott levelezését, valamint a művész és a család életével kapcsolatos dokumentumokat mutatják be.** Látható többek között a zeneszerző hajtincse, szoborportréja és arcképe, megismerhetjük magyar vonatkozású műveit és egyéb magyarországi kapcsolatait is. (Martonvásár hivatalos honlapja, 2016.)

A projekt célja

A projekt keretében megvalósul a **helyi Beethoven-emlékek kiállítása, a már meglévő kiállítás továbbfejlesztése**, valamint az **attrakció bekapcsolása a térségi kulturális turisztikai hálózatba**, annak marketingjével és egyéb szolgáltatásaival együtt.

DREHER SÖRKULTÚRA BEMUTATÁSA

Lásd: hálózatos projektek fejezet, Dreher sörkultúra bemutatása

SMART CITY – SMART REGION PROJEKT

A fejlesztés háttere

A fejlesztés hátterét a martonvásári agrár-innovációs centrum (a Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományi Kutatóközpont új kutatási tömbje) kialakításával és egyes agrárturisztikai fejlesztések támogatásával kapcsolatos intézkedésekről szóló 1963/2015. (XII. 23.) Korm. határozat, különösen a Martonvásár város külterületén fekvő földrészetekkel kapcsolatos egyes intézkedésekről szóló 1207/2016. (IV. 21.) Korm. határozat, valamint a Martonvásár város területén megvalósuló ipari telephely kialakításával, valamint agrár-innovációs, kutatás-fejlesztési beruházásokkal összefüggő közigazgatási hatósági ügyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánításáról 97/2016. (V. 3.) Korm. rendelet adja és szabályozza.

A projekt célja

A projekt célja, hogy a kijelölt 157 ha-os terület jelentős részén (~70 ha) az MVM közreműködésével:

- ◆ **nagyméretű naperőmű** valósuljon meg (~25-30 MW), valamint

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ a Smart City – Smart Region projekt központjának, a **Smart Innovációs Központnak** a létrehozása megtörténjen.

A Korm. határozatokban és Korm. rendeletben megjelölt, a Magyar Tudományos Akadémiának biztosított mintegy ~9,8 milliárd forint értékű agrártudományi fejlesztés, az MTA Agrártudományi Kutatóközpontjában Martonvásáron felépítendő új Agrár-Innovációs Centrum, valamint a kutatói infrastruktúra megújítása, 21. századi labortechnológia megteremtése lehetőséget biztosít arra, hogy a **kisváros a Pannónia Szíve program részeként a régió innovációs központjává váljon.**

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A beruházási területen indokolt megépíteni az **MVM Smart Innovációs Központot**, mely Budapest és az agglomeráció közvetlen közelében az **országos centruma lesz az MVM „Smart City” fejlesztéseinek**, valamint **inkubációs környezetet biztosít a smart megoldásokat fejlesztő, induló vállalkozásoknak is.**

A Pannónia Szíve program részeként Martonvásár lehet a projekt központja, de a fejlesztések megvalósítása kiterjed az Etyektől Csákvárig, Bicskétől Martonvásárig tartó teljes térségre. Itt tesztelheti a központ azokat az okos megoldásokat, melyek utána országosan is alkalmazhatóvá tehetők.

Az MVM Smart Innovációs Központ és a térségi projekt elindítása, a 21. századi technológiák itteni fejlesztése **nemzetgazdasági szempontból kiemelt szerepet** tölthet be és tovább erősítheti az Etyeki, Váli-völgyi, Szent László-völgyi térség fejlődését.

A Smart megoldások közül kiemelkedően fontosnak tartjuk a **települések és a településen élők mindennapjainak megsegítését támogató alkalmazásokat**, mint például az okos közüzemi mérőórák, az intelligens közvilágítás, tömegközlekedés, a települési integrált alkalmazások, elektromos töltőállomások, kamerarendszerek, kommunikációs rendszerek fejlesztését, tesztelését és megvalósítását.

Amennyiben a kormányzati támogatás adott, az MVM vállalja a projekt teljes finanszírozását és koordinációját, a Pannónia Szíve program települései pedig örömmel fogadják a 21. századi, okos alkalmazásokat mintaprojektek formájában, kistelepülési, kis- és közepes városi kategóriákban.

NEMZETI INNOVÁCIÓS ÉS IPARI PARK

A fejlesztés háttere

A fejlesztés hátterét a martonvásári agrár-innovációs centrum (a Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományi Kutatóközpont új kutatási tömbje) kialakításával és egyes

agrárturisztikai fejlesztések támogatásával kapcsolatos intézkedésekről szóló 1963/2015. (XII. 23.) Korm. határozat, különösen a Martonvásár város külterületén fekvő földrészekkel kapcsolatos egyes intézkedésekről szóló 1207/2016. (IV. 21.) Korm. határozat, valamint a Martonvásár város területén megvalósuló ipari telephely kialakításával, valamint agrár-innovációs, kutatás-fejlesztési beruházásokkal összefüggő közigazgatási hatósági ügyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánításáról 97/2016. (V. 3.) Korm. rendelet adja és szabályozza.

A Korm. határozatokban és Korm. rendeletben foglaltak szerint Martonvásáron, Fejér és Pest megye találkozásánál, konvergencia régióban, egybefüggő **157 ha méretű, zöldmezős beruházási célterület** jött létre, melyet a Magyar Állam az NFA útján 290 millió forintos áron megvásárolt a Magyar Tudományos Akadémiától. Az Ingatlan bérlőjének kártalanítása megtörtént. Az ingatlan más célú hasznosítási engedélyét az NFA beszerezte, a források biztosítottak a teljes folyamathoz. A terület várhatóan 2017. I. félévében átkerül az MNV Zrt. kezelésébe.

A projekt célja

A 157 ha-os terület megtöltése **gazdasági funkcióval**:

- ◆ a NIPÜF Zrt. és a HIPA közreműködésével **vállalkozások betelepítése**;
- ◆ az MVM részvételével nagyméretű **naperőmű** és egy **Smart City – Smart Region Innovációs Központ** létrehozása.

Ingatlant megfelelő arányban megosztva javasolt apportként részben a Nipüf Zrt., részben pedig az MVM Zrt. tulajdonába adni.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

- ◆ **Bércsarnokok építése és eladható területek** – Nipüf Zrt.

A Nipüf Zrt. más tervezett ipari ingatlanjainál is kínált szolgáltatási csomag kijánlásával, nemzetközi és hazai partnerek megkeresésével kezdhetné meg a területen a tevékenységét. A fejlesztéshez szükséges forrást a költségvetés a Nipüf Zrt.-n keresztül biztosítaná. A területen 40%-os beépíthetőség mellett jelentős csarnokfelület valósítható meg több ütemben. A terület nagyságából adódóan jelentős méretű ingatlant egyben, vagy több cég számára is értékesítésre kínálhat az állami cég. Területméret: ~87 ha

- ◆ **Naperőmű és Innovációs Központ** – MVM Zrt.

A terület fekvése, a Martonvásáron található iparági alállomás közelsége (3,8 km) indokolja, hogy az MVM Zrt. által tervezett nagykapacitású naperőművek egyike a Nemzeti Innovációs és Ipari Park területén valósuljon meg. A javaslat szerint ~20-25

MW kapacitású erőmű tervezett, mellyel létrejönne az ország egyik legnagyobb naperőműve. A naperőművet a terület adottságainak, lejtésviszonyainak figyelembe vételével célszerű elhelyezni. Az erőmű központi – fővároshoz közeli – fekvéséből adódóan, a tervezett zéróenergiás, Smart City – Smart Region Innovációs Központtal együtt oktatási és ismeretterjesztési feladatot is ellátna. A helyben megtermelt energia további versenyelőnyt jelent a Nemzeti Innovációs és Ipari Park számára más ipari parkokkal szemben. Területméret: ~70 ha

ERDEI ISKOLA FEJLESZTÉSE ÉS IFJÚSÁGI PARK LÉTREHOZÁSA

A fejlesztés háttere

A martonvásári jelenlegi turisztikai kínálat, valamint a tervezett fejlesztések együttesen leginkább az **iskoláskorú fiatalokat** definiálja **célcsoportjaként**. Ezen fejlesztési irányba szervesen illeszkedhet a martonvásári közjóléti erdő 21 hektáros területén erdei iskola kialakítása.

A helyi igények kielégítése céljából szintén ezen célcsoport számára nyílik lehetőség **ifjúsági park kialakítására** a Szent László-sétány területén.

A projekt célja

A projekt keretében olyan modern, a **21. századi igényeket kielégítő, ám iskolák és kisgyermekes családok számára is elérhető szálláshelyek létesítése** tervezett, amelyek képesek megszólítani a definiált célcsoportot, és számukra érdekes és szórakoztató programokat nyújtnak. Fontos szempont a terület elhelyezkedése, a célcsoport elérése nem ütközik akadályba, tekintve, hogy a kijelölt projekthelyszín Budapesttől az M7 autópályán 34 km távolságban van, kb. 15 perc alatt érhető el autóval.

Az ifjúsági park létrehozásával a sétány tényleges **rekreációs tengellyé válhat**, amely a mindennapos testmozgás és aktív időtöltés része, továbbá találkozási pont lehet a fiatalok és az idősebb korosztály számára egyaránt.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az egyik fejlesztési lehetőség, hogy nem csak az erdei iskolák hagyományos formájában épülnek épületek, hanem úgynevezett **lombházak is kialakításra kerülnek**. Az iskola komplex szemléletét támogatná **kalandfarm** és **állatsimogató** is.

A fenti fejlesztések infrastrukturális támogatása érdekében indokolt 1 db 4 csillagos, 100-120 szoba kapacitású szálloda, valamint 1 db 3 csillagos 45-50 szoba kapacitású panzió

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

kialakítása annak érdekében, hogy a fejlesztéseknek köszönhetően megnövekedő érdeklődésnek a szálláshelyek kapacitáskorlátja se szabhasson határt.

RÁCKERESZTÚRT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

AZ IVÁNKAY KASTÉLY SZABADIDŐS HASZNOSÍTÁSA

Lásd. hálózatos projektek fejezet – kastély-felújítási koncepciók

A SZENTHÁROMSÁG SZOBOR ÉS MŰEMLÉKI KERESZT BEMUTATHATÓSÁGÁNAK JAVÍTÁSA

A fejlesztés háttere

Ráckeresztúr egyik műemléki védelem alatt álló értéke a település Martonvásár felőli határában található Szentháromság szobor. Az országúttól beljebb, kis erdő szélén szabadon álló emlékmű, volutás, ívelt törzsű pedesztáljának középrészében 1779-es dátum, felette Szent László lovagi öltözetben álló alakja, legfelül Szentháromság szoborcsoport, mely jelenlegi állapotában erősen romos, elhanyagolt. Mégis, műemléki, valamint vallási jelentőségének köszönhetően bekapcsolható a Pannónia Szíve vallási turisztikai kínálatába. Zarándoklatok, szabadtéri misék, búcsú helyszíne lehet, kirándulások ideális célállomása. Kis magaslaton áll, ahonnan a környék belátható.

Ehhez közel esik a helyi útmenti kereszt, amely zarándokhely. A település külterületi határában, a Szt. László patakon valaha átvezető római kori kőhíd vonalára merőlegesen (a patakon itt jelenleg is híd áll) található, kőből készült kereszt. A lábazon felirat: „ANNO 1806”. A lábazon álló kőtömbön újabb felirat: JAVÍTTATOTT 1906 ERECTA ES’T. Kis fehér márványtábla őrzi a legutóbbi felújítás emlékét: „Ráckeresztúri Egyházközség restauráltatta: 1942. V. hó 10-én”. A Szt. László patak rekonstrukciójához is kapcsolódva, egy későbbi kerékpárút vagy tanösvény ideális pihenőhelye lehetne.

A projekt célja

A projekt célja a településen található műemléki vagy műemlék jellegű, vallási turisztikai attrakciók látogathatóságának és hasznosíthatóságának javítása.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A Szentháromság szobor és a kereszt esetében is releváns fejlesztések a következők:

- ◆ a szoborhoz vezető földút rekonstrukciója
- ◆ -a szobor környékének tereprendezése
- ◆ -felülettisztítás, állagmegóvás
- ◆ -a szobor környezetében pihenőpadok, hulladéktárolók kihelyezése, fásítás

74. ábra: A ráckeresztúri Szentháromság szobor jelenlegi állapota

75. ábra: A ráckeresztúri útmenti kereszt jelenlegi állapota

LOVASBERÉNYT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

A LEGRÉGEBBI LAKOTT TÁJHÁZ BEMUTATÁSA

A fejlesztés háttere

Lovasberényben található a **legrégebbi, még lakott tájház**, amely magán viseli a terület építészetének jellegzetességeit, a benne lakó házaspár pedig még a 20. század első felére jellemző **hagyományos magyar életformát** követi.

A mestergerenda szerint **1798-ban épült nádtetős, úgynevezett Fejér megyei hosszúház** (38m) kőtalpon áll, 80 cm-es rakott kőfallal. **Klasszikus háromosztatú ház szabadkürtös kéményű konyhával**, amit az 1920-as években fedtek le. A **volt istálló és szénapadlás** ma **Galériaként** működik, amelyben néprajzi tárgyak és a művészgazda kerámiaszobrai láthatók. Az udvar melléképületei **szabadtéri néprajzi kismúzeumnak** adnak helyet. A tájház **élő lakóházként** üzemel. (Tájhákszövetség, 2016.)

A projekt célja

A projekt keretében **elvégezendők azok az állagmegóvási és fejlesztési feladatok, amelyek elengedhetetlenek a tájház meglétének és bemutatathóságának érdekében.** Fontos cél továbbá a tájház **bekapcsolása a térségi kulturális turisztikai hálózatba**, annak marketingjével és egyéb szolgáltatásaival együtt.

A KASTÉLY KERTJÉNEK ÉS KÁPOLNÁJÁNAK FELÚJÍTÁSA

Lásd. hálózatos projektek fejezet – kastély-felújítási koncepciók

ÓBAROK – BARKI SZIKLÁK BEMUTATÁSA

Lásd: hálózatos projektek fejezet, aktív gyalogturisztikai útvonalak kialakítása fejlesztések

BODMÉR – VETERÁNAUTÓ-KIÁLLÍTÁS

A fejlesztés háttere

A kulturális turizmus egyre fontosabb része az egyes **közlekedési eszközökhöz**, kiemelten az autóhoz **kapcsolódó fogyasztói kultúra** és életstílusok bemutatása az adott kor műszaki eszközeinek összegyűjtésével.

A projekt célja

A projekt célja egy **komplex műszaki muzeológiai termékínálat és helyszín fejlesztése** a szolgáltatások színvonalának biztosításával, sokoldalúságával. A tervezett épületben **veterán gépjárművek** eredeti állapotúra történő felújítására, majd bemutatására kerül sor, különös tekintettel a magyar és közép-európai műszaki fejlesztések emlékéanyagára.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az épületben a **kiállítótér** és a **restaurátor műhelysor** egymástól elkülönítve, de szervesen egymáshoz kapcsolódva kerül kialakításra. A fogadótér az épületkomplexum központi tömegében található, ahol a recepción kívül egy **ajándékboltot** is elhelyezünk. A fogadótérből nyílik a földszinti kiállítótér, személyzeti és látogatói vizesblokkok és a műhelysor. A műhelysoron a járművek mosása és szét- és összeszerelése történik. Az emeleti látogatói szintre lépcsőn, valamint személyfelvonóval is biztosítunk megközelítési lehetőséget. Az adminisztrációs helyiségek, tárgyaló, irattár a 2. emeleten kerülnek elhelyezésre.

A telken belül személyautó és kisméretű (1 db autó szállítására alkalmas trailer) teherautó forgalommal kell számolni.

A látogatóknak lehetőségük van a **kiállítótér földszintjén és galériáján kiállított járművek** megtekintésére, az 1. emeleten található **interaktív eszközök** (erre a célra kialakított számítógépes eszközök) használatára, valamint a **moziteremben** a témához kapcsolódó rövidfilmek megtekintésére.

A múzeummal egy épületben egy üvegfalal leválasztott **restauráló műhely** kapott helyet, ahol az érdeklődő testközelből láthatja, hogy mekkora feladat korhűen helyreállítani egy korabeli járművet.

CSÁKVÁRT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

ESZTERHÁZY-KASTÉLY FELÚJÍTÁSA

Lásd. hálózatos projektek fejezet – kastély-felújítási koncepciók

FÜRDŐFEJLESZTÉS

A fejlesztés háttere

Magyarország a víz országa, és vizeinek nagy része a felszín alatt található. Az ország területén fellelhető **gyógy- és termálvizek** – és az erre épülő szolgáltatások – már jelenleg is kiemelt jelentőséget biztosítanak az egészségturizmusnak.

Magyarország nemzetközi összehasonlításban is jelentős **termálvíz-készletekkel** – az ország területének mintegy 80%-án található hévíz – és kedvező geotermikus adottságokkal rendelkezik. Az adottságokat tekintve világviszonylatban **nagyhatalomnak számítunk**. Ugyanakkor a hévízkészlet nem korlátlan erőforrás, ezért mindennemű beavatkozás nagy körültekintést, és a **vízbázis megfontolt védelmét** igényli. A hévíz-előfordulások nagyobb részénél – a víz összetétele alapján – lehetséges a **gyógyvízzé nyilvánítás** is.

Az országban számos **gyógyfürdő, termálfürdő és strandfürdő** található, amelyek turisztikai szempontból **jelentős forgalmat bonyolítanak**. Az új évezredben megvalósult fejlesztések következtében számuk folyamatosan nő. A fejlesztések ellenére a medencéknek jelentős része nem felel a modern egészségügyi és technológiai követelményeknek, **többségük átépítésre, korszerűsítésre szorul**. A fürdők fizikai állapotán túl további problémát jelent a fürdőhelyek közlekedési elérhetősége, a fürdőhelyi szolgáltatások viszonylag alacsony színvonala, a menedzsment és a nyelvtudás hiányosságai, valamint a fejlődéshez szükséges pénzügyi források hiánya. E területeken további fejlesztésekre van szükség.

A hazai gyógyvízkincset a helyi lakosság is felhasználhatja az egyik legfőbb érték, az **egészség megőrzésére, az életminőség javítása** érdekében. E terület még a hatalmas pazarlás és a kihasználatlan lehetőségek birodalma. Tarthatatlan ellentmondás, hogy az ország lakóinak nagy része súlyos mozgásszervi-, reumatikus- és idegrendszeri betegségekben szenved, miközben az e betegségek orvoslására használható termálvizek bőségesen állnak a rendelkezésünkre.

A hidrogeológiai ismereteink alapján, **Csákváron termálvíz található**, melynek kiaknázása a helyi közösségnek és a remélt **belföldi és külföldi vendégeknek is hasznára válhat**.

A projekt célja

A projekt célja egy **termálfürdő létrehozása**, amely elsősorban a **helyi igényeket és a kisebb volumenű belföldi turizmus elégítené ki**.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A fürdőfejlesztést **három szakaszban** tervezzük:

- ◆ Termálvíz pontos **helyének megkeresése, kútfúrás**.
- ◆ Helyi igényeket kielégítő, alapszolgáltatásokkal rendelkező **fürdő létrehozása**.
- ◆ Térség igényeit kielégítő **tanuszoda és termálfürdő fejlesztése**.

SPORTREPÜLŐTÉR FEJLESZTÉSE CSÁKVÁRON

A fejlesztés háttere

A kelet-közép-európai repülőterek forgalmi trendjeinek megfelelően a **hazai nemzetközi repülőtereink** is kiugróan magas forgalomnövekedést tudhattak magukénak az elmúlt évtizedben, ami egyértelműen jelzi a **légiközlekedési szolgáltatások keresletének növekedését**. A nemzetközi forgalmat bonyolító nemzetközi kereskedelmi repülőtér (Budapest, Debrecen, Sármellék, Győr-Pér) az eddigiek során megvalósított **fejlesztések sikeresnek bizonyultak**.

Voltak kevésbé sikeres próbálkozások is (pl. Pécs), ahol az indulást követően rövid időn belül kiderült, hogy a kevés desztináció és a dél-dunántúli fizetőképes kereslet alacsonyabb szintje nem tudja nyereségesen eltartani a légitársaságot.

Emellett megjelennek a térségekben **kisebb repülőterek**, melyek **turisztikai, gyógyturisztikai kapcsolatokat szolgálnak ki**. Ilyenek a szegedi, nyíregyházi, pécs-pogányi és siófok-kiliti repülőterek, vagy a győr-péri, melynek fő tevékenysége az Audi gyár kiszolgálása.

Magyarországon három nemzetközi kereskedelmi repülőtér üzemel: a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér (mely interkontinentális repülőgépek fogadására is alkalmas, állami tulajdonú, koncessziós működtetésű), a **Debreceni Nemzetközi Repülőtér** és a sármelléki **Hévíz-Balaton Airport**. Ezek egyben TEN-T repülőterek is (középkategóriás repülőgépek fogadására alkalmas, mint pl. AIRBUS A320 – Boeing 737 gépcsaldok, önkormányzati tulajdonú és működtetésű). További repülőterek működnek ideiglenes határnyitási lehetőséggel Győr-Péren (jelenleg folyó fejlesztés után középkategóriás repülőgépek fogadására alkalmas, mint pl. AIRBUS A320 – Boeing 737 gépcsaldok), Pécs-Pogányon, Szegeden, Nyíregyházán, Békéscsabán (mind a négy repülőtér burkolt pályával

rendelkezik 30-60 fős repülőgép típusok fogadását képesek bonyolítani). Ha a **regionális repülőterek** 50-100-150 km-es, illetve a hub-rendszerű repülőterek (Bécs és Budapest) esetében még a 200 km-es sugarú környezetüket összehasonlítjuk, akkor szembeűnő, hogy igen **nagyok az átfedések**, különösen Debrecen és Nagyvárad, valamint Szeged és Arad, Temesvár között. Az elsősorban szabadidős tevékenységek (sportolás, élményrepülés) kiszolgálását végző „vidéki” repülőterek többsége magán- vagy önkormányzati tulajdonban van, ezek üzemeltetése a tulajdonos (vagy bérlő) feladata.

E repülőtereknek egymástól való távolsága megfelelő lefedettséget biztosít. A szabályozási és engedélyezési feladatok ellátása, valamint a repülőterek elérhetőségének biztosítása változatlanul állami feladat.

A repülőterek fejlesztése jelenleg nem tartozik az államilag finanszírozott közlekedési infrastruktúrák közé. Az egyes létesítmények lényegében piaci alapon, az üzemben tartó üzleti céljainak és az azok megvalósítását célzó terveinek sikerességétől függően képesek fejlődni, és válhatnak meghatározó tényezővé.

Csákvár területén egy volt szovjet katonai repülőtér helyezkedik el, amely 1990 óta használaton kívül van. Egy betonozott futópályával rendelkezik, de földhányásokkal akadályozták meg a használatát. A pálya ma landolhatatlan (a guruló még jó állapotban van). Illegális módon autós és motoros szlalom pályának használták, ezért kellett lezárni földhányásokkal. A siklóernyőzésre is alkalmas helyszín a Natura 2000 által védett területtel érintett, és ez hátráltatja a repülőtér fejlesztését. Bár katonai repülőtérként üzemelt, mára nincs funkciója.

A projekt célja

Mivel a pálya több mint 2 km hosszú, ideális lenne nemzetközi repülőtér vagy a korábbiakban Pannónia Szíve térség jelentős területére, Bicskére javasolt Endresz-kultusz kapcsolódó fejlesztéseinek kialakítására. **A projekt a színvonalas sportrepülőtér kialakítására irányulna.**

A projekt szakmai, műszaki tartalma

- ◆ Gumiköteles kilövésre alkalmas **sportrepülő kifutó** létesítése, **előtér felület, futópálya és gurulópálya** felújítása
- ◆ Hangártárolási lehetőség kialakítása, **3 hangárral**
- ◆ **Javítóműhely** kialakítása egyszerű szerelési műveletek számára.
- ◆ **Helymeghatározó vizuális berendezés** telepítése

- ◆ **Jelzők és földi jelek:** leszálló területet jelző szegélyjelek, szélzsák, igény szerint ponyvajelek telepítése
- ◆ **Közösségi tér** kialakítása

PIHENŐPARK TOVÁBBFEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

A **Vértes területe** a Dunántúl egy ma még kevésbé exponált, feltárt, a turisztikai kereslet által elsősorban **belföldi turisztikai célpontja**. Lehetőségeit optimálisan tekintve és a hazai és nemzetközi turisztikai trendeket figyelembe véve a térség jelentős mértékben fejleszthető. A megnövekedett igény a hagyományos turisztikai ágazatok mellett megjelent, elsősorban a természeti környezet adottságait figyelembevevő, azt turisztikai háttér-attrakcióként megjelenítő „**ökoturizmus**” lehet. Különleges és az általánostól eltérő természeti adottságai, jelentős kulturális örökségi értékei és kedvező közlekedés földrajzi helyzete miatt **fejlődése növekvő pályára állítható**. Az ország két legfontosabb turisztikai célterületét (Budapest, Balaton) összekötő tengely mentén elhelyezkedve jelentős potenciál van a térség fejlesztésében.

A turisztikai infrastruktúra fejlesztése terén figyelmet kell fordítani a minőségi turizmus, kiemelt szerepben az **ökoturizmus fogadás feltételeinek javítására**. A mai turisztikai trendek – gyalogos, kerékpáros, lovas, vízi, falusi, slow és zöld, illetve ökoturizmus – **összes feltétele adott**. A térség helyi termékei, kulturális, gasztrológiai és borászati hagyományai bemutatásával a környezettudatos fejlesztéssel a turizmus igazi húzóágazattá válhat.

A Vértes településeinek turisztikai hasznosítását jelentősen akadályozza a **vertikális közlekedés rossz lehetősége**. A Mór-Oroszlány vasúti összeköttetés hiánya, a települések közötti horizontális közlekedési kapcsolatok rossz, illetve nem kielégítő volta. Az alsóbbrendű utak rossz minősége. Az ökológiailag fejlett térség, mint cél megköveteli a szennyvízelvezetés és kezelés ma még hiányos infrastruktúrájának kiépítését is.

A Vértes fejlesztéséhez kapcsolódóan első lépésként a térség pozicionálását szükséges meghatározni. Budapest alig egy órányi autóútra van, ezért **fő célközönségként a budapesti, Pest megyei, a Fejér, illetve Komárom-Esztergom megyei lakosság** elérése javasolt. Ezen túl azonban több lehetőség is adódik a megközelítésre és ezáltal a térség pozicionálására:

3. **Felcsút** irányából történő megközelítéssel önálló turisztikai térség
4. **Velencei-tó** térségének kiegészítő eleme
5. **Tatabánya** irányából történő megközelítéssel önálló turisztikai térség

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

A pozicionálás meghatározását követően **egységes térségi megjelenés és marketing** kidolgozása szükséges, amely segíti a helyi látnivalók, vonzerők megismertetését és ehhez kapcsolódóan a rendelkezésre álló kínálatot is bemutatja. Ezáltal a potenciális látogatók érdeklődése felkelthető, illetve komplex kínálat segítségével a turistalátogatások száma, valamint a vendégéjszakák száma és a turisztikai költés is növelhető.

A projekt célja

A csákvári pihenőpark felújítása, szabadtéri színpad kialakítása. A Csákváron megtartott szabadtéri rendezvények minőségi kiszolgálása érdekében szükséges a Pihenőpark **infrastruktúrájának fejlesztése és funkciójának bővítése.**

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A rendezvények biztosítása érdekében **1 db rendezvény kiszolgáló épület megépítése, 1 db turisztikai információs iroda kialakítása.** Állandó vizesblokk megépítése. **Szabadtéri színpad létesítése.** A színpad körüli mobil nézőtér kialakítása, melynek **befogadóképessége 400 fő.**

76. ábra: Illusztráció a csákvári pihenőparkhoz

BABAMÚZEUM LÉTESÍTÉSE

A fejlesztés háttere

A **kulturális turizmus** fontos része szellemi örökségünk bemutatása, a múzeumok, kiállítások emlékműanyagának piacképes megjelenítése. A múzeumoknak azonban reagálva a XXI. század kihívásaira egy összetett kulturális szolgáltató létesítménnyé kell válniuk, amelyen belül az oktatás, a szórakozás, a különböző kulturális tevékenységek kínálata egyre sokoldalúbban van jelen.

A projekt célja

A **Múzeum létrehozásának célja**, hogy a magyar embert becsalogatva **megismertessük saját népének** – a világon egyedülállóan szép – **népművészetével**, míg a külföldi esetében **hiteles tájékoztatást** igyekszünk **adni** arról az országról, ahová érkezett.

Ennek érdekében kerülne sor a Dózsa György úton található régi tüdőgondozó épületének felújítására, a kiállítóterek, kiszolgáló helyiségek létesítésére.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A múzeum céljára szolgáló **épület teljes külső és belső felújítása, nyílászárók cseréje, napelemek és napkollektorok elhelyezése, parkoló létesítése**

A kiállítás anyaga rendelkezésre áll.

RÓMAI KOR KIÁLLÍTÁS TOVÁBBFEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

Csákvár már a római korban is lakott település volt, Floriana néven ismerték. A településen a **4. század egyik legjelentősebb temetője** került elő, mintegy 1.800 sír kiásásával, mely azért jelentős világszerte is, mert ebből a korszakból kevés emlék áll rendelkezésre.

Nyilvántartott római kori **régészeti lelőhelyek**:

- ◆ Római kori erőd
- ◆ Római kori temető
- ◆ Széchenyi út alatt (római kori út)

A római kor szempontjából a tágabb terület jelentőségét az adja, hogy a Duna kanyarulata mögött elhelyezkedően, a római határ háttországát adja, a két legfontosabb római település, Brigetio (Komárom-Szőny) és Aquincum mögött elhelyezkedve. A vizsgált területen **számos római település** állt, a legismertebb, ezek közül Floriana, a mai Csákvár belterületén.

A szórványos leletekből tudjuk, hogy jelentős **római örökségi elemekkel** számolhatunk, ennek célzott, modern eszközökkel történő vizsgálata (a helyi közösségek bevonásával) és bemutatása olyan eredményeket hozhat, amelyekre eddig nem volt példa a Dunántúlon.

A római korban alapvetően mezőgazdasággal és iparral foglalkozó villagazdaságok uralták a tájat, nyomaik a patak völgyekben 5-6 kilométerenként megfigyelhetők, sűrű úthálózat kötötte össze ezeket. A villagazdaságok jelentős kőépületekkel rendelkeztek, ezek mára persze a felszín alatt vannak, de megfigyelhetők és kutathatóak. A szórványos leletekből tudjuk, hogy jelentős római örökségi elemekkel számolhatunk, ennek célzott, helyi közösségek bevonásával történő vizsgálata és bemutatása olyan eredményeket hozhat, amely széles rétegek számára teszi megérthetővé a római kori örökség máig ható elemeit Pannónia szívében.

A projekt célja

A **terület** római örökségének modern eszközökkel történő **kutatása** (régészeti geofizika, légifotózás, feltárás), a temető publikálatlan tárgyi **leletanyagának feldolgozása**, a Vértes Múzeum vonatkozó **tárlati anyagának bővítése, interaktív bemutatása**.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A régészeti feltárás, leletmentés, rendszerezés, szakirodalmi feldolgozás, a reprezentatívabb feltárt lelőhelyek konzerválása az alábbi tematikák alapján:

- ◆ Római villagazdaságok, a római táj és úthálózat bemutatása (helyszínek, hálózatok azonosítása, rekonstrukció, virtuális bemutatás. Tanösvények kijelölése közeli helyszínek kijelölésével, ahol ezek az aspektusok jól megfigyelhetők, bemutathatóak);
- ◆ Római kori ásatás anyagának bemutatása, interaktív látványtér kialakítása: Európában jelenleg csak Gorsiumban került bemutatásra IV. századi temető (azonban a csákvári és a Pannónia Szíve anyag nívósabb);
- ◆ Római kori erőd fal és kapu rekonstrukciója, ehhez azonban néhány magánkertben további feltárás szükséges;
- ◆ Római kori tematikus „játszótér” kialakítása: mini stadion létesítése, ahol római mintára gyermekolimpiák, ókori gyerekjátékok szervezhetők.

VADÁSZKÁPOLNA KÖRNYÉKÉNEK SZABADIDŐS TÉRRÉ VALÓ FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

A **természetjárás**, egyéb **outdoor tevékenységek** a turizmus egyik legalapvetőbb, legkönnyebben megvalósítható formája. Becslések szerint ma Magyarországon az **itt élők kb. egytizede kirándul több-kevesebb rendszerességgel**. A hátizsákos turizmus korábban is jelentős szerepet töltött be a belföldi turizmusban, a jelenleg is túrázó aktív nyugdíjas réteg akkor ismerte és szerette meg ezt a turizmuságot. A természetjárás a fiatalok körében is kedvelt: a kirándulók, túrázók kb. 40%-át teszik ki. Fontos a honismereti, egészségmegőrző, valamint a természet tiszteletére és szeretetére, környezetünk megóvásának igényére nevelő szerepe.

A csákvári ún. **Vadászkápolnát**, mint pihenőházat gróf Esterházy János 1797-ben építtette Anna-napra feleségének, mivel a grófné szívesen időzött errefelé. Az épületet **Török-toronynak** nevezték el, mivel a tető mellett az ajtaját is félhold, csillagok és nap díszítették, az oszlopok és a tetőszerkezet mintázatában található zöld és fehér színek pedig a paradisi színei voltak. Bútorzata bőrpárnából állt. A 19. században már vadászkápolnának használták. Ekkor tetejét alacsonyabbra építették, a tetőre kereszt került, a lépcsőházból pedig harangtorony lett. Szent Eustachius nevére szentelték fel; 1945-ig működött. A kommunizmus építészeti áldozatainak egyikeként **a kápolna is teljesen lepusztult** az évek alatt.

Az, hogy ma **ismét kiváló állapotban** van, a Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítványnak köszönhető. A szervezet ugyanis **műemlékvédelmi programjának** részeként 1998-ban kezdte meg felújítását. A Szent Ferenc ökumenikus kápolnaként felszentelt épület ma **családi rendezvények, esküvők, keresztelők romantikus színhelye**. A Millenniumi Vadászati Bizottság emléklakettje pedig azt hirdeti, hogy a vadászok sem feledkeztek meg róla. A Vértesi Natúrpark szerint a kápolna körüli réten és erdőben gazdag növény- és állatvilágot figyelhetünk meg.

A projekt célja a Vadászkápolna közvetlen környezetében a látogatói igényeket kielégítő, elsősorban a nők testi és lelki kikapcsolódását elősegítő szabadidős pihenő-, sport- és játszópark kialakítása.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az alábbi elemek megvalósítása tervezhető összhangban a természet környezettel és a terület terhelhetőségével:

- ◆ **A kápolna felújítása és funkcióbővítése**, közös lelki gyakorlatokra alkalmassá tétele
- ◆ **5 db esőház** kialakítása, egyenként 8 fős befogadó kapacitással

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ 2 db **szalonnasütő**, és **bográcsoló** hely kialakítása
- ◆ 8 db **étkezőasztal** padokkal
- ◆ Egy tollas- és röplabdapálya kialakítása hálóval, homokborítással

77. ábra: A Vadászkápolna jelenlegi állapota

A FAZEKAS KULTÚRA BEMUTATÁSA

A fejlesztés háttere

Csákvár földje agyagos, mely miatt **híres volt fazekasságáról**, cserépedényeiről. A betelepülő fazekasok tűzálló agyagot találtak a falu határában, melynek előnye volt, hogy a belőle készült edények nem repedtek meg a nyitott tűzhelyeken. A községben található 250 éves, nádtetős parasztház, ahol generációkon keresztül fazekas mesterek éltek és alkottak. Ifj. Horváth István fazekasmester 1975-ben úgy döntött, hogy házát átadja Csákvár község tanácsának. Kérésére halála után a csákvári fazekasok munkáját, életét, a **fazekasság munkamenetét bemutató múzeumként** működjön tovább. 2014-ben, az épületben kialakításra került egy élő **fazekasműhely**, amelyben az **emlékszoba** látogatás után megtekinthető, hogyan készülnek a különféle edények, a bátrabbak ki is próbálhatják és átélhetik a korongozás örömét. (Fazekas Emlékház, 2016)

A projekt célja

A projekt célja a csákvári fazekasság minél szélesebb körű bemutatása, bekapcsolása a térségi kulturális turisztikai hálózatba, annak marketingjével és egyéb szolgáltatásaival együtt. A gyártás-termelés újraindítása. A mesterség fogásainak, rejtelseinek elsajátítása a Népfőiskolával együttműködve.

A projekt szakmai, műszaki tartalma:

A 8083 Csákvár, Petőfi u. 8. szám alatt található ház három helyiségből áll, az udvarról a konyhába lépünk be, balra nyílik a tisztaszoba, jobbra pedig a műhely. Ez utóbbiban különböző eszközök és szerszámok, félkész és elkészült edények segítségével ismerhetjük meg a csákvári fazekasság múltját, jelenét és jövőjét. A szobák egyéb berendezési tárgyait a falu lakói adták össze, így régi bútorok, fényképek, használati tárgyak is helyet kaptak.

A Fazekas Emlékház udvarán **fazekas bemutató** is megtekinthető, valamint az agyagozás, korongozás mesterfogásai is kipróbálhatóak, továbbá a látogatók hazavihetik emlékebe az általuk készített terméket (csalikancsó mint helyi termék). A Csákvár Emlékház (Vértesszéplak Múzeum) **állandó kiállítás** keretében mutatja be a fazekas hagyományokat, emlékeket.

Agyaglelőhelyek újbóli felkutatása, az agyagtól a késztermékig tematikus kiállítás létrehozása is részét képezné a projektnek.

A fazekas hagyományok fejlesztése, interaktív környezetben történő bemutatása kiemelten fontos a település számára, hiszen ez a tevékenység országszerte ismert, mely alapot adhat a település turisztikai fejlesztéséhez.

NÉPFŐISKOLA FEJLESZTÉSE CSÁKVÁRON

A fejlesztés háttere

A magyar felnőttoktatás és közművelődés rendszerében **sajátos és fontos szerepet töltenek be a népfőiskolák**. Hatásuk, kisugárzó erejük túlnő számszerű eredményeiken; hagyományaiknak megfelelően segítik az egyén, a társadalom fejlődését, rugalmasan alkalmazkodva változó világunkhoz. A népfőiskola ma is: „iskola az életnek”, mint százötven évvel ezelőtt, Grundtvig korában.

A 21. század a tanuló társadalom víziója, és mindinkább e felé haladunk. A jelszó a foglalkoztathatóság és a cselekvő állampolgár. Van azonban egy „**nem tanuló társadalom**” is, vannak, akik helyzetüknél és személyes gyöngeségüknél fogva lemaradnak. **Értük sokat tesz és tehet a népfőiskola**. Felkeltve érdeklődésüket, megmozgatva gondolkodásukat, választ adva kérdéseikre, kételyeikre.

A népfőiskolát a tanulni akaró fiatalok és idősebbek nem kapják, hanem saját maguk csinálják, hozzák létre. A maguk öröme, a maguk „szája íze” szerint. A népfőiskola **civil kezdeményezés**, annak minden örömeivel és nyomorúságával együtt. Modern, mert „non-formális” léténél fogva **flexibilis, reflexív, dinamikus**, gyorsan ad választ a kihívásokra. Mint belülről, „alulról” **jövő szabad kezdeményezés** a legteljesebb összhangban van az igényekkel, szükségletekkel. **Tanulóközpontú** tanulás. Fontos szerepe van az elvesző tradíciók, tudás, termelési kultúrák, kézművesség, ősi mesterségek megőrzésében.

Csákváron mindhárom legnagyobb keresztény történelmi egyház képviselteti magát, az Esterházy-család pedig mindegyiket jelentős mértékben támogatta. A felekezetek aktív közösségi életet biztosítanak a településen.

A népfőiskolák általános és szakműveltséget fejlesztő törekvései és mindennapi gyakorlata megfelel ennek a humanisztikus, de ugyanakkor a valóság talaján álló, a gyorsan változó világunk kihívásaival szembenező műveltségképnek. Az **általános ismeretek** megszerzését és elmélyítését elősegítő programokból kiemelkednek a **történelmi, honismereti, hagyományápoló, művészeti előadások, kurzusok, műhelyek, kiadványok**, de emellett már több éve kiépült a népfőiskolák **számítástechnikai, informatikai oktatási rendszer**, és hálózat is létesült. Viszonylag széles kört ölel fel a népfőiskolai programok keretében az **idegen nyelvek oktatása** lehetőleg anyanyelvi tanárokkal, és ahol ez megszilárdult, ott versenyképes a nyelviskolákkal szembeni is. A népfőiskolák rétegprogramokat is szerveznek, az időseken kívül kisebbségieknek, nemzetiségieknek, nőknek (családanyáknak), az ifjúságnak, figyelemmel a tehetséggondozásra. Az általános oktatás is kötődik a gyakorlathoz, a helyi tudást erősíti.

A népfőiskolák elsődlegesen **nem szakképző intézmények**, noha szakképzést előkészítő, megalapozó feladatok is ellátnak. A több évtizedekkel korábbi hagyományok folytatása a mezőgazdasági ismeretterjesztés, a gazdaképzés, kiegészülve környezetvédelmi aspektusokkal, kisvállalkozói ismeretnyújtással. A népfőiskolák, mint általában a közművelődési intézmények jelentős segítséget adnak a közhasznú, jövedelempótló, háztáji, otthoni foglalatosságokhoz (kézművesség, kismesterségek, méhészkedés, szőlő- és gyümölcsstermelés).

A projekt célja

Olyan fejlett népfőiskola (táji központ) kialakítása, amely a foglalkoztatási intézményrendszerrel együttműködve részt vesz a helyi foglalkoztatási, szakképzési, készség- és kompetenciafejlesztő programok megvalósításában, melynek csak a legfejlettebb népfőiskolák, a táji központok tudnak megfelelni, profiljuktól függően. A kulturális centrumoktól távol eső településeken terjeszti a szakmai-tudományos kultúrát, nagy gondot

fordítanak saját aktivistáinak, tagjainak elméleti-módszertani felkészítésére, tájékoztatására is (módszertani központ funkció).

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A népfőiskola táji központnak megfelelő **épület fejlesztése**, 3 **oktató terem** kialakítása, a szükséges informatikai és multimédiás eszközökkel. 10 **helyi program** kialakítása, 3 **felőtképzési** program akkreditációja.

A Vértess Múzeumban a **helytörténeti kiállítás** kibővítése a vallási felekezetek múltját, mindennapjaikat és kapcsolatrendszerüket bemutató tematikus tárlat kialakításával. Helyi tárgyi és szóbeli emléktanyag rendszerezett gyűjtése és dokumentálása.

KÓRHÁZ ÉS TÜDŐGONDOZÓ FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

Csákvár neve hallatán szinte mindenkinek az **Esterházy-kastély** és a tüdőt simogató, jó levegő jut eszébe. Így nem véletlen talán, hogy a kastélyban jelenleg **krónikus rehabilitációs részleg** üzemel a székesfehérvári Szent György Kórház telephelyeként.

A kórház összes kapacitása 216 ágy. Emellett – döntően a fekvőbetegek ellátása érdekében – csekély számban **járóbeteg-szakellátási órákat** és a Bicskei kistérség ellátására **tüdőgyógyászatot** üzemeltet. A kórházi ágyak igénybevétele/kihasználtsága folyamatosan emelkedik, jelenleg 85%-os.

A kastély műemlék épület, mely 70 éve működik kórházként. Időszakos részleges modernizáció, illetve felújítás történt, de mivel az egészségügyi finanszírozás amortizációt nem tartalmaz, a tulajdonos pedig ezt az összeget nem pótolta, az **épületegyüttes állaga romlik, a kor színvonalától egyértelműen elmarad.**

Speciális egészségügyi feladata az intézménynek:

6. Az **idült tüdőbetegségekben** (TBC, illetve ma már magasabb számban COPD) szenvedők ápolása, részleges rehabilitációja.
7. **Mozgásszervi rehabilitáció** működtetése (ideértve a sérülésen, nagyobb mozgásszervi műtéten átesett betegek mellett a stroke utáni mozgásszervi rehabilitációt, vagy az amputáció utáni mozgásterápiát, művégtag begyakorlását stb.).
8. **Krónikus degeneratív mozgásszervi betegségek** kúraszerű kórházi kezelése (infúzió, fizioterápia, gyógytorna).

Az intézmény feladata alapvetően **fekvőbeteg-ellátás**. A járóbeteg-ellátás pusztán a kiépült kapacitások praktikus okokból történő kihasználását jelenti, ez a feladat minden további nélkül ellátható más helyszínen is.

A csákvári kórház jelenleg **veszteségesen üzemel**. Az épület adottságai, állaga (többszintes kórtermek, kevés vizesblokk, kényelmi szolgáltatások szűkössége stb.) az intézmény vonzerejét nem növelik. Az ellátott betegek állapotának súlyossága, az ápolási nehézségek szintén nehezítik a kihasználtság további javítását.

Információink szerint a csákvári kórház szociális ellátórendszernek történő átadása elől a Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktatókórház nem zárkózik el. Viszont a kórháznak a jelenlegi kapacitás közel 50%-át továbbra is üzemeltetnie kell majd, hiszen a mai adatok alapján legalább ennyi hosszabb kórházi ápolást igénylő, illetve hosszabb rehabilitációval egyensúlyba hozható beteg elhelyezését a kórház a további telephelyeken nem tudja biztosítani. Erre ideális helyszínnek a móri telephely mutatkozik, mind infrastruktúra, mind ellátásszervezés szempontjából. A móri telephely fogadóképessége megteremtése infrastrukturális fejlesztést (döntően épület rekonstrukció) igényel.

Amennyiben a csákvári kórház a Fejér Megyei Szent György Kórház kezelésében marad, az épület komfortosításának, rekonstrukciójának folytatása nem halasztható sokáig.

A projekt célja

A kiemelt nemzeti értéket jelentő **kastély méltó hasznosítása országos és egyben helyi célt kell, hogy szolgáljon**. A kórház tekintetében a fentiek és a korábban egészségügy fejezetben említettek figyelembe vétele mellett javasoljuk annak **renoválását** és **korszerűsítését**, melyet akár az egyes részlegek szeparációjával érdemes megvalósítani. A kórház további veszteségének megszüntetése érdekében javasolt a **szociális ellátórendszer Székesfehérvárra, a járóbeteg-ellátás pedig Bicskére**, a korábbiakban bemutatott (tervezett) Bicskei Egészségközpontba történő adoptálása. Eszerint a kastélyban a jövőben egyrészt **mozgásszervi fekvőbeteg-ellátás, illetve tudógondozó működne** tovább.

Tekintettel arra, hogy a kórház a csákvári kastély épületében található, **indokolt a kastély turisztikai kínálatba történő becsatornázása**, a kórház által nem használt szárny turisztikai szempontú rehabilitációja és bemutathatóvá tétele. Ez a fejlesztés illeszkedik a Pannónia Szíve program kastélyfejlesztést célzó hálózatos projektjébe is.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az egészségügyi funkciók profiltisztítása, mozgásszervi fekvőbeteg ellátás, illetve tudógondozó funkciók továbbfejlesztése jelenti a fejlesztés központi elemét. Ehhez

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

kapcsolódnának a minőségi turisztikai szolgáltatások, pl. kastélyszálló, étterem, kávézó és egyéb kereskedelmi egységek.

LOVAS TURIZMUS FEJLESZTÉSE CSÁKVÁRON

Lásd: hálózatos projektek fejezet, a lovasturizmust támogató fejlesztések

KERESKEDELMI SZÁLLÁSHELY FEJLESZTÉSE CSÁKVÁRON

A fenti fejlesztések infrastrukturális támogatása érdekében indokolt 1 db 4 csillagos szálloda, valamint 3 db 3 csillagos apartman szálló létesítése annak érdekében, hogy a fejlesztéseknek köszönhetően megnövekedő érdeklődésnek a szálláshelyek kapacitáskorlátja se szabhasson határt.

GÁNTOT ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

BAUXITBÁNYA MÚZEUM FELÚJÍTÁSA, BAUXITFÖLDTANI PARK FELÚJÍTÁSA

A fejlesztés háttere

1926 novemberében kezdődött meg a bauxitbányászat Gánton. A bauxitbánya lelőhelyét Taeger Henrik kutatásai alapján Balás Jenő székely származású bányamérnök fedezte fel. Balás Jenő irodája a jelenlegi Vértes vendéglőben volt, ma a helyiség emlékszobaként tekinthető meg. A Gánti bánya Európa leggazdagabb bauxitbányája volt. A bauxitbányát **1962. december 31-én bezárták, Ma Múzeumként működik.** (Gánt község Önkormányzata, 2016.)

Felhagyott kb. 127.500 m² területű bányagödör a hajdani bauxitbányászat egyik emléke, mely **ma Bauxitföldtani Parkként üzemel.** Az itt kialakított 3,5 km-es tanösvényen 13 állomás van. A bányafal kb. 28 méter magas, az alapkőzet (dolomit) színárnyalatai a különböző ásványok miatt a sárgástól egészen a lilás-pirosig terjednek. A mélyedésekben pionír növényzet nő. (Gánt község Önkormányzata, 2016.)

A projekt célja

A megvalósuló fejlesztésnek köszönhetően a **bánya és a földtani park állagmegóvása és felújítása történhet meg,** valamint ezen **attrakció bekapcsolása a térségi kulturális turisztikai hálózatba** annak marketingjével és egyéb szolgáltatásaival együtt. Fontos az ott található értékek védelmének biztosítása.

KÁLVÁRIA MEGÉPÍTÉSE

A fejlesztés háttere

A Vértes Erdőben Gánttól északra, fekszik **Kápolnapusztá**. Az 1790-es években 16 ház állt a hívek száma pedig 101 fő volt. 1930-ban Kápolna 62 főt számlált. A 2. ukrán front felderítő zászlóalja miközben a megye északi része felét nyomult, elfoglalta Kápolnapusztát, ahol a visszaemlékezők szerint szinte minden férfit agyonlőttek. Akkoriban 20 család élt itt a hegyek közt, szinte elzártan a világtól. Az 50-es években az itt maradt 4-5 család Gántra vagy a szomszédos községekbe költözött. Az elhagyott házakat lebontották. **1980-ig egyedül 1 személy élt Kápolnán, ma már senki sem.** (Gánt község Önkormányzata, 2016.)

A Gánt külterületén, Kápolnapusztán található domb tetejére még 2006-ban állított **emlékkeresztet** Gánt Község Önkormányzata a kitelepítettek és a bauxitbányászok emlékére. **A település régi célja a kereszthez vezető út kálváriává alakítása, mely jelentős vallási tartalommal bírhat.**

A projekt célja

A fejlesztés keretében épülne meg az a vallási tartalommal bíró, **12 stációból álló kálvária**, amely **a domb aljától a kereszting vezetne fel**. A kivitelezéstől függően turisztikai attrakcióként is funkcionálhat a településen, de mindenképpen illeszkedne a Pannónia Szíve térség vallási és kulturális turisztikai hálózataiba.

FÜLEMÜLE ERDEI ISKOLA FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

A **Szép Jelen Alapítvány** 1991-ben alakult azzal a céllal, hogy **fogyatékossgal élő, egészségkárosodott gyermekek és felnőttek csoportjai számára rekreációs programokat valósítson meg**. A **Fecskepalota** program keretében 1992-94 között Gánt-Bányatelepen civil összefogással és adományokból felépült a Fecskepalota közösségi üdülő, amely 1994. június 14-én nyílt meg, s azóta működik megszakítás nélkül.

A Fecskepalota **otthonos környezetet, szállást, teljes ellátást** (helyben tálalt étkezések), valamint szervezett egyéni és csoportos egészségfejlesztő, kulturális és szabadidős programokat biztosít hátrányos helyzetű vendégcsoportjainak. Több évtizedes tapasztalatuk van fogyatékossgal élő személyek, csoportok fogadása és kiszolgálása terén.

Az akadálymentes, padlófűtéses épület nyolc fürdőszobás szobával **egész évben várja vendégeit**. A szabadidős szárnyban többfunkciós tornaszoba és kemencés konyha található, amelyhez szabadtéri grill-terasz és bográcshely csatlakozik. Cserépkályhás társalgónk TV-vel és fedett terasszal felszerelt.

Parkunkban szabadtéri sporteszközök, kerti zuhanyok, pingpongasztal, homokozó, szaletli áll a vendégek rendelkezésére.

A Fecskepalota fennállása óta eltelt 22 évben mintegy 33.000 vendég fordult meg az üdülőben, több mint 120.000 vendégéjszakát töltve el. Évente átlagosan 1.400 fő hátrányos helyzetű személy és kísérője pihen a létesítményben, jellemzően 3-4 éjszakai turnusokban, januártól decemberig. A program keretében megtörtént a vendéglátásban dolgozók felkészítése a fogyatékossgal élők kiszolgálására is, amely tanfolyam a továbbiakban is fenntartandó az érdeklődők részére.

A projekt célja

2016-ban indított országos szakmai kezdeményezés a **Fülemüle program**. **Célja: az erdei iskolák és a „speciális oktatási-nevelési feladatokat” ellátó iskolák köre** (a sajátos nevelési igényű tanulók, az értelmi sérült, látássérült, hallássérült, mozgássérült, autista diákok

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

óvodái és alapfokú oktatási intézményei) **szakmai együttműködésének támogatása erdei iskolai programokban.**

Vízió: **létrejön Magyarországon értelmi sérült tanulók számára egy hatékony társadalmi integrációt elősegítő erdei iskolai, öko-iskolai program és egy kapcsolati hálózat az erdei iskolák és az értelmi sérült diákok oktatási intézményei között.** Ez egységesen magas színvonalon biztosítja a fogyatékossgal élő tanulók tevékenységbe ágyazott ismeretszerzését, és környezettudatos magatartásuk megerősödését erdei iskolai programok keretében. Ennek a Vértes lehet a meghatározó helyszíne. A Pannónia Szíve program alkalmas ezen törekvés támogatására, mivel a program egyik horizontális célja a valamilyen hátrányos helyzettel élő helyi és turistaként ide látogató ember támogatása, az egyenlő bánásmód biztosítása, és speciális igényeik kielégítése.

78. ábra: A gánti Fülemüle erdei iskola

CSABDI TELEPÜLÉST ÉRINTŐ FEJLESZTÉSEK

KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLTATÓHÁZ FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

A Budapeستől mindössze 35 km-re fekvő kis település csendes, nyugodt környezete **tökéletes kikapcsolódási helyszín**. Lenyűgöző táj, csörgedező patak, érintetlen környezet.

A Szent László-patak tulajdonképpen kettészeli a települést. A patak, a Malom köz és a Szabadság utca által határolt területen található Csabdi szolgáltatási és közigazgatási központja, az ahhoz tartozó valamennyi intézménnyel együtt (óvoda, önkormányzat, iskola, orvosi rendelő stb.), de **mindezidáig mégsem alakult itt ki egy** olyan **közösségi tér**, ahol a baráti társaságok összejöhetnek, ahol a család minden tagja jól érezhetné magát.

Ezen területen 15 méteres szintkülönbség van a Szabadság út és a Szent László patak között, mely természeti adottságot figyelembe véve és kihasználva javasolt egy közösségi szolgáltató ház kialakítása.

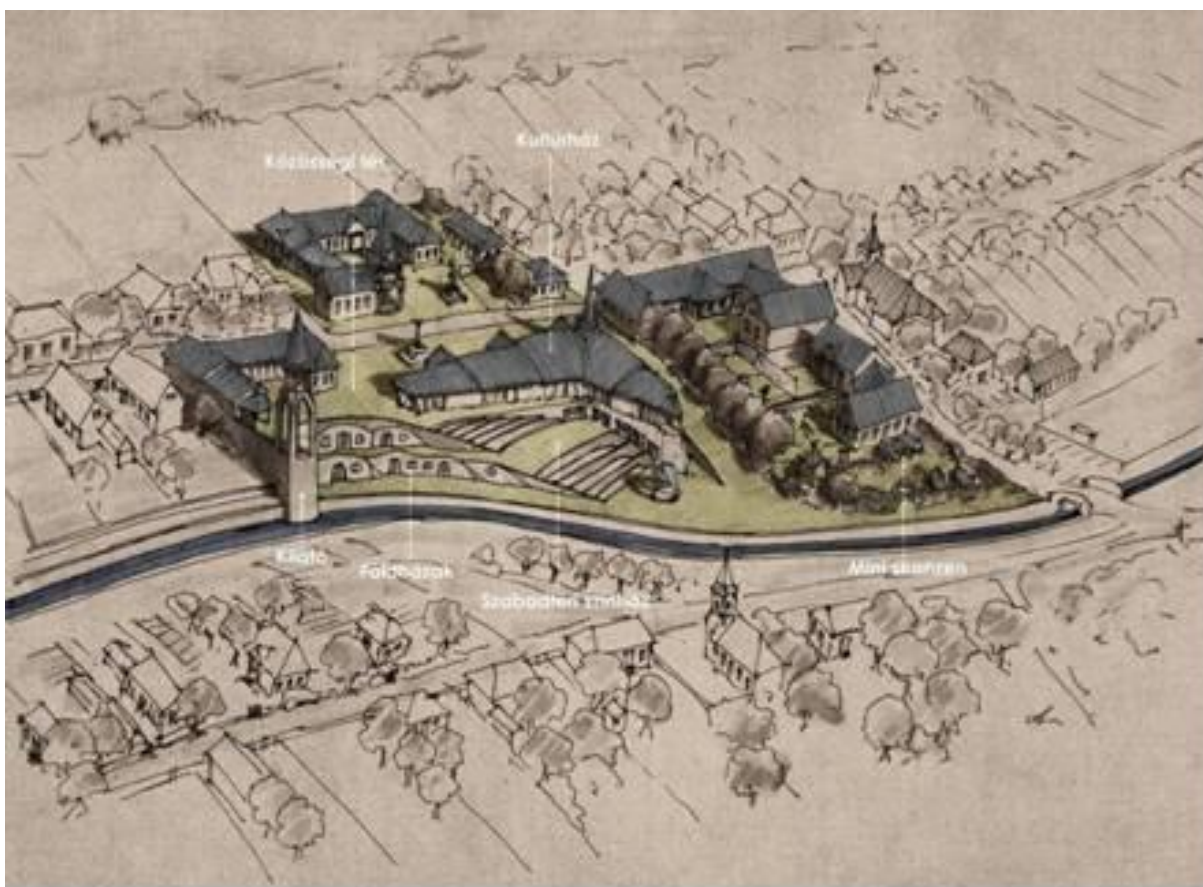
A projekt célja

A Szabadság utca felől megközelíthető téren a régi kultúrház és kisbolt lebontása után optimalizált fekvéssel egy funkcióiban átgondolt, és a helyiek igényeire koncentráló, emellett pedig a várható turizmus élénkítéséből adódó igényeket is kiszolgáló **közösségi szolgáltatóház kialakítása**, amely egyben mintegy kapu – melyen áthaladhat majd a gyalogos- és kerékpáros-forgalom is – fogadja a térre érkezőket.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

- ◆ Az épületben helyet kaphat egy **kisbolt** és egy kisebb, a régi magyar konyha stílusát megjelenítő **vendéglő** is.
- ◆ **Attrakció és fogadó funkciót** lát el az épület **torony** része, mely egyrészt összeköti a két szinten lévő területeket, másrészt élményelemként a tornyot lifttel elérhető kilátóként is funkcionál.
- ◆ A torony alatt/mellett elhaladva **földházak** találhatóak, melyekkel a fenti és lenti terület összekötésével enyhül a szakadék a két szint között. A földbe épített korszerű házikók a kerékpáros túrák résztvevőinek, erdei iskolának, céges csapatépítő tréningek helyszínének, a tematikákhoz illő termeknek, közösségi tereknek adhatnak helyet.
- ◆ Újrágondolt **iskolai, óvodai és kulturális funkciók** elhelyezése a jelenlegi óvodaépületben, annak bővítésével
- ◆ Az **óvoda elhelyezése** az iskola mellett felszabaduló épületben.

79. ábra: Csabdi közösségi szolgáltatóház látványterv

MINI SKANZEN KIALAKÍTÁSA

A fejlesztés háttere

Magyarország **gazdag szellemi és épített kulturális örökséggel** rendelkezik. Jelentősek a népművészeti értékeink, hagyományaink. A kulturális turizmus fontos része szellemi örökségünk bemutatása, a múzeumok, kiállítások emléktárájának piacképes megjelenítése. **A múzeum sajátos közéletet teremt**, ahol úgy lehet hosszabb időt eltölteni falai között, hogy a kiállítással való intenzívebb, nem hétköznapi megismerkedéshez egy kötetlen, a muzeológusokkal és más látogatókkal való kapcsolatteremtés társul. A múzeum saját vendéglátó-vendégmarasztaló helyé válik. A múzeum egyre inkább emlékeztet egy **összetett kulturális szolgáltató létesítményre, amelyen belül az oktatás, a szórakozás, a különböző kulturális tevékenységek kínálata egyre sokoldalúbban van jelen**. Speciális vonzerővel rendelkeznek a szabadtéri múzeumok.

A projekt célja

Az óvoda közvetlen közelében javasolt egy **interaktív, hagyományőrző és egyben tanító, gyermek- és családközpontú „mini-skanzen” játszópark telepítése**, mely specifikus

jellegével további látogatót vonz a térségbe (gyermekes családok). Figyelembe véve, hogy a Dunántúlon már több mini skanzen működik, ezért kifejezetten a még be nem mutatott nevezetességekből célszerű kialakítani.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A Pannónia Szíve Mini Skanzen magába foglal egy **makettparkot**, melyben elsősorban a Dunántúl keleti részének, **Fejér megyének 30 híres épülete**, látnivalója lenne megismerhető játékos, interaktív formában. Bemutatható lenne nemcsak jelenleg létező, hanem a magyar történelemben fontos szerepet játszó, de már csak romjaiban vagy átépített formában megmaradt **épületek tudományos igényű rekonstrukciója** is. Olyan híres építmények makettjei tekinthetők meg, mint a tatabányai turulszobor, a tatai vár, a területen megmaradt kastélyok, kúriák, vértesi várak a kisgyermek méretére kicsinyítéssel készült makettjei.

SZABADTÉRI SZÍNPAD KIALAKÍTÁSA A CSABDI TEMPLOMROMNÁL

A fejlesztés háttere

Magyarország gazdag **szellemi és épített kulturális örökséggel** rendelkezik, színházi kultúránk szintén ismert és elismert. A Pannónia Szíve program térségének történelmi múltjából adódóan jelentős szerepe van a különböző **vallásoknak**, hozzájuk kapcsolódó **népi kultúrának**. A modern társadalom **élmény iránti fokozott igénye**, a **spirituális értékek előtérbe kerülése** eredményeként az autentikus élményeket kereső utazók számára a „misztikus, különleges, magával ragadó és nosztalgikus jelenségek” a **vallási turizmusban** is testet öltenek. Ez kiterjed a vallási helyszínek és a hozzájuk kapcsolódó események felkeresésére, valamint a zarándoklatra egyaránt.

Más európai országokkal összehasonlítva a **vallási turizmusban rejlő lehetőségek nincsenek kihasználva**. A vallási turizmus az idegenforgalom egyik legősibb formája, amely többek között a katolikus hagyományú országokban (például Olaszország, Spanyolország) nagyon komoly bevételeket generál. Ehhez azonban megfelelő szervezettség, vendégfogadásra jól felkészített kegyhelyek, karbantartott templomok, rátermett zarándok- és idegenvezetők kellene – tehát **hazánk kihasználatlan adottságokkal rendelkezik** ezen a területen is.

A három különböző vallással bíró **Csabdin**, az alig több mint 1.200 fős településen három templom és egy templomrom található. Ezekon túl **Vasztélypusztán** a Magyarok Nagyasszonya kápolnában is **jó lehetőség lenne a vallási turizmus, valamint a kulturális turizmus összekapcsolására**. Misztériumjátékokat, misztériumdramákat adnának elő, melyek tárgya elsősorban Mária és Jézus élete, vagy a betlehemezés, amely Magyarországon a középkori misztériumokból alakult ki, ezért nevezték paraszti misztériumjátéknak is.

A projekt célja

A szabadtéri színpad és kiegészítő helyiségeinek kialakításával (ifjúsági szállások, közösségi tér) **értékteremtő kulturális és vallási központ jönne létre**, melyek alkalmasak lennének vallási rendezvények (hiteléthez kapcsolódó ünnepek, egyházi kulturális, zenei programok) és lelkigyakorlatok lebonyolítására (ifjúsági táborok, missziós táborok, irodalmi táborok).

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Szabadtéri színpad kialakítása, illetve korszerű, világítás- és hangtechnika, valamint a szükséges kiszolgáló egységek kialakítása.

Szabadon álló beépítés a templomrommal a közepén. A színpad körüli állandó nézőtér befogadóképessége 400 fő körül van, az épület szezonális jelleggel, főként nyáron működik. Nettó alapterület összesen: 683 m², a kör területe: 1.963 m².

A koncepció lényege egy **gyűrű alakú forma, mely körülöleli a templomromot és a színházat**. Az épületegyüttes három nagyobb részből áll össze, melyek be vannak süllyesztve a föld alá, kívülről nézve csak a gyűrű érvényesül, mely oszlopokkal van alátámasztva.

A templomrom a színpad háttérében annak szerves részévé válik, a gyűrűformát pedig az is hangsúlyozza, hogy a közepébe érkezünk meg. Ez a könnyed, légies szerkezet hívogató minden oldalról, ferde síkú kialakításával ráfűződik a park főtengegyére, így dinamikusabb összhatást kelt. Praktikus okokból is megvan a gyűrű létjogosultsága: a színházi világítástechnikát rejti magában.

A **kiszolgáló egységek** azért kerültek a **föld alá**, mert egy nyílt területen szerencsésebb megjelenésű egy terepbe simuló épület, mint egy házszerű tömeg. Akusztikai szempontokból is ideális megoldás, kevésbé terjed ki a „katlanból” a hang.

80. ábra: A templomrom jelenlegi állapota

Főbb feladatok:

- ◆ Színházgépészet
- ◆ Vizesblokk építése
- ◆ Színház-világítási technika
- ◆ Hangtechnikai rendszerek
- ◆ Információ technológia
- ◆ Nézőtéri székek, bútorok, egyéb mobiliák

5 db, egyenként 4 szobás, főzőhellyel és vizesblokkal ellátott, 20 fő elhelyezésére alkalmas **ifjúsági szállás építése**.

1 db, 15x25 méteres, tetővel védett, kültéri mobiliákkal ellátott, **szabadtéri közösségi tér kialakítása**. A létesítmény tetőzettel fedett, egyedi samott tűzteres sütőkemence, falazott zárétegrillező helyvel, előkészítő és tálalópultokkal lesz kialakítva, valamint asztalok, padok és egy nyitott ülőpadokkal körül ölelt bográcsozóval lesz kialakítva.

81. ábra: Látványterv a kültéri mobiliákra

7.3. HÁLÓZATOS PROJEKTEK BEMUTATÁSA

A PANNÓNIA SZÍVE TÉRSÉGBEN TALÁLHATÓ KASTÉLYOK BEMUTATHATÓSÁGÁNAK ÉS HASZNOSÍTHATÓSÁGÁNAK FEJLESZTÉSE

A Pannónia Szíve terület kiemelten sok kastélyt foglal magában, amely egy-két kivételtől eltekintve használaton kívül vannak, állapotuk leromlott. Mégis, jelentős turisztikai potenciált hordoz magában az, hogy relatíve kis területen sokféle építészeti stílus tekinthető meg, valamint jelentős lehetőség azok közösségi vagy kereskedelmi térként való használata is. A továbbiakban az alábbi településeken található kastélyok fejlesztési tervei kerülnek bemutatásra:

- ◆ Bicske – Batthyány-kastély
- ◆ Bicske – Hegyi kastély
- ◆ Csákvár – Eszterházy kastély
- ◆ Lovasberény – Cziráky kastély
- ◆ Martonvásár – Brunszvik kastély
- ◆ Tordas – Sajnovics kastély

- ◆ Vál – Ürményi kastély

BATTHYÁNY-KASTÉLY FEJLESZTÉSE, BICSKE

A fejlesztés háttere

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia **fontos turisztikai termék**ként kezeli a **Kastély- és várturizmust**, mely olyan piacképes turisztikai termék, amely iránti kereslet fő motivációja a kulturális értékek (kastélyok és várak) megismerése, illetve a termék alapját képező épületegyütteshez, mint az igénybe vehető szolgáltatások (szállás, bor-, gasztronómia, rendezvények stb.) helyszínéhez kapcsolódik. (Magyar Turisztikai Hivatal, 2005.)

A turizmus az épített kulturális értékek (múzeumok, kastélyok, várak) hasznosításával elősegíti azok védelmét, jövedelmet biztosít a karbantartáshoz. Elősegíti a tradíciók, szokások, hagyományok élővé tételét és fennmaradását, növeli a kulturális kínálatot, egy jó értelemben vett büszkeséget alakíthat ki az emberekben.

Történelmi okoknál fogva **Magyarországon sok kastély található** (718 védett kastély és kúria), amelyek az ország egész területén szétszórta helyezkednek el. (Magyar Turisztikai Hivatal, 2005.) Ezek az épületek eredeti funkciójukat elveszítve sokszor igen elhanyagolt állapotban vannak. **Hasznosításuk egyik legjobb módja a turizmusba való bevonásuk:** jelenleg kb. 80 kastély és kúria működik kereskedelmi szálláshelyként, és több kastélyban található múzeum. Számos kiemelkedő jelentőségű épület (például a fertői Esterházy-kastély, a gödöllői Grassalkovich-kastély) hasznosítása külön kezelést igényelt. Több helyütt még mindig jellemző a tulajdoni helyzet tisztázatlansága is.

A Közép-Dunántúli Régióban a történelmi és kulturális adottságok (múemlék és kastélyturizmus területén: Tata, Majk, Bodajk, Fehérvárcsurgó, Sárszentmihály, Nádasdladány, Zirc, Pápa, Sümeg, Martonvásár) kiválóak, erre építhet a **bicskei fejlesztés** is.

A **kastély elhelyezkedése kedvező**: Budapesttől 37 km-re, az M1 autópálya mellett található, az 1-es elsőrendű főút mentén (a park rendezésével biztosítható a rálátás a kastélyépületre az 1-es út felől). **Jelenleg gyermekotthonként működik a kastély, de a jövőben ez a funkció kikerül az épületből.**

A projekt célja

A turisztikai vonzerővé fejlesztett bicskei Batthyány-kastély épülete és környezete új hasznosítási típusainak „rétegei”:

- ◆ Turisztikai vonzerőfejlesztés

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ Műemlékvédelem, örökség-megőrzés
- ◆ Kulturális közösségi tér
- ◆ Nem-formális oktatás
- ◆ Munkahelyteremtés
- ◆ Gazdaságélénkítés (kistérségi és régiós)
- ◆ Multiplikatív hatások (helyi vállalkozások)
- ◆ Vidékfejlesztés
- ◆ Reprezentáció
- ◆ Identitáserősítés

A barokk és klasszicista jegyeket hordozó kastélyépület komplex hasznosítása az alábbi pilléreken nyugszik:

- ◆ **közösségi-kulturális tér** (a kastély integrálása a település életébe);
- ◆ **látogatóközponti**, illetve
- ◆ **múzeumi** funkció (állandó és időszakos kiállítások)
- ◆ **szálláshely**
- ◆ **vendéglátás** (kávézó, étterem)
- ◆ **rendezvényhelyszín**

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az alább felsorolt funkciók és műszaki tartalmak valósulnának meg a projektben.

Turisztikai funkciók a kastélyépületben:

- ◆ a földszinten **turisták fogadására alkalmas terek** (jegypénztár, csomagmegőrzés, ruhatár, gyülekezésre alkalmas tér stb.) kialakítása;
- ◆ a földszinten **ajándékbolt** helyben termelt termékekkel
- ◆ a földszinten **turisztikai információs pont** létrehozása, a Szent László-völgy, a Váli-völgy, Etyek környéke és a Vértes térsége turisztikai kínálatáról ad információt, Bicske környékének turisztikai központja. Fontos feladata a helyi szintű aktív termék- és szolgáltatásajánlás is. Ennek lényege a helyi értékesítés fontossága, hogy a látogató minél komplexebb élményben részesüljön (pl. az ingyenes szolgáltatásokat mindenképp igénybe vegye, letölthető applikációkat megismerje, tartózkodási idejét növelje) és tudatosan kiélvezze látogatását, a felkínált túravezetést, a nagyterületű park és műemlékegyüttes adta lehetőségeket (slow turizmushoz való csatlakozás).

- ◆ a kastélyban **kiállítóterek** kialakítása modern és hagyományos interaktív eszközök alkalmazásával;
- ◆ a kiállításokhoz kapcsolódóan **látogatási útvonal** kialakítása és **integrált látogatómenedzsment rendszer** megvalósítása;
- ◆ **múzeumpedagógiai foglalkoztató** kialakítása;
- ◆ **vetítőterem** létrehozása (2D/3D filmek vetítése, imázsfilmek a környékről);
- ◆ **szabadulószo**ba jellegű interaktív játékok berendezése a kastély tematikájához kapcsolódóan;
- ◆ a díszterem és a mellette lévő nagy terem felújítása, igényes **prémiumkategóriás rendezvényterek** kialakítása;
- ◆ a második emeleten – illetve a szükséges mennyiségű szoba kialakításához a délnyugati szárny emeleti szintjét is bevonva – magas színvonalú **szálláshely** kialakítása;
- ◆ földszinten és pinceszinten – a szükséges raktárhelyiségek és egyéb kiszolgáló funkciók mellett – **vendéglátóegység**, étterem kerthelyiséggel és kávézó kialakítása;
- ◆ **időszaki kiállítóterek** létrehozása, melyek multifunkcionális rendezvényterekként is működhetnek;

Az állandó kiállítások keretében feldolgozható **lehetséges témák**:

- ◆ Kastélytörténet;
- ◆ Batthyány család története – interaktív családfával, nemesi, bárói, grófi és hercegi címerrel
- ◆ A Batthyány család kiemelkedő tagjai
- ◆ A kastély tulajdonosainak sorában szereplő kiemelkedő személyek munkásságának bemutatása:
 - Batthyány Tódor/Tivadar feltaláló újításai, találmányai („víz ellen járó hajó” szabadalma) – ehhez kapcsolódva működő hajó-makettek is készülhetnek, amelyekkel a gyerekek a kerti tóban játszhatnak, időnként akár versenyeket is rendezhetnének;
 - Batthyány Kázmér, Magyarország első külügyminisztere idejében kialakított mintaszerű gazdálkodás és az ekkor itt tevékenykedő Nagy Károly csillagász és matematikus munkásságának jelentősége (kapcsolódva a Csillagvizsgáló épületéhez, annak mintegy ajánlójaként);
 - Batthyány Gyula festészete – kivetített, életre keltett képekkel;

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ 3 teremben enteriőr rekonstrukció megvalósítása – hozzá kapcsolódóan kiterjesztett valóság alkalmazásával megidézhető 1-1 történelmi esemény képzelt vagy dokumentált jelenete;

Egyéb elemek, programlehetőségek a kastélyparkhoz kapcsolódóan:

- ◆ Veteránautó-kölcsönző a kastélypark szélén, amelyekkel a környék bejárható
- ◆ Látogatók fogadásához szükséges látogatói parkolók létrehozása, elsődleges fogadópontra kialakítása;
- ◆ Valamikor tájképi park helyreállítása (lugas, grotta, hollandi házikó, üvegházak), cél egy kellemes hangulatú kastélypark megvalósítása, amely pozitív esztétikai élményt nyújt – ehhez kapcsolódóan pihenésre alkalmas helyek és fotópontok kialakítása;
- ◆ A kastélypark is működhet rendezvény- és esküvőhelyszínként;
- ◆ Jelenleg is működő gyümölcs, ill. gyógynövény feldolgozás, amelynek keretében saját termékeket állítanak elő – ennek folytatása, konyha látványmanufaktúrává fejlesztése, szárazabb tevékenységekre (pl. csomagolás) kijelölt helyszín biztosítása.
- ◆ A kastély történetéhez kapcsolódó tematikus játszótér kialakítása;
- ◆ A terület szélén kialakított vadaskert fejlesztése, állatsimogató létrehozása;
- ◆ A szomszédos telek megvásárlásával/vagyonkezelői/használati jogának megszerzésével lehetővé válik a meglévő lovardaépület és a pályák használata – itt kialakítható lenne egy lovaspont a Bejárható Magyarország Programhoz kapcsolódóan.

Lehetséges lovas programok: lovagoltatás, túralovaglás, gyógy-lovaglás, lovas-kocsikázás, lovas bemutatók.

- ◆ A **Bécs–Budapest postakocsi vonal bicskei állomásának megidézésével** lehetőség nyílik a magyar lovas- és postai hagyományok ápolására. Az innen induló postakocsi járatokkal el lehet jutni a Csillagvizsgáló, illetve a Mauzóleum épületéig.
- ◆ Szintén a Bejárható Magyarország Programhoz kapcsolódóan kialakítható egy **kerékpáros pont** is a Kerékpáros Magyarországi Szövetséggel együttműködésben;
- ◆ **Batthyány Gyula művésztelepének** újraindítása;

82. ábra: A Batthyány-kastély korabeli képe

A NAGY-KASTÉLY (AZ ÚN. „HEGYI KASTÉLY”) ÉPÜLETÉNEK REKONSTRUKCIÓJA, BICSKE

A fejlesztés háttere

A Nemzeti turizmusfejlesztési stratégia **fontos turisztikai termék**ként kezeli a **Kastély- és várturizmust**, mely olyan piacképes turisztikai termék, amely iránti kereslet fő motivációja a kulturális értékek (kastélyok és várak) megismerése, illetve a termék alapját képező épületegyütteshez, mint az igénybe vehető szolgáltatások (szállás, bor-, gasztronómia, rendezvények stb.) helyszínéhez kapcsolódik. (Magyar Turisztikai Hivatal, 2005.)

A turizmus az épített kulturális értékek (múzeumok, kastélyok, várak) hasznosításával elősegíti azok védelmét, jövedelmet biztosít a karbantartáshoz. Elősegíti a tradíciók, szokások, hagyományok élővé tételét és fennmaradását, növeli a kulturális kínálatot, egy jó értelemben vett büszkeséget alakíthat ki az emberekben.

A projekt célja

A **Hegyi-kastély újjáépítésével** pedig új tervezett funkció épülne ki **ifjúsági szálláshely formájában**, ahol emelt szintű turistaszállás jönne létre pl. csillagászati táborok, iskola kirándulások fogadására.

A fejlesztés szakmai, műszaki tartalma

A Hegyi-kastély **épületének rekonstrukciója.**

A fennmaradt archív képek és kataszteri térképek alapján a II. világháborúban súlyosan megsérült, majd lebontott kastély épülete hitelesen rekonstruálható.

Tervezett funkció: ifjúsági szálláshely, emelt szintű turistaszállás pl. csillagászati táborok, osztálykirándulók számára.

83. ábra: A Hegyi-kastély korabeli képen

ESZTERHÁZY-KASTÉLY FELÚJÍTÁSA, CSÁKVÁR

A fejlesztés háttere

Csákvár neve hallatán sokaknak az Esterházy-kastély jut eszébe. Így nem véletlen talán, hogy a kastélyban jelenleg krónikus rehabilitációs részleg üzemel a székesfehérvári **Szent György Kórház telephelyeként**. Az Esterházy-kastély műemlék épület, mely 70 éve működik kórházként. Időszakos részleges modernizáció illetve felújítás történt, de mivel az egészségügyi finanszírozás amortizációt nem tartalmaz, a tulajdonos pedig ezt az összeget nem pótolta, az **épüleategyüttes állaga romlik, a kor színvonalától egyértelműen elmarad**.

A projekt célja

A kiemelt nemzeti értéket jelentő kastély **méltó hasznosítása országos és egyben helyi célt kell, hogy szolgáljon**. A kórház tekintetében a fentiek figyelembe vétele mellett **javasoljuk annak renoválását és korszerűsítését**, melyet akár az egyes részlegek szeparációjával érdemes megvalósítani: a kórház további veszteségének megszüntetése érdekében javasolt a **szociális ellátórendszer Székesfehérvárra, a járóbeteg ellátás pedig Bicskére**, a korábbiakban bemutatott (tervezett) Bicskei Egészségközpontba történő adoptálása. Eszerint a kastélyban a jövőbe egyrészt **mozgásszervi fekvőbeteg ellátás**, illetve **tüdőgondozó működne tovább**.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A kastélyfejlesztésekkel kapcsolatban alapvetően négy, szorosan a kastélyokhoz tartozó turisztikai funkciót különböztethetünk meg:

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ kastélyszállók, fogadók, tehát **szállásadói funkció**, valamint **konferenciák** és egyéb üzleti, illetve baráti, családi találkozók megszervezése,
- ◆ **vendégvárók, éttermek**,
- ◆ **múzeumok**, kiállítások, amelyek kulturális vonzerőt jelentenek,
- ◆ **rendezvények, szórakoztató tevékenységek**, tehát várjátékok, hagyományőrző programok, zenei események, vásárok a kastély birtokán, területén stb.

Az alábbi projektelemegek valósulnának meg:

- ◆ egészségügyi funkciók **profiltisztításával** a megmaradt **egészségügyi funkciójú terek korszerűsítése**
- ◆ **új, minőségi turisztikai szolgáltatásoknak** alkalmas terek kialakítása a funkcióváltásnak megfelelően
 - kastélyszálló,
 - étterem,
 - kávézó
- ◆ **Esterházy-szoba** berendezése

BRUNSZVIK KASTÉLY FELÚJÍTÁSA- MARTONVÁSÁR

A fejlesztés háttere

A kastély szabadon álló, egyemeletes, összetett alaprajzú, változatos tömegcsoportosítású épület, melyhez északról hátranyúló földszintes szárnyak csatlakoznak. 70ha-os angolkerttel rendelkezik, melyet átszel a Szent László-patak. A második világháború alatt és után súlyos károkat szenvedett park helyreállítása 1949-ben kezdődött. Az angolkertet 1953-ban természetvédelmi területté nyilvánították. A **Brunszvik-kastély jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia fennhatósága alá tartozik**, otthont ad az **MTA agrártudomány kutatóközpontjának**, valamint a **Brunszvik-család** emlékezetét is őrzi. (Martonvásár hivatalos honlapja, 2016.) Az elmúlt években korszerű épület nyílt Brunszvik Teréz nemes és áldozatos munkássága emlékére a településen (Óvodamúzeum), így a kastélyt a jövőben a tudomány és kultúra szegmensén javasoljuk tovább hasznosítani.

A projekt célja

A fejlesztés keretében a kisebb kastély **állagmegóvás és felújítása** mellett látogatóközpont létrehozása javasolt. A látogatóközpont célközönsége elsősorban a felső tagozatos általános iskolás és középiskolás diákok, illetve kiránduló családok és a tudományok iránt érdeklődő felnőtt korosztály.

84. ábra: A kis kastély látogatóközpontjának látványterve

L Á T O G A T Ó K Ö Z P O N T
V Á Z L A T T E R V
KÉSZÍTETTE: 3H MÉRNÖKI IRODA KFT.
2017.03.07

85. ábra: A Brunszvik kastély kertjének átalakítása

AZ ÜRMÉNYI-KASTÉLY FELÚJÍTÁSA – VÁL

A fejlesztés háttere

A kastély alsó szintje a török kiűzése után a jezsuiták rendháza volt. Ürményi József országbíró, a község földesura építtetett rá még egy szintet, s kapta meg máig is látható formáját. A fő építőmester valószínűleg Kasselik Fidél volt. Itt kell megemlíteni azt is, hogy Ürményi a kastély körül telepítette le a többnyire német mesterembereket, s ez volt az alapja a később kialakult faluközpontnak. A főutca egyes részeit még ma is gyakran Kismémet és Nagymémet utcának hívják a helyiek.

Az épület hangsúlyozottan tömörszerű, U-alakú alaprajzával, a középrizaliton lévő klasszicista rácsozatú erkélyével meghatározza a főutca képét. Eredeti tetőszerkezete nem ismert. A századelőn magas, osztott francia tetőt kapott, majd az ötvenes évek restaurálása során kapta meg mai, laposabb hajlásszögű formáját. (Vál község hivatalos honlapja, 2016.)

Az Ürményi-kastély az 1980-as években volt utoljára hasznosítva, amikor könyvtárként és múzeumként üzemelt. Azt követően bezárt, és azóta állapota folyamatosan romlik.

A projekt célja

A fejlesztés célja a **kastély (részleges) felújítása, látogathatóvá tétele**, az Ürményi és a Dreher család történetének bemutatása, a korabeli konyha rekonstruálása és gasztrokulturális kiállítótérként való hasznosítása, enteriőr kiállítás és a helyi kézműves termékek bemutatása, az eredeti funkció szerint helyreállított rendezvényterem, kastély- és kerttúrák szervezése.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az eredeti **térkapcsolatok helyreállításával** bemutatható a kastély egykori használata, az így kialakított enteriőrből a kiállítás témája a kastély két jeles tulajdonosi családját összekötő kapocs, az innováció bemutatása. A kastély egykori konyhája **látványkonyhaként** működhetne, kapcsolódó tereiben **kávézó** kerülne kialakításra. A felső szint műemléki értékekben kevésbé gazdag, az itt kialakítandó flexibilisen használható tér **időszakos kiállításra** alkalmas (pl: a településen született és elhunyt Kokas Ignác Kossuth-díjas festőművész festményeiből állandó kiállítás – Kokas Ignác a gesztusfestészet kiváló hazai képviselője és a Magyar Művészeti Akadémia tagja volt). Az épület egyéb részeiben a **térség kisközsegeinek és termelőinek innovációi** mutathatóak be.

Fenti turisztikai koncepció mellett a korábban megemlített kastélyszálló program keretében az Ürményi-kastély egyik szárnyát **szálláshely** kialakítás céljából javasolt újrahasznosítani (négycsillagos minősítésű, 50-60 szobás kastélyszálló). Fontos kiemelni, hogy a kastély területén működő **egészségügyi funkciók elkülönítendőek a turisztikai funkcióktól mind építészeti, mind kommunikációs szempontból**

AZ IVÁNKAY KASTÉLY SZABADIDŐS HASZNOSÍTÁSA – RÁCKERESZTÚR

A fejlesztés háttere

Ráckeresztúr falu 1735-ben került a Szüts család tulajdonába, ekkor vásárolta meg Szüts Péter és Pál. A család legismertebb tagja az a Szüts Lajos volt, akit 1810-ben már Keresztúr földesuraként említettek. Az ő nevéhez köthető a klasszicista stílusú kastély felépítése is, mely az 1820-as években készülhetett. De ekkor alakult ki a major többi része is: a segédtszti lakások, az iskola, a cselédlakások, a bolt valamint az egyéb kiszolgáló helyiségek. Mivel Szüts Lajos alispán 1842-ben utód nélkül halt meg, a birtokot és a kastélyt a Dabasi Halász és a cséri és szentlőrinczi Cséry családok örökölték. 1896-ban már Freund Adolf petróleumgyáros birtokaként említették a majorságot, melyhez 1305 katasztrális hold földterület tartozott. Ez lett a Dreher-uradalom mellett a másik meghatározó birtok a településen.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

A Freund család alakította ki a kastélyt körülvevő 5 holdas földterületen a kastélyparkot, melyhez fűthető üvegház, kertészet, és gyümölcsös is tartozott.

1926-ban már dr. Freund István volt a tulajdonosa az akkor 1226 katasztrális holdas uradalomnak. Az 1938-ban benyújtott zsidótörvény alapján Freundnak meg kellett válnia birtokától, a kastélyt és egy 200 katasztrális holdas részt ivánkai Ivánkay Ernő katonatiszt vásárolt meg. (A ivánkai Ivánkay família a XVII. század elején már birtokos nemes volt Abaúj vármegyében.) Ivánkay azonban csak három évig lakhatta az épületet, hiszen 1945-ben elvették a földjét és kastélyát is. Az épület történetének érdekes fejezete, hogy az Írók Gazdasági Egyesülete, az IGE, 1945. április 26-án igényt nyújtott be a kastélyra a Községi Földigénylő Bizottsághoz, mivel szanatóriumot és üdülőházat szerettek volna kialakítani az épületben és parkjában, a terv azonban valamilyen okból végül nem valósult meg.

A kastély állapota a pusztítások miatt időközben annyira leromlott, hogy 1946-ban a Földbirtokrendező Tanács már lebontására tett javaslatot. A községi előjáróság azonban kérte, hogy a kastélyt kultúrház céljára igénybe vehessék. A pusztulást így elkerülte, azonban még 1948-ban is romépületként említették. Végül – a szintén 1948-ban megalakult – Sertéstenyészítő Nemzeti Vállalat vette birtokba az épületet, és az 1950-es években megtörtént a kastély felújítása. Hosszú ideig a polgármesteri hivatal működött falai között, egykori parkja már csak nyomokban van meg.

86. ábra: Az Ivánkay kastély jelenlegi állapota

A projekt célja

A településképet is meghatározó épületben méreteire és elhelyezkedésre tekintettel a község és a környék hiánypótló, kiemelkedő sport- és szabadidős létesítményének kialakítása indulhat meg, a diáksport lehetőségeinek bővítésével együtt.

A projekt műszaki, szakmai tartalma

Alagsor

A környék hiánypótló, kiemelkedő sport- és szabadidős létesítményének kialakítása, a diáksport lehetőségeinek bővítésével együtt.

Emelet

A kastély emeleti részén a termék egybenyitásával, valamint próbaterem és melegítőkonyha kialakításával létrejön az a közösségi tér, ami pótolná a helyben hiányzó művelődési házat, rendezvény területet. Emellett exkluzív esküvői és rendezvényhelyszínként szolgálna. A termék funkcionális kialakítása alkalmas lesz úgy a civil szervezetek általi használatra, mint közművelődési feladatok ellátására (báb- és színelőadás, vetítések, koncertek). Emellett a parkkal együtt az épület kiváló helyszín lesz nyári iskolai táborok, családi napok, szabadtéri sportnapok, versenyek lebonyolítására.

Kiállítási tematikák: A Fejér vármegyei köznemesség életformája, Gasztronómia a reformkorban, Teadélután a nemesi családdal, Pipázási és szivarozási szokások kultúrtörténete, Ráckeresztúr történetének fókuszpontos bemutatása interaktív kiállítási eszközökkel, A Szüts, Cséry, Dabasi Halász és Ivánkay köznemesi famíliák anekdotái, legendái, jeles tagjai

Sokak számára vonzó lesz egy kisebb, de nívós, zöldterületen álló kastély Budapest vonzáskörzetében.

Park

A kert revitalizálása, új növények telepítése, utcabútorok elhelyezése, közösségi tér létrehozása

A megvalósítani kívánt projekt műszaki tartalma:

- ◆ Az épület felújítási munkálatai kiterjedjenek az elavult műszaki állapotú műemléképület teljes korszerűsítésére, elektromos és gépészeti rendszerének teljes cseréjére. A veszélyelhárítás és a beázások megszüntetésére, az épület homlokzatának renoválásra és szerkezeti megerősítésére.

- ◆ 1950-ben készült el az épület helyreállítása. Azóta, a közel 70 éves hálózatok élettartalmukat messze túlszolgálták, az anyagok előregedtek, az azbeszt palatető, a szennyvízcsatornák és nyomóvezetékek rendszeres beázásokat okoznak. A tető és födémszerkezet életveszélyes, cserélendő. A külső nyílászárók beáznak, üvegszerkezetei korszerűtlenek, energetikailag nem felelnek meg sem a mai elvárásoknak, sem a beépítés kori paramétereiknek. A földszint padló aljzata és a tető födém szigetelése elengedhetetlen, szükségszerű.
- ◆ Az épület megfelelő külső megjelenésének biztosítása és közvetlen környezetének rendezése a projekt részét képezi.

A SAJNOVICS-KASTÉLY FELÚJÍTÁSA, KÖZÖSSÉGI TÉRKÉNT MŰKÖDTETÉSE – TORDAS

A fejlesztés háttere

A **Sajnovics-kastélyt**, melyet a Sajnovics-család építtetett a 17. század végén, 18. század elején később a Batthyány, majd a Dreher családja tulajdonolt, akik a 19. század végén historizáló-romantikus Tudor-stílusban átépítették. A II. világháború után államosították, s szociális otthont alakítottak ki benne, mely a 2000-es évek elejéig működött. A kastély napjainkban **zárva tart, tulajdonosa a Főváros, jelenleg kihasználatlan.**

A projekt célja

A fejlesztés keretében nem csak a már bemutatott **Mezőgazdasági Oktatóintézménynek adna helyet** a kastély, de felújításával **turisztikai attrakcióként** is működhet. A kastély a következőkben bemutatásra kerülő **Dreher sörkultúra** hálózatos projektcsoportba is illeszkedhet, hiszen egyik állomása lehet a tematikus útnak.

A projekt műszaki, szakmai tartalma

Az Ürményi kastély projekt alatt nem csak a konkrét kastélyterületet értjük, hanem az egykori területi egységet, mely magában foglalja a hajdani **kastélyparkot**, valamint a kastélyhoz tartozó **uradalmi gazdasági épületeket és azok területeit** is.

Ilyen módon a szóba jövő területek a következők:

9. Ürményi kastély épülete és a közvetlenül körülvevő terület (1023 hrsz)
10. Magtár épülete és telke (1019/3 hrsz)
11. Nagypince (3702/1) és a környező mezőgazdasági parcellák (3701, 3702/2, 3702/4, 3702/5 hrsz)
12. Beerdősült terület (1009/3 hrsz kastélyterület fölötti része)

13. Erdőterület (1009/3) és önkormányzati ingatlan (1062)

14. Régi focipálya területe (1009/5 hrsz)

15. „Rongyos” területe (1019/4 hrsz)

Az Ürményi kastély projekt keretében egy **komplex beruházás** jönne létre, mely **több területi és funkcionális egység**ből áll. Az egyes területi egységek más-más jellegű szolgáltatást nyújtanak, melyek egyenkénti látogatottsága generálja a többi egység vendégforgalmát is. A különböző szolgáltatási struktúrák a **vendégek szélesebb körét célozzák** meg, így a társadalom valamennyi rétege találhat magának megfelelőt.

Az előzetes tanulmányok során kiderült, hogy a kastély felújítása után az oda tervezett funkció önállóan nem tudja fenntartani magát, illetve az épületet. Ezért komplex fejlesztésben kell gondolkodnunk, be kell vonnunk a kapcsolódó területeket is, azok adottságait és a benne rejlő lehetőségeket kihasználva. A fejlesztés minden elemében törekedni kell az **egyediségre** és a **fenntarthatóságra**. Fontos az egyes attrakciók helyesen megválasztott léptéke, a kezdeti fenntarthatóság, de a későbbi bővíthetőség is. Véleményünk szerint célszerű a szolgáltatásokkal **több célcsoportot is megcélozni**, így pl. a családokat, fiatalokat, iskolákat, de az exkluzív rendezvényekkel és szolgáltatásokkal a művészeti és üzleti élet szereplőit is. Az egyes területekre tervezett **szolgáltatások** így **kölcsönhatásban** vannak, kiegészítik és generálják egymást, ezáltal növelve a látogatottságot. Olyan turisztikai **attrakciók** és **elemek** szükségesek, melyek léptékükben nem haladják meg a település karakterét, **akár önállóan is működőképesek**, megállják a helyüket, de **egymásra épülve sokkal hatékonyabbak**. Célunk olyan sokszínű szolgáltatás nyújtása, mely akár több napos itt tartózkodáshoz is megfelelő programkínálatot biztosít.

16. **Ürményi kastély épülete** és a közvetlenül körülvevő terület (1023 hrsz)

Az egész komplex beruházás reprezentatív része. Az épületben elhelyezhető **szolgáltatások**:

- középkori látványkonyha
- étterem
- rendezvényterem
- múzeumi kiállítóterem család-történeti kiállításokhoz (Ürményi, Dreher, Vajda János, Kokas Ignác)
- múzeumi kiállítóterem a település történelméről és a váli borkultúráról
- borozó és bortrezor
- korhűen berendezett lakosztály
- kávézó

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- helyi termék- és ajándékbolt
- turisztikai infópont
- kerékpárkölcsonzó

Az épületbe tervezett **programok**, rendezvények:

- múzeumlátogatás
- konferenciák
- előadások
- esküvők
- céges rendezvények
- koncertek

17. Magtár épülete és telke (1019/3 hrsz)

Többcélú hasznosítású épület. Elsősorban **szállás**jellegű funkcióval, valamint **kulturális, művészeti, oktatási célú szolgáltatás** (pl. mesterkurzusok, alkotótáborok, továbbképzések, osztálykirándulások, csapatépítő tréningek stb.)

Az épületben elhelyezhető szolgáltatások:

- Földszintjén közösségi célú terekkel, melegítőkonyha, étkező-társalgó, vizesblokk
- Emeleti szintjein apartman jellegű szálláshelyek
- Felső szintjén vagy tetőterében különmemű vizesblokkal ellátott csoportos szálláslehetőség, melyek igény szerint műteremként, alkotótérként is használhatók.

87. ábra: A Sajnovics-kastély magtára

18. Nagypince (3702/1) és a környező mezőgazdasági parcellák (3701, 3702/2, 3702/4, 3702/5 hrsz)

A háromhajós nagypince és környéke fejlesztése elsősorban a Dreher névhez kötődő sörkultúrára épül. A pince elé visszaépülne az **egykori gazdasági épület**, melyben a **kiszolgáló és szolgáltató egységek** kapnának helyet.

Az épületben elhelyezhető szolgáltatások:

- Az építendő fogadóépület földszintjén recepció, söntés, vizesblokkok, személyzeti szociális blokk, raktár stb. lenne.
- A fogadóépület tetőterében 2-3 apartman kaphat helyet
- A pince egyik ágában látványsörfőzde üzem
- A pince másik ágában sörmúzeum
- A pince harmadik ágában fogyasztótér
- A mellékágban sörwellness
- A kapcsolódó mezőgazdasági területek további sörrel kapcsolatos attrakciók, pl. komló- és árpaültetvény, sörtanösvény, interaktív sörkalandok

19. Erdőterület (1009/3 hrsz) kastély fölötti része

Közvetlenül a kastély mögötti terület **díszparkként működne** a pihenés, sétálás, elcsendesedés lehetőségét megteremtve. Rekonstruálva az egykori kastélyparkot, mind növényállományban, mind kialakításban. Természetesen gyalogutak kialakításával, melyek biztosítják a távolabbi területeken lévő szolgáltatások elérését.

20. Erdőterület (1009/3) elnyúló része

A több hektáros erdőterületen **interaktív kalandparkot lehet létrehozni** egyedi tematikával. A tematika Vál település és a váli-völgy történelmére, kultúrájára, hagyományaira, egyediségére épül. A kalandpark önállóan is megközelíthető lenne az 1062 hrsz.-ú önkormányzati ingatlanról, ahol parkoló és fogadóépület létesíthető.

21. Régi focipálya területe (1009/5 hrsz)

A komplex fejlesztés során ez az egyetlen jelenleg beépítésre szánt lakóterület. Ide képzelnénk el a **sport és rekreáció** épületeit, **kiszolgáló létesítményeit**, valamint további **szálláshelyek** létesítését.

A területen elhelyezhető szolgáltatások:

- Wellness részleg 15m-es medencével, jakuzzival, szaunával, masszázssal, aromaszobával, öltözőkkel, vizesblokkokkal.
- További sportcélú kiszolgáló helyiségek, öltözők, konditerem, squas stb.

- Szabadtéri fürdőté létesítése
- Tenispálya, kisebb sportpályák, játszótér, stb.
- Apartmanházak létesítése (kb. 10 db kétegyeséges vagy 5 db négyegyeséges különálló apartmanház építése a magtár körüli területen)

22. „Rongyos” területe (1019/4 hrsz)

Szintén beépítésre szánt lakóterület, mely igény esetén lehetőséget biztosít **további apartmanházak** telepítésére, a szálláshelykínálat bővítésére, a forgalom növelésére. Az ingatlant hosszútávon mindenképpen célszerű bevonni a beruházásba, hiszen fekvésénél fogva szerves része a fejlesztendő területnek.

A CZIRÁKY KASTÉLY KERTJÉNEK ÉS KÁPOLNÁJÁNAK FELÚJÍTÁSA - LOVASBERÉNY

A fejlesztés háttere

A 15. századi alapokon nyugvó műemlék együttes fénykorát az 1800-as években élte. A birtokot 1730-ban vásárolta meg cziráki és dénesfalvi Cziráky József. A lovasberényi uradalmat a családi birtokmegosztáskor 1763-ban **Cziráky György** kapta meg. Az ő nevéhez fűződik a korábbi kúria átépítése. Valószínűleg Rieder János székesfehérvári építőmester tervei alapján 1763-1767 között építették ki az ott álló épületrészek felhasználásával, **barokk stílusban**. A család a kastélyhoz barokk díszkertet is létesíttetett. A **klasszicista kastélyegyüttes** kialakításával egy időben épült fel a díszudvartól északra álló **L-alaprajzú kiskastély**, mely a vendégszárny funkcióját töltötte be vadászatok idején. Úgyszintén ekkor építették meg a kiskastéllyal szemben álló, azzal szimmetrikus, mára **elpusztult istállót** is. Az épületszárnyak egy kitűnő akusztikájú **kettős belső udvart** ölelnek körül. Az építkezés 1810-re fejeződött be. (Forster Központ, 2016.) A kastély épületegyüttesének utolsó jelentős **átalakítását Ybl Miklós végezte**, kinek hagyatékában megtalálhatók a kastély átépítésének tervrajzai. A melléképületek nagy részben Ybl munkái, illetve átalakításai és a nagytoronyú barokk **kápolnát** is ő hozta rendbe. Kápolnája a parkban a kastély mellett áll, észak-déli tájolású. Méretei egy kisebb falusi templom igényét is kielégítenék. Barokk, egyhajós, homlokzati toronnyal. Főhomlokzatát a földszinten pilaszterek szegélyezik. Nyomott íves kőkeretben később kapu. Kétoldalt keretezett falfülkében Rókus és Sebestyén kőszobrai – valószínű felcserélve. Kőkeretes nagy vasrácsos kórusablak. Soktagozatú, középen ívelt főpárkány zárja ezt a szintet. A felső tagozatai körbefutnak. Ívelt oromfal, az alsó toronyemeleten barokk keretezett fülkében Mária Immaculata kőszobra, majd mintegy supraportában padlásablak, övpárkányon áll a második toronyemelet, sarkain kőfejezetes lizénák, előttük 1-1 nagyméretű zsalus harangablak, markáns órapárkány zárja a toronytetet

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

feltűnően nagy órákkal. Harang alakú toronysisakján szépen kiosztott palafedés, csúcsán kereszt. A hajó falát tagolatlan sávok osztják, a mezőkben íves záródású, sokosztású fa ablakok, későbbi korból. Az északi falon finom dombormű: Anna oktatja Máriát (A fejek levertve) köríves szentélyfalán régebbi kőtámasz.

A kastélypark egykor 120 ha területéből a jelenleg védett hrsz-on elterült terület **kb. 4,5 ha**. Sajnálatos hogy **a megmaradt rész sem egységes, normális idom**, hanem egy lakás és egy üzlet részére külön-külön hrsz-on kihalásították belőle a park egy részét. A kastély körüli térség angolkertté alakítását 1804-ben kezdte gr. Cziráky Antal. Fényes korában (1850 táján) még a szőlőhegy is a park része volt. Több leírás említi 2 különösen szép régi hársfát a kastély főbejárata előtt (ezek már nincsenek). Jelenleg esetleges képet mutat. Faállományát a II: világháború után kiirtották, de itt-ott még most is hatalmas ősfák állnak, füves területét gondozzák. Hajdani kerítését elhordták; az "oroszlános kapu" 2 kőoroszlánja magában áll, az ún. "keszegkapu" nyoma sem látható. A kastély mögött egy "L" alakú, hajdani épület maradványai állnak. (Lovasberény hivatalos honlapja, 2016)

88. ábra: A lovasberényi Cziráky kastély kápolnája

Forrás: muemlekem.hu

A projekt célja

A projekt célja a **jelenleg rossz állapotban lévő, ám hatalmas kastély több ütemben történő felújítása**. Tekintettel arra, hogy a kastély felújítása kb. 6 MRD Ft összköltséggel valósítható meg, így **első ütemében** reálisan **a kastély parkját**, valamint a parkban található nagytornyú **barokk kápolnát érdemes felújítani**.

A LOVASTURIZMUST TÁMOGATÓ FEJLESZTÉSEK

A **lovasturizmus** már az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióban is kiemelt turisztikai területként került definiálásra, az alábbi fejlesztési célokkal:

- ◆ a belföldi lakosság körében a lovas turizmus iránti igény felkeltése, **tartós keresletbővítés**
- ◆ a **turistafogadás feltételeinek javítása**, nemzetközi szinten is érdekes **túraútvonalak** (kiemelten EUROHORSE) fejlesztése
- ◆ a lovas turisztikai **központok komplex fejlesztése**
- ◆ a lovas **szakemberképzés** megerősítése a megfelelő szolgáltatási színvonal elérése érdekében
- ◆ hálózatszerű lovas túraútvonal kialakítása a már létező **minőségbiztosítási rendszerrel** összekapcsolva
- ◆ Fogyatékkal élő társaink számára **lovas terápia szolgáltatások** bővítésével a módszer alkalmazásának elterjesztése, a magyar lovas kultúra népszerűsítése. (Nemzeti Tervezési Hivatal, 2014.)

Ezen célrendszerhez illeszkedve, valamint a Pannónia Szíve térség kedvező természeti adottságaira építve a koncepcióban kialakításra került egy olyan **komplex, több településen megvalósuló projektcsoporthoz**, amelynek köszönhetően a **térség lovas bejárása** megvalósítható, az ehhez szükséges infrastruktúra és szolgáltatások pedig biztosításra kerülnek.

Az érintett települések:

- ◆ Bicske
- ◆ Csákvár
- ◆ Gyúró
- ◆ Óbarok
- ◆ Tabajd
- ◆ Újbarok
- ◆ Vasztély

A projektcsomag az alábbiakat foglalja magába.

LOVAS TURISZTIKAI ÚTVONAL KIALAKÍTÁSA A PANNÓNIA SZÍVE TÉRSÉGBEN

A fejlesztés háttere

A Pannónia Szíve térségben már most is népszerű aktív turisztikai termék a lovasturizmus, ám vannak még **kiaknázatlan lehetőségek** a térségben. A jelenleg a pályázási szakaszban járó **KEHOP-1.5.0** konstrukcióra beadott, a Szent László patak és a Váli-víz rehabilitációját célzó projekt keretében megújulhat a patak völgye és vonzáskörzete, amely megfelelően **előkészítheti a terepet** a lovas turizmus feltételeinek megteremtéséhez vagy továbbfejlesztéséhez a térségben. Fontos megjegyezni, hogy a térségben nagy hagyománya van a lótarásnak és a lovaglásnak, számos lovarda található a területen.

A projekt célja

A fejlesztés célja, hogy **olyan, akár a 100 km-t is elérő hosszúságú belovagolható úthálózat jöjjön létre a térségben, amely vonzó lehet országos és akár nemzetközi szinten** is a lovaglást kedvelő turistáknak, valamint képes az ezzel járó igények teljes körű kielégítésére.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A projekt keretében az **útvonalak részletesen kijelölésre kerülnek**, az érintett területek **megtisztítása** és **fenntartása** megvalósul, valamint **kitáblázása** biztosított lesz. Mint **önálló turisztikai termék** a Pannónia Szíve területén működő népszerűsítési és menedzsment feladatok is ellátásra kerülnek.

Az úthálózat az alábbi településeket érinti: Csákvár - Tükröspuszta, Csabdi - Vasztély, Bicske, Gyúró, Tabajd - Bélárpapuszta, Vérteskozma, Kajászó, Alcsútdoboz, Szár.

- ◆ Vasztélypusztán működik a **Cavallo lovasudvar**, amely 10 hektáron kínál lehetőséget lovaglásra, közösségi programok szervezésére, bértartásra, illetve céges és családi események helyszínéül is funkcionál. Vasztélyon található a nemzetközi hírű lovas kaszkadőr, **Lezsák Levente lovas tanyája** is.
- ◆ Csabdi területén működik a **Lovas Zugoly vendégház és lovasoktató farm**, ahol szintén lovaglási lehetőség, lovastúrák alkalmával pedig szálláslehetőség biztosított.
- ◆ Kajászó - Szentpéterpuszta területén található Dr. Göblyös István **lókiképző, lovasoktató lovardája**, akinek célja a magyar lókiképzés akadémiai stílusának újraélesztése.
- ◆ Vértesbogláron működik a **Vérteslovas iskola**, amely osztálykirándulásoknak, erdei iskoláknak, táboroknak és családi eseményeknek ad helyet az év teljes hosszában. Nyílt és fedett lovaspályával is rendelkezik, valamint szálláshelyként is funkcionál.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ Száron található az **Epona spanyol lovasiskola**, amely 35 hektárnyi területen, gyönyörű, erdőkkel övezett környezetben biztosít lovaglási és tanulási lehetőséget 35 boksszal és a fedett lovarda mellett két kültéri pályával.

89. ábra: Tervezett lovasturisztikai útvonalak

BÉCS-BUDAPEST POSTAKOCSI VONAL BICSKEI ÁLLOMÁSÁNAK MEGIDÉSZÉSE

Bicskén a vadaskerttel szomszédos telek megvásárlásával/vagyonkezelői/használati jogának megszerzésével lehetővé válik a meglévő lovardaépület és a pályák használata – itt **kialakítható lenne egy lovaspont** a Bejárható Magyarország Programhoz kapcsolódóan.

Lehetséges lovas programok: **lovagoltatás, túralovaglás, gyógy-lovaglás, lovas-kocsikázás, lovas bemutatók.**

A Bécs–Budapest postakocsi vonal bicskei állomásának megidézésével lehetőség nyílik a magyar **lovas– és postai hagyományok ápolására**. Az innen induló postakocsi járatokkal el lehet jutni a Csillagvizsgáló, illetve a Mauzóleum épületéig.

LOVAS NÉPFŐISKOLA

A fejlesztés háttere

Ha a mai magyar lovaskultúrát európai környezetébe helyezve vizsgáljuk, arra a következtetésre jutunk, hogy a **lovaságazat mutatói** minden tekintetben **elmaradnak** a hozzá hasonló tulajdonságokkal rendelkező országok mögött.

Ez nem volt mindig így. A **századforulón** az egy főre eső lovak számát tekintve **hazánk a második volt** az európai nemzetek sorában, és lovaink a párizsi világkiállítás minden létező díját elnyerték, megkoronázva Csekonics József és Kozma Ferenc fáradozásait. Lovaglótanáraink a két világháború között a világ élvonalában versenyeztek az olimpiákon és világversenyeken, majd a második világháborút követően kényszerű emigrációban más nemzetek fiait segítették világbajnoki és olimpiai aranyakhoz.

A mai helyzet és a múlt összehasonlítása jelzi, hogy önmagunkhoz és másokhoz mérten is van hová fejlődnünk, hogy **a lovaságazat hatalmas kihasználatlan potenciált rejt magában**. Ha elődeink méltó utódai akarunk lenni, ha a magyar lovaskultúrát újra régi fényében ott szeretnénk látni a világ lovasnemzeteinek élvonalában, akkor első és legfontosabb feladatunk az általános lovas – műveltség emelése, lovas – értelmiségi emberfők képzése.

Örvendetes, hogy az elmúlt időszakban két olyan egyetemi szak is elindult, amely ezt az elképzelést tűzte ki maga elé célul, ám az iskolarendszerű képzés csupán egy szűk szeletét képes lefedni a mai magyar lovastársadalomnak. Szükség van a képzés sokoldalú kiterjesztésére, amelynek a **legmegfelelőbb módja** a Magyarországon is nagy hagyományokkal rendelkező népfőiskolai forma. Ebből a felismerésből nőtt ki a **Fehérlófia Lovas Népfőiskola** gondolata.

A projekt célja

Lovas Népfőiskola – a világon elsőként – hazánkban jön létre, ez a képzési forma a világban ismeretlen. Léteznek lovasakadémiák, amelyek a klasszikus lovaglás rendszerét oktatják, léteznek klinikák, ahol elrontott lovak átképzésével foglalkoznak, de olyan oktatási intézmény, amely egyként ad otthont a lovas hagyományőröknek, lovas kaszkadőröknek, a természetes – erőszakmenetes lóképzés, illetve a klasszikus lovaglás, fogathajtás, lótenyésztés, iránt érdeklődőknek – nincs. Ilyen értelemben a Fehérlófia Lovas Népfőiskola hungarikum.

A Lovas Népfőiskola célja, hogy az érdeklődők számára olyan komplex, magas szintű és korszerű ismereteket nyújtson, amelyek a lovasembereket magas színvonalú munkavégzésre teszik alkalmassá. Tegye ezt akár a maga öröme, tegye ezt egy szakág versenyzőjeként, lótenyésztőként, lovas intézményvezetőként.

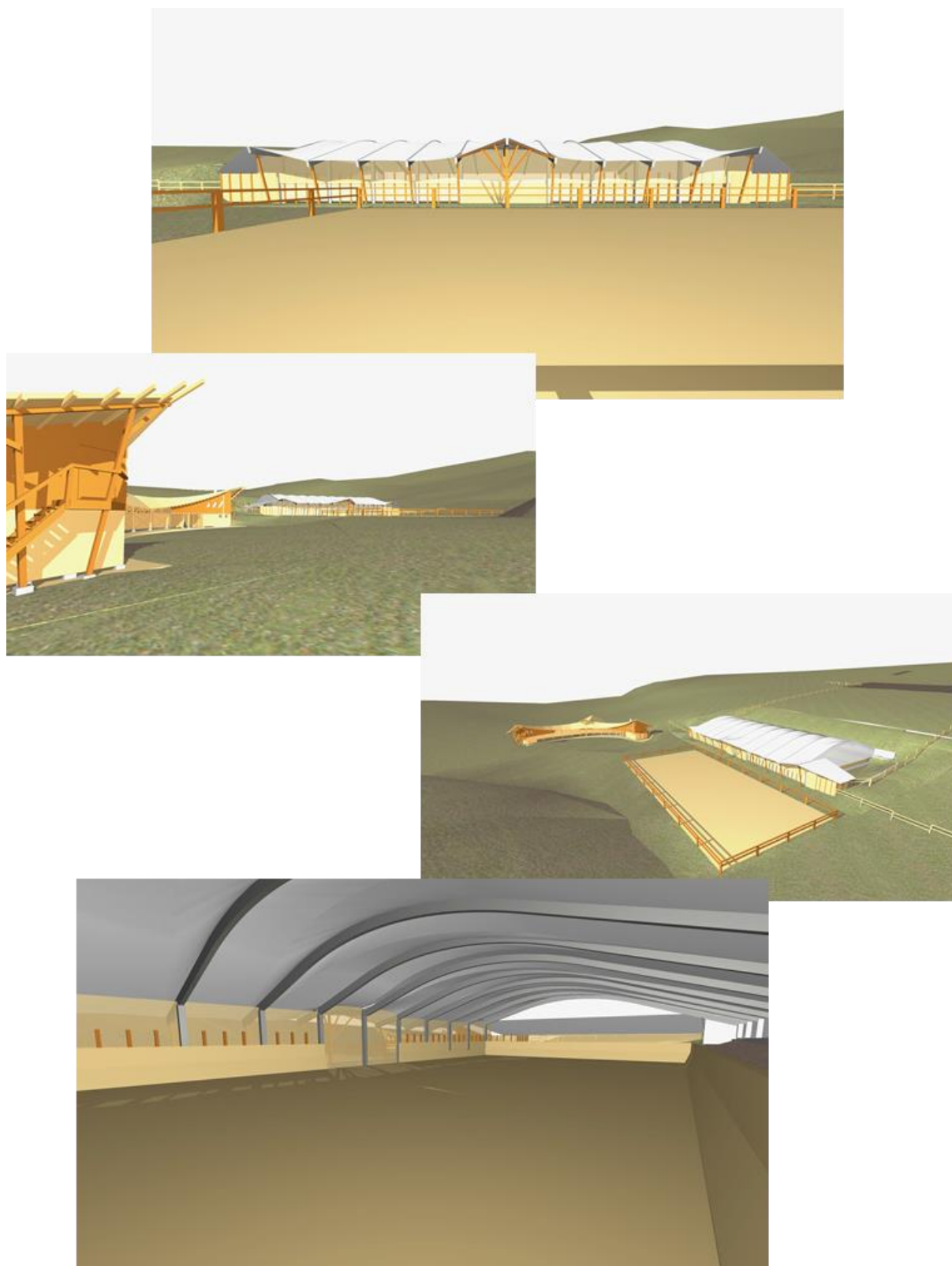
A képzés gerincét a **kollégiumi rendszer** jelenti. A kollégiumok oktatási - képzési anyagának részei a ló – és humán anatómia, ló – és humán egészségvédelem, edzéselmélet, etológia, a világ és a magyarság lovaskultúrájának története, illetve a szakágspecifikus elmélet és gyakorlat.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A kollégiumi rendszerű képzésben a hallgatók az **elméleti órák mellett gyakorlati foglalkozásokon** sajátítják el a lóval való helyes kommunikációt, a földi, és nyeregben végzett munkát az alapoktól a legmagasabb szintig. A képzési anyag egymásra épül, tanáraink szakterületeik elismert professzorai, illetve a magyar lovaskultúra kiváló lovaglótanárai.

A Lovas Népfőiskola emellett együttműködik a **Magyar Lovas Szövetséggel**, a **SOTE Testnevelési Egyetem Lovaskultúra Oktató Szakával**, illetve az ott folyó szakadzőképzéssel, a **Szent István Egyetem Hippológus szakával**, **Magyar Huszár és Katonai Hagyományőr Szövetséggel**, illetve a **Magyar Lovasterápia Szövetséggel**, helyt ad az általuk szervezett képzéseknek is. A Lovas Népfőiskola lovaglási lehetőséget kíván biztosítani a Színház és Filmművészeti Egyetem hallgatóinak egy együttműködés keretében. A Lovas Népfőiskola emellett nyári tematikus táborokat, kurzusokat, szemináriumokat szervez, vendégelőadókat hív külföldről, illetve tervezi egy könyvsorozat megjelentetését "Lovaskultúra Klasszikusok" címmel, amelynek keretében hiánypótló módon azokat a lovas szakmunkákat adná ki, amelyeket eddig Magyarországon még jelentek meg.

90. ábra: Lovas népfőiskola látványterv

LOVAS KULTÚRA KÖZPONT FEJLESZTÉSE LOVASBERÉNYBEN

A Lovasberényi Lovas Kultúra Központ kiemelten kapcsolódik a **Nemzeti Lovas Program**hoz. A program elsődleges célul tűz-te ki, hogy Magyarország váljon a **szabad tereplovaglás**

európai régiójává. Az országot átszelő lovastúra-útvonal két fő vonala is ide kötődik. A lovasturizmus szakembereinek felsőfokú képzése sem hazánkban, sem Európában nincs megoldva. Lovasberény egyszerre lenne a **szakember-utánpótlás képzési bázisa** (szakmai gyakorlati helyek biztosításával), illetve a **turisztikai** szakterület egyik kiemelt **desztinációja**. Az igényesen kialakított környezet és a magas szintű lovasturisztikai szolgáltatások alkalmassá teszik arra, hogy kiemelt lovas bemutatóhelyként, a magyar lótenyésztést és lovas kultúrát prezentáló helyszínként is működjön. Itt feléleszthetők az egykoron nagyhírű alagi Diplomata Lovarda hagyományai is. (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, 2012)

A DREHER SÖRKÚLTÚRA BEMUTATÁSA A TÉRSÉGBEN

A Dreher cég története egy kis falusi sörfőzdétől indul, ahol **Franz Anton Dreher** apjától tanulta meg a sörfőzés fortélyait. Ő teremtette meg később a családi vállalkozás alapjait, s szerezte meg a Dreherek első sörgyárát. Ez lett a kiindulópontja az utódai által létrehozott **óriási konszernnek**, amelynek a 20. században már Kőbánya lett a központja, s amelytől csak a kényyszerű **államosítás** miatt váltak meg a Dreherek. (Dreher Zrt., 2016.) **A család** a Pannónia Szíve területen **számos kastélyt birtokolt**, így adott a lehetőség az emlékezetük felépítésére és megtartására. A koncepcióban megjelenő **projektsomag egy tematikus, a sörfőzés köré épülő utat fejleszt**, amely az alábbi településeket foglalja magába: Martonvásár, Tordas, Vál.

INTERAKTÍV SÖRGYÁR KIALAKÍTÁSA – MARTONVÁSÁR, VÁL

A fejlesztés háttere

A tudomány és kultúra mellett természetesen nem elhanyagolható a **Martonvásárba** is csatlakozó **Dreher út végállomása** sem, melyet szintén a kastély területén javasolunk kialakítani.

A projekt célja

A fejlesztés célja a Dreher sörkultúra bemutatását célzó fejlesztésekhez illeszkedően **interaktívan bemutatni a sörgyártás folyamatát**, valamint lehetőséget adni a látogatók számára a **sörkészítés rejtelseinek megismerésére**, valamint saját készítésű italok palackozására, melyet egyedi címkézést követően meg lehet vásárolni.

AKTÍV GYALOGOS TURISZTIKAI ÚTVONALAK KIALAKÍTÁSA

Az **aktív gyalogos turisztika** az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció szerint is **fejlesztendő kiemelt cél** a hazai turizmusban. Az ökoturizmus fejlesztésének irányvonalai közt kiemelt szerepet kap a **természetjárás** is:

- ◆ **ökoturisztikai kiemelt desztinációk komplex fejlesztése**, minden nemzeti parkban egy látogatóközpont kialakítása, amely alkalmas kiállítások és rendezvények szervezésére
- ◆ a **természetjáró turizmus** kiemelt elemeinek **fejlesztése**
- ◆ natúrparkok, tematikus, öko - és kalandparkok fejlesztése
- ◆ a természeti értékek turisztikai attrakcióként történő **élményközpontú bemutatása** a terület teherbíró képességének figyelembe vételével
- ◆ az ökoturisztikai marketing váljon a **környezetvédelmi szemléletformálás** eszközévé és a védett természeti területeken élők számára nyújtson gazdasági előnyöket (Nemzeti Tervezési Hivatal, 2014.)

Tekintettel a Pannónia Szíve terület gazdag természeti környezetére, valamint a már meglévő nagyszámú természetjáró útvonalra, elmondható, hogy ez **a fejlesztés szervesen illeszkedik a koncepcióba**. A fejlesztés megvalósítása során feltárásra, kiegészítésre kerülnek a már meglévő útvonalak, azok fenntartása és megismertetése a nagyközönséggel biztosítottá válik.

A fejlesztés az alábbi településeket érinti: Csákvár, Gánt, Szár, Újbarok, Vértesboglár, Óbarok, Nagyegyháza.

91. ábra: A Vértes Natúrpark területe

SLOW ÉS AKTÍV TURISZTIKAI ÚTVONALAK KIALAKÍTÁSA BICSKE-CSABDI-GÁNT-VÉRTESKOZMA- CSÁKVÁR- VÉRTESBOGLÁR ÚTVONALON

A fejlesztés háttere

Magyarország sajátos földrajzi helyzete, felszíni tagoltsága és éghajlati jellege gazdag és **változatos növény- és állatvilág** kialakulásának kedvezett. Hazánk az Európai Unió országaihoz viszonyítva a változatosabb, természetközelibb és természetvédelmi szempontból értékeesebb élővilágú területek közé tartozik és – nemzetközi mércével mérve is – még mindig **jelentős természeti értékekkel** rendelkezik. Európában egyedülálló természeti képződmény a **magyar Puszta**, ahol különleges élővilága mellett csak itt tapasztalható természeti jelenségek is megfigyelhetők (déli báb). Tíz nemzeti parkunk és Európa-diplomás területeink **számos ökoturisztikai lehetőséget** kínálnak, több megvalósított fejlesztést a WTO is példaértékűnek ismer el. A nemzeti parkok látogatói között a belföldi turisták és diákcsoportok vannak túlsúlyban. Ugyanakkor a valóban magas színvonalú, komplex termékek és szolgáltatások kialakítása még nem történt meg, és a jelenleginél **összehangoltabb és szélesebb körű marketingtevékenységre van szükség.**

A természetjárás a turizmus egyik legalapvetőbb, legkönnyebben megvalósítható formája. Becslések szerint ma Magyarországon az itt élők kb. egytizede kirándul több-kevesebb rendszerességgel. A hátizsákos turizmus korábban is jelentős szerepet töltött be a belföldi turizmusban, a jelenleg is túrázó aktív nyugdíjas réteg akkor ismerte és szerette meg ezt a turizmuságot. A természetjárás a fiatalok körében is kedvelt: a kirándulók, túrázók kb. 40%-át teszik ki. Fontos a honismereti, egészségmegőrző, valamint a természet tiszteletére és szeretetére, környezetünk megóvásának igényére nevelő szerepe.

A természetjárás infrastruktúra és felszerelés igénye sok tekintetben alacsonyabb, mint más turizmus-ágaknak, ugyanakkor **a turistaútvonalak sok esetben elhanyagoltak, gazdátlanok**, az útjelzés-hálózat állapota az évek óta tartó folyamatos felújítások ellenére is több helyen elavult, amely nehezíti a tájékozódást, ezáltal rontja a kirándulók komfortérzetét.

A Vértes területe a Dunántúl egy ma még kevésbé exponált, feltárt, a turisztikai kereslet által elsősorban belföldi turisztikai célpontja. Lehetőségeit optimálisan tekintve és a hazai és nemzetközi turisztikai trendeket figyelembe véve **a térség jelentős mértékben fejleszthető.** A megnövekedett igény a hagyományos turisztikai ágazatok mellett megjelent, elsősorban a természeti környezet adottságait figyelembevevő, azt turisztikai háttér-attrakcióként megjelenítő „ökoturizmus” lehet. Különleges és az általánostól eltérő természeti adottságai, jelentős kulturális örökségi értékei és kedvező közlekedés földrajzi helyzete miatt fejlődése növekvő pályára állítható. Az ország két legfontosabb turisztikai célterületét (Budapest,

Balaton) összekötő tengely mentén elhelyezkedve jelentős potenciál van a térség fejlesztésében.

A projekt célja

Slow és aktív turisztikai útvonalak kialakítása Gánt- Vérteskozma- Csákvár- Vértesboglár útvonalon.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A túraútvonalak felmérése, kijelölése, tájékoztató táblák elhelyezése (85db, összesen 30 km hosszban). Túraútvonalak, pihenőhelyek kialakítása, túraútvonalak felfestése, meglévő **túraapplikáció** használatának népszerűsítése. A mobilalkalmazásban érdekes helyeket lehet keresni, megjeleníteni, mely ezentúl elnavigál az adott túra útvonalán. Minimum 30 km hosszú túraútvonal pontos leírása mintatérképpel, ami tartalmazza a megállók meghatározását, az érintett községek, faluk, tanyák nevét, az ott található érdekességek, idegenforgalmi látványosságok ismertetését, illetve köztes távolságok (km) pontos megadását. A túraútvonal kijelölése a természetes környezetbe illő - pl. fa alapanyagú - táblákkal olyan módon, hogy az úttévesztés lehetősége kizárható legyen. Útvonal térkép elkészítése; megjelenítése térkép formájában a természeti környezet és a környék idegenforgalmi nevezetességeit, szolgáltatásokat is bemutatva.

Ezek segítségével akár versenyek is szervezhetőek a térségben mind gyalogtúra, mind tájékozódási futás sportágakban.

A BARKI SZIKLÁK BEMUTATÁSA

A fejlesztés háttere

Óbarok keleti határán emelkedő **sziklás hegyoldal**, amely majd 2 km hosszan nyúlik el, foglalja magába a Barki sziklákként emlegetett dolomitfalat. (Magyar Geocaching Közhasznú Egyesület, 2004.)

A projekt célja

A fejlesztés keretében megtörténhet a **Sziklák látogathatóságának biztosítása**, a túraútvonalak rendbetétele, valamint mint turisztikai attrakció, a Pannónia Szíve térségben működő aktív turisztikai hálózat keretében látogatható célpont **kapcsolódó marketingje** is megvalósulhat. A fejlesztés kommunikációja összekapcsolható a Csákvár mellett, a Vértesben épülő hegycsúcsi fakereszt látogathatóságával.

CSÁKVÁRI VÉRTES KERESZT

A fejlesztés célja olyan turisztikai látványosság kialakítása a Vértesben, amely egyszerre gyalogturisztikai célpontként, valamint a vallási egyenlőség és szabadság szimbólumaként is funkcionálhat. A kereszt példája lehet a térségben egymás mellett békében élő sváb és magyar keresztény kultúrának. Méretéből fakadóan látványos emlékműve lehet a térségben a történelem során zajló harcoknak mind az 1848-49-es forradalom, mind az első és második világháború alatt. Mindezek mellett a kereszt emlékmű lehet a térségből kitelepített, valamint a második világháború során kiirtott lakosság számára is.

ÉLŐ TÁJHÁZAK HÁLÓZATÁNAK KIALAKÍTÁSA

A tájházak jellemzően porosodó berendezésű, szinte állandóan zárva tartó népi épületek. Még a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum is unalmas kiállítóhely az év nagy részében és csak néhány hétvégén éled fel, akkor viszont egész napos vidám programot, élményt nyújt a vendégeknek.

A projekt célja, hogy a térség - örökösök számára nem túl nagy értéket képviselő - népi épületeit az állam megvásárolja, majd a csaknem eredeti állapot helyreállítására törekedve, de a modern igényeknek megfelelő életfeltételeket biztosító módon felújított épületeket bérlakásként hasznosítsa, vállalkozó kedvű, fiatal kézműveseknek, mezőgazdasági kistermelőknek bérbe adva. A bérlők egész életüket leélhetnék ezekben az épületekben és cserébe vállalnák, hogy a család legalább egy felnőtt tagja a bérleti szerződésben rögzített szolgáltatásokat nyújtja a turistáknak. Bevételeik forrása lehet az általuk előállított termékek, termények helyben történő értékesítése, az épületben nyújtott falusi szálláshely és falusi vendégasztal szolgáltatás, a kézműves tevékenységek oktatása, és nyáron kötelező elemként turnusonként 4-6 iskolás korú gyermek táboroztatása, hetenkénti turnusváltással. Ezzel a tevékenységgel olyan baráti kapcsolatok alakulhatnak ki a térségen kívülről érkező vendégekkel, amelyek hozzájárulhatnak a családok megélhetéséhez.

A térség támogatja a tevékenységüket a vallási, gyalogos, kerékpáros turisták helyszínre vonzásával, a közös marketingtevékenységgel, a termékeik árusításával a szállodákban, a VIVAHUNGARIA Központban, és a térségi webáruházban.

Kialakítható olyan modell is, amelyben a tájházakban élő felnőttek egyikét munkaszerződéssel foglalkoztatja a VIVAHUNGARIA Központot is üzemeltető gazdasági társaság. A társaság online szállásfoglalási rendszer üzemeltetésével biztosíthatja a tájház hálózat egyenletes igénybevételét.

KERÉKPÁROS FEJLESZTÉSEK A PANNÓIA SZÍVE TÉRSÉGBEN

BICSKE-TARJÁN KERÉKPÚRÚTVONAL FEJLESZTÉSE

A fejlesztés háttere

A **Nemzeti Közlekedési és Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia** (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, 2014.) kitér azokra a kiemelt társadalmi célokra, amelyeket a közlekedési rendszer fejlesztésének is szolgálniuk kell. Ezek az alábbiak:

- ◆ Környezetre gyakorolt negatív hatások csökkenése, **klímavédelmi szempontok** érvényesülése
- ◆ **Egészség- és vagyonbiztonság** javulása (balesetek áldozatainak jelentős csökkentése)
- ◆ A **gazdaság hatékonyságának, növekedésének** elősegítése
- ◆ **Foglalkoztatás** javulása
- ◆ Lakosság **jólétének** és **mobilitási feltételeinek** javulása
- ◆ Területi **egyenlőtlenségek mérséklése**
- ◆ **Társadalmi igazságosság, méltányosság** javítása
- ◆ A **nemzetközi kapcsolatok** erősítése

Az aktív közlekedési módok (gyaloglás és kerékpározás) propagálása lévén jelentkező egészségügyi és környezeti hasznok nagyban hozzájárulhatnak a környezetre gyakorolt hatások javulásához. A **kerékpáros és gyalogos közlekedés feltételeinek fejlesztése** összevetve a személygépjármű – vagy akár a közösségi közlekedés – költségszintjével, jóval kedvezőbb értéke révén a társadalmi igazságosság és méltányosság területén is igen kedvező hatású. (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, 2014.)

A kerékpárút hálózat fejlesztése több, összefüggő társadalmi, gazdasági és környezeti célt szolgál. A kerékpáros közlekedés a közlekedési rendszer fontos része, amelyet a közlekedési rendszerbe kell integrálni a biztonságos, **gyors és akadálymentes kerékpáros közlekedéskörülményrendszer** megteremtésével. A kerékpáros közlekedés nem „idegen test” a közlekedési rendszerben, hanem fontos részegység, a kerékpár pedig közlekedési eszköz.

A kerékpár, mint közlekedési eszköz számára biztosítani kell az **infrastrukturális elemeket**, a **kombinált utazás lehetőségének** megteremtését, és a kerékpár támaszok és kerékpár tárolók építését. A kiindulás mindig **hálózati szemléletű** kell, hogy legyen. Nem feltétlenül az épített kerékpárforgalmi létesítmény lehet az egyedüli megoldás, egy adott területen a biztonságos kerékpározás feltételrendszerének megteremtése legyen a cél, amelyet

takarékos szemléletű, ugyanakkor biztonságos és a kerékpárosok céljainak megfelelő rendszer kialakításával.

A **mindennapi, közlekedési célú kerékpározás kultúrájának megerősítése**, megerősítése jelentheti a kerékpáros turizmus széles alapját is, amely a helyi lakosság tömegeinek kerékpározási szokásait reprezentálja. (Önkormányzati Minisztérium Turisztikai Szakállamtitkársága, 2010.) E széles bázis nélkül a kerékpáros turizmus nem fejleszthető fenntartható módon. A környezetbarát, fenntartható, a lakosság egészségügyi állapotára pozitívan ható közlekedési forma népszerűsítésében a legnagyobb kihívás a mindennapi gépjárműhasználók meggyőzése arról, hogy ne tekintsék az autós közlekedést életük nélkülözhetetlen részének. A feladat adott: rá kell ébreszteni őket arra, hogy léteznek más utazási módok is a napi közlekedésben, a nyaralásra menet és főként annak ideje alatt.

A **szabadidős kerékpározás lehetőségének megerősítése**, a szolgáltatási színvonal helyi szintű fejlesztése alapvető feltétele a városi, településközi közlekedési célú kerékpározás, illetve – közvetetten – a kerékpáros turizmus kialakulásának, fejlődésének. Az összefüggés fordítva is igaz: nemzetközi tapasztalatok szerint csak az igazán kerékpáros-barát városok és régiók képesek arra, hogy nagyszámú külföldi kerékpáros turistát vonzzanak.

A modern, európai színvonalú és innovatív eszközrendszert alkalmazó kerékpáros politika, mobilitás-menedzsment és környezettudatos nevelés-oktatás **emelheti az ország attraktivitását mind a helyi lakosság, mind a külföldi turisták, a látogatók és a befektetők számára**. A fejlesztéseknek tehát elsőként a helyi igényekből kell kiindulniuk, cél, hogy egyre többek mindennapi életének részévé váljon a kerékpározás.

A stratégia 2020-ra **korlátos források esetén 240 km, optimális forrásnagyság esetén 960 km új kerékpáros útvonal megépítését** irányozza elő. Ebből az EUROVELO hálózat része 60, illetve 240 km.

A kerékpár-hálózat turisztikai célú fejlesztésének országos céljai az alábbiak:

- ◆ kiemelt kerékpáros turisztikai **EUROVELO útvonalak komplex fejlesztése** (pl. utak, útirányjelző táblarendszerek, kerékpáros attrakciók, turisztikai és kerékpáros szolgáltatások komplex fejlesztése)
- ◆ a **kínálat területi differenciálása** – kerékpáros barát desztinációk kialakítása és tematikus fejlesztése
- ◆ kerékpáros barát védjegy kialakítása és bevezetése
- ◆ az érdekeltek **együttműködésének** erősítése a kerékpáros útvonalak fenntartása érdekében
- ◆ **szemléletformálás**, a kerékpáros turizmus marketingjének erősítése

A projekt célja

A fejlesztések fő célja a **biztonságos közlekedés feltételeinek megteremtése**, a tervezett kerékpárforgalmi **létesítmények fejlesztése** a települések vonzáskörzetében a hivatásforgalmat kívánja elsődlegesen szolgálni, az eszközváltást segíti elő, és környezetbarát közlekedési módot támogat. A tárgyi projekt keretében megvizsgálásra kerül, miként járulnak hozzá az érintett fejlesztési elemek a fenntartható fejlődéshez, az egészséges életmód részét képező kerékpáros közlekedés elterjedéséhez.

Annak érdekében, hogy az egyre szélesebb körben használt kerékpáros közlekedési forma alternatívája lehessen az egyéb közlekedési lehetőségeknek, szükséges az érintett fejlesztések megvalósulása.

A **Bicske-Csabdi-Tarján** településeket összekötő kerékpáros hálózati elem a **Pázmánd-Lovasberény-Felcsút-Bicske** útvonalon megvalósítható kerékpáros nyomvonallal együtt biztosítja a meglévő, **Velencei-tó körüli kerékpáros hálózat** és a **Vértes, Gerecse tájegységek összeköttetését**. Ezáltal egy, a turisták és kerékpárral kirándulók számára erősen vonzó észak-déli útvonal, turisztikai látványosság lehet. A történelmi emlékekben és természeti szépségekben egyaránt gazdag Vértes és a márványbányáiról ismert Gerecse számtalan látványossággal szolgál a kirándulni vágyók számára.

A fent ismertetett észak-déli kerékpáros hálózati elem fontos kiegészítő eleme a többek között borkultúrájáról is híres **Etyek bekötése** a látogatók, kirándulók, kerékpározók számára.

A turisztikai szempontokon felül egy kiépített kerékpáros nyomvonal az általa érintett települések relatív közelsége miatt egy **vonzó közlekedési lehetőséget** kínál azok **lakosainak is**. A kerékpáros közlekedés biztonsága érdekében ehhez azonban elengedhetetlen egy egyértelmű, **szabályozott kerékpáros infrastruktúra** megléte, mely a települések közötti átjárhatóságot minél magasabb színvonalon biztosítja.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Etyek-Bicske-Tarján összekötését biztosító **kerékpárút megépítése** a hatályos jogszabályokban, műszaki előírásokban, szabványokban és engedélyezett tervekben rögzítetteknek megfelelően.

A nyomvonal építéssel érintett területén megépült vagy megtervezett, illetve tervezés és építés alatt álló létesítményeket össze kell hangolni és a hálózatnak lehetőség szerint kapcsolódnia kell más projektekben tervezett, vagy távlati kerékpárút-hálózatokhoz.

A nyomvonal az alábbi fő szakaszokra osztható:

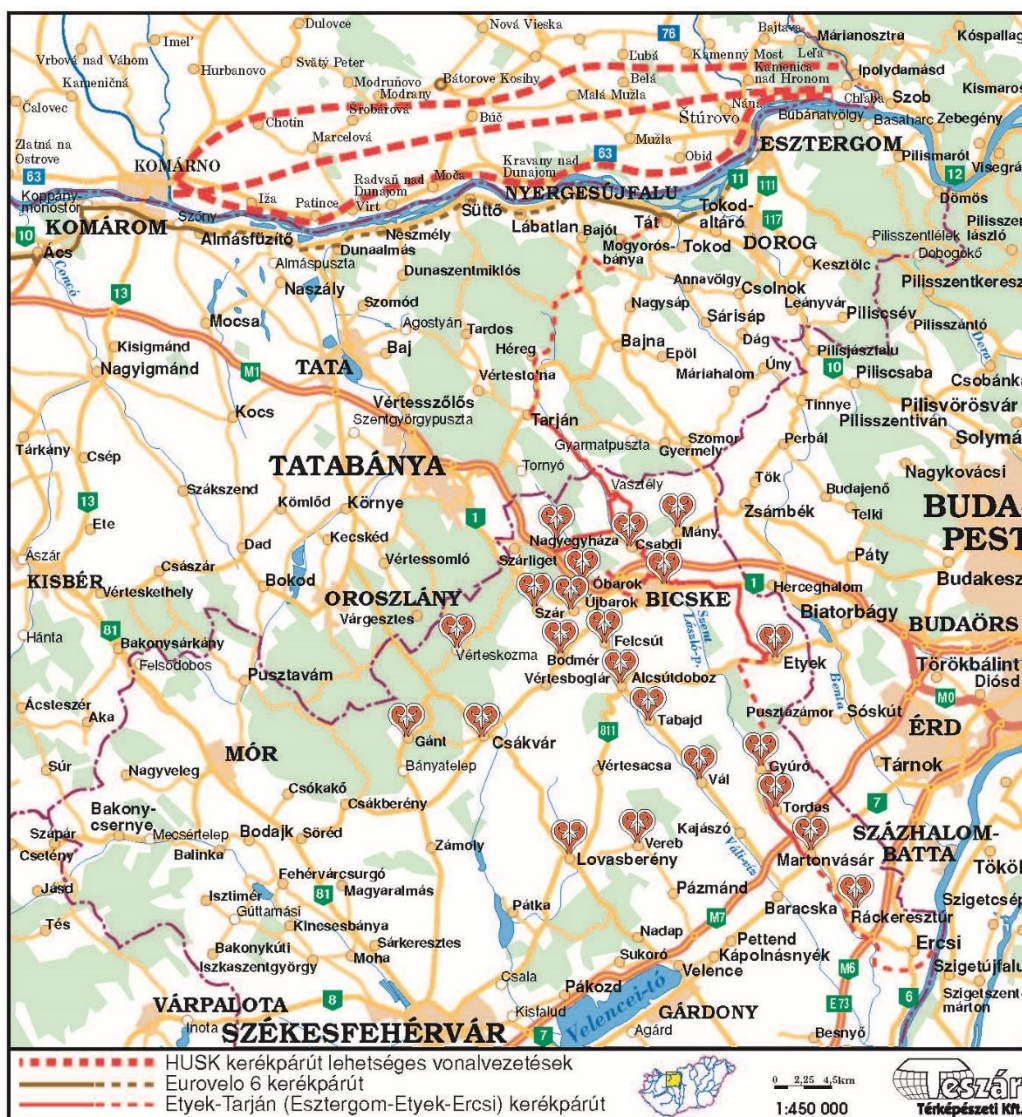
- ◆ Bicske-Csabdi közötti útvonal (1, 2, 2A, 2B, 2C, 3, 4, 4A, 4B szakasz)

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

- ◆ 11117. sz. út és Tarján közötti útvonal (6. szakasz)
- ◆ Bicske-Etyek közötti útvonal (7, 8, 9, 10 szakasz)

Az egyes szakaszokon a tervben foglaltak szerinti pályaszerkezetet kell megépíteni, valamint szükséges a kerékpárút felfestését és a kerékpáros létesítményhez tartozó elemeket és az azokhoz tartozó táblák elhelyezését megoldani.

92. ábra: Az Bicske - Tarján közti kerékpárút nyomvonalra

Fontos megjegyezni, hogy Tarján eléréseivel a kerékpárút becsatlakozhat az Esztergomnál a határt átlépő, és Szlovákiában, a Felvidéken folytatódó, a Magyar- Szlovák Határon Átnyúló Operatív Program támogatásával megépülő kerékpárút-hálózatba, amellyel a teljes Észak-kelet Dunántúl bejárhatóvá válik kerékpárral, valamint erősödhet a határon inneni és túli magyarok kapcsolata.

Annak érdekében, hogy a Csákvárt érintő kerékpárutak és a teljes vértesi úthálózat összeköttetése megvalósulhasson, 3 km kerékpárút építése indokolt a **csákvári Disznó-hegy, valamint Felcsút irányába**, ezzel ugyanis a Vértés-erdő szilárd burkolatú erdészeti úthálózata kapcsolódhat be a kerékpáros közlekedésbe. Az útvonal lehetőséget ad a terep- és MTB-bikekal történő közlekedésnek is.

OROSZLÁNY-MAJK-VÁRGESZTES-VÉRTESKOZMA-CSÁKVÁR-LOVASBERÉNY-NADAP TELEPÜLÉSEK ÖSSZEKÖTTETÉSÉT BIZTOSÍTÓ KERÉKPÁRÚT ÉPÍTÉSE

A fejlesztés háttere

A Velencei-tó és Tésége, Váli-völgy, Vértés Térségi Fejlesztési Tanács (VVVTFT) jelentős mértékben fejleszteni kívánja a működési területén található kerékpáros infrastruktúrát. A jelen projektben vizsgált szakaszok tervezése különböző szinteken áll.

A kerékpáros infrastruktúra összehangolt fejlesztésével szemben az alábbi célok fogalmazódnak meg:

- ◆ **Kerékpáros elérhetőség javulása:** A települések közötti, ill. településeken belüli utazási célpontok kerékpáros megközelíthetősége javuljon, lehetőleg bárholonnan bárhova akadálytalanul lehessen kerékpárral közlekedni.
- ◆ **Folyamatosság javulása:** A kerékpárosnak minél kevesebbszer kelljen megszakítania utazását megállás miatt.
- ◆ **Elővárosi vasúti hálózat elérése:** A közlekedési módok összehangolásában nagy szerepet kaphat a kerékpáros közlekedés. A vasútállomásokon és –megállóhelyeken megfelelő kapacitású B+R parkolók elhelyezésével a kerékpározás az elővárosi közlekedésben is jelentős szerepet kaphat.
- ◆ **Balesetveszély csökkenése:** A közúti és kerékpáros forgalom nagyságától, ill. irányától függően a megfelelő kerékpáros infrastruktúra kialakításával és jelzésével a közúti és kerékpáros balesetek száma is jelentősen csökkenthető.
- ◆ **Közúti időnyereség:** Jelentősebb forgalmú utakon a kerékpáros forgalom közúti forgalomtól történő elválasztása a biztonság növelésén túl a közúti forgalom eljutási idejének csökkenését eredményezi.
- ◆ **Turizmus feltételeinek javulása:** Egy megfelelően felépített, összefüggő kerékpáros hálózat – a hivatásforgalmi célok kiszolgálása mellett – a turisztikai célú kerékpáros közlekedést is támogatja. A kerékpáros közlekedés gyorsaságának, folyamatosságának és biztonságának növelésével a turisztikai célú kerékpározás feltételei is javulnak.

A projekt célja

A VVVTFT területén található kerékpáros infrastruktúra jelenleg pontszerű fejlesztéseket jelentenek. Egyes településeken – jellemzően más fejlesztésekhez kapcsolódva – rövidebb útszakaszokon kiépültek kerékpáros infrastruktúra elemek (kerékpárút, kerékpársáv), de ezek a fejlesztések összefüggő hálózatot nem alkotnak. Kivétel ez alól a Velencei-tó körül kialakított, összefüggő kerékpáros nyomvonal. A kerékpáros körút infrastrukturális kialakítása szakaszonként változik, teljes kiépítésére folyamatos és erős igény és szándék tapasztalható.

Egy hatékonyan működő, összefüggő kerékpáros úthálózat megvalósításának legfontosabb lépcsőfoka egy **összefüggő, a térségi céloknak leginkább megfelelő gerinc úthálózat kialakítása**. A térségi települések közötti kerékpáros elérhetőség javítása a mindennapos, munkába járó (hivatásforgalmi) forgalom mellett a turisztikai kerékpáros közlekedés fellendülését, térnyerését eredményezi.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

A térség tervezett gerinchálózatának egyik alapvető elemeként egy **észak-déli irányban húzódó nyomvonal kialakításának** lehetőségeit vizsgáljuk. A vizsgált nyomvonal a 8119. összekötő út mentén kerül kialakításra – érintve a 81112. és 81128. bekötőutakat, **Oroszlány-Majk-Várgesztes-Vértessomló-Csákvár-Lovasberény-Nadap** útvonalon. Az érintett települések felfűzésén túl a nyomvonal kapcsolódik a Velencei-tó körüli kerékpárúthoz, és közvetlen elérést biztosít Székesfehérvár felé, valamint Tata, Tatabánya irányában.

A javasolt nyomvonal a szomszédos települések összekötésével, az érintett települések forgalmat generáló területeinek összekapcsolásával alapvetően **hivatásforgalmi célokat szolgál**. A hálózati adottságok miatt a tervezett nyomvonal vonalvezetése megfelelően kiszolgálja a turisztikai kerékpáros közlekedés igényeit is.

A vizsgált nyomvonal javasolt műszaki kialakítása érintett településenként kerül leírásra.

1. Oroszlány – Oroszlány-Majk (Vértessomló)

A lakott terület határát jelentő Majki utcát kijelöléssel kerékpáros-barát úttá téve elérjük a külterület-belterület határt. Majd mezőgazdasági úton haladva – kijelöléssel elérjük Vértessomló közigazgatási területét, amelyet szintén kerékpáros-barát útként valósítunk meg.

A 81128 bekötő út mellett önálló nyomvonalvezetéssel az úttal párhuzamosan, az út szelvényezés szerinti jobb oldalán, a település közigazgatási határáig tervezzük a kerékpárút kiépítését.

2. Várgesztes

A közigazgatási határt átlépve a 81128 bekötő út mellett önálló nyomvonalvezetéssel, az úttal párhuzamosan, az út szelvényezés szerinti bal oldalán, a település belterület-külterület északi határáig.

A település gerinc útvonalát jelentő Arany János utcán a szűkös keresztmetszeti adottságok miatt önálló kerékpárút kialakítására nincs lehetőség, ezért a település belterületi szakaszán nyitott kerékpársáv kialakítása tervezett az útpálya két oldalán, a meglévő útpadka rendezésével.

A sűrű beépítésű belterületeket elhagyva, mezőgazdasági út kerékpározhatóvá tételével folytatjuk a tervezett nyomvonal fejlesztését a település közigazgatási határáig.

3. Vérteskozma

A Külterületi szakaszon mezőgazdasági út kerékpározhatóvá tételével folytatjuk a tervezett nyomvonal fejlesztését a település belterületi határáig.

A település gerinc útvonalát jelentő Fő utcán a szűkös keresztmetszeti adottságok miatt önálló kerékpárút kialakítására nincs lehetőség, ezért a település belterületi szakaszán nyitott kerékpársáv kialakítása tervezett az útpálya két oldalán, a meglévő útpadka rendezésével.

A belterületet elhagyva, a 81112 bekötő út mellett önálló nyomvonalvezetéssel, az úttal párhuzamosan, az út szelvényezés szerinti jobb oldalán, a település közigazgatási határáig.

4. Csákvár

A közigazgatási határt elhagyva, a 81112 bekötő út mellett önálló nyomvonalvezetéssel, az úttal párhuzamosan, az út szelvényezés szerinti jobb oldalán, a 8119 sz. összekötő út 32+220 km szelvényében lévő csatlakozásig.

Ettől a ponttól Csákvár északi belterületi szakaszáig, a 8119 sz. összekötő út mellett önálló nyomvonalvezetéssel, az úttal párhuzamosan, az út szelvényezés szerinti jobb oldalán önálló nyomvonal-vezetésű kerékpárút kialakítása javasolt.

A település gerinc útvonalát jelentő Dózsa György utca – Kossuth Lajos utca – Berényi utca nyomvonal tekintetében a szűkös keresztmetszeti adottságok miatt önálló kerékpárút kialakítására nincs lehetőség, ezért a település belterületi szakaszán nyitott kerékpársáv kialakítása tervezett az útpálya két oldalán, a meglévő útpadka rendezésével.

A belterületet elhagyva, a 8119 sz. összekötő út mellett önálló nyomvonalvezetéssel, az úttal párhuzamosan, az út szelvényezés szerinti jobb oldalán, a település közigazgatási határáig tervezett az önálló nyomvonal-vezetésű kerékpárút.

5. Lovasberény

◆ Megvalósult kerékpáros nyomvonalak:

Lovasberény külterületi szakaszán, Vértesacska közigazgatási határától önálló kerékpárút épült, a 811. út mentén, annak jobb oldalán.

Az autó – kerékpár konfliktusok, illetve az indokolatlanul nagy átépítések elkerülése érdekében a településhez érkező nyomvonal a gázfogadó állomás mellett délnek kanyarodva a belterületek közvetlen közelében, azok mentén, de külterületen haladva éri el a 8117. j. országos összekötő utat (Verebi út).

◆ **Javasolt kerékpáros nyomvonal:**

A közigazgatási határt elérve, a 8119 sz. összekötő út mellett önálló nyomvonalvezetéssel, az úttal párhuzamosan, az út szelvényezés szerinti jobb oldalán önálló nyomvonal-vezetésű kerékpárút kialakítása javasolt a belterület határáig.

A település gerinc útvonalát jelentő Kisfaludy utca – Rákóczi utca – Kinizsi utca nyomvonal tekintetében a szűkös keresztmetszeti adottságok miatt önálló kerékpárút kialakítására nincs lehetőség, ezért a település belterületi szakaszán nyitott kerékpársáv kialakítása tervezett az útpálya két oldalán a meglévő útpadka rendezésével.

A belterületet elhagyva, a 8119 sz. összekötő út mellett önálló nyomvonalvezetéssel, az úttal párhuzamosan, az út szelvényezés szerinti jobb oldalán, a település közigazgatási határáig tervezett az önálló nyomvonal-vezetésű kerékpárút.

6. Nadap

Megvalósult kerékpáros nyomvonalak:

Sukoró község Önkormányzata megbízásából a Bokút-Terv Kft. 2012-ben elkészítette a Velencei-tó északi oldalán vezetett kerékpárút – Sukoró-Nadap kerékpáros kapcsolata című engedélyezési tervét.

◆ Jelen tanulmányban az **engedélyezési terv** tartalmához igazodunk.

A tervezett nyomvonal a Pázmánd és Nadap között közvetlen kapcsolatot teremtő, kis forgalmú Szabadság úton, a meglévő útpályán került kijelölésre a kerékpáros közlekedést segítő, figyelemfelhívó jelzőtáblák, ill. útburkolati jelek segítségével.

A Haladás utcán (8119. j. út), a Szabadság út - Sukorói út szakaszon kerékpársáv kialakítása valósult meg az útpálya két oldalán a meglévő útpadka rendezésével. A Sukorói úton a Bokút-Terv Kft. engedélyezési tervéhez igazodva önálló kerékpárút került kialakításra. A hivatkozott terv tervezési határa Nadap külterülete, a lakott területi szakaszon a vonatkozó tervben meghatározott.

Sukoró területén a Sukorói út Nadapi út néven folytatódott, a szakaszon önálló kerékpárútként valósult meg. A Köpüs-árok felett átvezető híd állapota elhanyagolt, nem megfelelő, felújítása megvalósult.

Nadap belterületére érve, a kiépített nyomvonal az Öreg u. – Fő u. – Kereszt u. - Zalka Máté u. útvonalon, a meglévő útpályán került kijelölésre a kerékpáros közlekedést segítő, figyelemfelhívó jelzőtáblák, ill. útburkolati jelek segítségével. A Fehérvári úttól a nyomvonal a sportpálya mellett, majd a Toldi u. – Nyárfa u. – Rákóczi u. útvonalon kijelölt, önálló kerékpárútként került kiépítésre.

A település külterületét elérve, a kerékpárút az ott található földút nyomvonalát követve vezet az M7 autópálya alatti aluljáróig. Az aluljárón áthaladva a Sukorói árok mentén vezetve csatlakozik a meglévő kerékpáros hálózathoz.

A tervezett nyomvonal átvezetésre kerül a Fehérvári úton (8116. j. út), a Vörösmarty u. környezetében (7+297 kmsz). A Sukoró és Nadap közti összekötés a meglévő, Velencei-tó körüli kerékpáros nyomvonalból indul ki. Az aluljáró után az ott található meglévő 039 hrsz.-ú földúton vezet tovább, míg el nem éri Sukoró lakott területeit a Rákóczi utcánál.

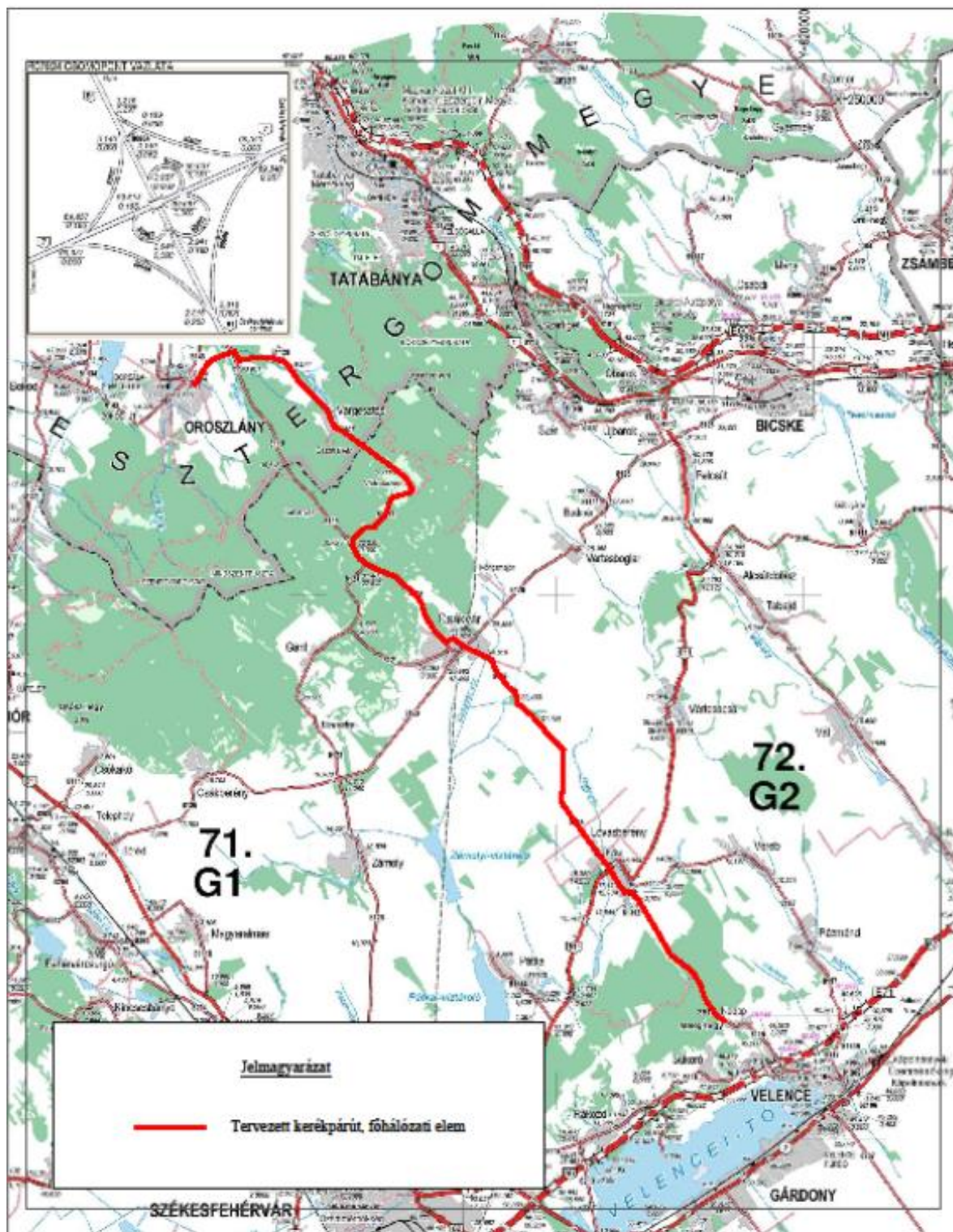
◆ **Javasolt kerékpáros nyomvonal:**

A közigazgatási határt elérve a 8119 sz. összekötő út mellett önálló nyomvonalvezetéssel, az úttal párhuzamosan, az út szelvényezés szerinti jobb oldalán önálló nyomvonal-vezetésű kerékpárút kialakítása javasolt a belterület határáig.

A település gerinc útvonalát jelentő Haladás út nyomvonal tekintetében a szűkös keresztmetszeti adottságok miatt önálló kerékpárút kialakítására nincs lehetőség, ezért a település belterületi szakaszán nyitott kerékpársáv kialakítása tervezett az útpálya két oldalán, a meglévő útpadka rendezésével.

(Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanács, 2015)

93. ábra: Az Oroszlány-Nadap kerékpárútvonal javasolt nyomvonala

KÖZÚTI FEJLESZTÉSEK

A fejlesztés háttere

A legnagyobb volumenű beruházások a gyorsforgalmi úthálózat-fejlesztést érintették az elmúlt tíz évben. Kiépültek (vagy rövidesen kiépülnek) az országhatárig az autópálya-hálózat már korábban meglévő elemei, a legjelentősebb beruházások az M3-M30-M35, az M43, az M5, az M6, az M7-M70, az M8 és az M9 autópályák és autótutak, illetve az M0 déli és keleti szektorának bővítése.

A túlzott főváros központúság és az országra jellemző sugaras közlekedési térszerkezet ellenére a közúthálózat sűrűsége megfelelő, azonban a műszaki kiépítettség jelentősen elmarad az uniós átlagtól. A legsűrűbb közúthálózat Pest megyét, illetve a Nyugat-Dunántúlt jellemzi, ahol meghaladja a 40 km/100 km²-es értéket az útsűrűség, míg a legritkább hálózat Budapesten, illetve az Alföld és a Dél-Dunántúl nagy részén található, ahol nem éri el a 30 km/100 km²-t. A Közép-Dunántúlon átlagos az útsűrűség. **Csákvár környékén indokolt a hálózatfejlesztés, és a Vértes erdészeti útjainak turisztikai célú hasznosítása is szükséges.**

Az állami **közutak kiépítettsége magas fokú**, az úthálózat több mint 98%-a valamilyen burkolattal ellátott; ez legmagasabb arányban aszfalt- és bitumen borítást jelent. A kiépítetlen, **földutak hossza háromszorosa a nyugat-európai szintnek**, ráadásul ezeknek az utaknak a burkolása lassan halad. Arányaiban a legtöbb földút Bács-Kiskun megyében, Pest és Tolna megyékben található.

A közúthálózatot tekintve elmondható, hogy az utóbbi évtized forráshiányos fenntartási feltételei következtében **magas a leromlott burkolatú útszakaszok aránya**. A megtett úttal arányos rendszer bevezetését megelőzően a közúti díjbevételek nem fedezték teljes mértékben az országos úthálózat fenntartási költségeit.

A közlekedés kiemelt jelentőségű egy térség fejlesztési koncepciójában. A megfelelően kiépített infrastruktúra és a turisztikai állomásokat összekötő úthálózat elengedhetetlen kiszolgáló elemei mind helyi közösségeknek, mind az idelátogató turizmusnak. E tekintetben két jelentős szegmens határozza meg a térség közlekedési koncepcióját:

- 1. A Pannónia Szíve térség transzferállomás-települései között gyors és egyszerű közlekedés autótutakon (személygépkocsival és autóbusszal érkező látogatók)**

- 2. A Pannónia Szíve térség transzferállomásairól, a turisztikai állomások környezetkímélő és élményszerű megközelítése „öko-utakon” is lehetővé válják** (elektromos autók, kerékpár, kisvasút)

A projekt célja

A **térség közúthálózatának mennyiségi és minőségi fejlesztése** a helyi és turisztikai igények hatékony kiszolgálása érdekében.

A projekt szakmai, műszaki tartalma

Az alábbi közútfejlesztés javasolt a megfelelő turisztikai infrastruktúra elérése érdekében:

8108.jelű Etyek-Háromrózsa összekötő út (Etyek-Botpuszta-Háromrózsa):

- ◆ teljes hosszon a burkolat felújítása 1 réteg marás + 2 réteg aszfalt építésével, vízvezetéssel, járulékos munkákkal;
- ◆ körforgalmi csomópont építése Botpusztánál, az elégtelen teherbírású híd átépítésével együtt;
- ◆ az út meghosszabbítása az 1. számú főútig;
- ◆ az 1. számú főútnál körforgalmi csomópont építése.

A teljes szakasz hossz 7,0 km.

A Magyar Közút Nonprofit Zrt. az engedélyezési, illetve kiviteli tervek készítését megkezdte. A kivitelezéshez szükséges források biztosítása esetén az útfelújítás 2017. évben, illetve a két körforgalmi csomópont kiépítése 2018. évben megvalósítható.

8101.jelű Budapest-Tatabánya összekötő út Háromrózsa-Bicske közötti szakasza:

- ◆ A régi 1. számú főút (ma 8101.jelű út) Bicske-Háromrózsa közötti szakasza kerékpáros közlekedésre.
- ◆ A 8101.jelű út felújítása rossz burkolatállapota és egyenetlensége miatt.

A felújítandó útszakasz 4,8 km hosszú.

A tervezett beavatkozás: profilmarás+felületi bevonat. A Magyar Közút Nonprofit Zrt. a kiviteli terv készítését megkezdte. A kivitelezéshez szükséges források biztosítása esetén az útfelújítás 2017. évben megvalósítható.

8106.jelű Biatorbágy-Etyek-Alcsútdoboz összekötő út Etyek-Alcsútdoboz közötti szakasza:

A 2016-ban felújított Pest megye határ-Etyek útszakaszhoz csatlakozva, Etyek átkelési szakaszát is beleértve a 4+355-18+386 km. szelvény közötti útszakasz felújítása, mely 14,031 km hosszú.

A tervezett beavatkozás: 1 réteg marás + 2 réteg aszfaltburkolat építése, vízelvezetéssel, járulékos munkákkal az Etyek belterületén található elégtelen teherbírású híd átépítésével. A Magyar Közút Nonprofit Zrt. a kiviteli terv készítését megkezdte. A kivitelezéshez szükséges források biztosítása esetén az útfelújítás 2017. évben megvalósítható.

1104.jelű Bicske-Zsámbék összekötő út teljes Fejér megyei szakasza

Az összekötő út Bicske-Pest megye határ (1105.jelű út csomópontjáig) közötti, teljes Fejér megyei szakasza szerepel a 2017. évi ún. „100 Mrd Útfelújítási program”-ban.

A felújítandó útszakasz 7,9 km hosszú.

A tervezett beavatkozás: 1 réteg marás + 2 réteg aszfaltburkolat építése, vízelvezetéssel, járulékos munkákkal. A Magyar Közút Nonprofit Zrt. a tervezésre vonatkozóan közbeszerzési eljárást írt ki, a szerződéskötés 2017. március hónapban várható. A kivitelezéshez szükséges források biztosítása esetén az útfelújítás 2017. évben megvalósítható.

Vereb-Vál-Gyúró-Etyek összekötő út:

Az összekötő út 21,83 km hosszú, melyből 12,1 km meglévő földút, míg 8,73 km új nyomvonal.

A megyei fejlesztési tervek között szereplő kiépítendő út, hálózati szerepét a 8117-8111-81108.jelű utak keresztirányú összekötése indokolja, illetve Gyúró zsáktelepülés jellegének megszüntetése, Etyek déli irányú megközelíthetőségének biztosítása (*járási központból való elérhetőség, mentőállomás tervezett kiépítése, gyorsabb elérhetőség stb.*).

Projektgazda a Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. Az előkészítéshez, illetve a kivitelezéshez szükséges források biztosítása esetén 2019-2021 között ütemezhető az építés. A tervezés, előkészítés még nem kezdődött meg.

Esztergom-M1 autópálya (1. számú főút) közötti gyorsút (R11 jelű)

A Kormány 2015. novemberi határozat alapján az R11-es gyorsút kapcsolatot teremtené Esztergom és az M1 autópálya, illetve az 1. számú főút között, kiváltva a 102. számú főutat.

A tervezett út a zsámbéki medencében haladva Bicske térségében kapcsolódik az M1 autópályához, illetve az 1. számú főúthoz.

Az út tanulmánytervének, megvalósíthatósági tanulmányának készítése folyamatban van. Megbízó: Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció – Mellékletek

Az útszakasz kivitelezése 2018-2020 között ütemezhető.

Fent ismertetett közút rehabilitáció megvalósításával a Pannónia Szíve térség jelentős infrastruktúrával és/vagy turisztikai attrakciókkal rendelkező települései, állomásai (Etyek, Bicske, Vál vagy Biatorbágy – kereskedelmi infrastruktúra) között **olyan minőségi úthálózat jöhet létre, mely már képes a turizmus hatására megnövekvő forgalom ellátására.**

Mindezek mellett **összeköttetést** jelent **Budapesttel**, Magyarország történelmi és turizmus szempontjából egyik legjelentősebb városával, **Esztergommal** (vallásturizmus erősítése), a **megyeszékhelyekkel** (Tatabánya, Székesfehérvár,.) a szomszédos, **turisztikai vonzerővel bíró területekkel** (Majk, Tata, Velencei-tó).

Jelen fejlesztésen túl indokolt a Vereb-Vál-Gyúró-Etyek útvonalon szilárd burkolatú út kiépítése a közúti és kerékpáros közlekedés lehetőségének javítása érdekében.

közlekedéshez való kapcsolódás igényét, melyre Bicske város vasútállomásának fejlesztése is jó alapot biztosíthat.

A projekt célja

A projekt célja az egykori Bicske-Székesfehérvár vasútvonal fennmaradt elemeinek felhasználásával **turisztikai és közösségi célokat egyaránt szolgáló, szakaszos vonalfejlesztés** megvalósítása.

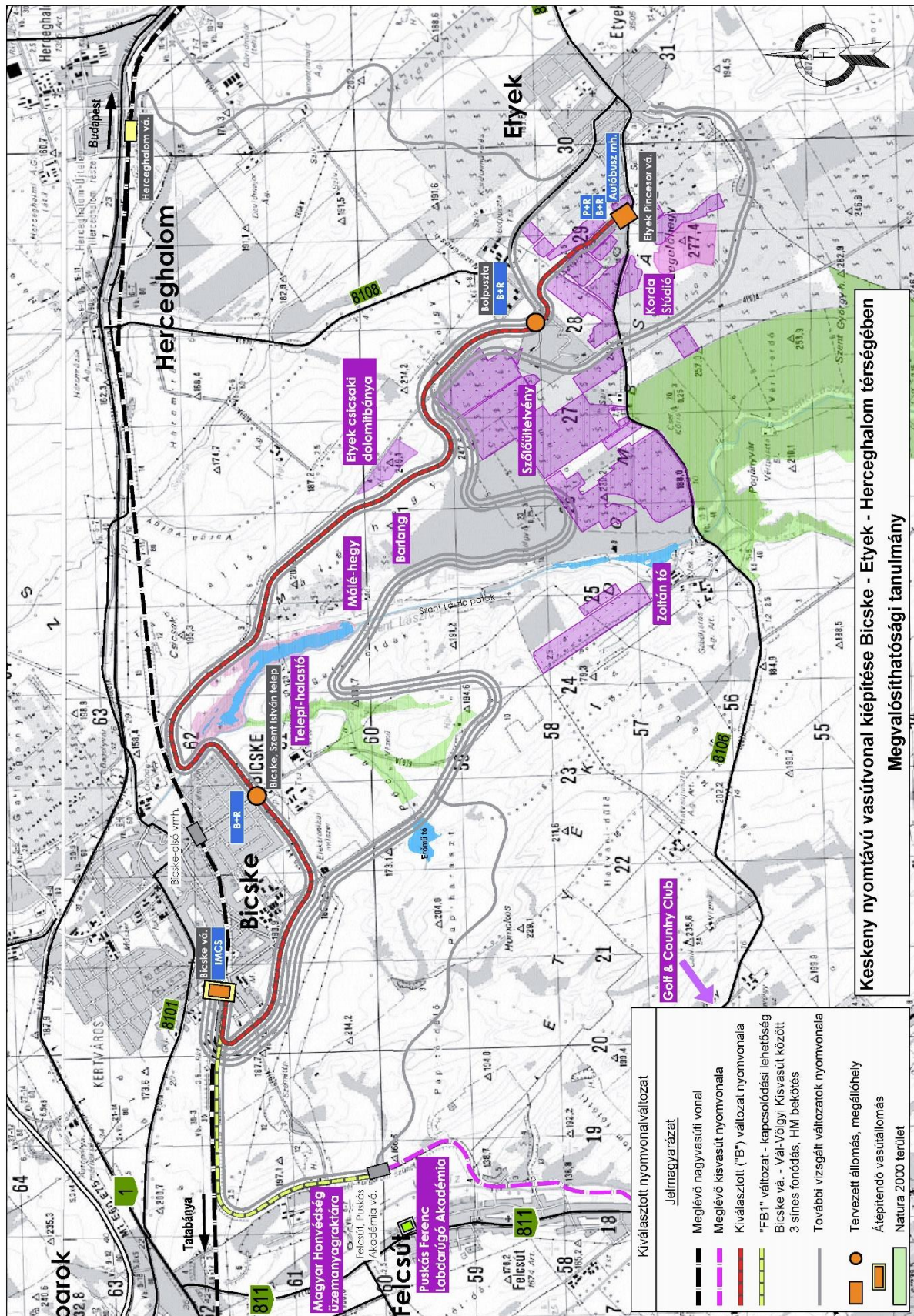
A projekt szakmai, műszaki tartalma

Kapcsolat a lovasberényi vonal felhagyott nyomvonalán fonódó vágánnyal:

A terv kialakításának célja, hogy a már meglévő kisvasút bekötése esetén is megmaradjon a vasúti **kapcsolat a Honvédelmi Minisztérium raktárbázisa és Bicske állomás között**. A fonódó vágány olyan 3-sínes vágány kialakítását jelenti, mely alkalmas a normál nyomközű kocsik és a keskeny nyomközű kocsik (760 és 1435 mm) nem egyidejű közlekedtetésére. A Honvédelmi Minisztérium raktárbázisához való iparvágányi kapcsolat létesítése esetén Bicske állomás K1. számú fonódó kitérője és a Honvédelmi Minisztérium telep kiágazása között kb. 1.730 mh. fonódó vágányt kell kialakítani fonódó kitérőkkel, melyek lehetővé teszik Bicske állomásról a kijáratot és a raktárbázisra a bejáratot. A Honvédelmi Minisztérium raktárbázisához kitérő irányban való normál nyomtávú kapcsolat biztosítása érdekében egy B54-XI rendszerű kitérő szerkezeti átalakítása szükséges, mivel a kitérő egyenes irányában a keskeny nyomközöt biztosítani kell.

Bicske állomás vegyes nyomtávolságú becsatlakoztathatósága érdekében a K1. számú Z48-1:9 rendszerű keskeny nyomközű kitérő (F-Z48-1:9 jelöléssel szerepeltetve) szerkezeti átalakítása szükséges a kitérő egyenes irányú normál, valamint kitérő irányú keskeny nyomközű kapcsolatának biztosítása érdekében. Bicske állomás: A K1. számú és K5. számú kitérők között a keskeny nyomtávolságú vágány a meglévő normál nyomtávú állomási vágányok mellett halad, elkerülhetővé téve a meglévő vágányszakaszok és kitérők átalakítását. Fonódó vágány esetében a jelenlegi bicskei állomás a VIII. számú állomási vágányát normál- és keskeny nyomközű közlekedésre kell alkalmassá tenni. A K5. számú fonódó kitérővel vezetjük be a meglévő VIII. számú állomási vágányba a keskeny nyomközű vasutat, ezért 459 méter hosszon szükséges 3-sínes fonódó vágányszakasz létesítése. **Kialakításra kerül egy olyan 3-vágányos végállomás, mely lehetőséget ad az alapítványi vasúti járművek fogadására és fordítására, valamint az új motorvonatok fogadására és indítására.** Az utasok részére IX. számú és X. számú vágányok között peron, és külön állomásépület, információs ponttal épül.

95. ábra: A Bicske-Herceghalom közé tervezett vasúti útvonal nyomvonala

VASÚTI SKANZEN KIALAKÍTÁSA A VÁLI-VÖLGYI KISVASÚT VONALÁN

Bár a térségen belül a már meglévő és az alábbi térségfejlesztési koncepcióban szereplő, tervezett turisztikai attrakciók relatív közel esnek egymáshoz, az **állomások közti kisvasúti utazást vasúti-skanzen tematika alapján még élményszerűbbé lehet tenni**. Eszerint az erdős-völgyes, zöld természeti környezetben futó, korhű kisvasút turisztikai állomásai **autentikus őrházakkal** bővülnének, melyek külön vasúti menetrenddel **interaktív vasúti-skanzen látogatást biztosítanának** utasai számára.

Az őrházak eredeti állapotukban lennének megtekinthetők, melyek az ország különböző, korszerűsítés előtt álló vasútállomásairól kerülnének áthelyezésre adott nyomvonalra, megőrizve azokat az utókor számára (műemlék).

96. ábra: Vasúti őrházak az országban

7.4. AZ EGYES TELEPÜLÉSEK EMLÍTÉSÉNEK LISTÁJA

Település	Vonatkozó fejezet
Alcsútdoboz	1. Vezetői összefoglaló
	2.4 Területi lehatárolás
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Alcsútdobozt érintő fejlesztések
Bicske	1. Vezetői összefoglaló
	2.4 Területi lehatárolás
	3.1 Nemzeti fejlesztés 2030
	3.3 Fejér megye területfejlesztési programja
	4.2 Regionális helyzetkép
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	5.5 A célrendszer és a stratégiai dokumentumok kapcsolódása
	7. Mellékletek - Bicske települést érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - A Pannónia Szíve térségben található kastélyok bemutatathatóságának és hasznosíthatóságának fejlesztése
Bodmér	1. Vezetői összefoglaló
	2.4 Területi lehatárolás
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Bodmér
Csabdi - Vasztély	1. Vezetői összefoglaló
	2.4 Területi lehatárolás
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Csabdi települést érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - A lovasturizmust támogató fejlesztések
	7. Mellékletek - Aktív gyalogos turisztikai útvonalak kialakítása
Csákvár	1. Vezetői összefoglaló
	4.2 Regionális helyzetkép
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Csákvárt érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - A Pannónia Szíve térségben található kastélyok bemutatathatóságának és hasznosíthatóságának fejlesztése
	7. Mellékletek - A lovasturizmust támogató fejlesztések
	7. Mellékletek - Aktív gyalogos turisztikai útvonalak kialakítása
	7. Mellékletek - Kerékpárút építése a Pannónia Szíve térségben
	7. Mellékletek - Pannónia szíve program térségének közlekedésfejlesztése
Etyek	1. Vezetői összefoglaló

Település	Vonatkozó fejezet
	4.1 Országos helyzetkép
	4.2 Regionális helyzetkép
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	5.5 A célrendszer és a stratégiai dokumentumok kapcsolódása
	7. Mellékletek - Etyek települést érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - Kerékpárút építése a Pannónia Szíve térségben
	7. Mellékletek - Pannónia szíve program térségének közlekedésfejlesztése
Felcsút	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Felcsútot érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - Kerékpárút építése a Pannónia Szíve térségben
	7. Mellékletek - Pannónia szíve program térségének közlekedésfejlesztése
Gánt - Vérteskozma	1. Vezetői összefoglaló
	4.2 Regionális helyzetkép
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Gántot érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - Aktív gyalogos turisztikai útvonalak kialakítása
Gyúró	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - A lovasturizmust támogató fejlesztések
	7. Mellékletek - Pannónia szíve program térségének közlekedésfejlesztése
Kajászó	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - A lovasturizmust támogató fejlesztések
Lovasberény	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Lovasberényt érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - A Pannónia Szíve térségben található kastélyok bemutatathatóságának és hasznosíthatóságának fejlesztése
	7. Mellékletek - A lovasturizmust támogató fejlesztések
	7. Mellékletek - Kerékpárút építése a Pannónia Szíve térségben
	7. Mellékletek - Pannónia szíve program térségének közlekedésfejlesztése
Mány	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - A Pannónia Szíve térségben található kastélyok bemutatathatóságának és hasznosíthatóságának fejlesztése
	7. Mellékletek - Pannónia szíve program térségének közlekedésfejlesztése
Martonvásár	1. Vezetői összefoglaló

Település	Vonatkozó fejezet
	3.1 Nemzeti fejlesztés 2030
	4.2 Regionális helyzetkép
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	5.5 A célrendszer és a stratégiai dokumentumok kapcsolódása
	7. Mellékletek - Martonvásárt érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - A Pannónia Szíve térségben található kastélyok bemutatathatóságának és hasznosíthatóságának fejlesztése
	7. Mellékletek - A Dreher sörkultúra bemutatása a térségben
Óbarok - Nagyegyháza	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Óbarok
	7. Mellékletek - A lovasturizmust támogató fejlesztések
	7. Mellékletek - Aktív gyalogos turisztikai útvonalak kialakítása
Ráckeresztúr	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Ráckeresztúrt érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - A Pannónia Szíve térségben található kastélyok bemutatathatóságának és hasznosíthatóságának fejlesztése
Szár	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - A lovasturizmust támogató fejlesztések
	7. Mellékletek - Aktív gyalogos turisztikai útvonalak kialakítása
Tabajd	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - A lovasturizmust támogató fejlesztések
Tordas	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Tordast érintő fejlesztések
	7. Mellékletek - A Pannónia Szíve térségben található kastélyok bemutatathatóságának és hasznosíthatóságának fejlesztése
	7. Mellékletek - A Dreher sörkultúra bemutatása a térségben
Újbarok	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - A lovasturizmust támogató fejlesztések
	7. Mellékletek - Aktív gyalogos turisztikai útvonalak kialakítása
Vál	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Vált érintő fejlesztések

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció - Mellékletek

Település	Vonatkozó fejezet
	7. Mellékletek - A Pannónia Szíve térségben található kastélyok bemutatathatóságának és hasznosíthatóságának fejlesztése
	7. Mellékletek - Pannónia szíve program térségének közlekedésfejlesztése
Vereb	1. Vezetői összefoglaló
	4.3 Az érintett települések helyzetének bemutatása - társadalmi környezet
	7. Mellékletek - Pannónia szíve program térségének közlekedésfejlesztése

7.5. AZ EGYES PROJEKTEK, PROJEKTÖLTETEK GAZDÁI

Település	Projekt	Forrás
Etyek települést érintő fejlesztések	Etyeki műhely	Luca Gyula
	Pincerendszer gasztronómiai fejlesztése	Etyeki pincetulajdonosok
	A pincerendszerhez, Gasztro- és borturizmushoz kötődő infrastrukturális fejlesztések	Etyeki pincetulajdonosok
	Svábház történelmi emlékhely és múzeum fejlesztése	<u>Ónodi Szabó Lajos</u>
	Pezsgőkultúra újjáélesztése, Pezsgőmúzeum, Pezsgőfürdő, látogatóközpont kialakítása	Spa Holding Hungary Zrt.
	Élményfalu kialakítása	Spa Holding Hungary Zrt
	E-autó és e-bike infrastruktúra fejlesztése	Etyek Önkormányzata, polgármester, Rókusfalvy Pál
	Kereskedelmi szálláshely-bővítés, hotelépítés	Spa Holding Hungary Zrt
Bicske települést érintő fejlesztések	Batthyány-kastély fejlesztése	Óvári Szabó Lajos; Czetz Balázs, Virág Zsolt
	A Hegyi-kastély épületének rekonstrukciója	Óvári Szabó Lajos, Virág Zsolt
	Nagy Károly Egykori Birtoka – Csillagvizsgáló és Mauzóleum, Élet parkja fejlesztés	Óvári Szabó Lajos, Virág Zsolt
	Bicske szíve park kialakítása	Tessely Zoltán, Spa Hungary Holding Zrt.
	1848-as táborállás emlékhely kialakítása	Tessely Zoltán
	A Málé-hegyi mesterséges kőbarlang koncertteremmé alakítása	Tessely Zoltán
	Horgász élményközpont kialakítása	Tessely Zoltán
	Endresz-Magyar emlékhely kialakítása	Virág Zsolt
	Egészségügyi központ fejlesztése	Dr. Balogh Gyula
	Intermodális központ fejlesztése	László Péter
	Bicske térségében keskenynyomtávú vasútvonal létesítése	Nemzeti Infrastruktúrafejlesztő Zrt.

	Autós- és sportkemping kialakítása organikus építészeti stílusban	Tessely Zoltán, Hermann Róbert
	Lőtér fejlesztése	László Péter
	Komplex extrém sportpálya – Freestyle Park létesítése (Opcionális választás a lőtér alternatívájaként)	Spa Holding Kft.
Felcsútot érintő fejlesztések	Sport-rehabilitációs központ	Spa Hungary Holding Zrt.
	Puskás Ferenc emlékezet kialakítása	Tessely Zoltán, Spa Hungary Holding Zrt.
	Váli-völgyi iskolaközpont fejlesztése	Török Szabolcs
	Szent István hagyatéka – Az ország felajánlása Szűz Mária oltalmára történelmi emlékhely kialakítása	Czetz Balázs
Alcsútdobozt érintő fejlesztések	József Nádor látogatóközpont az Alcsúti kastélyparkban	Czetz Balázs, Virág Zsolt
	Golf Klub és Akadémia	Szórád József, Harnos László
	Hotelfejlesztés	Spa Hungary Holding Zrt.
Vált érintő fejlesztések	Az Ürményi-kastély felújítása	Czetz Balázs; Vál község Önkormányzat
	Vajda János irodalmi turistaszálló	Vál község Önkormányzat
	Mária-kultusz bemutatása, vallásturisztikai utak kialakítása, a Burger kápolna bemutatása	Dr. Stibrányi Máté
	Dreher sörkultúra bemutatása	Vál község Önkormányzat
Tordast érintő fejlesztések	Mezőgazdasági akadémia kialakítása és működtetése	Teszár Tamás
	A tordasi volt hangya székház teljes hasznosítása	Teszár tamás
	A Sajnovics-kastély felújítása, közösségi térként működtetése	Czetz Balázs
	Dreher sörkultúra bemutatása	Spa Hungary Holding Zrt.
Kajászó	3R BIO-FOSZFÁT – „ABC” Animal Bone bioChar előállító zero emissziós ipari replikációs franchise model üzem és európai tudásközpont létrehozása	
Martonvásárt érintő fejlesztések	Brunszvik-kastély felújítása	Martonvásár Város Önkormányzata; Czetz Balázs
	A Beethoven-kultusz bemutatása a Brunszvik kastélyban	Martonvásár Város Önkormányzata
	Dreher sörkultúra bemutatása	Martonvásár Város Önkormányzata
	Smart city – smart region projekt	Martonvásár Város Önkormányzata
	Nemzeti Innovációs és Ipari Park	Martonvásár Város Önkormányzata
	Erdei iskola fejlesztése és ifjúsági park létrehozása	Martonvásár Város Önkormányzata
Ráckeresztúrt érintő fejlesztések	Az Ivánkay kastély szabadidős hasznosítása	Ráckeresztúr Község Önkormányzata Dr. Szentés-Mabda Katalin polgármester

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció - Mellékletek

	A szentháromság szobor és műemléki kereszt bemutatásának javítása	Ráckeresztúr Község Önkormányzata Dr. Szentés-Mabda Katalin polgármester
Bodmér	Veteránautó-kiállítás	Czutor Lajos
Csákvárt érintő fejlesztések	Eszterházy-kastély felújítása	Czetz Balázs
	Fürdőfejlesztés	Csákvár Város Önkormányzata, Illés Szabolcs polgármester
	Sportrepülőtér fejlesztése Csákváron	Csákvár Város Önkormányzata, Illés Szabolcs polgármester
	Pihenőpark továbbfejlesztése	Csákvár Város Önkormányzata, Illés Szabolcs polgármester
	Babamúzeum létesítése	Csákvár Város Önkormányzata, Illés Szabolcs polgármester
	Római kor kiállítás továbbfejlesztése	Csákvár Város Önkormányzata, Illés Szabolcs polgármester
	Vadászkápolna környékének szabadidős térré való fejlesztése	Csákvár Város Önkormányzata, Illés Szabolcs polgármester
	A fazekas kultúra bemutatása	Csákvár Város Önkormányzata, Illés Szabolcs polgármester
	Népfőiskola fejlesztése Csákváron	dr. Kis Boáz
	Kórház és tüdőgondozó fejlesztése	Dr. Kovács Attila
	Lovas turizmus fejlesztése Csákváron	Csákvár Város Önkormányzata, Illés Szabolcs polgármester
	Kereskedelmi szálláshelyfejlesztés Csákváron	Csákvár Város Önkormányzata, Illés Szabolcs polgármester
Gántot érintő fejlesztések	Bauxitbánya Múzeum felújítása, bauxitföldtani park felújítása	Gánt Önkormányzata, Spergelné Rádl Ibolya polgármester
	Kálvária megépítése	Gánt Önkormányzata, Spergelné Rádl Ibolya polgármester
	Fülemüle erdei iskola fejlesztése	Gánt Önkormányzata, Spergelné Rádl Ibolya polgármester
Csabdi települést érintő fejlesztések	Közösségi szolgáltatóház fejlesztése	Tessely Zoltán, Spa Hungary Holding Zrt.
	Mini skanzen kialakítása	Spa Hungary Holding Zrt.
	Szabadtéri színpad kialakítása a csabdi templomromnál	Spa Hungary Holding Zrt.
Lovas turisztikai fejlesztések	Bécs-Budapest postakocsi vonal bicskei állomásának megidézése	Tessely Zoltán, Virág Zsolt
	Lovas népfőiskola	Lezsák Levente

Pannónia Szíve turizmusfejlesztési koncepció - Mellékletek

	Lovas kultúra központ fejlesztése Lovasberényben	Nemzeti Lovasprogram, 2012
A Dreher sörkultúra bemutatása a térségben	Interaktív sörgyár kialakítása – Martonvásár, Vál	Martonvásár és Vál Önkormányzata
Slow és aktív turisztikai útvonalak kialakítása Bicske-Csabdi-Gánt-Vérteskozma-Csákvár-Vértesboglár útvonalon	Bicske-Tarján vonal	Nemzeti Infrastruktúrafejlesztő Zrt.
Kerékpárút építése a Pannónia Szíve térségben	Oroszlány-Majk-Várgesztes-Vérteskozma-Csákvár-Lovasberény-Nadap települések összeköttetését biztosító kerékpárút építése	VVVTFT
Pannónia Szíve program térségének közlekedésfejlesztése		Magyar Közút Nonprofit Zrt.
Közúti fejlesztések	Keskeny nyomtávú vasúti fejlesztés a Pannónia Szíve térségben	Nemzeti Infrastruktúrafejlesztő Zrt.
	Vasúti skanzen kialakítása a Váli-völgyi kisvasút vonalán	Ónodi Szabó Lajos